

ผลกระทบทางด้านกฎหมายต่อประเทศไทยจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006

นางสาวอลิสา ดั่งผึ้ง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL IMPLICATIONS CONCERNING THAILAND'S RATIFICATION OF THE CONVENTION  
ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES 2006

Miss Alisa Duangphueng

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลกระทบทางด้านกฎหมายต่อประเทศไทยจากการเข้าเป็น  
ภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006

โดย

นางสาวอลิสา ดั่งผึ้ง

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ วิจิต มันทาภรณ์

---

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวานิต เกิดสมเกียรติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก  
(ศาสตราจารย์ วิจิต มันทาภรณ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย  
(อาจารย์ สมชาย หอมลลอ)

อลิสซา ดั้วงผึ่ง : ผลกระทบทางด้านกฎหมายต่อประเทศไทยจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006. (LEGAL IMPLICATIONS CONCERNING THAILAND'S RATIFICATION OF THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES 2006) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศ.วิทิต มันทาภรณ์, 358 หน้า.

การละเมิดสิทธิคนพิการเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง จึงได้มีการจัดทำ “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม คุ้มครอง และประกันว่าคนพิการจะได้รับสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกับบุคคลที่ไม่มีความพิการ

โดยสาระสำคัญของอนุสัญญานี้ ได้กล่าวถึงหลักการให้ความคุ้มครองและสิทธิต่าง ๆ ของคนพิการ ทั้งนี้ รัฐภาคีของอนุสัญญาจะต้องให้ความเคารพและปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ โดยควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในของตน ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของอนุสัญญา ตลอดจนดำเนินมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อเยียวยาแก่คนพิการที่ถูกกระทำละเมิด เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วอนุสัญญานี้ยังได้กำหนดให้มีกลไกระหว่างประเทศเฉพาะด้านเพิ่มเติม เพื่อการตรวจตราให้เป็นไปตามพันธกรณีของอนุสัญญานี้ด้วย

ผลจากการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญานี้ ได้ช่วยยกระดับการส่งเสริมและให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในของประเทศไทย รวมถึงปรับปรุงมาตรการและกลไกภายในประเทศที่มีอยู่ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามพันธกรณีของอนุสัญญาอย่างเหมาะสม

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อ.....

ปีการศึกษา.....2552.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

# # 4986289234 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : PERSONS WITH DISABILITIES / HUMAN RIGHTS / CONVENTION

ALISA DUANGPHUENG : LEGAL IMPLICATIONS CONCERNING THAILAND'S  
RATIFICATION OF THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH  
DISABILITIES 2006. THESIS ADVISOR : PROF. VITIT MUNTARBHORN, 358 pp.

Violations of rights of persons with disabilities are one of the major types of human rights violations. The convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) was drafted, endorsed by the United Nations General Assembly with the main objective to promote, protect, and ensure full enjoyment of human rights by persons with disabilities on the equal basis with others.

Main principles of the Convention include approaches of protection and disability rights. Having ratified the Convention, a State Party is legally bound to implement and abide by the obligations laid out in the treaty, which are seen as the minimum standards in protection of rights of persons with disabilities. Besides, in order to ensure effective rights protection, ratifying countries will have to adapt their domestic legislation to be harmonized with the objectives and intention of the Convention, as well as to impose measures deemed necessary to reconcile disabled individuals who have been abused or neglected. Moreover, an inter-governmental mechanism which consists of independent experts to monitor implementation of the Convention by the States Parties is also incorporated in the Convention.

Results of the study indicate that by ratifying the Convention, Thailand has witnessed considerable improvements in human rights promotion and protection. Domestic legislation involved has been amended, new measures have been employed, and additional mechanisms have been established in order to meet the international standards and be harmonized with the Convention.

Field of Study :.....Laws..... Student's Signature .....

Academic Year : ...2009..... Advisor's Signature.....

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ทรงคุณูปการหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์วิทิต มั่นตาทภรณ์ เป็นอย่างสูง ที่สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน ให้ความรู้ ให้แนวทางในการร่างวิทยานิพนธ์ อ่านวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนอย่างละเอียดพร้อมทั้งให้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์ ให้กำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและให้ข้อคิดที่ดีว่า เมื่อทำสิ่งใดแล้วต้องทำให้ดีที่สุด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเอาใจใส่และความเมตตากรุณาของท่านโดยแท้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุผานิต เกิดสมเกียรติ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการรับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและกำลังใจในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สมชาย หอมลลอบ และอาจารย์อิทธิพร บุญประคอง ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ และชี้แนะประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ควรพิจารณาในการเขียนวิทยานิพนธ์อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ สมาชิกวุฒิสภา มณฑลเชียร บุญตัน คุณพวงแก้ว กิจธรรม คุณศิริพงษ์ ศรีอาค๊ะ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้ความรู้ และข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาสำหรับความรัก ความเอาใจใส่ ความห่วงใยอย่างแท้จริง ความช่วยเหลือและการสนับสนุนต่างๆ และเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้เขียน และขอขอบคุณ น้องสาว ญาติพี่น้อง เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกท่านที่ไม่สามารถกล่าวถึงได้หมด ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนตลอดมา ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่านที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดประโยชน์ต่อคนพิการ ครอบครัวคนพิการ และสังคม ขอให้คุณความดีเหล่านี้ตกแก่ผู้มีพระคุณของผู้เขียนทุกท่าน ขอผิดพลาดใด ๆ ที่เกิดขึ้นผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง .....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ .....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา .....	5
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 สมมติฐานของการวิจัย .....	5
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
บทที่ 2 แนวความคิดและพัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ .....	7
2.1 พัฒนาการของแนวความคิดที่มีต่อคนพิการ .....	7
2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิคนพิการ .....	11
2.3 พัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครอง สิทธิคนพิการ .....	15
2.3.1 ตราสารระหว่างประเทศที่ไม่มีผลผูกพันรัฐ .....	18
2.3.2 ตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐ.....	31
2.4 พัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศระดับภูมิภาคเกี่ยวกับการ คุ้มครองสิทธิคนพิการ .....	38
2.4.1 ภูมิภาคอเมริกา .....	39
2.4.2 ภูมิภาคยุโรป .....	43
2.4.3 ภูมิภาคแอฟริกา .....	50
2.5 ความจำเป็นในการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ .....	53
บทที่ 3 สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ.....	55
3.1 ความเป็นมาของอนุสัญญา .....	55
3.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของอนุสัญญา.....	61
3.3 คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ” และ “คนพิการ” .....	63

3.3.1	คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ” .....	63
3.3.2	คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” .....	69
3.4	หลักสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการของอนุสัญญา.....	77
3.4.1	หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ .....	78
3.4.2	หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ .....	84
4.3.3	หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพ .....	91
4.3.4	หลักการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม .....	93
4.3.5	หลักการสร้างความตระหนัก .....	95
3.5	พันธกรณีของรัฐภาคีในการให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการในประเทศ ต่าง ๆ.....	97
3.5.1	ประเด็นด้านการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม.....	97
3.5.2	ประเด็นด้านการศึกษา.....	100
3.5.3	ประเด็นด้านอาชีพ.....	105
3.5.4	ประเด็นด้านสุขภาพ .....	110
3.5.5	ประเด็นด้านการเมือง .....	112
3.5.6	ประเด็นด้านวัฒนธรรม นันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ และกีฬา.....	114
3.5.7	ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิต .....	117
3.5.8	ประเด็นด้านการคุ้มครองทางสังคม .....	119
3.5.9	ประเด็นด้านสัญชาติ .....	119
3.6	บทบาทและหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา.....	121
3.6.1	คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการ .....	122
3.6.2	สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และ คณะมนตรีเศรษฐกิจ และสังคม.....	126
3.6.3	เลขาธิการสหประชาชาติ .....	127
3.7	กลไกในการดูแลและควบคุมให้มีการคุ้มครองตามอนุสัญญา.....	127
3.7.1	กลไกระดับภายในประเทศ .....	127
3.7.2	กลไกระดับระหว่างประเทศ .....	128
3.8	การบังคับใช้อนุสัญญา .....	132
3.9	พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ .....	132



<b>บทที่ 4 ผลกระทบทางกฎหมายต่อประเทศไทยในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ .....</b>	<b>134</b>
4.1 การคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย.....	134
4.1.1 สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 .....	135
4.1.2 พัฒนาการในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการของ ประเทศไทย .....	139
4.2 การเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของประเทศไทย...	147
4.2.1 ผลดีต่อประเทศไทยในการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา .....	152
4.2.2 กระบวนการในการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา .....	153
4.3 การให้คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ” และ “คนพิการ” และ การแบ่งประเภทของคนพิการในประเทศไทย .....	161
4.3.1 คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ” .....	161
4.3.2 คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” .....	163
4.3.3 ประเภทของคนพิการ .....	164
4.4 พันธกรณีของประเทศไทยในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ.....	167
4.4.1 หลักการสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ .....	167
4.4.2 การให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการในประเด็นต่าง ๆ.....	193
4.5 มาตรการเยียวยาและชดเชยค่าเสียหายในประเทศไทยแก่คนพิการที่ถูก ละเมิดสิทธิ .....	220
4.6 กลไกที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิ คนพิการของประเทศไทย .....	226
4.7 ผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทยที่เกิดจากข้อบทที่ 18 ของอนุสัญญา.....	237
4.8 อุปสรรคที่มีผลต่อการปฏิบัติตามพันธกรณีจากการเข้าร่วมเป็นภาคี ของอนุสัญญา .....	240
<b>บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ .....</b>	<b>245</b>
5.1 บทสรุป .....	245
5.2 ข้อเสนอแนะ .....	249
5.2.1 มาตรการต่าง ๆ.....	249
5.2.2 การเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ..	253

	ญ
	หน้า
รายการอ้างอิง.....	254
ภาคผนวก .....	271
ภาคผนวก ก ตารางเปรียบเทียบตราสารระหว่างประเทศเฉพาะด้าน เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ.....	272
ภาคผนวก ข ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวข้องกับ กับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในแต่ละประเด็นโดยสรุป.....	280
ภาคผนวก ค กฎหมายที่จำกัดสิทธิของคนพิการในประเทศไทย .....	296
ภาคผนวก ง บทสัมภาษณ์สมาชิกรวมใจคนพิการ มณฑลพิษณุโลก .....	308
ภาคผนวก จ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 และพิธีสารเลือกรับ ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ.....	314
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์ .....	358

## สารบัญตาราง

## หน้า

ตารางที่ 1	ตารางเปรียบเทียบตราสารระหว่างประเทศเฉพาะด้านเกี่ยวกับการให้ ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ.....	273
ตารางที่ 2	ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองสิทธิคนพิการในแต่ละประเด็นโดยสรุป.....	281

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ด้วยความแตกต่างของคนพิการทำให้บ่อยครั้งคนพิการถูกมองข้ามความเป็นมนุษย์ ในขณะที่คนไม่พิการได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเต็มที่โดยเสมอภาคกัน

การละเมิดสิทธิคนพิการเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อคนพิการ คนพิการก็เป็นมนุษย์ เพียงแต่มีลักษณะภายนอกที่แตกต่างจากคนปกติ มีการสื่อสารที่เข้าใจได้เฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะคนใกล้ชิด คนส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่คนพิการเป็น หรือสิ่งที่คนพิการต้องการสื่อสาร เป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจที่ผิดต่อคนพิการ ในอดีตทั้งในสังคมตะวันตกและตะวันออกมีความเชื่อในแบบเดียวกันว่า ความพิการเกิดจากการทำสิ่งที่ไม่ดีของตัวเอง คนพิการเองหรือของคนในครอบครัวของคนพิการ ส่งผลให้คนพิการเกิดมาไม่ปกติ โดยสังคมตะวันตกเชื่อว่าความพิการนั้นคือการลงโทษจากพระเจ้าและมองว่าคนพิการเป็นคนบาป ทำให้ครอบครัวใดที่มีคนพิการอาศัยร่วมด้วยมักจะนำคนพิการไปหลบซ่อน หรือแม้แต่ในบางประเทศหากครอบครัวใดที่มีเด็กพิการก็สามารถนำเด็กพิการไปทิ้งได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ส่วนในสังคมตะวันออก ความเชื่อของศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อความเชื่อเกี่ยวกับคนพิการเช่นกัน โดยเชื่อว่าความพิการนั้นเป็นเรื่องของเวรกรรมแต่ปางก่อน

ต่อมาเมื่อวิทยาศาสตร์เข้ามาทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับคนพิการเปลี่ยนแปลงไป โดยเริ่มเข้าใจว่าความพิการนั้นอาจมาจากสาเหตุทางพันธุกรรมหรือสุขอนามัยขณะตั้งครรภ์ เมื่อมีความพิการเกิดขึ้นจึงพยายามรักษาและฟื้นฟูความพิการ เพื่อให้คนพิการหายจากความพิการที่เป็นอยู่ และกลับมาใช้ชีวิตปกติในสังคมเช่นเดียวกับคนที่ไม่พิการในสังคม ถือเป็นมุมมองคนพิการในเชิงการแพทย์ (Medical Model) ที่ความพิการถือว่าเป็นปัญหาของคนพิการในการใช้ชีวิตในสังคม คนพิการต้องได้รับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ให้กลับมาเป็นคนปกติที่ไม่มีความพิการ เมื่อปราศจากความแตกต่างกับคนไม่พิการจึงจะได้รับการยอมรับว่ามีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม แต่ผู้ที่มีความพิการบางอย่างไม่สามารถรักษาหรือฟื้นฟูให้กลับมาเป็นปกติได้ จึงมิได้รับการยอมรับในสิทธิและเสรีภาพที่พึงได้ในฐานะของความเป็นมนุษย์

เช่นผู้ที่มีความพิการแต่กำเนิดหรือผู้ที่มีความพิการรุนแรง รวมถึงผู้ที่ไม่ได้รับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างเพียงพอ อาจด้วยสาเหตุจากการอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลแหล่งบริการการฟื้นฟูครอบครัวไม่ให้ความสนใจใส่ใจในการรักษา สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีความยากจนทำให้ไม่สามารถจ่ายค่ารักษาหรือไม่มีค่าเดินทางเพื่อมารับบริการการรักษาได้ ถึงแม้ว่าคนพิการในกรณีต่างๆข้างต้นจะเป็นคนพิการกลุ่มใหญ่ที่พบได้ในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนา แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจและไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่า คนพิการกลุ่มนี้เป็นพลเมืองหนึ่งของสังคม เห็นได้จากกฎหมาย นโยบาย และแผนต่างๆที่ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าคนพิการจะได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเช่นกัน เหมือนเป็นการกีดกันคนพิการออกจากกระแสหลักของสังคม ยกตัวอย่างเช่น การก่อสร้างอาคารซึ่งไม่มีกฎหมายควบคุมการก่อสร้าง โครงสร้างของอาคารจึงกลายเป็นอุปสรรคต่อคนพิการในการเข้าถึง เช่นไม่มีทางลาด ไม่มีประตูเลื่อน หรือไม่มีห้องน้ำสำหรับคนพิการ จึงควรมีการดำเนินการเพื่อขจัดอุปสรรคต่างๆเหล่านี้เพื่อให้คนพิการทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพโดยเสมอภาคกันอย่างเต็มที่ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้

ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้คนพิการเป็นกลุ่มที่ได้รับความสนใจจากคนในสังคม จึงต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อคนพิการ จากการมองความพิการในเชิงการแพทย์เป็นการมองความพิการในเชิงสังคม (Social Model) เพราะการมองความพิการในเชิงการแพทย์ทำให้คนพิการถูกมองว่าความพิการเป็นปัญหาในการใช้ชีวิตในสังคมและไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะดูแลตนเองหรือดำเนินชีวิตในสังคมได้ด้วยตนเองเหมือนคนไม่พิการหากยังคงมีความพิการเช่นนั้นอยู่ แต่การมองความพิการในเชิงสังคมจะเป็นการมองว่าปัญหาที่คนพิการต้องเผชิญนั้นมีได้มาจากความพิการของตน แต่ปัญหานั้นมาจากปัจจัยแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อคนพิการให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ด้วยตนเอง และทัศนคติในแง่ลบที่สังคมมีต่อคนพิการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะสิทธิของคนพิการ เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยให้ความสนใจในสิทธิต่างๆของคนพิการมากขึ้น เห็นได้จากกฎหมายหลายฉบับที่บัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการมิให้ถูกละเมิดสิทธิ โดยอาศัยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities 2006) เป็นกฎหมายแม่บท เนื่องจากอนุสัญญานี้ได้แสดงให้เห็นว่า ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งความพิการ เป็นปัญหาระดับโลก ที่ได้รับการยอมรับและกำลังอยู่ในความสนใจของสังคมโลก ทั้งที่ในอดีตทัศนคติของคนในสังคมมีต่อคนพิการเป็นทัศนคติในทางลบ คนพิการถูกมองว่าเป็นเรื่องของกรรมเก่าแต่ปางก่อน หรือเกิดจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษ ช่วยเหลือตนเองมิได้ ไร้ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตแนวคิดในลักษณะดังกล่าวนี้ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลายาวนานจนทำให้สังคมและ

ตัวคนพิการเองเชื่อว่าคนพิการเป็นกลุ่มคนที่เป็นภาระของสังคม ทำให้การปฏิบัติต่อคนพิการ หรือ การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ เป็นไปบนพื้นฐานของทัศนคติแบบ “เวทนานิยม” ควรได้รับการสงเคราะห์ให้มีชีวิตอยู่รอดไปวัน ๆ จากรัฐบาล และได้รับการดูแลจากสังคมอย่างเดียว

จากทัศนคติเชิงลบดังกล่าวมานี้ ส่งผลให้มีการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการด้วยการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเข้ามาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทั้งโดยทางตรงและโดยอ้อม โดยมีได้ พิจารณาถึงความสามารถที่แท้จริงและศักยภาพที่คนพิการมีอยู่ เป็นผลทำให้คนพิการขาดโอกาสที่จะ ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่างๆหรือขาดการพัฒนาความสามารถเพื่อทดแทนข้อบกพร่อง ขาด โอกาสในการทำงาน รวมทั้งขาดโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม

ปัจจุบันยังมีคนพิการอีกเป็นจำนวนมากที่มีความเชื่อว่าความพิการของตนไม่ต่างอะไรไป จากข้อจำกัดในด้านต่างๆที่แต่ละคนต่างก็มีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้นไม่ว่าอย่างใดก็อย่างหนึ่ง เช่น เด็กมี ข้อจำกัดในด้านอายุและประสบการณ์ คนชรามีข้อจำกัดในด้านความแข็งแรงของสุขภาพร่างกาย คนที่ไม่เรียนหนังสือมีข้อจำกัดในด้านความรู้ คนจนมีข้อจำกัดในด้านทรัพย์สินเงินทอง คนพิการก็ เป็นเพียงบุคคลที่มีข้อจำกัดที่ไม่เอื้ออำนวยให้สามารถดำเนินชีวิตบางประการในสังคมของคน ทั่วไป ซึ่งข้อจำกัดนี้ไม่ควรมองว่าเป็นปัญหาหรือเป็นบาปกรรมที่คนพิการต้องชดใช้ ดังนั้นหากมี การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อต่างๆในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้และเปิดโอกาสให้พวกเขา ได้พัฒนาความสามารถของตนจนเต็มศักยภาพ คนพิการก็จะมีความสามารถไม่แตกต่างไป จากบุคคลปกติและยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติได้ ด้วยเช่นเดียวกัน

ในปัจจุบันประเทศที่เจริญได้ตระหนักถึงความจริงที่ว่า คนพิการโดยกำเนิด พิจารณาเพราะ ความเจ็บป่วย หรือพิจารณาเพราะอุบัติเหตุต่าง ๆ เขาเหล่านั้นก็ยังเป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพในบางด้าน ที่คนปกติมักจะมองข้าม การช่วยเหลือจึงได้พัฒนาก้าวไปสู่การสร้างสรรค์ต่อคนพิการทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้มีความสามารถที่จะช่วยตัวเอง และมีส่วนร่วมในส่วนต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ

วิวัฒนาการทางสังคมที่ได้กล่าวมาแล้ว ประกอบกับบทบาทการขับเคลื่อนขององค์กรคน พิการจากทั่วโลก ได้ผลักดันให้ความหมายของคำว่า “ความพิการ” ว่าไม่ได้เป็นเพียงแค่เรื่องความ บกพร่องทางกายภาพหรือจิตเท่านั้น โดยให้เปลี่ยนแปลงไปเป็น “ข้อจำกัดอันเกิดจาก ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางกายหรือสุขภาพของบุคคลกับอุปสรรคจากภายนอก” โดยให้ ความสำคัญต่อเงื่อนไขอันเป็นอุปสรรคภายนอก มากกว่าสภาพทางกายที่เป็นความบกพร่อง เฉพาะบุคคล แนวคิดเช่นนี้ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทั้งจากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และ

นักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน จนได้มีการผลักดันให้มีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ซึ่งผ่านความเห็นชอบของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ วันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2006 และเริ่มเปิดให้ประเทศสมาชิกได้ลงนาม รวมทั้งให้สัตยาบันและภาคยานุวัติตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 2007 โดยมีวัตถุประสงค์ที่ให้หลักประกันสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการอย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป และบังคับใช้ในวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 2008

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การเคารพในหลักความยุติธรรมและกฎหมายระหว่างประเทศ การส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรโลก ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ องค์การสหประชาชาติจึงเสมือนเป็นตัวแทนของประชาคมโลกคอยสอดส่องดูแลประเทศสมาชิกในเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียม เพราะเชื่อว่าสิทธิและความไม่เท่าเทียมเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงทรัพยากร ถ้าไม่มีสิทธิและความเท่าเทียม โอกาสที่จะเข้าถึงทรัพยากรเพื่อคุณภาพชีวิตโดยพื้นฐานก็จะไม่เกิดขึ้น

การที่สมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติได้รับเอาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มของประชาคมระหว่างประเทศต่อปัญหาดังกล่าว และแสดงให้เห็นว่าประชาคมโลกได้ตระหนักถึงความต้องการที่จะจัดปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการให้หมดสิ้นไป ประเทศไทยได้ตระหนักถึงปัญหานี้เช่นกันจึงเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการโดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างสมบูรณ์เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งอนุสัญญานี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือจากประชาคมโลกเพื่อจัดปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการ ดังนั้นการเข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการนี้ เป็นการแสดงเจตนารมณ์ที่ชัดเจนของประเทศไทยในฐานะสมาชิกของประชาคมโลกที่เข้าร่วมจัดปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการดังกล่าว

เมื่อประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยถึงหลักการและพันธกรณีต่างๆของอนุสัญญา เพื่อที่ประเทศไทยจะได้ดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับหลักการและพันธกรณีดังกล่าว โดยสิ่งที่ผู้เขียนจะคำนึงถึงในการศึกษาวิจัยนี้คือ คำพิพากษาของศาลในระดับภูมิภาคและภายในประเทศ และความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยส่วนใหญ่ประเทศไทยได้มีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาแล้ว แต่ก็มีอยู่บางกรณีที่ประเทศไทยยังไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามพันธกรณีได้ซึ่งในอนาคตจะต้องมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญา

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่านอกจากจะทำการศึกษาวิจัยถึงหลักการ และพันธกรณีต่างๆของอนุสัญญาแล้ว จะต้องทำการศึกษาว่าประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีไปอย่างไรบ้างแล้ว และยังมีประเด็นใดบ้างที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและพันธกรณีตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการของกฎหมายคนพิการและปัจจัยต่างๆที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิ คนพิการ
2. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจ สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006
3. เพื่อศึกษาถึงพันธกรณีของประเทศไทยต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ และการดำเนินการของประเทศไทยเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ

## 1.3 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองคนพิการ สาระสำคัญของอนุสัญญา รวมถึงจะวิจัยถึงพันธกรณีของประเทศไทยตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ และการดำเนินการต่าง ๆ ของประเทศไทย

## 1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

องค์การสหประชาชาติได้เล็งเห็นถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการ และได้มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีมีพันธกรณีทางกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ โดยที่ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติที่รองรับอนุสัญญาฯอยู่แล้ว จึงอาจใช้อนุสัญญานี้เป็นเครื่องมือในการเสริมพระราชบัญญัติดังกล่าว และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในอื่น ๆ ที่ยังขัดกับอนุสัญญาฯ รวมทั้งต้องมุ่งสู่การบังคับใช้ให้ได้ผลยิ่งขึ้นเพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการ



### 1.5 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยจะเน้นหนักการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าและวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ได้แก่ หนังสือ วารสาร ตั๋วบทกฎหมาย บทความ ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ จากอินเทอร์เน็ต และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะทำการวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ, เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ และคนพิการ

### 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบและเข้าใจถึงวิวัฒนาการของกฎหมายคนพิการและปัจจัยต่างๆที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิคนพิการ
2. ทำให้ทราบและเข้าใจถึงสาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006
3. ทำให้ทราบและเข้าใจถึงพันธกรณีของประเทศไทยต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ รวมถึงความคืบหน้าในการดำเนินการของประเทศไทยเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ

## บทที่ 2

### แนวความคิดและพัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

#### 2.1 พัฒนาการของแนวความคิดที่มีต่อคนพิการ

แนวความคิดที่มีต่อความพิการและคนพิการเปลี่ยนไปในแต่ละยุคสมัย ในอดีต มีความเชื่อเก่าแก่ว่า บุคคลจะเป็นคนพิการก็เพราะผลจากบาปที่ได้กระทำ ที่มีความเชื่อเช่นนี้เพราะไม่สามารถหาคำตอบได้ว่าเหตุใดเมื่อบุคคลเกิดมาจึงมีความพิการ เพราะคนพิการจะมีสภาพทางกายและทางใจที่ไม่ปกติเหมือนกับคนทั่วไป ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นภาวะที่ครอบครัวและสังคมต้องดูแลตลอดชีวิต ทำให้คนพิการไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม และจากความเชื่อที่ว่าคนพิการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือได้น้อยมาก คนพิการจึงไม่ควรจะทำงานหรือตัดสินใจเอง ความคิดเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนพิการและความพิการ

ทัศนคติเหล่านี้ก่อให้เกิดแนวความคิดแบบ Medical Model ต่อความพิการ เป็นรูปแบบการมองความพิการในทางการแพทย์ แนวคิดนี้จะมองความพิการว่าเป็นปัญหา ต้องได้รับการรักษาและต้องมีผู้เชี่ยวชาญคอยดูแล คนพิการไม่สามารถที่จะทำสิ่งอื่น ๆ ได้เท่าเทียมคนไม่พิการ หรือคนพิการไม่สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการตนเองได้ แนวความคิดนี้จึงนำไปสู่การช่วยเหลือคนพิการแบบทานานิยม หรือเวทนานิยม (Charity-based Approach) เป็นการช่วยคนพิการแบบบริจาคทาน ให้สิ่งของหรือเงินทองเพื่อช่วยเหลือเป็นครั้งคราว ซึ่งการช่วยเหลือวิธีนี้หากเมื่อใดที่ผู้ให้ไม่สามารถให้ได้อีกเนื่องจากไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอ หรือหมดความสงสารต่อคนพิการ คนพิการจึงต้องใช้ชีวิตตามยถากรรม การที่คนพิการจะประสบความสำเร็จในชีวิตเพราะการช่วยเหลือเช่นนี้จึงเป็นไปได้ยาก เพราะการช่วยเหลือแบบเวทนานิยม นี้เป็นการช่วยเหลือในระยะสั้น ซึ่งคนพิการควรได้รับการช่วยเหลือแบบยั่งยืน เน้นการเสริมทักษะให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมพร้อมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

ทัศนคติที่เชื่อว่าความพิการเกิดจากบาปเคราะห์มีตั้งแต่ยุคกรีก-โรมัน ในตะวันตกมโนคติเกี่ยวกับร่างกายของมนุษย์ถูกครอบงำโดยอุดมคติของชาวกรีกและโรมันเรื่อง ร่างกายที่งดงาม อุดมคติดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านรูปร่างที่สมบูรณ์ของรูปปั้นกรีกโรมัน คือรูปปั้นของผู้ขว้างจักร ซึ่งได้รับการชื่นชมอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางชนชั้นขุนนาง กฎหมายกรีกให้ความคุ้มครองเด็กเกิดใหม่เมื่อพ้น 7 วันหลังการเกิด ดังนั้นหากเด็กที่มีร่างกายไม่สมบูรณ์หรือไม่

สมประกอบจะถูกกำจัดโดยไม่ต้องกลัวว่าจะเป็นบาป ก่อให้เกิดความเชื่อที่ว่า สิ่งที่ดีคือสิ่งที่มองว่าสวยงาม สิ่งที่พิกลพิการหรือไร้ความสามารถเป็นสิ่งที่ไม่ดี<sup>1</sup>

ต่อมาในยุคยุโรปยุคกลางหรือยุคศักดินา แม้คนพิการส่วนใหญ่ได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวหรือกลุ่ม สามารถทำงานในที่ดินหรือร้านเล็กๆได้ แต่หากเมื่อใดในเวลาที่ยังคงเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น เกิดโรคระบาดหรือโรคติดต่อร้ายแรง คนพิการมักจะต้องรับเคราะห์แทนผู้อื่นในฐานะของคนบาป หรือคนชั่วร้ายที่นำความหายนะมาสู่สังคม ปฏิกริยาตอบโต้ที่คนไม่พิการมีต่อคนพิการในช่วงเวลาที่เกิดโรคระบาด คือการให้คนพิการเดินรอบยุโรปแล้วเขียนตีตนเองเพื่อแสดงให้เห็นว่าพวกเขาเคร่งต่อศาสนาทำให้พวกเขาไม่ติดโรคระบาด เชื่อกันว่าถ้าสำนึกผิดจะไม่กลับมาป่วยหรือพิการอีก ความหวาดกลัวต่อความเสียหาย ความพิการ หรือความแตกต่างมีอิทธิพลอย่างมากต่อคนในยุคนี้ เพราะถ้ามีความแตกต่างจะถูกตราเครื่องหมายไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม และอคตินี้ก็ดำเนินต่อเนื่องเรื่อยมา เห็นได้จากในศตวรรษที่ 15 มาร์ติน ลูเธอร์ ผู้ก่อตั้งนิกายโปรเตสแตนต์ กล่าวถึงเด็กที่พิการแต่กำเนิดว่า ให้เอาเด็กโง่ไปที่แม่น้ำแล้วโยนทิ้ง และต่อมาในศตวรรษที่ 16 ผู้ที่เป็นโรคเรื้อนในประเทศฮอลแลนด์ จะถูกมองว่าเป็นคนบาปและถูกรัฐยึดทรัพย์สิน ดังนั้นคนเหล่านี้ต้องได้รับการช่วยเหลือโดยการบริจาคทานจากบุคคลที่ไม่เป็นโรค ถ้าผู้กระทำบาปสำนึกผิดแล้ว เชื่อกันว่าพวกเขาจะได้ขึ้นสวรรค์

ในยุคเรอเนซอง (Renaissance) มีพื้นฐานแนวคิดมาจากกรีกโรมันดั้งเดิม ความคิดเรื่องร่างกายที่งดงามได้กลับมาอีกครั้ง ภาพวาดกว่าพันภาพได้แสดงให้เห็นแนวความคิดว่าร่างกายของมนุษย์มีคุณลักษณะที่สมบูรณ์แบบ แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะมีข้อบกพร่องก็ตาม

ในศตวรรษที่ 19 พบเห็นการกีดกันคนพิการครั้งใหญ่ คนงานต้องสวมเครื่องแบบเพื่อปฏิบัติงานในโรงงานและคนพิการได้รับการปฏิเสธให้เข้าทำงาน ยุคนี้คนพิการต้องพึ่งพาการแพทย์เพื่อดูแลรักษาและรับเงินช่วยเหลือจากรัฐ และในช่วงปี ค.ศ. 1871-1919 (The third reich) อาณาจักรเยอรมันในยุคฮิตเลอร์มีภาพยนตร์ให้เห็นว่าคนพิการไร้ประโยชน์ เป็นภาระของรัฐ และควรจะถูกทำหมันหรือถูกกำจัด หนังสือสารคดี ชื่อ Ich klage an (I Accuse) โดย Wolfgang Liebeneiner ในปี ค.ศ. 1941 ได้รับรางวัลชนะเลิศในเวนิส เป็นบทที่รุนแรงในการ

---

<sup>1</sup> The Minnesota Governor's Council on Developmental Disabilities , Parallels In Time: A history of Development Disabilities, Ancient Era 1500B.C.- 475 A.D. [Online], 9 June 2009 Available from: <http://www.class.uidaho.edu/normal/Readings/Models%20of%20Disability.doc>

ตัดสินชีวิตชาวเยอรมันด้วยกรอบความคิด “การฆ่าโดยไม่ทรมาน” เป็นภาพยนตร์ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อชาวเยอรมัน แม้จะมีส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยก็ตาม<sup>2</sup>

ในปี 1939-1940 คนพิการทางร่างกายและพิการทางจิตถูกฆ่าโดยแพทย์จำนวน 140,000 คน แต่ในปี 1940 การฆ่าต้องลดลงเพราะการก่อจลาจลในเยอรมัน นำโดยหัวหน้าแพทย์ของมิวนิค ซึ่งเป็นเมืองเอกของรัฐBavariaในเยอรมันตะวันตก อย่างไรก็ตามการฆ่าอย่างลับๆก็ยังคงดำเนินต่อไป การฆ่าเด็กพิการยังคงเกิดขึ้นจนกระทั่งปี 1945 ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 100,000 คนที่ต้องตายลง ช่วงท้ายของศตวรรษที่ 19 จำนวนของนักวิทยาศาสตร์ นักเขียน และนักการเมืองเพิ่มขึ้นมากมาย เริ่มมีการตีความวิวัฒนาการของดาร์วินและการคัดเลือกตามธรรมชาติ นักปรับแต่งพันธุกรรมเชื่อว่าจะสามารถปรับปรุงพันธุกรรมได้โดยการคัดเลือกพันธุ์ พวกเขาให้เหตุผลว่าคนที่มีความบกพร่องหรือบกพร่องแต่กำเนิดจะลดลง<sup>3</sup>

เมื่อเวลาผ่านไป ความคิดที่เชื่อว่าความพิการเกิดจากบาปเคราะห์ และถือเป็นความบกพร่องเฉพาะบุคคล ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เพราะความบกพร่อง(Impairment) ซึ่งเป็นสภาพทางกายหรือสุขภาพของบุคคลเป็นเพียงองค์ประกอบของความพิการที่สะท้อนความหลากหลายทางชีวภาพของมนุษย์ สามารถเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้กับใครก็ได้ แต่ปัญหาที่สำคัญและสามารถแก้ไขได้เกี่ยวกับความพิการ คือปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากเงื่อนไขภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อม เจตคติและโครงสร้างทางสังคม เริ่มมีการตระหนักถึงสิทธิและคุณค่าของคนพิการ ซึ่งเห็นได้จากบทบาทการขับเคลื่อนขององค์กรคนพิการจากทั่วโลกซึ่งได้เปลี่ยนคำจำกัดความของคำว่าความพิการ จากที่ในอดีตเชื่อว่าเป็น “สภาวะทางธรรมชาติของแต่ละบุคคล มีเหตุเนื่องมาจากการกระทำหรือเงื่อนไขของแต่ละบุคคล และส่งผลกระทบต่อเฉพาะบุคคลนั้น” ไปเป็น “ข้อจำกัดอันเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางกายภาพหรือสุขภาพของบุคคลกับอุปสรรคจากภายนอก” โดยให้ความสำคัญต่อเงื่อนไขอันเป็นลักษณะภายนอกมากกว่าสภาพทางกายที่เป็นความบกพร่องเฉพาะบุคคล

<sup>2</sup> Carol Poore, Disability in twentieth-century German Culture [Online], 17 December 2008. Available from: <http://www.press.umich.edu/pdf/9780472115952-fm.pdf>

<sup>3</sup> An End To Intolerance, Children and the Holocaust [Online], 22 December 2008. Available from: <http://iearn.org/hgp/aeti/1995-children-holocaust.html>

การขับเคลื่อนเรื่องสิทธิของคนพิการนั้นเริ่มในศตวรรษที่ 20 จากปี 1890 คนพิการได้เริ่มต่อสู้เพื่อสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ในปี 1920 และ 1930 มีการรณรงค์เพื่อสิทธิในการทำงานผ่านสมาคมแห่งชาติเพื่อคนตาบอดและคนพิการ เนื่องจากมีทหารผ่านศึกจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง จำนวนกว่า 100 คน จาก 1,000 คนที่ไม่มีสิทธิใดๆในประเทศอังกฤษ เลย เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อคนพิการครั้งแรกในประเทศผ่านองค์กรคนพิการเพื่อขอจัดการเลือกปฏิบัติ ในปี 1920 สหภาพทหารผ่านศึกคนพิการตั้งขึ้นที่วราซฮาณาจักรอังกฤษเพื่อบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิในการถูกว่าจ้างงาน และรัฐบาลกำหนดโควตา 3 เปอร์เซ็นต์ ให้ผู้ว่าจ้างงานอกระเบียบรับคนพิการเข้าทำงาน และต่อมาได้เกิดเป็น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อความพิการ (Disability Discrimination Act 1995)

และในศตวรรษที่ 21 คนพิการยังคงต่อสู้เพื่อการใช้ขนส่งสาธารณะ, การเข้าถึงอาคาร, การเดินทางไปโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยพร้อมเพื่อน หรือการมีงานทำ ถึงแม้ว่าจะมีการบัญญัติสิทธิพลเมืองไว้ เช่น The Americans with Disabilities Act (1990) หรือ the Disability Discrimination Act (UK 1995) เพื่อช่วยคนพิการ แต่คนพิการก็ยังคงรู้สึกได้ว่าค่านิยมหรือความเชื่อได้ครอบงำคนในสังคมว่าคนพิการแตกต่างจากคนอื่น ๆ เพราะทัศนคติของกลุ่มคนที่มีต่อคนพิการ ดังนั้นสิ่งที่คนพิการต้องการมากกว่าสิ่งอื่นใด คือการได้รับการยอมรับและได้รับการรับรองสิทธิ

ส่วนแนวความคิดในทางตะวันออก ความเชื่อของศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ โดยเชื่อว่าความพิการนั้นเป็นเรื่องของเวรกรรมแต่ปางก่อน ซึ่งคล้ายกันกับทางตะวันตกในเรื่องของความพิการที่เกิดจากการลงโทษของพระเจ้าเพราะการกระทำบาปของคนพิการเองหรือคนในครอบครัวของคนพิการ

ด้วยเหตุนี้เพื่อให้คนพิการเป็นกลุ่มที่ได้รับความสนใจจากคนในสังคม จึงต้องเริ่มจากการเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อคนพิการ ได้มีแนวความคิดหนึ่งเกิดขึ้นซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดแบบ Medical Model นั่นคือ Social Model ซึ่งเป็นรูปแบบการมองคนพิการในทางสังคม ว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ปัญหาของคนพิการไม่ใช่ปัญหาส่วนบุคคลแต่เป็นปัญหาร่วมกัน คนพิการไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียมกับคนไม่พิการเพราะสิ่งแวดล้อมที่เป็นอุปสรรค และทัศนคติในแง่ลบ ไม่ใช่เพราะความพิการที่ตนเองมีเพียงอย่างเดียว

หากสุดท้ายแล้วความพิการรักษาไม่ได้ สิ่งที่ต้องปรับคือสภาพแวดล้อมซึ่งสามารถทำได้ง่ายกว่าการพยายามปรับคนพิการให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นสิ่งนี้เป็นเพียงแนวคิด อาจมีผู้ไม่ปฏิบัติตาม ดังนั้นรัฐจึงต้องออกกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของคนพิการทั้งในทางทฤษฎี และปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลซึ่งเป็นที่ยอมรับเพื่อประโยชน์ในความคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนภายในประเทศ เช่นการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อรับพันธกรณีที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ เช่นสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมทั้งการให้ความคุ้มครองแก่กลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิด เช่นเด็ก, สตรี, คนพิการ

## 2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิคนพิการ

ในขณะที่ประชากรเพิ่มขึ้น จำนวนคนพิการก็เพิ่มขึ้นด้วย จำนวนคนพิการที่เพิ่มขึ้นนั้น มาจากปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น จากสงครามหรือรูปแบบใดๆของการกระทำรุนแรง การดูแลทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอ อุบัติภัยธรรมชาติต่างๆ หรือเพราะความเสื่อมตามวัย

จากรายงานของสหประชาชาติ ในปี ค.ศ.1991 พบว่าความเป็นอยู่ของคนพิการนั้นน่าสังเวช เนื่องจากอุปสรรคทางกายภาพและทางสังคมที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม ด้วยเหตุนี้คนพิการทั่วโลกไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่จึงถูกแบ่งแยกหรือถูกตัดสิทธิที่ควรได้รับเกือบทั้งหมด ทำให้ชีวิตของคนพิการต้องประสบกับชะตากรรมที่เลวร้ายและไร้คุณค่า<sup>4</sup>

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิคนพิการ พิจารณาได้ดังต่อไปนี้

### 1. ความยากจน

ประมาณร้อยละ 20 ของประชากรที่ยากจนที่สุดในโลก คือ คนพิการ<sup>5</sup> ความยากจนและความพิการถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก เนื่องมาจากความพิการทำให้เกิด

<sup>4</sup> Arlene S. Kanter, "The Globalization of Disability Rights Law," *Syracuse Journal of International Law and Commerce* Summer 2003, p.254.

<sup>5</sup> Handbook for Parliamentarians on the convention on the Rights of Persons with Disabilities and it's Optional Protocol, *Exclusion to Equality: Realizing The Rights of Persons with Disabilities*. (Geneva : SRO-Kundig, 2007), p.1.

ความยากจนเพราะบ่อยครั้งที่คนพิการต้องถูกกีดกันจากโรงเรียนหรือสถานที่ทำงาน และหากเป็นเรื่องของการเลี้ยงดูก็จะมีผลต่อรายได้ในการเลี้ยงชีพของครอบครัวคนพิการ และเมื่อได้ศึกษาจากรายงานของธนาคารโลก(the World Bank) ซึ่งเป็นเอกสารที่ยืนยันว่าคนพิการติดอันดับ 1 ใน 5 ของประชากรที่ยากจนที่สุด

นอกจากนี้ไม่ใช่เพียงแค่ความพิการเท่านั้น ที่เป็นความเสี่ยงที่ทำให้เกิดความยากจน และแต่สภาพความยากจนก็เป็นความเสี่ยงหนึ่งของคนพิการด้วยเช่นกัน ธนาคารโลก (World Bank) จึงได้ให้ข้อสรุปว่า คนพิการในโลกที่กำลังพัฒนานี้เป็นกลุ่มที่ยากจนที่สุดของความยากจน หากมีการเพิ่มการมีส่วนร่วมและโอกาสสำหรับคนพิการจะทำให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคม

แม้แต่ในสหรัฐอเมริกาที่คนพิการได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายดีกว่าคนพิการในประเทศอื่น ๆ ก็ยังคงมีช่องว่างที่สำคัญในเรื่องการจ้างงาน สุขภาพ และคุณภาพชีวิตของคนพิการ คนพิการในสหรัฐประสบกับความยากจนและการว่างงานเป็นสองเท่าของคนไม่พิการ<sup>6</sup>

## 2. การว่างงาน

การว่างงานทำให้เกิดการแบ่งแยกและลดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตในสังคมและกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ในสังคม แต่อย่างไรก็ดี แม้คนพิการจะมีโอกาสได้เข้าทำงานก็มักจะได้รับค่าตอบแทนน้อยกว่าเพื่อนร่วมงานที่ไม่พิการ คนพิการทั่วโลกส่วนใหญ่จึงมักต้องการศึกษาและมีรายได้ต่ำ ดำรงชีวิตด้วยความยากจนกว่าประชากรคนอื่น ๆ ซึ่งพบได้ในทุกประเศรวมทั้งสหรัฐอเมริกา<sup>7</sup> ดังนั้นการที่คนพิการไม่ได้รับการยอมรับทั้งในทางกฎหมายและทางศีลธรรมเพื่อลดเงื่อนไขของความยากจนและการว่างงานจึงไม่ใช่เรื่องแปลกสำหรับคนพิการ เพราะจากประวัติศาสตร์ของโลกที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นมาตลอดว่าคนพิการมักได้รับการแบ่งแยก ประณาม กระทำทารุณ และทำให้เกิดความไร้ค่า โดยถูกมองว่าเป็นวัตถุของความน่าสงสาร จำเป็นต้องได้รับการรักษาทางการแพทย์ หรือการช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่การให้ความช่วยเหลือโดยการให้งานแก่คนพิการ

<sup>6</sup> Arlene S. Kanter, The Globalization of Disability Rights Law, p. 244.

### 3. การกระทำที่ทารุณโหดร้ายต่อคนพิการ

การกระทำรุนแรงต่อคนพิการเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความพิการ โดยมีหลักฐานยืนยันจากเอกสารของผู้รายงานพิเศษของสหประชาชาติ คือ นาย Leando Despouy และ นาย Erica-Irene Daes ในรายงานได้กล่าวถึงรูปแบบของการกระทำรุนแรงต่อคนพิการทั่วโลก และคนพิการในทุกๆทวีปต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติในเรื่องต่างๆ เช่น การเลือกตั้ง การจ้างงาน ที่พักอาศัย บริการสุขภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ การศึกษา ขนส่งมวลชน การสื่อสาร นันทนาการ และโอกาสในการมีส่วนร่วมทางเมือง<sup>7</sup>

### 4. ทศนคติในด้านลบต่อคนพิการ

เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2003 สมัชชาวิสามัญ (Parliament Assembly) ของสภายุโรป ได้ยอมรับข้อเสนอแนะที่ 1592 ในหัวข้อ “Toward full social inclusion of persons with disabilities” เอกสารฉบับนี้ได้รายงานว่า คนพิการมักถูกปฏิเสธสิทธิต่างๆที่บุคคลอื่นได้รับ เช่น สิทธิในการศึกษา สิทธิในการทำงาน สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในการคุ้มครองสุขภาพและความมั่นคงทางสังคม สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองความยากจนและการกีดกันทางสังคม และสิทธิในมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะคนพิการไม่ได้รับการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่ได้รับการยอมรับในเรื่องของความสามารถ ศักยภาพ และการมีส่วนร่วมในสังคม โดยมองว่าคนพิการนั้นเป็นวัตถุของความน่าสงสารและน่าเวทนา แต่ไม่มองคนพิการในฐานะที่เป็นมนุษย์ซึ่งมีสิทธิต่างๆเช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆในสังคมที่ไม่มีความพิการ โดยอันที่จริงแล้วความพิการนั้นเป็นเพียงความหลากหลายของความเป็นมนุษย์เท่านั้น ทศนคติเหล่านี้เป็นฐานของการมองความพิการในทางการแพทย์ (Medical Model) กล่าวคือความพิการเป็นข้อบกพร่องที่ควรได้รับการดูแลรักษา<sup>8</sup>

<sup>7</sup> Ibid., p. 245.

<sup>8</sup> Ibid., p. 246.

<sup>9</sup> Ibid., p. 247.



จากทัศนคติที่ไม่ดีก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการและการกีดกันคนพิการออกจากสังคม เพราะความเชื่อที่ว่าคนพิการไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำรงชีวิตในสังคม<sup>10</sup> ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในทางเศรษฐกิจและสูญเสียศักยภาพในการผลิตแก่สังคม ดังนั้นการมองความพิการในทางการแพทย์ควรได้รับการเปลี่ยนแปลง จากการมองว่าคนพิการเป็นวัตถุของการรักษาในทางการแพทย์หรือการได้รับความช่วยเหลือ เป็นการมองคนพิการในทางสังคมหรือทางสิทธิมนุษยชน ที่คนพิการเป็นผู้มีสิทธิต่างๆ<sup>11</sup>

โดยรูปแบบการมองความพิการในทางสิทธิมนุษยชนนั้นจะไม่เน้นที่ความบกพร่องของบุคคล แต่จะเน้นที่โครงสร้างของสังคมที่ทำให้เกิดความพิการ เช่น สภาพแวดล้อม ทัศนคติของบุคคล และในปัจจุบันนี้ รูปแบบการมองความพิการในทางสังคมหรือทางสิทธิมนุษยชนได้รับการยอมรับในทางระหว่างประเทศแล้วว่า เป็นการยอมรับในความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยไม่พิจารณาถึงความพิการหรือความแตกต่างใดๆ ทั้งนี้สังคมมีหน้าที่จะต้องให้การสนับสนุนสิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียมกันของบุคคลด้วยการบัญญัติกฎหมายเพื่อประกันว่าคนพิการจะได้รับสิทธิมนุษยชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพราะคนพิการต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติอย่างรุนแรงบนพื้นฐานของทัศนคติที่ไม่ดี ความรับรู้ที่ผิด ความเข้าใจผิด และการขาดความตระหนักรู้ และโดยเฉพาะเมื่อคนพิการเป็นกลุ่มของผู้หญิงและเด็ก หรือ ชาติพันธุ์ ก็จะได้รับเลือกปฏิบัติที่รุนแรงมากขึ้นไปอีก

## 5. อุปสรรคทางกายภาพ

โครงสร้างทางกายภาพในสังคม เช่น ทางเท้าที่เป็นหลุมเป็นบ่อ ทางเข้าอาคารที่ไม่มีทางลาด อาคารที่ไม่มีลิฟต์ ประตูทางเข้าที่แคบทำให้เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) ไม่สามารถผ่านเข้าไปได้ ไม่ว่าจะเป็น ทางเข้าตัวอาคาร ทางเข้าของรถเมย์โดยสาร หรือทางเข้าของห้องน้ำ ทำให้คน

<sup>10</sup> Therresia Degener, "Disability as a Subject of International Human Rights Law," In The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal (New York : Oxford University Press, 2003), p.151.

<sup>11</sup> Handbook for Parliamentarians on the convention on the Rights of Persons with Disabilities and it's Optional Protocol. Exclusion to Equality: Realizing The Rights of Persons with Disabilities, Ibid., p.4.

พิการส่วนใหญ่ไม่สามารถออกจากบ้านได้และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างลำบาก ส่งผลให้คนพิการไม่สามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ที่พลเมืองของรัฐควรจะได้รับอย่างเสมอภาคกัน

จากปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าคนพิการเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างง่ายดาย การมีกฎหมายที่บัญญัติเพื่อคุ้มครองมิให้คนพิการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงน่าจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คนพิการได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ก่อนที่จะทำการศึกษาถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการโดยเฉพาะ จึงควรได้ศึกษาถึงพัฒนาการของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการนั้น ว่าได้ให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการไว้อย่างไร ผู้เขียนศึกษาได้ต่อไป

### 2.3 พัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

รัฐมีหน้าที่ดูแลความมั่นคงของประเทศและความเป็นอยู่ที่ดีของพลเมืองในประเทศ แต่คนพิการซึ่งเป็นพลเมืองกลุ่มหนึ่งของประเทศ รัฐกลับไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร ในช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศสัมพันธมิตรได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ขึ้น ในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 และได้ร่วมลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of the United Nations) เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1945 ซึ่งประกาศเป้าหมายหลักขององค์การสหประชาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การเคารพในหลักการยุติธรรม และกฎหมายระหว่างประเทศ การส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรโลก ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ<sup>12</sup> องค์การสหประชาชาติจึงเป็นเหมือนตัวแทนของประชาคมโลกที่คอยสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ รวมถึงปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการ อย่างไรก็ตาม กฎบัตรสหประชาชาติมิได้มีรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนโดยตรง หรือกลไกที่จะช่วยให้ประเทศสมาชิกปกป้องสิทธิมนุษยชน ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติจึงได้ลงมติรับรองและ

<sup>12</sup> Article 1 of The Charter of the United Nations

ประกาศ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)<sup>13</sup> ขึ้น เพื่อเป็นการประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือระหว่างประเทศในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน อันเป็นมาตรฐานเบื้องต้นให้รัฐต่างๆนำไปปฏิบัติและพัฒนาสิทธิมนุษยชนให้ดียิ่งขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ เนื้อหาทั้งหมดในปฏิญญาสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน จากข้อบทจำนวน 30 ข้อ ดังนี้ ส่วนที่หนึ่ง หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน (คำปรารภ, ข้อ 1 และ 2) ส่วนที่สอง สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ข้อ 3-21) ส่วนที่สาม สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ข้อ 22-27) และ ส่วนที่สี่ หน้าที่ของบุคคล สังคมและรัฐ (ข้อ 28-30)

ถึงแม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะมีได้มีผลบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ปฏิญญาสากลฉบับนี้นับว่ามีพลังสำคัญทางศีลธรรม จริยธรรม และมีอิทธิพลทางการเมืองไปทั่วโลก ข้อความในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ และถือหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่บรรดาประเทศต่างๆทั่วโลกให้การยอมรับเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อพลเมืองของตน และชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศของตนอย่างมีมนุษยธรรม นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลสำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญของบรรดาประเทศที่มีการร่างรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประเทศอาณานิคมได้อ้างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในการประกาศอิสรภาพช่วง ค.ศ. 1950 ถึง 1960 และหลายประเทศนำข้อความในปฏิญญามาใช้ในการร่างรัฐธรรมนูญของตน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ก็มีข้อความที่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลฯ เช่น ในมาตรา 4 ได้บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

คำว่าสิทธิมนุษยชน (Human Rights) นั้นมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) สิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) และสิทธิของความเป็นมนุษย์ (Rights of Man)<sup>14</sup> โดยมีได้มีการให้คำจำกัดความของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ดี สิทธิมนุษยชน สามารถกล่าวได้ว่า คือ สิทธิทั้งหลายซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีอารยธรรมว่าเป็น

<sup>13</sup> Universal Declaration of Human Rights adopted by General Assembly resolution 217 A (III) of 10 December 1948.

<sup>14</sup> อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550), หน้า 15.

สิทธิพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสิทธิความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิในความเป็นคนจึงเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่ติดตัวมาแต่เกิด เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งทำให้บุคคลดำรงชีวิตได้สมกับความเป็นมนุษย์และสามารถมีการพัฒนาตนเองได้ สิทธิมนุษยชนนี้จึงไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ และจะล่วงละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ด้วยเหตุของเชื้อชาติ ศาสนา แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิว สุขภาพ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา หรือฐานะทางเศรษฐกิจมิได้ ไม่ว่าจะบุคคล องค์กรหรือรัฐ ทั้งนี้ ยังเป็นสิทธิที่มีความคุ้มครองป้องกันทางกฎหมายเป็นพิเศษกับความสำคัญของสิทธิดังกล่าว<sup>15</sup>

เมื่อพิจารณาจากข้อบทที่ 1 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่กล่าวว่า “มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต่างในตนมีเหตุผลและมโนธรรม และความปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ” \* จึงพิจารณาคำว่าสิทธิ (Rights) ได้ว่า เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนตามธรรมชาติที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งไม่มีใครสามารถล่วงละเมิดได้ แม้จะไม่มีกฎหมายออกมารองรับแต่สิทธินั้นก็ยังคงมีอยู่ แต่อย่างไรก็ดีการมีกฎหมายให้การรับรองสิทธิก็ถือได้ว่าเป็นการประกันว่าบุคคลจะได้รับการคุ้มครองชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์

สิทธิประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

#### กลุ่มที่หนึ่ง

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) เป็นสิทธิที่ติดตัวทุกคนมาแต่กำเนิด ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายมารองรับ สิทธิเหล่านี้ก็ยังดำรงอยู่ อันปรากฏอยู่ในข้อ 1-21 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ตามธรรมชาติของมนุษย์<sup>16</sup> เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในการนับถือศาสนา และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก

<sup>15</sup> วีระ โลจายะ, กฎหมายสิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพฯ :คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525), หน้า 53-54.

\* คำแปลปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยกระทรวงการต่างประเทศ

<sup>16</sup> อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน, หน้า 101.

## กลุ่มที่สอง

สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic Social and Cultural Rights) เป็นสิทธิที่ต้องได้รับการรับรอง โดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐในแต่ละประเทศเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับการคุ้มครองชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic Social and Cultural Rights) ปากฎอยู่ในข้อ 22 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นต้นไป อันเป็นสิทธิที่มีที่มาจากกลุ่มประเทศสังคมนิยมซึ่งเน้นในเรื่องความมั่นคงของเศรษฐกิจและสังคม<sup>17</sup> เช่น สิทธิในการศึกษาและสิทธิในการทำงาน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น จึงกล่าวได้ว่าเหตุที่ต้องคุ้มครองสิทธิคนพิการเพราะสิทธิของคนพิการเป็นสิทธิมนุษยชนเช่นกัน คนพิการจึงพึงที่จะได้รับอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ในสถานะที่คนพิการเป็นมนุษย์ เพราะสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นสิทธิที่บุคคลทุกคน รวมถึงคนพิการมีอยู่ในตนเองตั้งแต่เกิดมาเป็นมนุษย์ การปฏิบัติใดก็ตามจะต้องมีความเท่าเทียมกันในฐานะของความเป็นมนุษย์อันเป็นการคำนึงถึงคุณค่าหรือศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ นั่นคือการไม่นำเหตุแห่งความแตกต่างของความเป็นมนุษย์มาเป็นข้อจำกัดที่บุคคลนั้นจะได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น ไม่ทำร้ายร่างกาย กระทบทรมานอย่างโหดร้าย หรือการกระทำใดๆก็ตามที่ถือได้ว่าเป็นการเหยียดหยามความเป็นมนุษย์เนื่องจากความพิการของบุคคล และเพื่อเป็นการรับรองว่าคนพิการมีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลอื่นที่ไม่พิการ จึงต้องมีกฎหมายที่บัญญัติเพื่อให้การรับรองว่าคนพิการจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลอื่น พัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิคนพิการสามารถแบ่งได้ เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ตราสารระหว่างประเทศที่ไม่มีผลผูกพันรัฐ (Soft Law) และตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐ (Hard Law)

### 2.3.1 ตราสารระหว่างประเทศที่ไม่มีผลผูกพันรัฐ (Soft Law)

สิทธิของคนพิการเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ มาเป็นเวลานาน การเริ่มตระหนักถึงประเด็นคนพิการนั้นได้เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1945 องค์การสหประชาชาติได้ส่งเสริมในแง่มุมมองทางด้านสวัสดิการ เริ่มต้นโดยการ

<sup>17</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

ส่งเสริมสิทธิของคนพิการทางด้านร่างกาย โดยเน้นเรื่องของการป้องกันและฟื้นฟูสมรรถภาพ เลขาธิการแห่งสหประชาชาติ และคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมและองค์การย่อยของคณะมนตรี คณะกรรมการสังคม เป็นหน่วยงานหลักที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นความพิการ

สิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการเริ่มได้รับการนำมาบรรจุในเอกสารระหว่างประเทศ อย่างชัดเจน ดังปรากฏในข้อ 25 วรรคหนึ่ง\* ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งให้หลักประกันหลายประการ เช่น บังคับพื้นฐานในการครองชีพ บริการสังคมที่จำเป็น และการประกันการว่างงาน เป็นต้น

ในการประชุมสมัยแรกของสมัชชาสหประชาชาติ ในปี ค.ศ.1946 ได้รับรองให้มี คณะกรรมการสังคม (The Social Commission) ขึ้นชั่วคราว และมีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายคือ การดูแลในเรื่องปัญหาของสังคม ในสมัยประชุมครั้งที่ 6 ปี ค.ศ.1950 คณะกรรมการสังคมได้ พิจารณารายงาน 2 ฉบับ คือ การฟื้นฟูสังคมของคนพิการทางร่างกาย (The Social rehabilitation of the handicapped) และ การฟื้นฟูสังคมของคนตาบอด (The social rehabilitation of the blind) และได้ตรวจสอบรายงานของแผนสวัสดิการระหว่างประเทศสำหรับคนตาบอด (The International Programme for the Welfare of the Blind) ซึ่งได้ให้คำแนะนำในเรื่องของการศึกษา การฟื้นฟู, การอบรมและการจ้างงานของคนพิการทางสายตา ในเวลาต่อมา คณะกรรมการสังคมได้เห็นด้วยที่จะให้มีการจัดทำแผนการฟื้นฟูสำหรับคนพิการทางร่างกาย การป้องกันและรักษาคนตาบอด

ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ – 3 มีนาคม ค.ศ. 1950 มีการจัดการประชุมขึ้นที่เจนีวา โดยผู้เข้าร่วมในการประชุมนั้นเป็นตัวแทนของผู้เชี่ยวชาญในด้านการฟื้นฟูคนพิการ ดังนั้น เลขาธิการแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Secretariat) , องค์การแรงงานระหว่าง

---

\* ข้อ 25 วรรคหนึ่ง ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บัญญัติว่า

“บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ และความอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลและบริการสังคมที่จำเป็น และสิทธิในความมั่นคงในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย พิการ เป็นหม้าย วยชรา หรือการขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใดในพฤติการณ์อันเกินกว่าที่ตนจะควบคุมได้”

ประเทศ (The International Labour Organization (ILO) , องค์การอนามัยโลก ( The World Health Organization : WHO) ,องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) , องค์การผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ (The International Refugee Organization : IRO) และกองทุนฉุกเฉินเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (The United Nations International Children's Emergency Fund : UNICEF) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ(The United Nations Children's Fund) การประชุมครั้งนี้ได้มีข้อตกลงให้มีการจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องการศึกษา, การดูแลรักษา และการอบรมคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นที่ความจำเป็นของคนตาบอดในประเทศด้อยการพัฒนา คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแนะนำให้รัฐพิจารณามาตรการต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ

องค์การสหประชาชาติได้รณรงค์เพื่อให้ข้อมูลด้านสิทธิคนพิการแก่สาธารณชนมากขึ้น จากปี ค.ศ.1946 – 1953 คณะกรรมาธิการสังคมได้จัดการประชุมขึ้น 9 ครั้ง โดยในแต่ละครั้งได้มีเป้าหมายที่จะฟื้นฟูสังคมเพื่อประโยชน์แก่คนพิการ เช่น การปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีบทบาทในสังคม

ปลายปี ค.ศ.1960 เริ่มมีการเปลี่ยนทัศนคติต่อคนพิการ โดยมองความพิการในรูปแบบทางสังคม (Social Model) นอกจากนี้สมัชชาสหประชาชาติได้ให้การรับรองปฏิญญาว่าด้วยการพัฒนาและความก้าวหน้าของสังคม (The Declaration on Social Progress and Development) ในวันที่ 11 ธันวาคม 1969 โดยยืนยันถึงหลักการและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่บัญญัติอยู่ในกฎบัตรแห่งสหประชาชาติไว้ในข้อบทที่ 19 และเน้นถึงความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของคนพิการ<sup>18</sup> โดยปฏิญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูผู้พิการทางร่างกายและสติปัญญา เพื่อส่งเสริมการเป็นส่วนหนึ่งในสังคม

---

<sup>18</sup> Declaration on Social Progress and Development, UN Doc. A/RES/24/2542 (11 December 1969), Article 19

ในยุค 1970 แนวคิดทางด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการได้รับการยอมรับมากขึ้น ในทางระหว่างประเทศ การประชุมสามัญขององค์การสหประชาชาติ (the United Nations' General Assembly) ได้ประกาศรับรองปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ 2 ฉบับ คือ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการทางสติปัญญา (The declaration on the Rights of Mentally Retarded Persons) และ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (The Declaration on the Rights of Disabled Persons) ที่ได้กำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมในสังคมและหนทางเข้าสู่บริการต่าง ๆ

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการทางสติปัญญา ( The declaration on the Rights of Mentally Retarded Persons )<sup>19</sup> ได้รับการรับรองโดยสมัชชาสหประชาชาติว่าเป็นตราสารทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ที่จะพูดถึงสิทธิของคนพิการไว้โดยเฉพาะ ในวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1971 ปฏิญญานี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดยืนยันให้การส่งเสริมสนับสนุนคนพิการทางสติปัญญาหรือ การเรียนรู้ให้มีสิทธิเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคมเท่าที่จะเป็นไปได้<sup>20</sup> โดยให้คนกลุ่มนี้ได้รับสิทธิดังนี้ สิทธิที่จะได้รับบริการทางการแพทย์ การศึกษาและฝึกฝนวิชาชีพตามความสามารถสูงสุด สิทธิที่จะได้รับหลักประกันทางเศรษฐกิจในระดับที่จะสามารถดำรงชีพได้ สิทธิที่จะได้อาศัยอยู่ร่วมกับ ครอบครัวและชุมชน สิทธิที่จะมีผู้ปกครองเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ หรือถูกกระทำอันตรายจนกรรม ถูกเหยียดหยาม หรือการใช้ความรุนแรง และสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการทางกฎหมายอย่างเต็มที่เมื่อเกิดคดีความ

แต่อย่างไรก็ดี ปฏิญญานี้เป็นการมองความพิการในทางการแพทย์ที่ความพิการ นั้นยังคงต้องได้รับการรักษา มิใช่มองความพิการในทางสิทธิมนุษยชน เพราะปฏิญญาไม่ได้ ยอมรับว่าคนพิการสามารถให้ชีวิตปกติได้ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของปฏิญญาที่กล่าวว่า "...เพื่อส่งเสริมให้คนพิการใช้ชีวิตปกติได้ตราบเท่าที่เป็นไปได้"<sup>21</sup> แสดงให้เห็นว่าสิทธิคนพิการ

<sup>19</sup> The Declaration on the Rights of Mentally Retarded Persons, resolution 2856 (XXVI) of 20 December 1971

<sup>20</sup> Peter Mittler. "Meeting the Needs of People with an Intellectual Disability: International Perspectives,". In *The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal*, (New York : Oxford University Press, 2003), p. 37.

<sup>21</sup> Arlene S. Kanter, *The Globalization of Disability Rights Law*, p. 254.



ยังคงได้รับการคุ้มครองน้อยกว่าคนที่ไม่พิการ และขาดรายละเอียดของแนวทางว่าคนพิการทางสติปัญญาจะเข้าร่วมในสังคมได้อย่างไร<sup>22</sup>

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (The Declaration on the Rights of Disabled Persons)<sup>23</sup> ได้รับการรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ในวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1975 ปฏิญญานี้สนับสนุนสิทธิคนพิการภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยได้ยืนยันว่าคนพิการมีสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆ ด้วยการเน้นให้เห็นถึงสิทธิของคนพิการที่จะต้องได้รับความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีสิทธิโดยปราศจากข้อโต้แย้งใดๆ อันระบุไว้ในประกาศตามหลักสิทธิมนุษยชนสิทธิของคนพิการ และได้มีการกำหนดไว้อย่างเด่นชัดเพิ่มเติมจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อย้ำให้เห็นว่าคนพิการพึงจะได้รับการคุ้มครองในฐานะของมนุษย์อย่างสมบูรณ์ เพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีพและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมอย่างเต็มที่ สิทธิที่คนพิการจะได้รับนั้น เช่น สิทธิที่จะได้รับการรักษาทางการแพทย์ การใช้ยั่วยะเสริมหรือเทียม การศึกษา การฝึกวิชาชีพ ตลอดจนการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือสนับสนุนตามสมควร การได้รับหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อประกันรายได้ รวมถึงสิทธิในการรับความจำเป็นพิเศษทางด้านเศรษฐกิจและสังคม คนพิการจะต้องได้รับการปกป้องจากการแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ นอกจากนี้ปฏิญญายังได้ระบุถึงมาตรการที่คนพิการจะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของคนพิการ รวมทั้งกฎเกณฑ์และการปฏิบัติที่มีลักษณะการเลือกปฏิบัติ ละเมิด หรือย้ายศักดิ์ศรี ทั้งนี้ให้องค์กรคนพิการสามารถเป็นที่ปรึกษาในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการที่บัญญัติในปฏิญญาให้แก่คนพิการ ครอบครัวและชุมชน

ในปี ค.ศ. 1976 สมัชชาสหประชาชาติได้ให้คำแนะนำแก่รัฐสมาชิกว่า รัฐสมาชิกทุกรัฐควรคำนึงถึงปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเมื่อมีการวางหลักเกณฑ์ในการกำหนดนโยบาย(policies) การวางแผน(plan) และแผนงาน(programme)ต่างๆ ไม่ว่าจะป็นในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ โดยเน้นที่ความเสมอภาคของโอกาส การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการป้องกันความพิการ

<sup>22</sup> Anna Lawson, "The United Nations Convention in The Rights of Persons with Disabilities: New Era or False Dawn?", *Syracuse Journal of International Law and Commerce* Spring 2007, p. 580.

<sup>23</sup> The Declaration on the Rights of Disabled Persons, resolution 3447 (XXX) of 9 December 1975

และในปีเดียวกันนี้เอง วันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1976 สมัชชาสหประชาชาติได้ประกาศให้ ปี ค.ศ.1981 เป็นปีคนพิการสากล (International Year of Disabled Persons : IYDP)<sup>24</sup> โดยเน้นว่าในปีนั้นให้คนพิการได้เป็นส่วนหนึ่งในสังคมอย่างเป็นหนึ่งเดียวกัน ได้มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ และสนับสนุนการศึกษาและโครงการวิจัยเพื่อให้ความรู้แก่สาธารณชนในเรื่องสิทธิของคนพิการ

คณะกรรมการที่ปรึกษาสำหรับปีคนพิการสากล (Advisory Committee for the International Year of Disabled Persons)<sup>25</sup> ตั้งขึ้นโดยสมัชชาสหประชาชาติ ในวันที่ 17 ธันวาคม 1977 ประกอบด้วยผู้แทนจากรัฐสมาชิกจำนวน 15 รัฐ ทำหน้าที่พิจารณาและให้คำปรึกษาแก่รัฐสมาชิกในร่างแผนงานสำหรับปีคนพิการสากลที่จัดเตรียมขึ้นโดยเลขาธิการแห่งสหประชาชาติ

กองทุนอาสาสมัครทางด้านคนพิการขององค์การสหประชาชาติ (The United Nations Voluntary Fund on Disability) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยเลขาธิการแห่งสหประชาชาติ เป็นความร่วมมือทางเทคนิคที่สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กองทุนนี้จะมีเงินช่วยเหลือในระดับหนึ่ง เพื่อส่งเสริมให้เกิดความตื่นตัวเกี่ยวกับคนพิการ มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และเผยแพร่เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ นอกจากนี้ กองทุนดังกล่าวยังจะให้การสนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชนในการประชุมคณะกรรมการร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

ในช่วงปี 1980 ได้มีความพยายามที่จะปรับปรุงสถานการณ์ของคนพิการโดยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มความเป็นส่วนหนึ่งของคนพิการในสังคมและเพิ่มการปรับตัวของคนพิการทางร่างกายและทางจิตใจให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตในสังคมของพวกเขา โดยให้มีแผนการที่เน้นที่การฟื้นฟูและการป้องกันความพิการ

ในปี ค.ศ.1981 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ เป็นปีคนพิการสากล (United Nations International Year of Disabled Persons: IYDP) เพื่อให้รัฐสมาชิกทั่วโลกได้ตระหนักถึงสิทธิของคนพิการ โดยได้เน้นเรื่องความเสมอภาคแห่งสิทธิและโอกาส หมายถึง การที่คนพิการจะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และเป็นหน้าที่ของสังคมหรือรัฐที่จะต้องขจัดกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรืออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้คนพิการมีส่วนร่วมในสังคมอย่าง

<sup>24</sup> International Year of Disabled Persons, resolution 31/123 of 16 December. 1976

<sup>25</sup> The International Year of Disabled Persons, resolution 32/133 of 16 December. 1977

เต็มที่ ทำให้ในปีนี้มีการประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านความพิการขึ้นหลายครั้ง เช่น การสัมมนาระหว่างประเทศเรื่องคนพิการ (International Symposium on Disabled Persons) ในวันที่ 27 กันยายน – 4 ตุลาคม ,การสัมมนาระดับโลกของผู้เชี่ยวชาญในการประสานงานทางเทคนิคระหว่างประเทศกำลังพัฒนาและความช่วยเหลือทางเทคนิคในการป้องกันความพิการและการฟื้นฟูคนพิการ (World Symposium of Experts on Technical Cooperation Among Developing Countries and Technical Assistance in Disability Prevention and Rehabilitation of Disabled Persons) ในวันที่ 12-23 ตุลาคม ประเทศออสเตรเลีย ,การประชุมระดับโลกว่าด้วยการปฏิบัติและกลยุทธ์ในเรื่องการศึกษา, การป้องกันความพิการและการเป็นหนึ่งเดียวของคนพิการ (World Conference on Actions and Strategies on Education ,Disability Prevention ,and Integration of Disabled Persons) ที่ประเทศสเปน ถูกจัดขึ้นด้วยการประสานงานของ UNESCO โดยการประชุมทั้งหลายนั้นได้มีความพยายามที่จะปรับปรุงการเข้าถึงสำหรับคนพิการ ในเดือนพฤษภาคมคณะกรรมการว่าด้วยการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ (Commission on Human Settlements)<sup>26</sup> ได้สนับสนุนนโยบายในการส่งเสริมองค์การสหประชาชาติและรัฐสมาชิกให้จัดอุปสรรคในพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ซึ่งเป็นการขัดขวางหรือกีดกัน “การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่”

ผลจากปีคนพิการสากลได้มีการจัดทำ แผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการ (The World Programme of Action concerning Disabled Persons) ขึ้นในปี ค.ศ. 1982 โดยมีนโยบายหลักๆอยู่ 3 เรื่อง คือ การป้องกันความพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการสร้างความเสมอภาคในการมีโอกาสที่เท่าเทียม<sup>27</sup> มาตรการต่าง ๆ ที่แผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการได้จัดทำขึ้น จะสำเร็จไม่ได้หากขาดความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ ในการนำไปปฏิบัติ เพราะแผนนี้ไม่ได้มีค่าบังคับเป็นกฎหมาย แต่เป็นเพียงแนวทางที่ถ้าประเทศต่าง ๆ นำมาปฏิบัติ ความมุ่งหมายของแผนทั้ง 3 ประการก็จะสัมฤทธิ์ผล ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติได้รับรองแผนนี้ตามมติที่ 37/52 เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 1982 โดยในมติเดียวกันนี้ได้ประกาศให้ปี ค.ศ. 1983-1992 เป็นทศวรรษคนพิการแห่งสหประชาชาติ (United Nation Decade of Disabled Persons)

---

<sup>26</sup> The Commission on Human Settlements was established in pursuance of General Assembly, resolution 32/162 of 19 December 1977

<sup>27</sup> Michael Ashley Stein, Disability Human Rights [Online], 2 November 2009. Available from: <http://hpod.pmhclients.com/pdf/disability-hr-stein.pdf>

เพื่อกระตุ้นให้รัฐบาลและองค์กรต่างๆ ใช้ทศวรรษนี้เพื่อดำเนินการตามแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยเรื่องคนพิการ<sup>28</sup>

ทุกวันที่ 3 ธันวาคม ของทุกปีได้จัดให้เป็น วันคนพิการสากล<sup>29</sup> (International Day of Disabled Persons) ตั้งขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงวันครบรอบที่สมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติมีมติรับแผนปฏิบัติการโลกว่าด้วยเรื่องคนพิการ การจัดงานในวันคนพิการสากลมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความเข้าใจต่อประเด็นความพิการ สิทธิของคนพิการ ซึ่งจะช่วยนำไปสู่การมีส่วนร่วมของคนพิการในทุกแง่มุมทั้งในทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม วันสำคัญนี้ยังสร้างโอกาสในการจัดกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายในด้านสิทธิมนุษยชนและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และเสมอภาคของคนพิการในสังคม<sup>30</sup> ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อวันคนพิการสากล จาก International Day of Disabled Persons เป็น International Day of Persons with Disabilities (IDPD)<sup>31</sup>

ทั้งปีคนพิการสากลและแผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการ ทำให้เกิดความก้าวหน้าที่ดีขึ้น เพราะนอกจากจะเน้นในเรื่องของสิทธิของคนพิการที่จะมีโอกาสเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม และได้รับการแบ่งปันปันส่วนอย่างเท่าเทียมจากสังคมในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังมีการให้คำจำกัดความของคำว่า “Handicap” ขึ้นเป็นครั้งแรก ว่าหมายถึง ผลของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างคนพิการกับสิ่งแวดล้อมที่ล้อมรอบตัวคนพิการ

ในปี ค.ศ. 1983 อนุสัญญาว่าด้วยการฟื้นฟูอาชีพและการจ้างงานคนพิการ ฉบับที่ 159 (Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Person), 1983) ขึ้น โดยวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา คือ เพื่อส่งเสริมการคุ้มครอง และการยอมรับ

<sup>28</sup> United Nations Decade of Disabled Persons 1983-1992 [Online], 4 November 2009. Available from: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/disunddp.htm>

<sup>29</sup> The International day of Disabled Persons, resolution 47/3 of 14 October 1992

<sup>30</sup> The International day of Disabled Persons [Online], 4 November 2009. Available from: [http://caribbean.dpi.org/IDPDobservance\\_PastThemes.pdf](http://caribbean.dpi.org/IDPDobservance_PastThemes.pdf)

<sup>31</sup> Implementation of the World Programme of Action concerning Disabled Persons: realizing the Millennium Development Goals for persons with disabilities, resolution 62/127 of 18 December 2007

การทำงานของคณพิการเท่าเทียมกับบุคคลปกติทั่วไปตามหลักสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐาน และเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์โดยไม่เลือกปฏิบัติ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและอยู่ร่วมกันในสังคม เคารพในความแตกต่างและให้การยอมรับคณพิการ มีความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล มีความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง และให้เคารพในการพัฒนาขีดความสามารถและสิทธิของเด็กพิการเพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองความมีลักษณะเฉพาะของคณพิการ

สาระสำคัญของอนุสัญญา ฉบับที่ 159 สรุปได้ ดังนี้

1. รัฐภาคีต้องกำหนดนโยบายแห่งชาติ ในเรื่องการฟื้นฟูอาชีพและการจ้างงานคณพิการเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติ และให้พิจารณาทบทวนเป็นระยะ ๆ โดยให้เป็นไปตามเงื่อนไข แนวปฏิบัติและความเป็นไปได้ของประเทศ<sup>32</sup> โดยนโยบายดังกล่าวต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการรับรองว่า มาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อการฟื้นฟูอาชีพได้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อคณพิการทุกประเภท มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการจ้างงานในตลาดแรงงานที่เปิดโอกาสให้แก่คณพิการ<sup>33</sup> และต้องตั้งอยู่บนหลักการในเรื่องโอกาสที่เท่าเทียมกันระหว่างคณงานพิการและคณงานทั่วไป โดยเคารพต่อความเท่าเทียมกันในโอกาสและการปฏิบัติต่อคณพิการทั้งชายและหญิง มาตรการพิเศษ ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสและการปฏิบัติระหว่างคณงานพิการและคณงานอื่น ๆ ต้องไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคณงานอื่น ๆ<sup>34</sup>

2. องค์กรผู้แทนของนายจ้างและองค์กรผู้แทนของคณงานต้องได้รับการปรึกษาหารือในเรื่องการนำนโยบายที่กล่าวไว้ข้างต้นไปปฏิบัติ รวมถึงมาตรการที่นำมาให้เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการฟื้นฟูอาชีพ ต้องปรึกษาหารือกับองค์กรผู้แทนของคณพิการ<sup>35</sup>

<sup>32</sup> Article 2 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment No. 159

<sup>33</sup> Article 3 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment No. 159

<sup>34</sup> Article 4 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment No. 159

<sup>35</sup> Article 5 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment No. 159

3. รัฐภาคีต้องดำเนินการตามขั้นตอนอันจำเป็นเพื่อให้บังเกิดผล โดยให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือข้อบังคับ หรือวิธีการอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและแนวปฏิบัติแห่งชาติ<sup>36</sup>

4. เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจต้องใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อจัดให้มีการแนะแนวอาชีพ การฝึกอาชีพ การบรรจุงาน การจ้างงาน และบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้คนพิการมีความมั่นคงในการจ้างงานและมีความก้าวหน้าในอาชีพ การบริการที่มีอยู่สำหรับคนงานโดยทั่วไปต้องปรับตามความจำเป็นเท่าที่จะเป็นไปได้และเหมาะสม<sup>37</sup>

5. มาตรการต่างๆ ต้องมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้มีการก่อตั้งและการพัฒนาการฟื้นฟูอาชีพ และการบริการจัดหางานให้แก่คนพิการในพื้นที่ชนบทและชุมชนที่ห่างไกล<sup>38</sup>

6. รัฐภาคีต้องมุ่งเน้นให้มีการจัดฝึกอบรมและการจัดให้มีที่ปรึกษาด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการรับผิดชอบเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ การฝึกอบรมอาชีพ การบรรจุงาน และการจ้างงานคนพิการ<sup>39</sup>

ในวาระกึ่งศตวรรษคนพิการขององค์การสหประชาชาติ เลขาธิการสหประชาชาติ ได้จัดการประชุมระดับโลกของผู้เชี่ยวชาญเพื่อทบทวนการดำเนินการของแผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการขึ้นครั้งแรกโดยจัดขึ้นที่ประเทศอิตาลี ในปี ค.ศ. 1987 การประชุมครั้งนี้ได้เรียกร้องให้มีอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนฉบับใหม่ คือ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการแต่ไม่ประสบความสำเร็จ อิตาลีได้จัดทำร่างอนุสัญญาระดับดังกล่าวและได้นำเสนอต่อสมัชชาสหประชาชาติในระหว่างการประชุมสมัยที่ 42 ของสมัชชาสหประชาชาติในเดือนตุลาคม สมัชชาสหประชาชาติได้ถกเถียงถึงความพอใจในอนุสัญญาระดับนี้และมีข้อตกลงอย่างไม่เป็นทางการ ต่อมาการประชุมครั้งที่สองได้จัดขึ้นที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดนในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1989 ได้นำเสนอร่างอนุสัญญาระดับดังกล่าวเพิ่มเติมจากเดิม และได้ นำเสนอต่อสมัชชาสหประชาชาติในระหว่างการประชุมสมัยที่ 44 ของสมัชชาสหประชาชาติที่

<sup>36</sup> Article 6 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment No. 159

<sup>37</sup> Article 7 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment No. 159

<sup>38</sup> Article 8 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment No. 159

<sup>39</sup> Article 9 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment No. 159

ประชุมมีข้อเสนอแนะว่าสมัชชาสหประชาชาติควรจัดการประชุมพิเศษขึ้น เพื่อทำหน้าที่ร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เพื่อให้รัฐสมาชิกขององค์การสหประชาชาติจะได้ให้สัตยาบันเมื่อสิ้นสุดทศวรรษคนพิการขององค์การสหประชาชาติแล้ว แต่การเรียกร้องอนุสัญญาฉบับใหม่ในการประชุมครั้งที่สองนี้ก็ยังคงไม่ประสบความสำเร็จ

อย่างไรก็ตามในการนำเสนอทั้งสองครั้งยังไม่ปรากฏว่าที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้มีความเห็นเป็นฉันทามติในเรื่องความเหมาะสมของอนุสัญญา เนื่องจากข้อคิดเห็นของผู้แทนหลายท่านที่เข้าประชุมมีข้อคิดเห็นว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ให้หลักประกันด้านสิทธิแก่คนพิการเท่าเทียมกับบุคคลอื่นอยู่แล้ว

ในช่วงทศวรรษของคนพิการ (Decade of Disabled Persons) สมัชชาสหประชาชาติ ขอความร่วมมือจากรัฐสมาชิกให้เน้นความเสมอภาคทางโอกาสสำหรับคนพิการเป็นพิเศษ จากรายงาน จำนวน 2 ฉบับของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับความพิการ ทั้ง 2 ฉบับได้ยอมรับแนวทางที่สำคัญเพื่อให้รัฐส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม โดยการขจัดอุปสรรคทางกายภาพและการสื่อสาร ประกันโอกาสทางการศึกษา การฝึกอาชีพ และการจ้างงานคนพิการ รวมทั้งสร้างความตระหนักรู้ถึงความต้องการและศักยภาพของคนพิการ รายงานทั้ง 2 ฉบับ ได้แก่ "Tallinn Guidelines for Action on Human Resources Development in the field of Disability"<sup>40</sup> โดยมีขอบข่ายงานเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การฝึกอบรม และการจ้างงานคนพิการภายในทุกกระทรวงของรัฐบาลและทุกระดับของนโยบายแห่งชาติเพื่อความเสมอภาคทางโอกาสสำหรับคนพิการ และ หลักการว่าด้วยการคุ้มครองผู้ป่วยทางจิตและการปรับปรุงการดูแลสุขภาพจิต (Principles for the Protection of persons with Mental Illness and the Improvement of Mental Health Care)<sup>41</sup> ซึ่งรู้จักกันในชื่อย่อว่า The MI Principles ประกอบด้วยหลักการ 25 ข้อ ซึ่งกล่าวถึงการดูแลรักษาผู้ป่วยทางจิตในมุมมองของการเคารพหลักสิทธิมนุษยชน โดยได้กล่าวถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงระบบและแนว

<sup>40</sup> Tallinn Guidelines for Action on Human Resources Development in the Field of Disability, resolution 44/70 of 8 December 1989

<sup>41</sup> Principles for the protection of persons with mental illness and the improvement of mental health care, resolution 46/119 of 17 December 1991

ปฏิบัติที่สถาบันและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ป่วยทางจิตควรคำนึงถึง เพื่อให้มั่นใจว่าการดูแลรักษาเป็นไปเพื่อผลประโยชน์สูงสุดและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย

ปลายทศวรรษของคณพิการ ได้สรุปเป้าหมายของสหประชาชาติในด้านคณพิการ โดยเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของคณพิการอย่างเต็มที่ในสังคมและส่งเสริมให้การประชุมขององค์การสหประชาชาติในอนาคตนั้นมีการถกเถียงกันในประเด็นความพิการร่วมด้วย ในปี ค.ศ. 1993 สมัชชาสหประชาชาติจึงได้ลงมติรับรอง กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คณพิการ (The United Nation Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities)<sup>42</sup> ซึ่งจัดทำโดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงทศวรรษคณพิการขององค์การสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 1983-1992 ร่วมกับบทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วยสิทธิมนุษยชน อันได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR), กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant of Civil and Political Rights - ICCPR), กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights - ICESCR), อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) และร่างอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (Draft Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women – CEDAW) รวมทั้งแผนปฏิบัติการโลกว่าด้วยเรื่องคณพิการ (World Programme of Action for Disabled Persons) ซึ่งบทบัญญัติทั้งหลายที่กล่าวมานี้เป็นรากฐานทางการเมืองและศีลธรรมของกฎมาตรฐานฉบับนี้

จุดประสงค์ของกฎมาตรฐาน เพื่อรับรองว่า เด็กผู้หญิง เด็กผู้ชาย ผู้ชายและผู้หญิงที่มีความพิการ ในฐานะที่ต่างก็เป็นสมาชิกของสังคมสามารถใช้สิทธิของตนเองและมีภาระหน้าที่เช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่นของสังคมได้<sup>43</sup> และเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างเหมาะสมในการขจัด

<sup>42</sup> The UN Standard Rules For the Equalization of Opportunities For Persons with Disabilities, resolution 48/96 of 20 December 1993

<sup>43</sup> Peter Mittler. "Meeting the Needs of People with an Intellectual Disability: International Perspectives," In The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal, p. 40



อุปสรรคที่ขวางกั้นคนพิการไม่ให้ใช้สิทธิเสรีภาพที่ตนมี เพื่อให้คนพิการได้มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเต็มที่ โดยสามารถแบ่งกลุ่มของกฎหมายมาตรฐานทั้ง 22 ข้อได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก เป็นการเน้นที่เงื่อนไขขั้นต้นก่อนที่จะได้รับความเสมอภาค เช่น บริการการฟื้นฟูสมรรถภาพและบริการทางการแพทย์ กลุ่มที่สอง เป็นการเน้นในเรื่องของการประกันการเข้าถึงและการมีส่วนร่วม กลุ่มสาม เป็นเน้นเรื่องของการดำเนินการต่างๆ รวมถึงองค์กรคนพิการ

กฎหมายฐานนี้เป็นตราสารฉบับแรกขององค์การสหประชาชาติที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากฉบับก่อนหน้าต่างๆ มักจะเน้นถึงปัญหาที่คนพิการต้องเผชิญอันเนื่องมาจากข้อบกพร่องที่ตัวคนพิการมีอยู่ และกฎหมายฐานฉบับนี้ยังเป็นตราสารที่สำคัญอันเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการของรัฐสมาชิก องค์การสหประชาชาติ และองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ ในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและความพิการในหลายประเทศได้นำหลักการในกฎหมายฐานนี้เป็นรากฐานในการบัญญัติกฎหมายภายใน แม้จะมีผู้รายงานพิเศษ (Special Rapporteur) และคณะผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมและติดตามการดำเนินการของกฎหมายฐาน แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายฐานนี้ไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมายเป็นเพียงกฎที่ถือเป็นประเพณีปฏิบัติระหว่างประเทศ และมีใช้ข้อบังคับให้ปฏิบัติ แต่เป็นมาตรฐานสากลที่นานาอารยประเทศถือเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้คนพิการไม่ว่าเพศใด วัยใด จะได้รับความเสมอภาคและโอกาสอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในการมีส่วนร่วมในสังคม อุปสรรคใด ๆ ที่กีดขวางการได้รับโอกาสและการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคมนี้ ถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐที่จะขจัดให้หมดไป โดยการขจัดปัญหาเหล่านี้ คนพิการและองค์กรคนพิการจะต้องมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุผล

เนื่องจากกฎหมายฐานที่สะท้อนแนวคิดที่ก้าวหน้าฉบับนี้ ไม่มีผลผูกพันในทางปฏิบัติ จึงมีความเคลื่อนไหวจากองค์กรของคนพิการและองค์กรเพื่อคนพิการในระดับสากลร่วมกับรัฐบาลบางประเทศพยายามให้มี “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ” ขึ้น โดยได้มีการลงนามในคำประกาศร่วมของการประชุมองค์กรพัฒนาเอกชนด้านคนพิการระดับโลกเป็นครั้งแรก ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งต่อมา องค์การสหประชาชาติได้ให้ความเห็นชอบให้มีการตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อทำการศึกษาและจัดทำ “ร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ”

### 2.3.2 ตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐ (Hard Law)

ตราสารที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ส่วนใหญ่เป็นตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาจากกรอบงานทางด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติแล้ว จะเห็นได้ว่าเริ่มต้นจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับการพิจารณาให้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก โดยได้สร้างมาตรฐานในการได้รับสิทธิมนุษยชนสำหรับทุกคนและทุกประเทศ ซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นเพียงประกาศและไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมายแต่ก็ได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศซึ่งทำให้มีผลผูกพันด้วยเหตุนี้ อนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนเกือบทั้งหมด จึงเริ่มต้นด้วยการยอมรับการให้ความเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนอันเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการมีจำนวน 7 ฉบับ และอนุสัญญาเหล่านี้มีองค์การที่เป็นผู้ดูแลและติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา

อนุสัญญาจำนวน 2 ฉบับ ดังต่อไปนี้ได้มีการโต้เถียงกันว่าฉบับไหนควรมีความสำคัญกว่ากันเมื่อพิจารณาจากสิทธิในกติกาทั้งสองฉบับ แต่อย่างไรก็ดีสิทธิในกติกาทั้งสองฉบับนี้มีความจำเป็นต้องพึ่งพากันและไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้<sup>44</sup> อนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับ ได้แก่

1. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR)<sup>45</sup> เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่มุ่งคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิในชีวิต และสิทธิทางการเมือง เป็นต้น

<sup>44</sup> Anna Lawson. *The United Nations Convention in The Rights of Persons with Disabilities*, Ibid, p. 564.

<sup>45</sup> Ibid., p. 580.

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR)<sup>46</sup> เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่เน้นในเรื่องของการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข โดยรับรองสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม การได้รับการศึกษาที่เพียงพอต่อการหาเลี้ยงชีพ สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีอนุสัญญาเฉพาะด้านต่างๆ และองค์การตรวจตราอนุสัญญา ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่เน้นสิทธิของกลุ่มที่ต้องได้รับการคุ้มครองโดยเฉพาะ กรอบงานทางด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเหล่านี้ได้เกิดขึ้นจากความพยายามเพื่อคุ้มครองป้องกันการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการกระทำรุนแรงหรือการแสวงหาประโยชน์จากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ รัฐจึงได้ร่วมลงนามเพื่อก่อให้เกิดสนธิสัญญา<sup>47</sup> ขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และในเวลาต่อมา วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้ได้รับสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกับประชากรส่วนอื่นๆโดยไม่พิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่ม ได้แก่

1. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination-CERD) เป็นอนุสัญญาที่เน้นในเรื่องของการขจัดการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุที่บุคคลมีเชื้อชาติที่แตกต่างจากคนในสังคมนั้นๆ และมีคณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Committee on the Elimination of Racial Discrimination) ทำหน้าที่ตรวจตราอนุสัญญา

2. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-CEDAW) ความตกลงฉบับนี้เป็นเรื่องของการคุ้มครองสตรี ซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอ และมีคณะกรรมการว่าด้วยการขจัด

<sup>46</sup> International Covenant on Civil and Political Rights, G.A. Res. 2200 (XXI), at 2, 26, U.N. Doc A/6316 (Dec. 16, 1966)

<sup>47</sup> International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, G.A. Res. 2200 (XXI), at 2(2), U.N. Doc. A/6316 (Dec. 16, 1966)

การเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Committee on the Elimination of Discrimination Against Women) ทำหน้าที่ตรวจตราอนุสัญญา

3. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment-CAT) มีคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน (Committee Against Torture & Optional Protocol to the Convention against Torture) ทำหน้าที่ตรวจตราอนุสัญญา

4. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child-CRC) ความตกลงฉบับนี้เป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของเด็ก การศึกษาเด็ก การกระทำผิดของเด็ก หรือเด็กกระทำความผิด การเลือกปฏิบัติต่อเด็ก รวมถึงเด็กพิการ และมีคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก (Committee on the Rights of the Child) ทำหน้าที่ตรวจตราอนุสัญญา

5. อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติ และสมาชิกในครอบครัวของแรงงานข้ามชาติ (Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families - ICRMW) มีคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติ (Committee on Migrant Workers) ทำหน้าที่ตรวจตราอนุสัญญา

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนเฉพาะกลุ่มจำนวนมากแต่ไม่ได้รับรองสิทธิของกลุ่มคนพิการ<sup>48</sup> ทั้งที่คนพิการก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ถูกระงับการกระทำอย่างโหดร้ายเช่นกัน แม้จะมีการกล่าวถึงคนพิการไว้ในอนุสัญญาทางสิทธิมนุษยชนต่างๆที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น แต่ก็มีเพียงเล็กน้อยและเป็นการกล่าวถึงอย่างไม่ชัดเจน โดยพิจารณาได้จากหลักการห้ามเลือกปฏิบัติในการได้รับสิทธิต่างๆที่กล่าวไว้ในแนวเดียวกันว่าห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสถานะอื่น แม้มิได้มีการกล่าวถึงความพิการไว้อย่างชัดเจน แต่ก็สามารถพิจารณาได้เป็นนัย

<sup>48</sup> Arlene S. Kanter. The Globalization of Disability Rights Law. Ibid., p 254.

ยะว่าคนพิการย่อมได้รับความคุ้มครองด้วยเช่นกัน โดยพิจารณาว่าความพิการนั้น รวมอยู่ในนัยยะของคำว่า สถานะอื่น (Other Status) จะมีก็เพียงข้อบทที่ 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเท่านั้นที่ได้บัญญัติรับรองว่าคนพิการเป็นกลุ่มที่จะต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติในการได้รับสิทธิต่างๆ และในข้อบทที่ 23 ได้บัญญัติถึงสิทธิที่คนพิการจะได้รับไว้โดยเฉพาะ<sup>49</sup>

แม้ว่าจะไม่มีการกล่าวถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการไว้ในอนุสัญญาฉบับอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม สิทธิที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆ นั้นมีความเป็นสากล (Universal) ในตัวเอง เพราะเป็นสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคน รวมถึงคนพิการในฐานะที่มีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นรัฐที่ลงนามในอนุสัญญาจึงมีพันธกรณีที่จะต้องยอมรับว่าคนพิการพึงได้รับสิทธิต่างๆ เช่นเดียวกับบุคคลอื่นที่ไม่พิการ สิทธิต่างๆ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิเสรีภาพจากการถูกทรมานและการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพและความมั่นคงส่วนบุคคล สิทธิในการสมาคมกับบุคคลอื่นอย่างเสรี สิทธิในการเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในการทางการเมืองของประเทศตน สิทธิเสรีภาพจากการไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เป็นต้น<sup>50</sup>

ความเกี่ยวข้องของสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองกับคนพิการนั้น สามารถพิจารณาได้จาก รายงานของรัฐบาลที่ส่งให้แก่คณะกรรมการของอนุสัญญา โดยรายงานถึงสถานการณ์ของประเทศตนเกี่ยวกับการคุ้มครองและการละเมิดสิทธิคนพิการในด้านสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รายงานของรัฐเป็นสิ่งสำคัญอันแสดงให้เห็นถึงการให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการตามอนุสัญญา<sup>51</sup> จากรายงานของรัฐโดยส่วนใหญ่จะกล่าวถึงสิทธิของครอบครัวและสิทธิทางการศึกษา ส่วนสิทธิของคนพิการในกรณีอื่นจะกล่าวไว้ในรายงานของรัฐค่อนข้างน้อย<sup>52</sup> จากการตรวจสอบรายงานของรัฐพบว่ากว่า 40 รัฐได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการห้ามเลือกปฏิบัติต่อคนพิการไว้เรียบร้อยแล้ว และสามารถเป็นตัวอย่งที่ดีในการบังคับใช้ เช่น

<sup>49</sup> Anna Lawson. *The United Nations Convention in The Rights of Persons with Disabilities*, Ibid., p. 576.

<sup>50</sup> Article 6,7,9,22,25 and 26 of International Covenant on Civil and Political Rights.

<sup>51</sup> United Nations Document, E/CN.4/2004/74, p. 19 para. 39.

<sup>52</sup> Theresia Degener, "Disability and freedom: the International Covenant on Civil and Political Rights," In *Human Rights and Disability: The Current use and future potential of United Nations human rights instruments in the context of disability*, (New York: United Nations, 2002), p.45.

ประเทศออสเตรเลีย<sup>53</sup> ประเทศแคนาดา<sup>54</sup> ประเทศฟินแลนด์<sup>55</sup> ประเทศฮ่องกง สหราชอาณาจักร<sup>56</sup> และสหรัฐอเมริกา<sup>57</sup>

นอกจากนี้ยังพิจารณาได้จากกลไกในการร้องเรียนของปัจเจกชนที่ถูกละเมิดสิทธิในบริบทของสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่ได้กำหนดไว้ในพิธีสารเลือกรับของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พบว่ามีเพียง 8 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความพิการจากข้อเรียกร้องทั้งหมด 344 เรื่อง เช่น คดีเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน<sup>58</sup> คดีเลือกปฏิบัติในการจ่ายค่าชดเชยแก่ทหารผ่านศึก<sup>59</sup> การเลือกปฏิบัติในการให้สวัสดิการสังคม<sup>60</sup> คดีการปฏิบัติทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม<sup>61</sup>

ในบรรดาคดีต่างๆ เหล่านี้ มีคดีที่น่าสนใจอยู่ 2 คดี ได้แก่ คดี Hamilton v. Jamaica และ คดี Clement Francis v. Jamaica

คดี Hamilton v. Jamaica เป็นประเด็นพิพาทในข้อบทที่ 10 ของกติกา ซึ่งวางหลักในเรื่องสิทธิของผู้ต้องโทษไว้ว่า

<sup>53</sup> Third periodic report of State Parties, United Nations Document , CCPR/C/AUS/98/3

<sup>54</sup> Fourth periodic report of State Parties, United Nations Document , CCPR/C/103/Add.5

<sup>55</sup> Fourth periodic report of State Parties, United Nations Document , CCPR/C/95/Add.6

<sup>56</sup> Fifth periodic report of State Parties, United Nations Document , CCPR/C/United Kingdom/99/5

<sup>57</sup> Initial report of State Parties, United Nations Document , CCPR/C/81/Add.4

<sup>58</sup> Nicolov v. Bulgaria, Communication No. 824/1998, decision adopted by the Committee on 13 April 2000 (CCPR/C/68/D/824/1998); Cziklin v. Canada, Communication No. 741/1997, decision adopted by the Committee on 5 August 1999 (CCPR/C/66/D/714/1997)

<sup>59</sup> Dark et al. v. New Zealand, Communication No. 601/1994, decision adopted by the Committee on 29 April 1997 (CCPR/C/59/D/601/1994); Atkinson et al. v. Canada, Communication No. 573/1994, decision adopted by the Committee on 9 November 1995 (CCPR/C/55/D/573/1994)

<sup>60</sup> R.E.d.B. v. Netherlands, Communication No. 548/1993, decision adopted by the Committee on 5 November 1993 (CCPR/C/49/D/548/1993)

<sup>61</sup> Hamilton v. Jamaica, Communication No. 616/1995, views adopted by the Committee on 28 July 1999 (CCPR/C/66/D/616/1995); Hart v. Australia, Communication No. 947/2000, decision adopted by the Committee on 27 October 2000 (CCPR/C/70/D/947/2000); Kehler v. Germany, Communication No. 834/1998, decision adopted by the Committee on 2 April 2001 (CCPR/C/71/D/834/1998)

1. บุคคลทั้งปวงที่ถูกกลั่นแกล้งหรือเลือกปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์
2. ยกเว้นในสภาพการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ
3. ต้องแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และให้นำตัวขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย

ในคดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า ผู้ร้อง Mr. Hamilton เป็นนักโทษประหาร แต่เขาทั้งสองข้างเป็นอัมพาตไม่สามารถปีนขึ้นไปนอนบนเตียงนักโทษได้ แต่รัฐจัดให้นอนเช่นเดียวกับนักโทษคนอื่น ๆ ไม่มีการช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผล (reasonable accommodation) อันถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน วินิจฉัยว่า ลักษณะการกระทำของจำเลยไม่ก่อให้เกิดภัยกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะควรจะต้องคำนึงถึงความพิการของ Mr. Hamilton ด้วย เพราะอาจนำไปสู่การละเมิดพันธกรณีต่อไปในอนาคตได้ เท่ากับเป็นการปฏิเสธคำร้องของนักโทษพิการ ทำให้มีข้อที่ต้องพิจารณาในคดีนี้ถึง 4 ประเด็นที่สำคัญก็คือ<sup>62</sup>

1. คณะกรรมการวางหลักว่า สิทธิมนุษยชนของคนพิการในเรื่องของสวัสดิการสังคมหรือสุขภาพต้องมีความเท่าเทียมกันกับคนปกติที่ไม่พิการ
2. คณะกรรมการส่งสัญญาณในลักษณะเป็นการยืนยันว่า ICCPR สามารถใช้บังคับกับทุกๆ คน ตามมาตรา 10 ของกติกาฯ เป็นกรณีที่ไม่ห้ามมิให้รัฐปฏิบัติแตกต่างกันในทางร้ายหรือที่สร้างภาระเพิ่มขึ้นระหว่างคนพิการและนักโทษอื่น ๆ เท่านั้น

---

<sup>62</sup> Theresia Degener, "Disability and freedom: the International Covenant on Civil and Political Rights," Human Rights and Disability: The Current use and future potential of United nations human rights instruments in the context of disability, p. 49

3. คำว่า ช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผล เป็นการรับรองรองว่า นักโทษที่มีความแตกต่างเป็นพิเศษจากนักโทษคนอื่น รัฐต้องจัดให้มีระบบการช่วยเหลือเช่นว่า

4. ความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เป็นการปฏิเสธสิทธิของพลเมืองและสิทธิการเมืองโดยปริยาย

จากคดีนี้แสดงให้เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลนั้นมิใช่ทำให้ได้รับเพียงแค่สิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังทำให้ได้รับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองด้วยเช่นกัน

คดีที่น่าสนใจคดีต่อมาคือ คดี Clement Francis v. Jamaica โดย Clement Francis เป็นนักโทษประหาร ขณะคุมขังถูกทรมาน ทารุนโหดร้ายจนพิการทางจิต จึงร้องขอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนว่า การกระทำของ Jamaica เป็นการละเมิดต่อ มาตรา 7 และมาตรา 10 วรรคหนึ่ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้วินิจฉัยว่า จากพยานหลักฐานที่ปรากฏ มีสถานะที่แสดงให้เห็นได้ว่า Jamaica ละเมิดต่อ มาตรา 7 และมาตรา 10 วรรคหนึ่ง ของกติกา ทั้งสองคดีนี้ทำให้เกิดการพัฒนาของสิทธินักโทษในเวลาต่อมา

2. สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น สิทธิในการศึกษาสิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในสุขภาพ สิทธิในมาตรฐานความเป็นอยู่ที่พอเพียง เป็นต้น<sup>63</sup>

ความเกี่ยวข้องของสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมกับคนพิการนั้นได้แสดงออกมาในรูปแบบของความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (The Committee on Economic, Social and Cultural Rights' General Comment No.5)<sup>64</sup> ซึ่งเป็นการให้ความเห็นที่เชื่อมโยงระหว่างการได้รับสิทธิต่างๆของคนพิการและความสามารถในการมีส่วนร่วมในชุมชนของคนพิการ โดยคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นต่อข้อบทที่ 2(2) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ว่า ให้รัฐภาคีประกันการให้สิทธิที่กำหนดในกติกาแก่พลเมืองทุกคนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ซึ่งการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการนั้นได้รวมถึง ความแตกต่าง การกีดกัน ข้อจำกัด หรือสิทธิพิเศษต่างๆ หรือการปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation) เพราะเหตุแห่งความพิการ อันส่งผลให้เป็นการลดการยอมรับ การได้รับสิทธิ และการมีส่วนร่วมในสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นรัฐต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อต่อต้านการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ จากถ้อยคำ

<sup>63</sup> Article 13,6,12 and 11 of International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

<sup>64</sup> United Nation Document, E/1995/22, p. 19.



ของคณะกรรมการได้อ้างถึงการปฏิเสธให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลว่าเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งความพิการ

แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงไม่มีการปฏิบัติตามความเห็นทั่วไปเท่าใดนัก เมื่อพิจารณาจากรายงานของรัฐภาคีจำนวน 27 ประเทศ เพราะมีจำนวนไม่ถึงครึ่งที่กล่าวถึงเรื่องของความเท่าเทียมกันและการไม่เลือกปฏิบัติในบริบทของความพิการ และมากกว่าครึ่งที่กล่าวในเรื่องของการเข้าร่วมและการมีส่วนร่วมของคนพิการ<sup>65</sup> เป็นการแสดงให้เห็นว่าทั้งสองประเด็นที่คณะกรรมการฯ ได้กล่าวไว้ในความเห็นทั่วไป (General Comment No.5) นั้น ยังคงไม่มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของรัฐเกี่ยวกับความพิการในขอบเขตของสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) เท่าที่ควร

จากพัฒนาการของทราสารในการคุ้มครองสิทธิคนพิการดังกล่าวมาในข้างต้นทั้งหมดนั้น เมื่อพิจารณาในแง่ของกฎหมายระหว่างประเทศสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงแรกก่อนที่จะมีการร่างอนุสัญญาจะเห็นได้ว่าเป็นแนวบรรทัดฐานของกฎหมายระหว่างประเทศที่ยังไม่มีผลผูกพันรัฐหรือนักกฎหมายระหว่างประเทศเรียกว่า Soft Law แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐเกิดขึ้น หรือนักกฎหมายระหว่างประเทศเรียกว่า Hard Law ในที่สุด<sup>66</sup> รัฐจึงมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ตนให้ความยินยอม ดังนั้นการจัดทำอนุสัญญาทางสิทธิมนุษยชนในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการโดยเฉพาะ อันเป็นตราสารที่มีผลผูกพันรัฐ (Hard Law) จึงน่าจะช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติต่อคนพิการ และส่งเสริม คุ้มครอง ประกันสิทธิของคนพิการในการได้รับสิทธิมนุษยชนได้อย่างเต็มที่และดีขึ้นกว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการเช่นในอดีตที่ผ่านมาได้อย่างแน่นอน

## 2.4 พัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศระดับภูมิภาคเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

หากสถาบันภายในประเทศเกิดความล้มเหลวในการปฏิบัติตามกฎหมายและบางกรณีมีการฝ่าฝืนกฎหมาย อาจต้องมีการชดเชยนอกเหนือขอบเขตภายในประเทศเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการ และช่วยปรับปรุงการใช้สิทธิของคนพิการได้อย่างมีคุณภาพ

<sup>65</sup> Anna Lawson. *The United Nations Convention in The Rights of Persons with Disabilities*, p. 578..

<sup>66</sup> Gerard Quinn, Theresia Degener, "Building bridge from "soft law " to "hard law": the relevance of the United Nations human rights instruments to disability," *Human Rights and Disability: The Current use and future potential of United nations human rights instruments in the context of disability*, (New York: United Nations, 2002), p. 31.

หลักกฎหมายระหว่างประเทศระดับภูมิภาคนั้น ถือเป็นหลักกฎหมายที่ใช้บังคับเฉพาะรัฐสมาชิกในภูมิภาค แต่ก็มีผลสำคัญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคณพิการเช่นกัน โดยในภูมิภาคทวีปอเมริกานั้นจะมีทั้งหลักกฎหมายที่ใช้เฉพาะแก่กรณีของการคุ้มครองสิทธิคนพิการ และกลไกที่จะดำเนินการแก้ปัญหา รวมถึงการพิจารณาคดีด้วย ส่วนในภูมิภาคยุโรปนั้น สภายุโรปไม่ได้รับรองตราสารทางสิทธิมนุษยชนที่มีสภาพบังคับในทางกฎหมาย (Hard Law) ที่เกี่ยวกับคณพิการ แม้ว่ากฎบัตรทางสังคมของยุโรปซึ่งเป็นสนธิสัญญาทางสิทธิมนุษยชนฉบับแรกจะได้กล่าวถึงสิทธิของคณพิการไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่หากเป็นเอกสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนที่ไม่มีสภาพบังคับ (Soft Law) ในเรื่องของสิทธิมนุษยชนแต่มีคุณค่าที่จะกล่าวถึงนั้น มีเป็นจำนวนมากที่ได้รับการยอมรับภายในกลไกของสภาแห่งยุโรป และเน้นในแง่ของนโยบายและการบัญญัติกฎหมายสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับคณพิการ แม้จะไม่มีหลักกฎหมายที่มีสภาพบังคับในทางกฎหมายเฉพาะแก่กรณีของการคุ้มครองสิทธิคนพิการ แต่ด้วยกลไกที่เข้มแข็งในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิมนุษยชน จึงสามารถจัดการแก้ไขปัญหาและดำเนินการพิจารณาคดีได้อย่างเป็นผลเช่นกัน ไม่ว่าจะ เป็นทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค นอกเหนือจากนี้แล้ว คงต้องถือว่าในภูมิภาคอื่น ๆ นั้น การให้ความคุ้มครองสิทธิของคณพิการโดยใช้หลักกฎหมายทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ยังคงไม่ชัดเจนและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย ด้วยเหตุที่เป็นภูมิภาค กว้างขวางและใหญ่โต มีประชากรและความแตกต่างอย่างมากมายทั้งในเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม จึงยังไม่มีหลักกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่กรณี มีเพียงการจัดประชุมในเรื่องที่เกี่ยวกับความพิการ เช่น ประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานและบรรทัดฐานเกี่ยวกับความพิการ ด้วยเหตุนี้จึงยังไม่อาจที่จะประสานให้เกิดความร่วมมือกันในระดับภูมิภาคเพื่อแก้ไขปัญหาคารละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงหลักกฎหมายที่มีผลต่อประเทศต่างๆ ในระดับภูมิภาค และเพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์และวิธีในการแก้ไขปัญหา สำหรับการละเมิดสิทธิคนพิการที่เกิดขึ้นทั่วโลกเป็นจำนวนมาก จึงควรพิจารณาถึงหลักกฎหมายในระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ ดังต่อไปนี้

#### 2.4.1 ภูมิภาคอเมริกา

หลักกฎหมายของภูมิภาคทวีปอเมริกาที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคณพิการนั้น ต้องเริ่มพิจารณาจาก กฎบัตรขององค์การเหล่าประเทศในทวีปอเมริกา (The Charter of the Organization of American States)<sup>67</sup> ซึ่งประเทศต่างๆ ในประเทศอเมริกา ได้ร่วมลงนาม ณ กรุง โบโกต้า ประเทศโคลอมเบีย ในปี ค.ศ. 1948 เพื่อจัดตั้งองค์การเหล่า

<sup>67</sup> The Charter of the Organization of American States [Online], 14 January 2010. Available from: [www.oas.org/juridico/English/charter.html](http://www.oas.org/juridico/English/charter.html)

ประเทศในทวีปอเมริกา (Organisation of American States-OAS) ขึ้น ซึ่งมีหลักการและวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคง ในภูมิภาคพร้อมๆกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทวีปอเมริกา (The Inter-American Commission on Human Rights) ขึ้น จากนั้นจึงได้จัดทำอนุสัญญาทวีปอเมริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The American Convention on Human Rights)<sup>68</sup> หรือที่เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า Pact San José, Costa Rica ซึ่งมีการลงนามที่กรุงซาน โฮเซ่ ประเทศคอสตาริกา ในวันที่ 22 กันยายน ปี ค.ศ. 1969 ซึ่งอนุสัญญาได้มีผลใช้บังคับในวันที่ 18 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1978

โดยอนุสัญญามีสาระสำคัญคือ การรับรองสิทธิต่างๆ ดังที่ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Declaration on the Rights of Disabled Persons)<sup>69</sup> ในข้อที่ 24 ของอนุสัญญา ได้กล่าวถึงเรื่องของสิทธิในการได้รับการคุ้มครองที่เท่าเทียมกันของทุกคน<sup>70</sup> แม้มาตรานี้จะไม่ได้บัญญัติให้สิทธิแก่คนพิการไว้โดยตรง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นการรับรองสิทธิมนุษยชนของทุกคนซึ่งคนพิการยอมได้รับการรับรองด้วยเช่นกัน การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทวีปอเมริกา เป็นการรวมการพิจารณาและตัดสินคดีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค

คดี Victor Rosario Congo<sup>71</sup> เป็นคดีแรกที่เกี่ยวข้องกับสิทธิคนพิการที่ได้รับการตัดสินโดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทวีปอเมริกา ในเดือน มีนาคม ค.ศ. 1999 ภายใต้ อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คดีนี้ผู้เสียหายเป็นคนพิการทางจิตของประเทศเอกวาดอร์ (Ecuador) ได้ถูกกักขังเดี่ยวและไม่ได้รับการดูแลรักษาทางยาและทางจิตใจ ต่อมาได้เสียชีวิต เพราะอาการสูญเสียน้ำในร่างกายจากการกระทำของผู้ดูแลในระหว่างถูกกักขังก่อนเข้าพิจารณาคดี คณะกรรมการได้วินิจฉัยว่า การปฏิบัติต่อผู้เสียหาย ด้วยการกักขังเดี่ยวภายใต้สภาพแวดล้อมที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมเป็นการละเมิดข้อบทที่ 5 ของอนุสัญญา และความล้มเหลวของประเทศเอกวาดอร์ที่ไม่จัดการดูแลที่เหมาะสมให้แก่ผู้เสียหายนั้น เป็นการละเมิดต่อหน้าที่ที่ต้องให้ความ

<sup>68</sup> The American Convention on Human Rights [Online], 14 January 2010. Available from: [http://www.hrcr.org/docs/American\\_Convention/oashr.html](http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html)

<sup>69</sup> Declaration on the Rights of Disabled Persons, adopted by United Nations General Assembly, on 9 December 1975 [Online], 19 January 2010. Available from: <http://www.un-documents.net/a30r3447.htm>

<sup>70</sup> Article 24. Right to Equal Protection, Declaration on the Rights of Disabled Persons All persons are equal before the law. Consequently, they are entitled, without discrimination, to equal protection of the law.

<sup>71</sup> The Case of Victor Rosario Congo, Annual Report of the Inter-American Commission on Human Rights, Report 63/99, Case 11.427, Ecuador, OEA/Ser.L/V/II.102, Doc. 6 Rev. (1999)

คุ้มครองชีวิตตามข้อบทที่ 14 ของอนุสัญญา คณะกรรมการวินิจฉัยว่าการกักขังภายใต้สภาพแวดล้อมที่น่าเวทนาและปราศจากการดูแลรักษาในทางการแพทย์ ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่เลวร้ายและไร้มนุษยธรรม และกล่าวว่ารัฐต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในบูรณภาพทางร่างกายของบุคคลที่ถูกกักขังและทุกข์ทรมานจากอาการป่วยทางจิตด้วย การตัดสินใจครั้งนี้มีความสำคัญเพราะคณะกรรมการเหล่าทวีปอเมริกาใต้ให้การรับรองมาตรฐานพิเศษที่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ป่วยทางจิต หลังจากการพิจารณาคดีนี้ เป็นเหตุให้มีการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับสิทธิของคนพิการทางจิตที่ถูกกักขังอยู่ในสถาบันทางจิตเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีตราสารที่กล่าวถึงสิทธิของคนพิการอีกฉบับ คือ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาทวีปอเมริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม<sup>72</sup> (Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the area of Economic, Social, and Cultural Rights หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Protocol of San Salvador) ซึ่งมีการลงนามที่ซันซัลวาดอร์ ประเทศเอลซัลวาดอร์ ในวันที่ 17 พฤศจิกายน ปี ค.ศ.1988 ในเวลาต่อมาพิธีสารได้มีผลใช้บังคับในวันที่ 16 พฤศจิกายน ปี ค.ศ. 1999

พิธีสารฉบับนี้ได้กล่าวถึงสิทธิของคนพิการไว้โดยเฉพาะในมาตราที่ 18 ว่า คนพิการควรได้รับการใส่ในเรื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพของพวกเขาเป็นพิเศษ<sup>73</sup> ซึ่งรัฐภาคีได้เห็น

---

<sup>72</sup> Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the area of Economic, Social, and Cultural Rights [Online], 19 January 2010. Available from: <http://www.oas.org/juridico/English/treaties/a-52.html>

<sup>73</sup> Article 18 Protection of the Handicapped

“Everyone affected by a diminution of his physical or mental capacities is entitled to receive special attention designed to help him achieve the greatest possible development of his personality. The States Parties agree to adopt such measures as may be necessary for this purpose and, especially, to:

a. Undertake programs specifically aimed at providing the handicapped with the resources and environment needed for attaining this goal, including work programs consistent with their possibilities and freely accepted by them or their legal representatives, as the case may be;

b. Provide special training to the families of the handicapped in order to help them solve the problems of coexistence and convert them into active agents in the physical, mental and emotional development of the latter;

ด้วยและรับรองแผนที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ความสนใจคนพิการในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง รวมทั้งมาตรการการฝึกอบรมเป็นพิเศษแก่ครอบครัวของคนพิการ และรัฐภาคีจะต้องดำเนินมาตรการพิเศษเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม

ภูมิภาคอเมริกามีอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการ<sup>74</sup> คือ อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ (Inter- American Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Persons with Disabilities)<sup>75</sup> ซึ่งมีมติรับรองโดยสมาชิกทั่วไปขององค์การแห่งรัฐอเมริกา ณ กรุงกัวเตมาลา ในวันที่ 7 มิถุนายน ปี ค.ศ. 1994 อนุสัญญาดังกล่าวมีผลบังคับใช้ในวันที่ 14 กันยายน ปี ค.ศ. 2001

อย่างไรก็ดี อนุสัญญาฉบับนี้มีผลบังคับใช้ในทางกฎหมายเฉพาะประเทศสมาชิกขององค์การเหล่าประเทศในทวีปอเมริกา (OAS) เท่านั้น โดยประเทศที่ให้สัตยาบันเป็นประเทศแรกคือ คอสตาริกา ในวันที่ 8 ธันวาคม ปี ค.ศ. 1999 โดยประเทศอเมริกาและแคนาดา รวมทั้งประเทศเล็ก ๆ และประเทศหมู่เกาะอีกหลายประเทศในแถบทะเลแคริบเบียน ไม่ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาฉบับนี้ด้วย ทั้งนี้ในส่วนเนื้อหาที่บัญญัติในอนุสัญญาดังกล่าวมีสาระสำคัญดังนี้ อนุสัญญาแบ่งได้ 4 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นเรื่องของวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการป้องกันและการขจัดการเลือกปฏิบัติและการรวมคนพิการเข้าสู่สังคม ส่วนที่ 2 เป็นพันธกรณีของรัฐภาคี ส่วนที่ 3 เป็นนิยามของการเลือกปฏิบัติและความพิการ และส่วนที่ 4 เป็นกลไกในการดำเนินการ

ทั้งนี้ การที่อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการนั้นมีผลใช้บังคับแล้ว แม้จะยังไม่นานมากนัก แต่ก็ส่งผลให้รัฐภาคีดำเนินการต่างๆ ตามหลักการที่ได้บัญญัติไว้ไปพอสมควรบ้างแล้วพิจารณาได้จากรายงานของรัฐจำนวนมากที่สุด

c. Include the consideration of solutions to specific requirements arising from needs of this group as a priority component of their urban development plans;

d. Encourage the establishment of social groups in which the handicapped can be helped to enjoy a fuller life.

<sup>74</sup> Arlene S. Kanter. *The Globalization of Disability Rights Law*, p.241.

<sup>75</sup> Inter- American Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Persons with Disabilities [Online], 14 January 2010. Available from: <http://www.oas.org/Juridico/English/sigs/a-65.html>

ให้แก่เลขาธิการขององค์การ<sup>76</sup> ซึ่งรวมไปด้วยข้อมูลในการวางมาตรการของรัฐสมาชิกตามหลักการในอนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ รวมทั้งความก้าวหน้าของรัฐในการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ และรายงานได้กล่าวถึงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความลำบากต่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาการร่วมเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ จึงเป็นการช่วยเพิ่มหรือส่งเสริมหลักการในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการให้พ้นจากการถูกระทำการละเมิดสิทธิที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากภูมิภาคทวีปอเมริกาแล้ว ภูมิภาคอื่นๆทั่วโลกยังไม่มีหลักกฎหมายเฉพาะในกรณีของการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิคนพิการที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย เหมือนเช่นอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ ด้วยเหตุนี้ การเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงสามารถทดแทนการไม่มีหลักกฎหมายเฉพาะที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย สำหรับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการได้เป็นอย่างดี

## 2.4.2 ภูมิภาคยุโรป

ในส่วนของภูมิภาคยุโรปนั้น สภายุโรปไม่ได้รับรองตราสารทางสิทธิมนุษยชนที่มีสภาพบังคับในทางกฎหมาย (Hard Law) ที่เกี่ยวกับคนพิการโดยเฉพาะไว้ แม้ว่ากฎบัตรทางสังคมของยุโรป (European Social Charter)<sup>77</sup> ซึ่งมีสาระสำคัญในการคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม และยังเป็นสนธิสัญญาทางสิทธิมนุษยชนฉบับแรกจะได้กล่าวถึงสิทธิของคนพิการไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่หากเป็นตราสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนทั่วไปและข้อมติที่ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย (Soft Law) แต่มีคุณค่าที่จะกล่าวถึงนั้น มีเป็นจำนวนมากที่ได้รับการยอมรับภายในกลไกของสภาแห่งยุโรป ซึ่งเน้นในแง่ของนโยบายและการบัญญัติกฎหมายสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับคนพิการ

ภูมิภาคยุโรปมีหลักกฎหมายที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนและข้อแนะนำที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการโดยเฉพาะคือ อนุสัญญายุโรปสำหรับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (The European Convention for the Protection of Human

<sup>76</sup> Reports of the States parties, Inter-American Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Persons with Disabilities [Online], 14 January 2010. Available from: [http://www.oas.org/DIL/persons\\_with\\_disabilities\\_reports\\_states\\_parties.htm](http://www.oas.org/DIL/persons_with_disabilities_reports_states_parties.htm)

<sup>77</sup> The European Social Charter [Online], 14 January 2010. Available from: [http://www.hrcr.org/docs/Social\\_Charter/soccharter.html](http://www.hrcr.org/docs/Social_Charter/soccharter.html)

Rights and Fundamental Freedoms) ได้บัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ที่จะปกป้องสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกชน เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิที่จะไม่ถูกระงับหรือทำร้าย สิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของชีวิต และสิทธิในการเคารพความเป็นส่วนตัวและชีวิตครอบครัว เป็นต้น<sup>78</sup> ซึ่งสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ได้นำมาใช้กับบุคคลทุกคนรวมถึงคนพิการด้วย

โดยในอนุสัญญายุโรปสำหรับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานมี 2 มาตรา ที่มีความเกี่ยวข้องกับคนพิการ คือ มาตรา 5 ที่บัญญัติว่าทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล การกักขังบุคคลนั้นไม่เป็นที่ยอมรับ<sup>79</sup> หมายความว่าสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงอาจจะถูกจำกัดเนื่องจากพื้นฐานของความพิการทางจิต และในมาตราที่ 14 การต่อต้านการเลือกปฏิบัติ กล่าวถึงการเลือกปฏิบัติต่างๆ เช่น เพศ เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา การเมือง หรือสถานะอื่นใด<sup>80</sup> แม้ไม่ได้กล่าวถึงคนพิการไว้อย่างชัดเจน แต่ถือได้ว่าคนพิการได้ถูกกล่าวถึงอยู่ในนัยยะของคำว่าสถานะอื่นใด (Other Status) โดยในส่วนของอนุสัญญาแห่งสหภาพยุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นได้มีการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Court of Human Rights) ขึ้น<sup>81</sup> เพื่อพิจารณาคดีและให้ความเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

คดีที่เกี่ยวกับคนพิการที่ได้รับการพิจารณาในศาลสิทธิมนุษยชนของยุโรป เช่น

คดี Herzcegfalvy v. Austria<sup>82</sup> ศาลยุโรปได้ให้ความเห็นว่า ควรจะมีการเพิ่มการเฝ้าระวังแควระวังคนไข้ที่อยู่ในระดับที่ไร้ความสามารถในโรงพยาบาลทางจิตเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญา

<sup>78</sup> Article 2,3,5 and 8 of The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, adopted by the Council of Europe, in Rome, on 4 November 1950

<sup>79</sup> Article 5 of The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, adopted by the Council of Europe, in Rome, on 4 November 1950

<sup>80</sup> Article 14 of The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, adopted by the Council of Europe, in Rome, on 4 November 1950

<sup>81</sup> Article 19 of The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amended according to the provision of protocol No.11 (ETS No.5), which entered into force on 1 November 1998

<sup>82</sup> Herzcegfalvy v. Austria, European Court of Human Rights, Judgment of 24 September 1992, Series A No. 296-A.

คดี Price v. United Kingdom<sup>83</sup> ได้รับการตัดสินในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2001 เป็นคดีที่ศาลแสดงให้เห็นถึงการให้ความคุ้มครองแก่คนพิการที่ถูกกระทำทารุณโหดร้าย นาง Price ผู้หญิงพิการทางร่างกายซึ่งใช้เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีในทางแพ่งได้คุมขังนาง Price ไว้ 7 วันในข้อหาหมิ่นประมาทศาล ห้องขังที่นาง Price ถูกขังไม่มีการปรับให้เหมาะกับคนพิการ เป็นเหตุให้ต้องนอนหลับบนเก้าอี้รถเข็น ปุ่มฉุกเฉินและสวิตช์ไฟไม่สามารถเอื้อมถึง และห้องน้ำที่ไม่สามารถเข้าใช้ได้ ต้องใช้เวลานานในการเข้าห้องน้ำและเปลี่ยนผ้าต่อหน้าผู้คุมที่เป็นผู้ชาย

ศาลยุโรปวินิจฉัยคดีนี้ว่า การปฏิบัติเช่นนี้เป็นการปฏิบัติที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ ภายใต้อนุสัญญา แม้ว่าจะไม่มีเจตนาที่จะทำให้เกิดอันตรายหรือทำให้เกิดความอับอายขายหน้า แต่ความล้มเหลวในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อความต้องการของ นาง Price เป็นเหตุให้นาง Price ต้องทุกข์ทรมาน ดังนั้นการปฏิบัติที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรีเช่นนี้ถือได้ว่าเป็น การละเมิดกติกา

แม้ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปจะถือว่าเป็นความสำเร็จของกลไกสิทธิมนุษยชนระดับ ภูมิภาค เนื่องจากคำพิพากษาได้แทรกซึมสู่ระบบกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีสมาชิก ก่อให้เกิดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อคนหรือกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส หรือเสียเปรียบต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งเป็นตัวอย่งบรรทัดฐานในการใช้การตีความสิทธิเสรีภาพขั้น พื้นฐานต่าง ๆ ขององค์กรสำคัญในสหประชาชาติหรือองค์กรในระดับภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งความสำเร็จ ของศาลนั้นถือได้ว่าเป็นที่น่าชื่นชม แต่ตัวระบบหรือกลไกทั้งหมดของอนุสัญญาสิทธิมนุษยชน ยุโรปก็ยังคงถูกมองว่าทำงานอืดอาดเชื่องช้า การปฏิรูประบบการทำงานครั้งสำคัญจึงเกิดขึ้น

ในปี ค.ศ. 1994 พิธีสารของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 11 (Protocol 11 of the European Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ได้รับการรับรองโดยรัฐภาคีสมาชิกของอนุสัญญา สิทธิมนุษยชนยุโรป เพื่อปรับปรุงกลไกการทำงานใหม่ ส่งผลให้ในปี ค.ศ. 1998 กลายเป็นจุดสำคัญ ของการเปลี่ยนแปลง คือ การจัดตั้งกลไกที่สำคัญอีก 2 ส่วนเพื่อรับประกันให้มีการเคารพและปฏิบัติ

<sup>83</sup> Price v. United Kingdom, 34 E.H.R.R. 53 (2002). The European Court of Human Rights considered this case under Article 3 of the European Convention, which states that "[n]o one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment." While the interpretation of the European Court is binding only under the European Convention, its decisions are influential in the understanding of similar provisions in other treaties, such as the ICCPR.



ตามสิทธิต่างๆ กล่าวคือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของยุโรป (European Commission on Human Rights) และศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (the European Court of Human Rights) กลไกใหม่นี้ ได้ล้มเลิกบทบาทในการวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐมนตรี (Committee of Ministers) ซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารของสภายุโรป คณะกรรมการรัฐมนตรีเป็นองค์กรด้านบริหารของสภาแห่งยุโรปซึ่งประกอบไปด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิกทุกประเทศ โดยกลไกใหม่ทำหน้าที่ตรวจตราการดำเนินการของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนผ่านระบบของรัฐและการร้องเรียนของปัจเจกชน โดยไม่มีกลไกในการรายงานเป็นระยะสำหรับอนุสัญญายุโรปนี้

ในส่วนของ กฎบัตรทางสังคมของยุโรป มี 3 มาตราที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ คือ ข้อ 11 สิทธิในการคุ้มครองสุขภาพ (right to protection of health)<sup>84</sup> ข้อ 13 สิทธิในความช่วยเหลือทางสังคมและทางการแพทย์ (right to social and medical assistance)<sup>85</sup> และ ข้อ 15

---

<sup>84</sup> Article 11 of European Social Charter , The right to protection of health , With a view to ensuring the effective exercise of the right to protection of health, the Parties undertake, either directly or in co-operation with public or private organizations, to take appropriate measures designed inter alia:

1. to remove as far as possible the causes of ill-health;
2. to provide advisory and educational facilities for the promotion of health and the encouragement of individual responsibility in matters of health;
3. to prevent as far as possible epidemic, endemic and other diseases, as well as accidents.

<sup>85</sup> Article 13 of European Social Charter , The right to social and medical assistance , With a view to ensuring the effective exercise of the right to social and medical assistance, the Parties undertake:

1. to ensure that any person who is without adequate resources and who is unable to secure such resources either by his own efforts or from other sources, in particular by benefits under a social security scheme, be granted adequate assistance, and, in case of sickness, the care necessitated by his condition;
2. to ensure that persons receiving such assistance shall not, for that reason, suffer from a diminution of their political or social rights;
3. to provide that everyone may receive by appropriate public or private services such advice and personal help as may be required to prevent, to remove, or to alleviate personal or family want;
4. to apply the provisions referred to in paragraphs 1, 2 and 3 of this article on an equal footing with their nationals to nationals of other Parties lawfully within their territories, in accordance with their obligations under the European Convention on Social and Medical Assistance, signed at Paris on 11 December 1953.

สิทธิของคนพิการทางกายหรือทางจิตใจในการฝึกอาชีพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการตั้งรกรากในสังคม (right of Physically or mentally disabled persons to vocational training, rehabilitation and social resettlement)<sup>86</sup> สิ่งทีกล่าวมานี้ เป็นแนวคิดทางสิทธิมนุษยชนและคนพิการซึ่งบัญญัติไว้ในกฎบัตรแห่งสังคมยุโรปอันเป็นรากฐานทางจารีตประเพณีในการปฏิบัติต่อคนพิการ กฎบัตรได้ถูกแก้ไขเพื่อให้ทันสมัยและปรับเนื้อหาเพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขั้นพื้นฐาน ด้วยเหตุนี้ ข้อ 15 ของกฎบัตรทางสังคมของยุโรปฉบับใหม่ ซึ่งสภาแห่งยุโรปได้ให้การยอมรับเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1996 จึงได้เปลี่ยนแปลงไป<sup>87</sup> กฎบัตรฉบับใหม่มีความครอบคลุมกว่าฉบับก่อน และอยู่บนพื้นฐานทางด้านสิทธิมนุษยชน เมื่อเทียบกับบรรทัดฐานที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว

---

<sup>86</sup> Article 15 of European Social Charter , The right of persons with disabilities to independence, social integration and participation in the life of the community ,  
With a view to ensuring to persons with disabilities, irrespective of age and the nature and origin of their disabilities, the effective exercise of the right to independence, social integration and participation in the life of the community, the Parties undertake, in particular:

1. to take the necessary measures to provide persons with disabilities with guidance, education and vocational training in the framework of general schemes wherever possible or, where this is not possible, through specialized bodies, public or private;

2. to promote their access to employment through all measures tending to encourage employers to hire and keep in employment persons with disabilities in the ordinary working environment and to adjust the working conditions to the needs of the disabled or, where this is not possible by reason of the disability, by arranging for or creating sheltered employment according to the level of disability. In certain cases, such measures may require recourse to specialized placement and support services;

3. to promote their full social integration and participation in the life of the community in particular through measures, including technical aids, aiming to overcome barriers to communication and mobility and enabling access to transport, housing, cultural activities and leisure.

<sup>87</sup> Article 15 of European Social Charter  
"The right of persons with disabilities to independence, social integration and participation in the life of the community:

With a view to ensuring to persons with disabilities, irrespective of age and the nature and origin of their disabilities, the effective exercise of the right to independence, social integration and participation in the life of the community, the Parties undertake, in particular:

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะของสภาแห่งยุโรปจำนวนหลายฉบับซึ่งเกี่ยวข้องกับคนพิการโดยเฉพาะมีข้อเสนอแนะของสภาแห่งยุโรปจำนวนหลายฉบับซึ่งเกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยเฉพาะ<sup>88</sup> ซึ่งไม่มีผลบังคับในทางกฎหมาย (Soft Law) เช่น ข้อเสนอแนะว่าด้วยนโยบายที่สอดคล้องกันสำหรับการฟื้นฟูคนพิการ (The Recommendation on a Coherent Policy for the Rehabilitation of People with Disabilities)<sup>89</sup> ได้ยึดหลักของการดำรงชีวิตอิสระและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสังคม ข้อเสนอแนะนี้มีความก้าวหน้าอย่างมากในการยอมรับสิทธิในความแตกต่างของคนพิการ ซึ่งเป็นเอกสารในทางระหว่างประเทศระดับภูมิภาคฉบับแรก ที่ยอมรับสิทธิของคนพิการในความแตกต่าง โดยใช้กับสิทธิในความแตกต่างต่อสถานการณ์ของคนพิการ ด้วยการคำนึงถึงกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ

- 
- to take the necessary measures to provide persons with disabilities with guidance, education and vocational training in the framework of general schemes wherever possible or, where this is not possible, through specialized bodies, public or private;
  - to promote their access to employment through all measures tending to encourage employers to hire and keep in employment persons with disabilities in the ordinary working environment and to adjust the working conditions to the needs of the disabled or, where this is not possible by reason of the disability, by arranging for a creating sheltered employment according to the level of disability. In certain cases, such measures may require recourse to specialized placement and support services;
  - to promote their full social integration and participation in the life of the community in particular through measures, including technical aids, aiming to overcome barriers to communication and mobility and enabling access to transport, housing, cultural activities and leisure."

<sup>88</sup> a. Recommendation on the Situation of the Mentally Ill (EC Recommendation No. 818), Recommendation on Rehabilitation Policies for the Disabled (EC Recommendation No. 1185), Recommendation on a Coherent Policy for the Rehabilitation of People with Disabilities (EC Recommendation No. (92) 6), Recommendation Towards full social inclusion of people with disabilities Recommendation 1592 (2003), Towards concerted efforts for treating and curing spinal cord injury - Parliamentary Assembly Recommendation 1560 (2002), Towards full citizenship of persons with disabilities through inclusive new technologies Resolution, ResAP(2001), Resolution on a Charter on the Vocational Assessment of People with Disabilities (AP (95) 3).

<sup>89</sup> Recommendation on a Coherent Policy for the Rehabilitation of People with Disabilities (EC Recommendation No. (92) 6), adopted by the Assembly on 7 May 1992 (6th Sitting)

สหภาพยุโรป (The European Union-EU) เป็นองค์กรส่วนภูมิภาคของยุโรปที่คำนึงถึงเรื่องของเศรษฐกิจ การเงินและการเมือง ประเด็นในเรื่องของความพิการสำหรับสหภาพยุโรปนั้นจึงมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ โดยส่วนที่เน้นหลักๆ นั้นเป็นเรื่องของการจ้างงาน และมีเอกสารทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของคนพิการจำนวนมาก<sup>90</sup> เช่น ข้อเสนอแนะว่าด้วยการจ้างงานคนพิการในประชาคมยุโรป (The Recommendation on the Employment of Disabled People in the European Community) เป็นหลักพื้นฐานที่กล่าวว่าคนพิการมีสิทธิที่เท่าเทียมทางโอกาสในการฝึกฝนและจ้างงาน

สภาแห่งยุโรป คณะกรรมาธิการ และคณะกรรมการรัฐมนตรีได้รับรองมติที่หลากหลายว่าด้วยนโยบายที่เหมาะสมสำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งรัฐสมาชิกได้เรียกร้องเพิ่มเติมในเรื่องของมาตรการที่เกี่ยวกับการป้องกัน เพื่อจัดความบกพร่อง ความพิการ และความเสียเปรียบ โดยดำเนินการอย่างครอบคลุมและประสานงานกับนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของคนพิการในเรื่องของการฟื้นฟูสมรรถภาพและการดำรงชีวิตในสังคม

นอกจากการให้ความคุ้มครองที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ภูมิภาคยุโรปยังคงมีข้อมติที่สำคัญอื่นๆ ที่ได้รับการรับรองผ่านสภาของยุโรปจำนวนมากตามการเพิ่มขึ้นของการละเมิดต่อสิทธิคนพิการ<sup>91</sup> ที่ต่อต้านการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกด้านของชีวิต เช่น การศึกษา การจ้างงาน และการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ และรัฐสภาของยุโรปได้รับรองข้อมติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการ 2 ข้อมติ คือ ข้อมติว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Resolution on the rights of Disabled People) และข้อมติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของคนพิการ (Resolution on the human rights of disabled people)

---

<sup>90</sup> Council Recommendation on the Employment of Disabled People in the Community [Online], 14 January 2010. Available from: <http://www.legaltext.ee/text/en/T1537.htm>

<sup>91</sup> See e.g. Resolution of the Council and the Ministers for Education meeting within the Council of 31 May 1990 concerning integration of children and young people with disabilities into ordinary systems of education, Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council of 20 December 1996 on equality of opportunity for people with disabilities, Council Resolution of 17 June 1999 on equal employment opportunities for people with disabilities, Council resolution of 5 May 2003 on equal opportunities for pupils and students with disabilities in education and training, and Council Resolution on 6 February 2003 "e-Accessibility" - improving the access of people with disabilities to the knowledge based society

สหภาพยุโรปพยายามให้เรื่องความพิการมีความสำคัญเมื่อมีการจัดทำนโยบายต่างๆ แม้ว่าภูมิภาคยุโรปจะไม่มีหลักกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการที่มีสภาพบังคับในทางกฎหมายเลย เนื่องจากสภายุโรปเห็นว่าอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของยุโรปมีความสำคัญมากอยู่แล้วในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสำหรับทุกคน และสภาแห่งยุโรปยังได้รับรองอนุสัญญาอื่นๆอีกเป็นจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน โดยครอบคลุมในหลายๆเรื่อง และยังมีข้อเสนอแนะและข้อมติ ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้แก่กรณีโดยเฉพาะ โดยไม่มีความจำเป็นต้องจัดทำอนุสัญญาเฉพาะด้านคนพิการในระดับภูมิภาคของยุโรปอีกแต่ประการใด

นอกจากนี้แล้วกลไกที่เข้มแข็งของสภายุโรปในการแก้ไขปัญหาและพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้จัดขึ้นตามตราสารดังกล่าวข้างต้น ทำให้การแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการ คงมีประสิทธิภาพในอีกแนวทางหนึ่งคือ การใช้ความเข้มแข็งของกลไกในการจัดการกับปัญหาที่มีอยู่ ทดแทนการไม่มีตราสารทางกฎหมายที่มีผลบังคับในทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ ประกอบกับการให้ความร่วมมืออย่างจริงจังของนานาประเทศในภูมิภาคยุโรป การให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการในภูมิภาคยุโรป จึงมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมาก ซึ่งการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจะยิ่งเสริมให้การให้ความคุ้มครองแก่สิทธิคนพิการดียิ่งขึ้นไปอีกในภายหน้า

### 2.4.3 ภูมิภาคแอฟริกา

ระบบสิทธิมนุษยชนของแอฟริกันเป็นระบบที่ใหม่ที่สุดในระบบภูมิภาค และไม่พบว่ามีหลักกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของคนพิการไว้โดยเฉพาะ แต่พบว่าได้มีการกล่าวถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการในบางมาตราของตราสารทางกฎหมายของภูมิภาคแอฟริกา หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ กฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิของปวงชน (African Charter on Human and People's Rights)<sup>92</sup> ซึ่งได้รับการยอมรับโดยองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา (Organization of African Unity – OAU) ในวันที่ 27 มิถุนายน ปี ค.ศ. 1981 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 21 ตุลาคม ปี ค.ศ. 1986

ลักษณะเฉพาะของกฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิของปวงชน คือ การรับรองสิทธิสิทธิมนุษยชนทั้งปวงโดยมองสิทธิของปัจเจกชนและสิทธิปวงชนเชื่อมโยงกัน เช่น

<sup>92</sup> African Charter on Human and People's Rights [Online], 15 January 2010. Available from: <http://www1.umn.edu/humanrts/instreet/z1afchar.htm>

สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิที่จะได้รับการเคารพในชีวิตและความเป็นเอกภาพของบุคคล หรือสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล เป็นต้น<sup>93</sup>

กฎบัตรแอฟริกาฉบับนี้ได้บัญญัติข้อบทที่เกี่ยวข้องกับคนพิการไว้ 2 ข้อบท ดังนี้ ข้อบทที่ 18(4) บัญญัติว่า คนพิการมีสิทธิต่อมาตรการการคุ้มครองเป็นพิเศษ และข้อบทที่ 16(1) บัญญัติว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองสุขภาพกายและจิตใจจากรัฐอย่างดีที่สุด เนื่องจากการมองว่าความพิการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ

นอกจากนี้แล้ว กฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิและสวัสดิการของเด็ก (The African Charter on the Rights and Welfare of the Child)<sup>94</sup> ซึ่งมีผลใช้บังคับในวันที่ 29 พฤศจิกายน ปี ค.ศ. 1999 ก็ได้กล่าวถึงเป็นคนพิการเป็นพิเศษในข้อบทที่ 13 ในเรื่องการจัดหามาตรการเพื่อคุ้มครองเด็กพิการเป็นพิเศษ ตามหลักของความเชื่อมั่นในตนเอง การมีส่วนร่วม และการเข้าถึง<sup>95</sup> มาตรการส่วนใหญ่ได้รับแบบมาจากข้อบทของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (The Convention on the Rights of Child)<sup>96</sup> จึงได้มีการคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The best interests of the child)<sup>97</sup> เป็นสำคัญเช่นเดียวกัน

<sup>93</sup> Article 3, 4 and 6 of the African Charter on Human and People's Rights.

<sup>94</sup> The African Charter on the Rights and Welfare of the Child [Online], 15 January 2010. Available from: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b38c18.html>

<sup>95</sup> Article 13 of The African Charter on the Rights and Welfare of the Child.

1. Every child who is mentally or physically disabled shall have the right to special measures of protection in keeping with his physical and moral needs and under conditions which ensure his dignity, promote his self-reliance and active participation in the community.

2. States Parties to the present Charter shall ensure, subject to available resources, to a disabled child and to those responsible for his care, of assistance for which application is made and which is appropriate to the child's condition and in particular shall ensure that the disabled child has effective access to training, preparation for employment and recreation opportunities in a manner conducive to the child achieving the fullest possible social integration, individual development and his cultural and moral development.

3. The States Parties to the present Charter shall use their available resources with a view to achieving progressively the full convenience of the mentally and physically disabled person to movement and access to public highway buildings and other places to which the disabled may legitimately want to have access to.

<sup>96</sup> The Convention on the Rights of Child [Online], 15 January 2010. Available from: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>

<sup>97</sup> Article 4 of The African Charter on the Rights and Welfare of the Child and Article 3 of The Convention on the Rights of Child.

สาระสำคัญอีกส่วนหนึ่ง เพื่อการส่งเสริมและเป็นหลักประกันในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทั้งปวงในภูมิภาคแอฟริกา คือ การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสิทธิของปวงชนแห่งแอฟริกา (African Commission on Human and Peoples' Rights) ขึ้น ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์การเอกภาพแห่งแอฟริกา และยังสามารถจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนและสิทธิของปวงชนแห่งแอฟริกา (African Court on Human and Peoples' Rights - ACHPR) ขึ้น ตามพิธีสารเลือกรับของของกฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิของปวงชน (Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights) ซึ่งมีผลใช้บังคับแล้วเมื่อวันที่ 25 มกราคม ปี ค.ศ. 2004 เพื่อเป็นกลไกที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีและให้ความเห็นในทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิของปวงชนแห่งแอฟริกันเป็นหลัก

แต่แล้วในเวลาต่อมาเมื่อองค์การเอกภาพแห่งแอฟริกาล้มเหลวทางการเงินจึงได้มีการรวมศาลสิทธิมนุษยชนและสิทธิของปวงชนแห่งแอฟริกา และศาลยุติธรรมแห่งสหภาพแอฟริกา (The Court of Justice of the African Union) เข้าไว้ด้วยกันและจัดตั้งเป็นศาลเดี่ยว โดยใช้ชื่อว่า ศาลยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนแห่งแอฟริกา (The African Court of Justice and Human Rights) ตามพิธีสารทางเลือกว่าด้วยธรรมนูญศาลยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนแห่งแอฟริกา (Protocol on the Statute of the African Court of Justice and Human Rights) โดยได้รับการรับรองจากสมัชชาประมุขของประเทศและผู้นำของรัฐบาลแห่งสหภาพแอฟริกา (The Assembly of Head of State and Government of the Union) ในวันที่ 1 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 2008 ถือเป็นองค์กรภายในของสหภาพแอฟริกาที่มีหน้าที่ในการพิจารณาคดีต่างๆ ของสหภาพแอฟริการวมถึงการเสนอรายงานประจำปีต่อประมุขของประเทศและผู้นำของรัฐบาลแห่งสหภาพแอฟริกาอีกด้วย เช่นอาจมีข้อเสนอในการปรับปรุงสิทธิคนพิการ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของเหล่าทวีปอเมริกา

อย่างไรก็ตาม จนกระทั่งปัจจุบันนี้ระบบการติดตามทางด้านสิทธิมนุษยชนของภูมิภาคแอฟริกายังคงมีประสิทธิภาพน้อยกว่าในระบบการติดตามของภูมิภาคทวีปอเมริกาและภูมิภาคยุโรป ส่วนหนึ่งเป็นเพราะปัญหาทางการเมืองอันเนื่องมาจากการขัดแย้งทางอาวุธและวิธีทางการทูตที่มีอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปัญหาทางด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่ยังพบได้ในภูมิภาคนี้เป็นจำนวนมาก จุดอ่อนบางจุดของบริบทที่ใช้ในกฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิของปวงชน และเนื่องจากการเน้นที่การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนแทนการติดตามของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ทำให้หลักกฎหมายกระบวนการต่างๆทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิมนุษยชนของคนพิการ รวมทั้งกลไกในการแก้ไขปัญหา ยังคงมีไม่เพียงพอและไม่ได้รับการคำนึงถึงอย่างดีพอ ซึ่งการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจะช่วยเสริมให้มีการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิคนพิการได้ดียิ่งขึ้น

ผู้เขียนได้พิจารณาถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างของตราสารทางกฎหมายเฉพาะด้านคนพิการไว้ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการในบทที่ 3 ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้ตามตารางที่ 1 ในภาคผนวก ก. ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

## 2.5 ความจำเป็นในการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

ด้วยสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น ทำให้ทราบได้ว่า แม้ว่าในปัจจุบันจะมีตราสารระหว่างประเทศอันเป็นที่ยอมรับกันแล้วในทางสากล ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ แต่ก็มีสถานะทางกฎหมายที่ไม่มีผลผูกพันรัฐให้ต้องปฏิบัติตาม (Soft Law) รวมถึงไม่มีการบังคับใช้อย่างเพียงพอ เพื่อให้ความคุ้มครองเฉพาะแก่กรณี เป็นเพียงหลักที่วางไว้เพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยไม่มีมาตรการหรือกลไกใดๆในการตรวจสอบหรือให้ความคุ้มครองที่เห็นได้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการได้อย่างจริงจัง

นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีตราสารระหว่างประเทศระดับภูมิภาคซึ่งให้ความคุ้มครองเฉพาะแก่กรณี คือ อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ หรือมีกลไกและมาตรการของภูมิภาคยุโรปที่เข้มแข็งในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิมนุษยชน จึงสามารถจัดการแก้ไขปัญหาและดำเนินการพิจารณาคดีได้ดี แต่ก็ยังเป็นเพียงหลักกฎหมาย มาตรการ หรือกลไกที่ใช้บังคับอย่างจำกัดเฉพาะเขตอำนาจหรือภูมิภาคเท่านั้น

ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า การให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการที่มีมาตั้งแต่ในอดีตนั้น ยังคงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการโดยเฉพาะ ทั้งนี้ต้องมีสภาพบังคับทางกฎหมาย และก่อให้เกิดพันธกรณีแก่รัฐภาคีเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการตามตราสารระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นใหม่ โดยความจำเป็นของการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการนั้น ผู้เขียนพิจารณาได้ดังนี้

1. เพื่อให้ตระหนักว่าสิทธิคนพิการอยู่ในฐานะที่เป็นสิทธิมนุษยชน และให้การสนับสนุนต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ
2. เพื่อให้เป็นตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันในทางกฎหมาย เพื่อใช้บังคับแก่รัฐภาคีของอนุสัญญา และให้เป็นตราสารระหว่างประเทศที่มีบทบัญญัติอันเป็นที่ยอมรับในทางสากล ซึ่งได้รับความเคารพและยึดถือปฏิบัติจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือปัจเจกชน หรือตัวตนอื่นใดในทางระหว่างประเทศก็ตาม



3. เพื่อให้มีคำจำกัดความของคำว่าความพิการที่อยู่ในรูปแบบทางสังคม ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับนานาประเทศและประชาคมโลก ในการบัญญัติกฎหมายหรือนโยบายใด ๆ ที่คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิคนพิการทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

4. เพื่อให้เป็นตราสารระหว่างประเทศที่รับรองสิทธิคนพิการว่าจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุแห่งความพิการ และมีมาตรการที่เน้นการขจัดอุปสรรคซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญในการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนและการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม โดยกำหนดให้รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิได้อย่างเหมาะสมและอย่างแท้จริง

5. เพื่อวางมาตรการขั้นต่ำในการปฏิบัติอันจะผูกพันต่อรัฐภาคี และสามารถบังคับใช้ได้ ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและคุ้มครอง มิให้คนพิการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งประกันสิทธิให้แก่คนพิการ และสามารถที่จะพัฒนาเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยึดถือปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

6. เพื่อสร้างความตระหนักถึงสิทธิคนพิการให้มีขึ้นในสังคม รวมทั้งในระดับครอบครัว เพื่อให้เกิดการยอมรับสิทธิและศักยภาพของคนพิการและปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมที่เป็นภัยต่อคนพิการ อันเนื่องมาจากค่านิยมหรือความไม่รู้

7. เพื่อให้มีกลไกในการตรวจตราในทางระหว่างประเทศ ซึ่งพิจารณาถึงการปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐภาคี และตรวจสอบกรณีของการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิคนพิการ พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการแก้ไขหรือปรับปรุง การส่งเสริมและการให้ความคุ้มครองแก่คนพิการให้ถูกต้องและได้ผลดียิ่งขึ้นตั้งเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา

ปัจจุบันได้มีการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการขึ้นจนเป็นผลสำเร็จ พิจารณาสาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้ในบทถัดไป

## บทที่ 3

### สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

#### 3.1 ความเป็นมาของอนุสัญญา

จากกรณีปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการที่เกิดขึ้นในหลายๆประเทศทั่วโลกอย่างแพร่หลายและต่อเนื่อง จึงทำให้คนพิการและผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับคนพิการ รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนที่คนพิการควรจะได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์เหมือนบุคคลอื่นที่ไม่พิการในสังคม แต่การเรียกร้องนั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ได้อย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์เฉพาะในทางระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องและสามารถนำมาใช้ในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการพยายามพัฒนาการคุ้มครองสิทธิคนพิการประกอบกับความจำเป็นของการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการที่กล่าวไว้ในบทก่อนแล้ว จึงได้มีการยอมรับและเห็นชอบในหลักการของอนุสัญญาที่ให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ ซึ่งได้ปรากฏให้เห็นจากการพยายามจัดทำอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการ ภายหลังจากที่สมัชชาสหประชาชาติได้รับรองกฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสแก่คนพิการ (The United Nation Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities - Rules) ในมติที่ 48/96 ในวันที่ 20 ธันวาคม ปี ค.ศ. 1993 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรับรองว่าเด็กผู้หญิง เด็กผู้ชาย ผู้ชาย และผู้หญิงพิการ ในฐานะที่ต่างก็เป็นสมาชิกของสังคมสามารถใช้สิทธิของตนเองและมีภาระหน้าที่เช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่นของสังคมได้ และเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างเหมาะสมในการขจัดอุปสรรคที่ขวางกั้นคนพิการไม่ให้ใช้สิทธิและเสรีภาพที่ตนมี เพื่อให้คนพิการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเต็มที่จึงเป็นภารกิจและความรับผิดชอบของรัฐที่จะขจัดออกไปให้หมดสิ้น

แต่กฎมาตรฐานนี้ไม่ใช่ข้อบังคับที่จะให้ปฏิบัติ เป็นเพียงกฎที่เป็นประเพณีปฏิบัติระหว่างประเทศ (Customary Law) และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการที่มีอยู่เดิมนั้นไม่สามารถให้ความคุ้มครองต่อการละเมิดสิทธิคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากยังคง

มีการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการปรากฏให้เห็นอยู่ในหลายประเทศ รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการยังคงไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกัน ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การยกร่างอนุสัญญาฉบับใหม่ขึ้น

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มติที่ 56/168 ในวันที่ 19 ธันวาคม ปี ค.ศ. 2001 ให้จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ (Ad Hoc Committee) ขึ้น เพื่อร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการ โดยอยู่บนหลักการทำงานแบบองค์รวมในด้านการพัฒนาสังคม สิทธิมนุษยชน และการไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงการพิจารณาข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Commission on Human Rights) และคณะกรรมการพัฒนาสังคม (Commission for Social Development)<sup>1</sup> แม้ในเบื้องต้นจะมีบางประเทศได้คัดค้านการก่อตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ โดยให้เหตุผลว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำอนุสัญญาเฉพาะด้านคนพิการขึ้น แต่ควรทำให้ประเด็นของคนพิการในอนุสัญญาทางสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่มีความชัดเจนและสำคัญมากขึ้นแทนการมีอนุสัญญาเฉพาะด้านคนพิการ อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศที่สนับสนุนการร่างอนุสัญญาและองค์กรคนพิการได้อธิบายถึงเหตุความจำเป็นที่จะต้องมีการร่างอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศที่คัดค้านการร่างอนุสัญญาก็ได้เข้าร่วมร่างอนุสัญญาด้วยเช่นกัน

คณะกรรมการเฉพาะกิจจึงได้จัดการประชุมขึ้นรวมทั้งหมด 8 ครั้ง\* ที่สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ณ กรุงนิวยอร์ก ในระหว่างเดือน กรกฎาคม ปี ค.ศ. 2002 ถึงเดือน ธันวาคม ปี ค.ศ.

---

<sup>1</sup> Comprehensive and integral international convention to promote and protect the rights and dignity of persons with disabilities, resolution adopted by the Assembly [on the report of the Third Committee (A/56/583/Add.2)] on 21 Dec 2001

\* สาระสำคัญในการประชุมของคณะกรรมการเฉพาะ มีดังนี้

การประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 29 กรกฎาคม – 9 สิงหาคม ปี ค.ศ. 2002 เป็นการค้าเนินการในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน

การประชุมครั้งที่ 2 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 16 – 27 มิถุนายน ปี ค.ศ. 2003 เป็นเรื่องการดำเนินการร่างอนุสัญญาว่าควรมีกระบวนการอย่างไร รวมถึงจัดตั้งคณะทำงาน (Working Group – WG) ของคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อเตรียมร่างอนุสัญญา โดยกลุ่มทำงานประกอบด้วย ผู้แทนจากรัฐบาลส่วนภูมิภาคจำนวน 27 คน, ผู้แทนจากองค์กรอิสระ 12 คน และผู้แทนจากองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 1 คน

ในช่วงวันที่ 5 – 16 มกราคม ปี ค.ศ. 2004 คณะทำงาน (Working Group – WG) ทำการร่างใจความสำคัญของอนุสัญญาโดยพิจารณาจากเอกสารจำนวนมากที่ส่งมาจากหลายประเทศและหลายองค์กร

2006 โดยการประชุมแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 2 อาทิตย์ นอกจากนี้แล้วองค์การสหประชาชาติยังได้มอบหมายให้องค์การสิทธิมนุษยชนของภูมิภาคต่างๆ จัดการประชุมสัมมนา ระหว่างประเทศในภูมิภาค เพื่อหาหลักเกณฑ์และข้อเสนอแนะในการร่างอนุสัญญาดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2002 องค์การสิทธิมนุษยชนภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกได้จัดการประชุมผู้เชี่ยวชาญส่วนภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกว่าด้วยอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการอย่างครอบคลุมและสมบูรณ์ ( Comprehensive and Integral International Convention to Promote and Protect the Rights and Dignity of Persons with Disabilities) ขึ้น ที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย เป็นครั้งแรก และต่อมาได้มีการจัดประชุมครั้งที่สองขึ้นที่กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ในวันที่ 2-4 มิถุนายน ปี ค.ศ. 2003 โดยในครั้งนี้ได้รวมผู้เชี่ยวชาญจากรัฐบาล องค์การพัฒนาเอกชน สถาบันสิทธิมนุษยชนและความพิการแห่งชาติ และผู้เชี่ยวชาญอิสระ ตามมติที่ 57/229 ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติให้การรับรอง ในวันที่ 18 ธันวาคม ปี ค.ศ.2002 ให้มีหน้าที่ร่วมกันเสนอข้อแนะนำและองค์ประกอบต่างๆในการร่าง

การประชุมครั้งที่ 3 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 24 พฤษภาคม – 4 มิถุนายน ปี ค.ศ. 2004 คณะกรรมการพิจารณาร่างอนุสัญญาของกลุ่มทำงานเป็นครั้งแรก โดยเสนอให้ทำการแก้ไขรวมทั้งเลื่อนการพิจารณาในบางประเด็นคือ คำนิยาม การติดตาม และมาตรการต่างๆ

การประชุมครั้งที่ 4 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 23 สิงหาคม – 3 กันยายน ปี ค.ศ. 2004 คณะกรรมการเริ่มเจรจาต่อรองเกี่ยวกับร่างอนุสัญญาในการประชุมครั้งที่ 3 โดยพิจารณา มาตรา 1-15 ของครุภาคประชาชนและองค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมีส่วนร่วมในการประชุมครั้งนี้ด้วย และนัดประชุมอีกครั้งในปี 2005

การประชุมครั้งที่ 5 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 24 มกราคม – 4 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2005 คณะกรรมการเริ่มเจรจาต่อรองเกี่ยวกับร่างอนุสัญญาโดยพิจารณา มาตรา 7(5)-15 ของครุภาคประชาชนและองค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมีส่วนร่วมในการประชุมครั้งนี้ด้วย และนัดประชุมอีกครั้งในเดือน สิงหาคม ปี ค.ศ. 2005

การประชุมครั้งที่ 6 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1-12 สิงหาคม ปี ค.ศ.2005 คณะกรรมการพิจารณาร่างอนุสัญญาของคณะทำงานเป็นครั้งที่ 2 โดยประธานในที่ประชุมได้เตรียมร่างที่แก้ไขแล้ว รวมทั้งข้อถกเถียงในการประชุมครั้งที่ 3-5 เพื่อนำเสนอในการประชุมครั้งที่ 7 ของคณะกรรมการ

การประชุมครั้งที่ 7 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 6 มกราคม – 3 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ.2006 อ่านร่างอนุสัญญาของประธานที่ประชุมเสร็จเป็นครั้งแรก และ ทบทวนร่างอนุสัญญาของกลุ่มทำงานตั้งแต่อารัมภบทถึงมาตรา 33

การประชุมครั้งที่ 8 ของคณะกรรมการเฉพาะกิจ ในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ.2006 คณะกรรมการได้หาข้อสรุปการเจรจาเรื่องร่างอนุสัญญาและพิธีสารเลือกรับ และส่งร่างอนุสัญญาให้แก่ผู้เชี่ยวชาญเรื่องคนพิการในการร่างเพื่อพิจารณา ตระวจทาน และรับรองว่าตัวบทมีความหมายเดียวกันทั้ง 6 ภาษา คือ อาหรับ จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสเปน

อนุสัญญาให้แก่คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาประกอบ ในการร่างอนุสัญญา โดยข้อเสนอแนะการจัดทำร่างอนุสัญญาในครั้งนี้เรียกว่า “Bangkok Recommendations” (Bangkok recommendations on the elaboration of a comprehensive and integral international convention to promote and protect the rights and dignity of persons with disabilities)”<sup>2</sup> และภายในปีเดียวกันนี้ ในวันที่ 14-17 ตุลาคม ได้มีการจัดประชุมที่กรุงเทพมหานครขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยจัดการประชุมสัมมนาสรุปรวมผลจากการประชุมที่ผ่านมาทั้งหมดและมีมติให้จัดทำร่างอนุสัญญาขึ้น โดยเรียกว่า “Bangkok Draft” (Bangkok Draft - Proposed Elements for a Comprehensive and Integral International Convention to Promote and Protect the Rights and Dignity of Persons with Disabilities)<sup>3</sup> และส่งให้แก่คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อช่วยในการพิจารณาจัดทำอนุสัญญา

Bangkok Draft ไม่ได้ระบุถึงทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฉบับใหม่ แต่พิจารณาในประเด็นที่สำคัญที่ควรถูกรวมไว้ในบริบท โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ อนุสัญญาควรเป็นสนธิสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนที่ยืนยันถึงสิทธิมนุษยชนของที่คนพิการมีอยู่ โดยไม่ควรลดการรับรองสิทธิเหล่านั้น เพราะสิทธิของคนพิการไม่ได้เป็นเรื่องของความจำเป็นพิเศษแต่เป็นสิทธิมนุษยชน จึงควรเน้นถึงการที่คนพิการจะได้รับสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่เหล่านั้น และอนุสัญญาควรอยู่บนฐานของสิทธิและครอบคลุมคนพิการทั้งหมดโดยปราศจากความแตกต่าง รวมถึงรับรองการไม่เลือกปฏิบัติและความเท่าเทียมกัน ตามที่บัญญัติไว้ในข้อบทที่ 26 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant On Civil And Political Rights)<sup>4</sup> ว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ และเพื่อให้คนพิการเข้าถึงการใช้สิทธิต่างๆ ได้จึงควรขจัดอุปสรรคที่จำกัดสิทธิคนพิการและการพัฒนา และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเอื้อแก่คนพิการในการได้รับ

<sup>2</sup> Bangkok recommendations on the elaboration of a comprehensive and integral international convention to promote and protect the rights and dignity of persons with disabilities [Online], 5 January 2010. Available from: [http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/a\\_ac265\\_2003\\_crp10.htm](http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/a_ac265_2003_crp10.htm)

<sup>3</sup> Bangkok Draft - Proposed Elements for a Comprehensive and Integral International Convention to Promote and Protect the Rights and Dignity of Persons with Disabilities [Online], 5 January 2010. Available from: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/bangkokdraft.htm>

<sup>4</sup> International Covenant on Civil and Political Rights, adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966

สิทธิและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างแท้จริง เป็นการเปลี่ยนจากสังคมฐานเวทนาให้เป็นสังคมฐานสิทธิ ซึ่งหากล้มเหลวในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกจะถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างหนึ่งต่อคนพิการ โดย Bangkok Draft มีหลักการสำคัญ ดังนี้ 1. หลักความเป็นอิสระและสามารถเลือกวิถีชีวิตของตนเอง 2. หลักการมีส่วนร่วมของสังคม 3. หลักความหลากหลายของความเป็นมนุษย์ 4. หลักความเท่าเทียมกันของชายและหญิง 5. หลักความอยู่รอดอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์

คณะกรรมการเฉพาะกิจได้รับร่างอนุสัญญาที่เสนอจากคณะทำงาน (Working Group – WG) ที่คณะกรรมการเฉพาะกิจจัดตั้งขึ้น เพื่อเตรียมร่างอนุสัญญา โดยกลุ่มทำงานประกอบด้วยผู้แทนจากรัฐบาลส่วนภูมิภาคจำนวน 27 คน ผู้แทนจากองค์กรอิสระจำนวน 12 คน และผู้แทนจากองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจำนวน 1 คน เพื่อพิจารณาจัดทำร่างอนุสัญญาส่งให้แก่สหประชาชาติ

ในช่วงวันที่ 5 – 16 มกราคม ปี ค.ศ. 2004 คณะทำงาน (Working Group) ได้เริ่มจัดทำร่างใจความสำคัญของอนุสัญญาโดยพิจารณาจากเอกสารจำนวนมากที่ส่งมาจากหลายประเทศและหลายองค์กร ซึ่งได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันในแต่ละมาตราซึ่งเป็นประโยชน์ในการพิจารณาหาข้อสรุปที่ดีที่สุดในการให้ความคุ้มครองสิทธิคน

ในเดือน สิงหาคม ปี ค.ศ.2006 เมื่อคณะกรรมการเฉพาะกิจได้หาข้อสรุปการเจรจาเรื่องการร่างอนุสัญญาและพิธีสารเลือกรับได้แล้ว จึงส่งร่างอนุสัญญาให้แก่ผู้เชี่ยวชาญเรื่องคนพิการในการร่างเพื่อพิจารณา ตรวจสอบ และรับรองว่าตัวบทมีความหมายเดียวกันทั้ง 6 ภาษา คือ อาหรับ จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสเปน สหประชาชาติได้รับรายงานของคณะกรรมการเฉพาะกิจและพิจารณาร่างอนุสัญญาและพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญานี้

ในท้ายที่สุด วันที่ 13 ธันวาคม ปี ค.ศ. 2006 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ได้ผ่านการรับรองโดยสมัชชาแห่งสหประชาชาติอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ ด้วยมติที่ 61/106 ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ<sup>5</sup>

---

<sup>5</sup> Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Resolutions adopted by the General Assembly on 13 December

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการและพิธีสารของอนุสัญญา ได้เปิดให้มีการลงนามในวันที่ 30 มีนาคม ปี ค.ศ. 2007 ที่สำนักงานใหญ่แห่งสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในวันดังกล่าวมีการลงนามในอนุสัญญาจำนวน 82 ประเทศ และลงนามในพิธีสารจำนวน 44 ประเทศ และให้สัตยาบัน จำนวน 1 ประเทศ ขณะนี้อนุสัญญามีผลใช้บังคับแล้วในวันที่ 3 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2008 ตามข้อกำหนดของอนุสัญญาที่ระบุว่าอนุสัญญามีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบถัดจากวันที่ได้มีการยื่นสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ยี่สิบ และสำหรับแต่ละรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศที่ได้ให้สัตยาบัน ยืนยันอย่างเป็นทางการหรือได้ภาคยานุวัติอนุสัญญา ภายหลังจากที่ได้มีการยื่นสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ยี่สิบ อนุสัญญาก็จะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่สามสิบนับถัดจากวันที่ได้ยื่นสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารของตน<sup>6</sup>

กระทั่งจนถึงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2010 มีประเทศที่ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้วทั้งสิ้นจำนวน 144 ประเทศ โดยให้สัตยาบันจำนวน 79 ประเทศ และได้ร่วมลงนามในพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้วทั้งสิ้นจำนวน 88 ประเทศ โดยให้สัตยาบันจำนวน 50 ประเทศ อนุสัญญานี้เป็นสนธิสัญญาทางสิทธิมนุษยชนที่ครอบคลุมอย่างกว้างขวางเป็นฉบับแรกของศตวรรษที่ 21 และยังเป็นอนุสัญญาทางสิทธิมนุษยชนฉบับแรกที่เปิดให้ลงนามโดยองค์การระหว่างประเทศ

โดยเนื้อหาของอนุสัญญานี้ได้กล่าวถึงสิทธิของคนพิการที่รัฐต้องให้การรับรอง นอกจากนี้แล้วอนุสัญญายังได้เพิ่มกลไกในการตรวจตราอนุสัญญา ตลอดจนกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับพันธกรณีของรัฐภาคีและมาตรการในการเข้าถึงสิทธิคนพิการเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิต่างๆอย่างแท้จริง ซึ่งรวมถึงได้ให้แนวทางของคำว่าความพิการไว้ว่า เป็นการมองความพิการในทางสังคม (Social Model) นั่นคือเมื่อคนพิการต้องการใช้สิทธิต่างๆที่ตนพึงได้รับแต่ไม่สามารถใช้ได้อันเนื่องมาจาก อุปสรรคต่างๆเช่น เจตคติและสภาพแวดล้อม ซึ่งไม่ใช่เพราะเหตุความบกพร่องที่มีอยู่ของคนพิการ เป็นเหตุให้เกิดความพิการขึ้นซึ่งเป็นความพิการที่สังคมสร้างให้แก่คนพิการ ทำให้คนพิการไม่ได้รับสิทธิและไม่สามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการ (the Committee on the Right of Persons with Disabilities) ขึ้นด้วยเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนกลไกในการตรวจตรา รวบรวมข้อมูลจากรายงานของรัฐภาคี และหา

<sup>6</sup> Article 45 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

หนทางและวิธีการเพิ่มประสิทธิผลของรัฐภาคีในการปฏิบัติตามอนุสัญญา เพื่อแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการ

### 3.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของอนุสัญญา

พันธกรณีทั่วไปในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ เหมือนที่ระบุไว้ในอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ แต่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ให้ความสำคัญแก่สิทธิของคนพิการไว้ โดยเฉพาะ ซึ่งไม่ได้กล่าวไว้ในตราสารทางสิทธิมนุษยชนอื่นๆอย่างชัดเจน นอกจากอนุสัญญาสิทธิเด็ก ซึ่งรวมถึง การส่งเสริม การออกแบบสากล สำหรับสินค้าและบริการ และการดำเนินการงานวิจัยในการเข้าถึงเทคโนโลยีและการช่วยเหลือทางเทคโนโลยี จึงมีความสำคัญมากที่จะต้องเข้าใจหลักการพื้นฐานที่ระบุไว้ในอนุสัญญา

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (ในบทที่ 3 นี้ จะเรียกว่า “อนุสัญญา”) มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำขึ้นเพื่อยกระดับของการส่งเสริม คุ้มครองและประกันว่าคนพิการทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ในสังคมที่ไม่มีความพิการ รวมทั้งส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิดของคนพิการ

เจตนารมณ์ของอนุสัญญาจัดทำขึ้นเพื่อเป็นตราสารทางสิทธิมนุษยชนและมีมติในการพัฒนาสังคมด้านมนุษย สัจคม และเศรษฐกิจ และการขจัดความยากจน โดยเนื้อหาของอนุสัญญาได้กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนที่ได้ระบุไว้แล้วในตราสารระหว่างประเทศทางด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ มิได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนในอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อให้ความคุ้มครองแก่คนพิการแต่อย่างใด แต่ได้เน้นให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่าคนพิการก็มีสิทธิที่จะได้รับสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกัน โดยกล่าวถึงพันธกรณีของรัฐไว้ อย่างชัดเจนในการเคารพและรับรองว่าคนพิการทุกคนไม่ว่าจะมีความพิการอย่างไรก็ตาม จะต้องได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม

นอกจากนี้ยังได้สร้างความชัดเจนว่าสิทธิทุกประเภทจะนำมาบังคับใช้กับคนพิการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลดีต่อคนพิการอย่างแท้จริง โดยรัฐต้องมีการจัดหามาตรการในการเข้าถึงสิทธิต่างๆของคนพิการ โดยอนุสัญญาจะเน้นการเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อคนพิการเป็นสิ่งสำคัญเริ่มแรก โดยการเปลี่ยนแนวคิดที่มีต่อคำว่าความพิการและเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อคนพิการ



จากการเป็นวัตถุ (Objects) ในการรักษาทางการแพทย์หรือได้รับความช่วยเหลือจากความเวทนา สงสารและการได้รับสวัสดิการสังคม ไปเป็นผู้ทรงสิทธิ (Subjects) ซึ่งมีความสามารถในการเรียกร้องสิทธิต่างๆของตนและกำหนดรูปแบบในการดำรงชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง ทำให้คนพิการ มีศักยภาพและกลายเป็นพลังหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการประกอบด้วยบทบัญญัติทั้งหมด 50 ข้อ มีโครงสร้างของ เนื้อหาที่ครอบคลุมใน 5 ส่วน กล่าวคือ 1) วัตถุประสงค์และการให้คำจำกัดความ (ข้อ 1 และ 2) 2) หลักการบังคับใช้ (ข้อ 3-9) 3) พันธกรณีที่เป็นข้อผูกพันของรัฐภาคี (ข้อ 10-30) 4) มาตรการตรวจ ตรายอนุสัญญา (ข้อ 31-40) และ 5) กระบวนการเข้าร่วมเป็นภาคี ผลบังคับใช้ การแก้ไข อนุสัญญา และข้อสงวน (ข้อ 41-50)

ในภาพรวมของเนื้อหาในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ได้บัญญัติหลักการและกำหนด กลไกอันเป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการส่งเสริม ค้ำครอง และประกันสิทธิคนพิการซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ของอนุสัญญา โดยเนื้อหาได้ให้แนวทางของคำว่าความพิการไว้ ว่าต้องเป็นรูปแบบ ในทางสังคม(Social Model) นั่นคือ ความพิการมิได้เป็นความบกพร่องของสภาพทางกาย จิตใจ พฤติกรรม หรือสติปัญญาเพียงเท่านั้น แต่ความพิการเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางกาย หรือสุขภาพของบุคคลกับอุปสรรคจากภายนอก และได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา ดังนี้ (1) การเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การอยู่ได้ ด้วยตนเองของบุคคล รวมถึงเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง และความเป็นอิสระของ บุคคล (2) การไม่เลือกปฏิบัติ เพราะการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดเพราะเหตุของความพิการถือเป็นการ ละเมิดศักดิ์ศรี และคุณค่าของมนุษย์ (3) การมีส่วนร่วมและเข้าร่วมของคนพิการในสังคมได้ อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ (4) การเคารพความแตกต่างและการยอมรับคนพิการว่าเป็นส่วน หนึ่งของความแตกต่างของมนุษยชาติและความเป็นมนุษย์ (5) ความเสมอภาคของโอกาส (6) การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสภาพแวดล้อม ข้อมูลและการสื่อสาร (7) ความเสมอภาค ระหว่างชายและหญิง และ(8) การเคารพศักยภาพที่พัฒนาขึ้นของเด็กพิการและเคารพสิทธิของ เด็กพิการในการให้ความคุ้มครองลักษณะอันเฉพาะของตน

นอกจากนี้อนุสัญญาได้กล่าวถึงสิทธิต่างๆที่คนพิการควรจะได้รับในข้อบทที่ 10-30 ซึ่งรัฐภาคี มีพันธกรณีที่จะต้องให้การรับรองและค้ำครองว่าคนพิการมีสิทธิที่จะได้รับสิทธิเหล่านั้นอย่างเท่าเทียม กับบุคคลอื่นในสังคมและไม่มี การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ รวมทั้งเพื่อประกันว่าคน

พิการจะได้รับสิทธินั้นอย่างแท้จริง รัฐภาคีจะต้องจัดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆ เช่นการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation) แก่คนพิการ และในส่วนของกลไกตามอนุสัญญาได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการให้เป็นองค์กรตรวจตราอนุสัญญา คือ ตรวจสอบและดูแลการดำเนินการของรัฐภาคีตามพันธกรณีของอนุสัญญา ผ่านการรายงานของรัฐภาคี รวมถึงการตีความหรือการให้ข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อบทต่างๆ ที่ปรากฏในสนธิสัญญานั้นๆ ในรูปแบบความเห็นที่เรียกว่า “General Comments”<sup>7</sup> อันเป็นแนวทางที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการดำเนินการของรัฐในการนำพันธกรณีมาปฏิบัติ<sup>8</sup> ทั้งนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดที่สำคัญของอนุสัญญา ดังต่อไปนี้

### 3.3 คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ” และ “คนพิการ”

เมื่อการละเมิดสิทธิคนพิการเริ่มเป็นประเด็นของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในทางระหว่างประเทศ เป็นเหตุให้มีความพยายามที่จะบัญญัติกฎหมายที่มีผลผูกพันในทางกฎหมาย (Hard Law) เพื่อคุ้มครองสิทธิของคนพิการโดยเฉพาะ เพื่อให้กฎหมายสามารถจัดการแก้ไขปัญหาและคุ้มครองคนพิการจากการถูกละเมิดสิทธิ จึงจำเป็นที่จะต้องให้คำจำกัดความของความพิการและคนพิการเพื่อให้มีความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาถึงการให้ถึงคำจำกัดความของคำว่าความพิการและคนพิการ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

#### 3.3.1 คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ”

คำจำกัดความของคำว่า ความพิการ นั้นได้ปรากฏอยู่ในเอกสารที่ได้รับการยอมรับหลายฉบับ ทั้งเอกสารทางกฎหมาย คือ เอกสารทางกฎหมายภายในประเทศ เอกสารทางกฎหมายระหว่างประเทศ เอกสารทางกฎหมายภูมิภาค รวมถึงบัญชีสากลเพื่อการจำแนกประเภทเกี่ยวกับความบกพร่อง ความพิการ และความด้อยสถานะ (International Classification of Impairment, Disability and Handicap - ICDH) ซึ่งได้รับการเสนอจากองค์การอนามัยโลก โดยมีการให้คำนิยามที่แตกต่างกัน

<sup>7</sup> อัจฉรา ฉายากุล, แนวปฏิบัติและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เอกสารลำดับที่ 3, ข้อมูลพื้นฐาน กลไกสิทธิมนุษยชนในระบบสหประชาชาติ, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ , กันยายน 2546), หน้า 22.

<sup>8</sup> United Nations Document, A/AC.265/2006/CRP.4, p. 24 para. 52.

ในอดีตมีการให้คำนิยามของ ความพิการไว้ว่า หมายถึง ข้อจำกัดทั้งหลายที่ทำให้ประชากรประเทศใดประเทศหนึ่งไม่อาจทำหน้าที่ของตนเองได้ อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่าคนเราอาจจะพิการได้จากสาเหตุความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา หรือประสาทสัมผัส หรือจากสภาพการณ์ด้านการแพทย์ หรืออาการเจ็บป่วยทางจิตที่กล่าวมานี้ก็อาจมีลักษณะถาวรก็ได้ หรือเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้นก็ได้ ซึ่งเป็นการให้คำนิยามที่ปรากฏอยู่ใน บัญชีสากลเพื่อการจำแนกประเภทเกี่ยวกับความบกพร่อง ความพิการ และความด้อยสถานะ” (International Classification of Impairment, Disability and Handicap - ICIDH) เพื่อเป็นมาตรฐานสากล โดยการให้คำจำกัดความในลักษณะนี้ได้ถูกมองว่าเป็นการให้น้ำหนักในทางการแพทย์มากเกินไป หรือเรียกว่าเป็นการให้คำจำกัดความในรูปแบบทางการแพทย์ (Medical Model) ที่มองความเป็นปกติของบุคคล คือการมีอวัยวะสมบูรณ์แข็งแรง ครบถ้วน ไม่มีอวัยวะขาดหายหรือบกพร่องแนวทางในการแก้ปัญหาของ Model นี้จึงเน้นในเรื่องของการรักษาทางการแพทย์ โดยมีได้มุ่งไปสู่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคลในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมแต่อย่างใด<sup>9</sup> ดังนั้นการให้คำจำกัดความโดยอาศัยรูปแบบนี้ จึงเน้นที่ความบกพร่องที่บุคคลมีอยู่ว่าเป็นความพิการ

แต่ในปัจจุบัน แนวคิดที่มีต่อความพิการได้เปลี่ยนแปลงไป ความพิการบางอย่างไม่สามารถรักษาให้หายได้ แต่คนพิการในฐานะที่เป็นมนุษย์และเป็นพลเมืองของสังคมจึงควรได้รับการปฏิบัติต่อด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความเสมอภาคเช่นเดียวกับบุคคลอื่นในสังคม และมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคม ด้วยเหตุนี้ สังคมต้องจัดอุปสรรคที่จำกัดการมีส่วนร่วมของคนพิการ ยกตัวอย่างเช่น อุปสรรคในทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีการยอมรับอย่างแพร่หลายว่าความพิการที่เกิดขึ้นกับคนพิการอันเป็นเหตุให้คนพิการไม่สามารถใช้ชีวิตในสังคมเช่นเดียวกับคนไม่พิการนั้น มิได้มาจากข้อบกพร่องที่คนพิการมีอยู่ แต่เป็นเพราะอุปสรรคต่างๆในสังคมที่จำกัดการกระทำกิจกรรมต่างๆของคนพิการ เกิดข้อจำกัดทางโอกาสในการมีบทบาทในการใช้ชีวิตในสังคม การให้คำจำกัดความ ในลักษณะนี้เป็นการให้คำจำกัดความในรูปแบบทางสังคม (Social Model) ซึ่งเน้นว่าความพิการนั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น

---

<sup>9</sup> ซีรดา โสมะนันท์, “สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540),” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 7.

ในการจัดเตรียมร่างอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการ ประธานในที่ประชุมของคณะกรรมการเฉพาะกิจ (AHC) ได้จัดทำร่างอนุสัญญาฯ ขึ้น โดยให้คำจำกัดความคำว่า “ความพิการ” ว่า คือ การสูญเสียหรือข้อจำกัดทางโอกาสในการมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตในสังคมบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น อันเนื่องมาจากการเผชิญอุปสรรคทางกายภาพ สังคม ทักษะคิด และวัฒนธรรม ของผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย ทางประสาทสัมผัส ทางจิต การพัฒนา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด (รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในร่างกาย หรือสิ่งที่เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือโรค) ซึ่งอาจจะถาวรหรือชั่วคราว<sup>10</sup>

จากการให้คำจำกัดความข้างต้น ได้เกิดข้อถกเถียงกันในประเด็นของการให้คำจำกัดความว่าควรจะมีการให้คำจำกัดความของคำคำนี้ อยู่ในมาตราในเรื่องของคำจำกัดความของอนุสัญญาหรือไม่ และควรเป็นไปในแนวทางใด โดยความเห็นของตัวแทนของรัฐ องค์การเอกชน และองค์การส่วนภูมิภาค มีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่าควรมีการให้คำจำกัดความในข้อบทที่ให้คำจำกัดความของอนุสัญญา ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งนั้นมีความเห็นว่าไม่ควรมีการให้คำจำกัดความในข้อบทที่ให้คำจำกัดความของอนุสัญญา<sup>11</sup>

ฝ่ายแรก ให้ความเห็นเห็นว่า การให้คำจำกัดความคำว่า “ความพิการ” ในข้อบทที่ให้คำจำกัดความของอนุสัญญา มีความสำคัญและมีความจำเป็น เพราะเป็นการระบุประเภทของผู้ที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาอย่างชัดเจน เนื่องจากหากปราศจากการให้คำจำกัดความของคำคำนี้แล้ว จะทำให้การเจรจา อภิปราย และการเตรียมร่างอนุสัญญาฯ เป็นไปด้วยความยากลำบาก และอาจจะเกิดผลเสียซึ่งรัฐอาจจะปฏิเสธที่จะให้สัตยาบันแก่อนุสัญญาฯ เนื่องจากไม่มีความหมายที่แน่นอน ไม่สามารถเป็นแบบให้แก่การบัญญัติกฎหมายและนโยบายภายในรัฐ

<sup>10</sup> Article 2 Definitions of Chair's Draft Elements of a Comprehensive and Integral International Convention on Protection and Promotion of the Rights and Dignity of Persons with Disabilities, "Disability" is the loss or limitation of opportunities to take part in the life of the community on an equal level with others due to physical, social, attitudinal and cultural barriers encountered by persons having physical, sensory, psychological, developmental, learning, neurological or other impairments (including the presence in the body of an organism or agent causing malfunction or disease), which may be permanent, temporary, episodic or transitory in nature

<sup>11</sup> United Nations Enable, Daily Summary related to Draft Article 3 DEFINITIONS [Online], 28 November 2009. Available from : <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/wgsuma3.htm>

เนื่องจากมีรัฐจำนวนมากมิได้ให้คำจำกัดความคำว่า “คนพิการ” ไว้ในกฎหมาย ส่วนรัฐที่ให้คำจำกัดความ คำจำกัดความนั้นจะอยู่ในรูปแบบทางการแพทย์ซึ่งกีดกันคนพิการให้ต้องเผชิญกับอุปสรรคในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม หรือคำจำกัดความของบางรัฐมีข้อจำกัดมากเกินไป อาจขาดกฎหมายหรือนโยบายในการให้ความคุ้มครองคนพิการบางประเภท รวมทั้งปฏิเสธสิทธิของคนพิการภายใต้อนุสัญญาฯ และได้มีความเห็นร่วมกันอีกว่า การให้คำจำกัดความนั้นต้องกว้างและครอบคลุมความหลากหลายของประเภทของความพิการ เป็นการรวมกลุ่มความบกพร่องทั้งหมด รวมถึงคนพิการอันเนื่องจากเงื่อนไขทางสุขภาพ เช่น HIV/AIDS และยอมรับว่าความพิการนั้นอาจเกิดขึ้นถาวร ชั่วคราว เป็นครั้งคราว หรือช่วงสั้นๆ และการให้คำจำกัดความต้องอยู่บนพื้นฐานของรูปแบบในทางสังคมของความพิการ (Social Model) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ

แต่อย่างไรก็ดี รัฐซึ่งเห็นด้วยกับการให้คำจำกัดความนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะ 2 ประการคือเรื่องของการตีความคำจำกัดความและความสอดคล้องของคำจำกัดความ ดังนี้

1. การให้คำจำกัดความที่กว้างเกินไปอาจเกิดปัญหาในการตีความ ยกตัวอย่างเช่น คำว่า ชั่วคราว นั้น จะตีความอย่างไร

2. หากคำจำกัดความของอนุสัญญาฯ ไม่สอดคล้องกับคำจำกัดความของกฎหมายภายในของรัฐ อาจเกิดปัญหาคือ รัฐไม่ดำเนินการตามอนุสัญญาฯ ทำให้คนพิการบางประเภทไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิตามอนุสัญญาฯ

ฝ่ายที่สอง ให้ความเห็นในทางตรงกันข้ามกับฝ่ายแรกว่า ไม่ควรมีการให้คำจำกัดความคำว่า “ความพิการ” ในมาตราที่ให้คำจำกัดความอนุสัญญาฯ ด้วยเหตุที่ว่าไม่มีความจำเป็น เพราะอนุสัญญาฯ ได้ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องในการให้ความคุ้มครองแก่คนพิการทุกประเภท และหากให้คำจำกัดความที่แคบจะก่อให้เกิดการปฏิเสธการให้ความคุ้มครองตามอนุสัญญาฯ ต่อคนพิการบางประเภท เพราะฉะนั้น จะหมายถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอนุสัญญาฯ อย่างถาวร กลุ่มที่เสี่ยงที่สุดรวมถึงบุคคลที่พิการทางจิต (จิตสังคม) ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนพิการในหลายประเทศ โดยที่จุดมุ่งหมายของอนุสัญญาฯ คือการขจัดการละเมิดสิทธิ ส่วนหากให้คำจำกัดความที่กว้าง จะเกิดการสร้างปัญหาในการตีความถ้อยคำในอนุสัญญาฯ

นอกจากนี้การให้คำจำกัดความคำว่า “ความพิการ” ของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันตามแต่วิถีทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการของประเทศตน และโดยส่วนใหญ่จะไม่ให้คำจำกัดความของคำว่าความพิการ แต่จะให้คำจำกัดความของคำว่าคนพิการแทน มีไม่กี่ประเทศที่จะให้คำจำกัดความของคำว่า ความพิการ เช่น ในกฎหมายการเข้าร่วมของคนพิการ<sup>12</sup> ของประเทศบัลแกเรีย “ความพิการ” หมายความว่า ความสูญเสียหรือความเสียหายของสรีรวิทยาหรือกายวิภาค ส่งผลให้เกิดความสูญเสียด้านร่างกายและจิตใจและทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นความหมายที่มีลักษณะเป็นไปตามรูปแบบทางการแพทย์ (Medical Model) จึงมีความเห็นร่วมกันว่า ไม่เหมาะสมที่จะให้มีการให้คำจำกัดความในอนุสัญญา และบางประเทศได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าคำจำกัดความที่ได้รับการยอมรับในทางระหว่างประเทศเมื่อจำเป็นต้องใช้เพื่อตีความ คือ คำจำกัดความที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization- WHO) เสนอขึ้น ซึ่งเป็นคำจำกัดความที่ดีอยู่แล้ว

ในปี ค.ศ. 2000 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization- WHO) ได้เสนอบัญชีสากลเพื่อการจำแนกการทำงาน ความพิการและสุขภาพ (International Classification of Functioning, Disability and Health –ICF) ในการประชุมสมัชชาขององค์การอนามัยโลกครั้งที่ 54 ในวันที่ 22 พฤษภาคม ค.ศ. 2001 อันเป็นพัฒนาการจาก “บัญชีสากลเพื่อการจำแนกประเภทเกี่ยวกับความบกพร่อง ความพิการ และความด้อยสถานะ” (International Classification of Impairment, Disability and Handicap - ICDH) ซึ่งเสนอในปี ค.ศ. 1980 โดยมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงความคิดโดยเพิ่มมิติทางด้านสภาพแวดล้อมและมิติในเชิงบวก คือ การมองความสามารถของคนพิการ รวมถึงข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในสังคมเข้าไปด้วย

จากความเห็นของทั้งสองฝ่าย จึงกล่าวได้ว่า คำจำกัดความของคำว่าความพิการนั้นยังคงซับซ้อนและไม่เป็นเอกฉันท์ ในการสรรหาคำจำกัดความที่ใช้เป็นเกณฑ์กำหนดคำจำกัดความคำว่า “ความพิการ” ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีการให้คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ” รวมอยู่ในขอบทที่ให้คำจำกัดความของอนุสัญญา

---

<sup>12</sup> Law on Integration of People with Disabilities, Bulgaria, entering into force on 1 January 2005, State Gazette, 81, 17 September 2004.

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การให้คำจำกัดความที่ครอบคลุม ความบกพร่องที่เกิดขึ้นในร่างกายนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะเป็นการจัดประเภทของโรคในทาง การแพทย์ ซึ่งคนในชนบทของประเทศด้อยพัฒนาอาจไม่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าโรคที่เป็นอยู่ นั้น ถือเป็นความบกพร่องที่เข้าข่ายของคำจำกัดความของอนุสัญญาหรือไม่ และแม้แต่การจัด ประเภทของความพิการในกฎหมายภายในของแต่ละรัฐก็มีความแตกต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับการ จัดบริการและให้การช่วยเหลือตามความเหมาะสมของผู้ให้ความช่วยเหลือต่อคนพิการ

อย่างไรก็ดี แม้ไม่มีการให้คำจำกัดความที่ชัดเจน รัฐก็ต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน ในการให้ความเห็นคำว่า ความพิการ ว่าอยู่บนพื้นฐานของรูปแบบทางสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของอนุสัญญา คือบุคคลที่มีความบกพร่องนั้น ได้รับการยอมรับสิทธิในระดับระหว่าง ประเทศบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น และสังคมมีหน้าที่จัดอุปสรรคต่างๆที่กีดขวางคน พิการในการมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

นอกจากนี้คำว่า ความพิการชั่วคราว นั้นเป็นปัญหาว่าจะตีความอย่างไร ซึ่งขึ้นอยู่กับการตีความของศาลภายในประเทศ ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับฝ่ายที่มองว่าไม่ควรให้คำ จำกัดความของคำว่า “ความพิการ” รวมไว้ในขอบทที่ให้คำนิยามของอนุสัญญา เพราะจะทำให้ เกิดปัญหาในการตีความเพื่อปฏิบัติตามอนุสัญญา

ดังนั้นอนุสัญญาจึงได้กล่าวถึงคำว่าความพิการไว้ในอารัมภบทของอนุสัญญา ว่า “...ความพิการเป็นแนวคิดที่มีพัฒนาการอยู่ตลอด และความพิการเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลที่มีความบกพร่องใดๆ กับอุปสรรคทางเจตคติและสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถมี ส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิผลบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น”<sup>13</sup> แสดงให้เห็นได้ ว่า เป็นการมองความพิการในรูปแบบทางสังคม เป็นความแตกต่างจากในอดีต ซึ่งเอกสารทางด้านสิทธิ มนุษยชนหลายฉบับและ ICIDH ได้มองความพิการไปในรูปแบบทางการแพทย์<sup>14</sup>

<sup>13</sup> Preamble (e) of The Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>14</sup> Alison Dundes Renteln. “Cross-Cultural Perceptions of Disability: Policy Implications of Divergent Views,” In *The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal*, (New York : Oxford University Press, 2003), p.61.

### 3.3.2 คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ”

คนพิการ คือ บุคคลที่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายมิให้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงจำเป็นที่จะต้องให้คำจำกัดความของคนพิการเพื่อระบุผู้ที่ได้รับความคุ้มครองในทางกฎหมายไว้อย่างชัดเจน ดังปรากฏในเอกสารอันเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ดังต่อไปนี้

#### ก. “คนพิการ” (Disabled Persons) ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิคนพิการ<sup>15</sup>

ในข้อ 1 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิคนพิการ (The Declaration on the Rights of Disabled Persons) ซึ่งได้รับการยอมรับโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ในมติที่ 3447 (XXX) วันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ.1975 โดยได้ระบุว่า คนพิการ คือ “บุคคลซึ่งไม่สามารถสร้างหลักประกันให้แก่ตนเองไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ในด้านสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในฐานะปัจเจกบุคคลหรือในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมทั่วไป เนื่องจากความสามารถทางร่างกายและจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเข้ามาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม”<sup>16</sup>

#### ข. “คนพิการ” (Persons with disabilities) ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ<sup>17</sup>

ในขั้นตอนของการเตรียมร่างอนุสัญญาไม่พบว่ามีการให้คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” ความเห็นจากสมาชิกของคณะทำงานเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องให้คำจำกัดความ แต่สมาชิกอื่น ๆ ได้ให้ความเห็นว่าควรเพิ่มการให้คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” เนื่องจากการให้คำจำกัดความคำว่า “คนพิการ” นั้น มีความสำคัญมากกว่าการให้คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ” และผู้ที่ได้รับคุ้มครองสิทธิภายใต้อนุสัญญาจำเป็นจะต้องได้รับการให้คำจำกัดความไว้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ ในมติที่ 61/106 ซึ่งได้รับการรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ใน

<sup>15</sup> The Universal Declaration of Human Rights [Online], 3 April 2009. Available from: <http://www.un.org/en/documents/udhr/>

<sup>16</sup> Article 1 of The Declaration on the Rights of Disabled Persons “The term “disabled person” means any person unable to ensure by himself or herself, wholly or partly, the necessities of a normal individual and/or social life, as a result of deficiency, either congenital or not, in his or her physical or mental capabilities.”

<sup>17</sup> The Convention on the Rights of Persons with Disabilities [Online], 3 April 2009. Available from: <http://www2.ohchr.org/english/law/disabilities-convention.htm>



วันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2006 จึงได้บัญญัติคำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” ไว้ในส่วนของวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่า คนพิการ คือ “บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรือทางประสาทสัมผัสในระยะยาว ซึ่งเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับอุปสรรคนานัปการ จะกีดขวางการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิผลบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น”<sup>18</sup>

### ค. “คนพิการ” (Persons with disabilities) ตามความหมายขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization, ILO) ให้คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” (disabled persons) ว่าหมายถึง บุคคลที่หนทางในการสร้างความมั่นคง หรือการรักษาไว้ หรือการแสวงหาความก้าวหน้าในอาชีพการงานที่เหมาะสมของตนต้องลดลง เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจที่ปรากฏอย่างชัดเจน<sup>19</sup>

### ง. คนพิการ” (Persons with disabilities) ตามกฎหมายของต่างประเทศ

#### 1. ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษ ได้กำหนดคำจำกัดความของคนพิการ ไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อความพิการ ค.ศ. 1995 (Disability Discrimination Act 1995 (DDA)) ว่าหมายถึง “บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งมีผลกระทบอย่างสำคัญ และเป็นระยะเวลานานต่อความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ DDA ต้องพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นคนพิการ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

1) มีความพิการทางร่างกายหรือทางจิตใจ ซึ่งความพิการทางจิตใจหมายถึงสภาวะที่บุคคลมีความยากลำบากในการเรียนรู้ หรือป่วยทางจิต

<sup>18</sup> Article 1 of The Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>19</sup> Article 1 of C159 Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Convention 1983

1. For the purposes of this Convention the term disabled persons means an individual whose prospects of securing retaining and advancing in suitable employment are substantially reduced as a result of a duly recognized physical or mental impairment.

เดิมความพิการทางจิตใจต้องได้รับการตรวจและรับรองจากแพทย์ แต่ตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ.2005 DDA ฉบับแก้ไข ปี 2005 กำหนดให้ความพิการทางจิตใจไม่ต้องได้รับการตรวจและรับรองจากแพทย์แต่อย่างใด (มาตรา 18 (2)) อย่างไรก็ตาม DDA ไม่ได้กำหนดลักษณะของการป่วยทางจิตใจไว้ แต่ให้พิจารณาว่าการเจ็บป่วยมีผลต่อบุคคลอย่างไร ผู้ป่วยทางจิตใจจำนวนมากไม่คิดว่าตนเป็นคนพิการที่สามารถได้รับการคุ้มครองภายใต้ DDA ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีโรคทางจิตใจหลายประเภทที่สามารถนำไปสู่การเป็นคนพิการได้ เช่น โรคจิตเสื่อม โรคหุดู โรคอารมณ์สองขั้ว โรคย้ำคิดย้ำทำ โรคจิตเภท หรือโรคทำร้ายตนเอง

2) ความพิการจะต้องส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งการดำเนินชีวิตประจำวันหมายถึงความสามารถในการทำกิจกรรม ดังต่อไปนี้

(2.1) เดิน นั่ง ขึ้นบันได ใช้บริการของการขนส่งมวลชน เดินทางทั้งในและนอกอาคารได้สะดวกโดยไม่มีผู้ช่วยเหลือ

(2.2) ใช้มือหรือนิ้วในการเขียน ใช้มีดและissors กดปุ่มหรือแป้นพิมพ์ได้ เช่น การใช้โทรศัพท์

(2.3) ตักอาหารใส่ปาก หรือเทน้ำใส่แก้ว

(2.4) ควบคุมการขยับถ่าย

(2.5) ยก ถือ หรือเคลื่อนย้ายสิ่งของของเครื่องใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ เช่น กัดม้มน้ำ กระจเป่า หรือเก้าอี้

(2.6) พุด ได้ยิน หรือมองเห็น

(2.7) จดจำสมาชิกในครอบครัวหรือสถานที่ สามารถรับมือกับกิจกรรมง่ายๆ เรียนรู้สิ่งใหม่ และเข้าใจคำสั่งทั้งที่เป็นคำพูดและเขียน เช่น วิธีการทำอาหารสั้น ๆ และ

(2.8) รับรู้เกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับร่างกาย เช่น สามารถข้ามถนนได้อย่างปลอดภัย หรือรับรู้จากการสัมผัสได้ว่าสิ่งไหนร้อนหรือเย็น

กิจกรรมที่ทำในการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นไม่รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น การที่ไม่มีความสามารถในการทำงาน ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นคนพิการภายใต้ DDA เว้นแต่ความพิการนั้นส่งผลกระทบต่อบุคคลในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่นอกเหนือจากการทำงาน ยกตัวอย่างเช่น หากบุคคลใดป่วยเป็นโรคเบาหวานและต้องฉีดยา

อินซูลินด้วยตัวเองเพื่อรักษาอาการโรค บุคคลนั้นจะต้องตระหนักได้ว่าหากไม่ฉีดยาอินซูลินให้ตนเองแล้วจะได้รับผลกระทบอย่างไร

เดิมหากบุคคลใดมีอาการเจ็บป่วยและมีสภาพร่างกายที่แย่งตามเวลา เช่น ป่วยเป็นมะเร็ง โรคเอดส์ โรคภาวะผนังเส้นโลหิตแดงหนาและมีความยืดหยุ่นน้อยลง หรือกล้ามเนื้อเสื่อม บุคคลเหล่านี้จะถือว่าเป็นคนพิการเมื่ออาการป่วยมีผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ แต่ DDA ฉบับแก้ไข ปี 2005 กำหนดว่าหากบุคคลใดได้รับการตรวจวินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคมะเร็ง โรคเอดส์ ภาวะผนังเส้นโลหิตแดงหนาและมีความยืดหยุ่นน้อยลง ให้ถือว่าเป็นคนพิการภายใต้ DDA โดยมีผลตั้งแต่วันที่ได้รับการวินิจฉัยโรคโดยไม่ต้องรอจนกว่าอาการของโรคมีผลร้ายต่อความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน (มาตรา 18 (3)) แม้บุคคลจะหายจากความเป็นคนพิการแล้วบุคคลนั้นยังมีสิทธิในการฟ้องคดีหากได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเนื่องจากความพิการนั้น

3) มีความพิการเป็นระยะเวลานาน โดยพิจารณาจาก

(3.1) มีความพิการมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือน หรือ

(3.2) มีความเป็นไปได้ที่จะมีความพิการอย่างน้อย 12

เดือน หรือ

(3.3) มีความเป็นไปได้ที่จะมีความพิการตลอดชีวิต

หากความพิการมีผลกระทบต่อบุคคลใดน้อยกว่า 12 เดือน แต่มีความเป็นไปได้ว่าความพิการนั้นอาจเกิดขึ้นอีก ให้ถือว่าเป็นคนพิการเป็นระยะเวลานาน หรือกรณีที่ป่วยเป็นโรคที่อาการผันผวน เช่น โรคไขข้ออักเสบถือว่าเป็นคนพิการเป็นระยะเวลานานเช่นกัน หากบุคคลใดมีอาการตาม (1) (2) หรือ (3) อาจมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นคนพิการตาม DDA ซึ่งการพิจารณาว่าเป็นคนพิการหรือไม่จำเป็นต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

## 2. ประเทศสเปน

ประเทศสเปน ได้กำหนดคำจำกัดความของคนพิการ ไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเข้าร่วมสังคมของผู้พิการว่า หมายความว่า “บุคคลใดๆ ซึ่งได้รับโอกาสลดลงในการศึกษา การทำงาน หรือการเข้าร่วมสังคมอันเป็นผลมาจากความสามารถทางร่างกาย จิตวิทยา ประสาทสัมผัสที่บกพร่องเป็นการถาวรหรือมีลักษณะตั้งแต่กำเนิด”

### 3. ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการเป็นการเฉพาะและในกฎหมายต่างๆ ก็ไม่มีการให้ความหมายของคำว่า “คนพิการ” ไว้ อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบพบว่า ในปี ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) สภาที่ปรึกษาสำหรับคนพิการ (Advisory Council for the Disabled (ACD)) ได้ให้นิยาม “คนพิการ” ไว้ว่า หมายถึง “บุคคลที่โอกาสในด้านความมั่นคง การเลือกและความก้าวหน้าในสถานศึกษาและฝึกอบรม การจ้างงาน และนันทนาการอย่างเท่าเทียมกับสมาชิกของสังคม ได้ถูกจำกัดลงอย่างมาก เนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกาย ระบบประสาท และสติปัญญา” ซึ่งสภาที่ปรึกษาสำหรับผู้พิการได้กำหนดบทนิยามดังกล่าวโดยการตรวจสอบจากความหมายที่มีการใช้อยู่ในระดับระหว่างประเทศ เช่น จากข้อเสนอแนะขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organisation) เกี่ยวกับการฟื้นฟูอาชีพและการจ้างงานคนพิการ เมื่อ ค.ศ.1983 (พ.ศ.2526) และจากการให้ความหมายของคำว่า ความบกพร่อง (impairment) การสูญเสียความสามารถ (disability) และความด้อยโอกาสทางสังคม (handicap) ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organisation (WHO)) เมื่อ ค.ศ.1980 (พ.ศ.2523)

ต่อมาเมื่อ ค.ศ.2004 (พ.ศ.2547) กระทรวงการพัฒนาเด็กและกีฬา (Ministry of Community Development, Youth and Sports (MCYS)) ได้ปรับปรุงความหมายของคนพิการที่สภาที่ปรึกษาสำหรับผู้พิการได้เคยให้ไว้ โดยกำหนดให้รวมถึงการสูญเสียความสามารถเกี่ยวกับ “พัฒนาการ” ด้วย ทำให้คนพิการ หมายถึง “บุคคลที่โอกาสในด้านความมั่นคง การเลือกและความก้าวหน้าในสถานศึกษาและฝึกอบรม การจ้างงาน และนันทนาการอย่างเท่าเทียมกับสมาชิกของสังคม ได้ถูกจำกัดลงอย่างมาก เนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกาย ระบบประสาท สติปัญญา และพัฒนาการ” ซึ่งนิยามดังกล่าวเป็นนิยามที่ประเทศสิงคโปร์ใช้อยู่ในปัจจุบัน<sup>20</sup>

---

<sup>20</sup> [Definition of Disability and Prevalence Rate of Persons with Disabilities in Singapore](http://www.mcys.gov.sg/enablingmasterplan/report/EM_Chapter1.pdf) [Online], 10 April 2010. Available from : [http://www.mcys.gov.sg/enablingmasterplan/report/EM\\_Chapter1.pdf](http://www.mcys.gov.sg/enablingmasterplan/report/EM_Chapter1.pdf)

#### 4. ประเทศอาเมเนีย

ประเทศอาเมเนียบัญญัติให้คำจำกัดความของคนพิการ ไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองคนพิการทางสังคม<sup>21</sup> ว่าหมายถึง บุคคลผู้ซึ่งต้องได้รับการดูแลและคุ้มครองทางสังคม เพราะข้อจำกัดด้านกิจกรรมในชีวิตเนื่องจากความบกพร่องทางสุขภาพ

#### 5. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา Americans with Disability Act of 1990 ให้คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งมีผลกระทบอย่างสำคัญในการจำกัดความสามารถในการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตประจำวัน หนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ตัวอย่างของกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตประจำวัน คือ การดูแลตัวเอง การกระทำกิจกรรมส่วนตัว การมองเห็น การได้ยิน การกิน การนอน การเดิน การยืน การยกของ การก้ม การพูด การหายใจ การเรียนรู้ การคิด การสื่อสาร และการทำงาน

คดี Toyota Motor Manufacturing, Kentucky, Inc., v. Ella Williams<sup>22</sup> โจทก์เป็นโรคในโพรงกระดูก เกิดความพิการทางกาย ทำให้ไม่สามารถทำงานที่ใช้แรงจากมือได้มากนัก ศาลของสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาเป็นเอกฉันท์ว่า จากกฎหมายคนพิการของอเมริกา ไม่ได้ถือว่านาง Williams เป็นคนพิการ เนื่องจากสามารถ แปรงฟัน อาบน้ำและทำงานบ้านบางอย่างได้

นอกจากนี้ ยังหมายความว่าถึง การทำงานของอวัยวะหลักของร่างกาย เช่น การทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน ระบบการย่อยอาหาร ระบบขับถ่าย ระบบประสาท ระบบสมอง ระบบหายใจ การไหลเวียนของเลือด การเจริญเติบโตของเซลล์ และการสืบพันธุ์

คดี Bragdon v. Abbott (1998)<sup>23</sup> ศาลวินิจฉัยว่า ผู้ป่วยที่ได้รับเชื้อ HIV ถือเป็นคนพิการภายใต้กฎหมายคนพิการของสหรัฐ โดยให้เหตุผลว่าจากการติดเชื้อ HIV ทำให้ผู้นั้นบกพร่องทางร่างกายอันเป็นข้อจำกัดสาระสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในชีวิตและดำรง

<sup>21</sup> Article 2 of the Law On Social Protection for Persons with Disabilities in the Republic of Armenia

<sup>22</sup> Toyota Motor Manufacturing, Kentucky, Inc., v. Ella Williams, Supreme Court of the United States, Case No. 00—1089, [2002, January 8]

<sup>23</sup> Bragdon v. Abbott, Supreme Court of the United States, Case No. 97—156, [1998, June 25]

เผ่าพันธุ์ นอกจากสหรัฐอเมริกาจะรับว่าผู้ติดเชื้อ HIV จะอยู่ในความหมายของคำว่าคนพิการแล้ว ยังมีกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการในหลายประเทศที่ให้การยอมรับเช่นกัน เช่น ฟินแลนด์ โปรตุเกส สวีเดน สหราชอาณาจักรอังกฤษ เป็นต้น<sup>24</sup>

ประเทศสหรัฐอเมริกามีได้กำหนดความหมายของคำว่าคนพิการไว้เป็นการแน่นอน กล่าวคือ บุคคลธรรมดาซึ่งเข้าลักษณะข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นคนพิการ 1) คนพิการโดยแท้จริง (An individual with an actual disability) 2) คนพิการที่ได้รับการจดทะเบียน (An individual with a record of a disability) 3) คนที่ได้รับการพิจารณาหรือปฏิบัติเช่นคนพิการ (An individual who is regarded or treated as if he or she has a disability)<sup>25</sup>

## 6. เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China) (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “ฮ่องกง”) ประเทศฮ่องกงได้ใช้กฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ (Disability Discrimination Ordinance เรียกโดยย่อว่า “DDO”) เมื่อ ค.ศ.1995 โดยให้คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” ไว้ว่าหมายถึง

- (เอ) ผู้ที่ร่างกายหรือจิตใจบางส่วนหรือทั้งหมดทำงานบกพร่อง
- (บี) ผู้ที่สูญเสียอวัยวะบางส่วนหรือทั้งหมด
- (ซี) ผู้ที่มีลักษณะทางร่างกายที่ก่อให้เกิดโรคหรือความเจ็บป่วย
- (ดี) ผู้ที่มีลักษณะทางร่างกายที่สามารถก่อให้เกิดโรค/ความเจ็บป่วยได้
- (อี) ผู้ที่อวัยวะของร่างกายมีรูปร่างผิดปกติ
- (เอฟ) ผู้ที่มีความผิดปกติทางร่างกายหรือจิตใจจนมีผลให้การเรียนรู้ของบุคคลดังกล่าวมีความแตกต่างจากบุคคลที่ไม่มีความผิดปกติ หรือ

<sup>24</sup> European Aids Treatment Group, Why all people with HIV should be protected under the disability provisions of EU anti-discrimination law [Online], 8 February 2010. Available from : [www.aryouhivprejudiced.org/.../Files/.../EU-and-HIV--Disability-Q--A.pdf](http://www.aryouhivprejudiced.org/.../Files/.../EU-and-HIV--Disability-Q--A.pdf)

<sup>25</sup> Americans with Disabilities Act of 1990 (ADA)

(จี) ผู้ที่มีความผิดปกติทางร่างกายหรือจิตใจซึ่งมีผลต่อกระบวนการคิด การเข้าใจสภาพความเป็นจริง ความรู้สึก การตัดสินใจ หรือสิ่งอื่นที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม

และหมายความรวมถึง

- (1) ผู้ที่มีความพิการอยู่ในปัจจุบัน
- (2) ผู้ที่เคยมีความพิการ แต่ปัจจุบันมิได้มีความพิการแล้ว
- (3) ผู้ที่อาจเกิดความพิการในอนาคต หรือ
- (4) ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าพิการ

จากการให้คำจำกัดความในเอกสารทางกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิคนพิการที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงรูปแบบในการมองคนพิการในมิติที่แตกต่างกันตามช่วงเวลาในการบัญญัติกฎหมาย ในอดีตเมื่อมองคนพิการในรูปแบบทางการแพทย์ การให้คำจำกัดความ “คนพิการ” จึงเน้นที่ความบกพร่องของตัวบุคคลอันจะถือว่าเป็นอุปสรรคที่ทำให้เกิดความยากลำบากในการใช้ชีวิตในสังคม แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป กฎหมายได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับช่วงเวลาและทัศนคติของบุคคลในมุมมองที่มีต่อคนพิการ ทำให้การให้คำจำกัดความ “คนพิการ” ในรูปแบบทางสังคมจึงเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการเน้นว่าความพิการเกิดจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการใช้ชีวิตในสังคม

หากจะกล่าวโดยสรุป ในเรื่องของการให้คำจำกัดความของคำว่าความพิการและคนพิการนั้น คำว่า ความพิการ มักไม่เป็นที่นิยมในการให้คำจำกัดความ รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเองก็ไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน และยอมรับว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงต้องพิจารณาความหมาย ณ เวลานั้นๆ แต่คำจำกัดความที่มักจะถูกกล่าวถึงก็คือคำว่า “คนพิการ” ซึ่งมีอยู่ในกฎหมายภายในของแทบทุกประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความง่ายในการใช้บังคับ แม้ความหมายของคนพิการยังไม่อาจหาข้อยุติร่วมกันได้ก็ตาม แต่เมื่อมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว การให้คำจำกัดความของคำว่าคนพิการย่อมต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือจะต้องให้คำจำกัดความโดยอิงรูปแบบทางสังคม (Social Model)

### 3.4 หลักสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการของอนุสัญญา

อนุสัญญาทางสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม, อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ, อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ มีพันธกรณีให้รัฐภาคีให้การรับรองสิทธิมนุษยชนของพลเมืองของตน โดยกล่าวว่า รัฐจะต้องให้การรับรองสิทธิของบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลบนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือสถานะอื่นใด ซึ่งคำว่า “สถานะอื่นใด” (Other Status) ถือเป็นนัยยะว่าความพิการนั้นได้รวมอยู่ด้วย มีเพียงอนุสัญญาสิทธิเด็กที่กล่าวถึงการห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็กเพราะเหตุแห่งความพิการไว้อย่างชัดเจน

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเป็นอนุสัญญาทางสิทธิมนุษยชนฉบับหนึ่งของสหประชาชาติ จึงได้กำหนดให้รัฐภาคีให้การรับรองสิทธิมนุษยชนของคนพิการทุกคนเช่นเดียวกับอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนเฉพาะด้านฉบับอื่นๆ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดให้รัฐภาคีให้การรับรองสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบกำหนดให้รัฐภาคีให้การรับรองสิทธิสตรี โดยอนุสัญญาระบุไว้อย่างชัดเจนว่ารัฐภาคีจะต้องรับรองสิทธิของคนพิการทุกเพศ ทุกวัย พร้อมทั้งห้ามเลือกปฏิบัติต่อคนพิการเพราะเหตุแห่งความพิการ

และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การห้ามเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการไว้ว่า หมายถึงความแตกต่าง การกีดกัน หรือการจำกัดบนพื้นฐานของความพิการ ซึ่งมีความมุ่งประสงค์หรือส่งผลให้เป็นการเสื่อมเสียหรือทำให้ไร้ผลซึ่งการยอมรับ การอุปถัมภ์หรือการใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเป็นพลเมืองหรือด้านอื่น รวมถึงการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ ทั้งนี้ได้รวมถึงการปฏิเสธการให้การช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล

นอกจากนี้อนุสัญญายังมีพันธกรณีให้รัฐภาคีดำเนินการอย่างเหมาะสม เช่น การจัดหามาตรการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะได้อย่างแท้จริง เพื่อให้คนพิการดำรงชีวิตอยู่ได้โดยอิสระ มีโอกาสดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกด้านของชีวิต และ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความพิการของคนพิการแก่สาธารณะ เพื่อปลูกฝังการยอมรับสิทธิของคนพิการ ช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดี



ต่อคนพิการ ยอมรับทักษะข้อดีและความสามารถของคนพิการ และยอมรับการมีส่วนร่วมสนับสนุนของคนพิการต่อสถานที่ทำงานและตลาดแรงงาน เป็นต้น

หลักการเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ถือได้ว่าเป็นข้อท้าทายของอนุสัญญา โดยเฉพาะหลักในเรื่องของการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ (Accessibility) เนื่องจากทำให้คนพิการได้รับสิทธิของคนพิการอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่ทำให้อนุสัญญานี้มีความโดดเด่นและชี้ให้เห็นจุดที่อนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับอื่นของสหประชาชาติขาดไป โดยผู้เขียนจะวิเคราะห์รายละเอียดของข้อท้าทายของอนุสัญญา ดังต่อไปนี้

### 3.4.1 หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ

เกณฑ์ที่จะวัดว่าสังคมหนึ่งสังคมใดมีการเคารพหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ จะพิจารณาได้จากว่าสังคมนั้นมีการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ และสิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าสังคมนั้นมีการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์หรือไม่นั้น พิจารณาได้จากหลักความเสมอภาค (Equality) เนื่องจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะได้รับการรับรองคุ้มครองก็ต่อเมื่อบุคคลสามารถนำสิทธิต่างๆที่ได้รับการรับรองคุ้มครองแก่บุคคลนั้นไปอ้างได้อย่างเท่าเทียมกันหรือได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน<sup>26</sup> กล่าวคือ ในสถานการณ์หรือมีสาระสำคัญเช่นเดียวกันที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลด้วยหลักการเดียวกันเพราะเหตุของความเป็นมนุษย์ แต่หากมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันเพราะข้อจำกัดหรือความจำเป็นของบุคคลนั้น โดยปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญที่แตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามเรื่องนั้นๆ ก็ไม่ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาคและยังก่อให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาค

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้กล่าวถึงหลักความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันไว้ในข้อบทที่ 3 ของอนุสัญญาซึ่งเป็นหลักการทั่วไปที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้คนพิการมีความเสมอภาคกับบุคคลอื่นที่ไม่พิการ ไม่ว่าจะเป็นความเสมอภาคทางกฎหมาย ความเสมอภาคทางโอกาส หรือความเสมอภาคกันระหว่างชายและหญิง เพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองและได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่เท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นในสังคมตามที่รับรองไว้ในอนุสัญญา

<sup>26</sup> จิตรารัตน์ พันธุ์พิจิตร, “ผลกระทบของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลปกครอง กรณีความเสมอภาคในการเข้ารับราชการ,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 41.

แต่หากเมื่อใดที่มีการปฏิบัติต่อมนุษย์อย่างแตกต่างกัน โดยที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกันหรือมีสาระสำคัญเช่นเดียวกัน โดยอ้างเหตุของความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ชาตินิยม ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือ สถานะอื่นใด ดังนี้กล่าวได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

การไม่เลือกปฏิบัติเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นรากฐานของคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์ หลักการไม่เลือกปฏิบัติจึงเป็นหลักการที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนที่ถูกละเมิด

เมื่อเป็นหลักการที่สำคัญจึงได้ปรากฏอยู่ในตราสารทางด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและระดับภูมิภาคจำนวนมาก พิจารณาได้ดังต่อไปนี้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ได้กล่าวเน้นว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาอิสระ มีสิทธิและศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกัน<sup>27</sup> และได้รับสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ<sup>28</sup> บุคคลทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครองมิให้มีการปฏิบัติใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในปฏิญญา<sup>29</sup> เช่น สิทธิของชายและหญิงที่จะสมรสและสร้างครอบครัวโดยไม่มีการจำกัดเรื่องเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนในการทำงานอย่างเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ สิทธิที่จะได้รับการศึกษา หรือสิทธิที่จะเข้ามีส่วนร่วมในด้านวัฒนธรรม เป็นต้น<sup>30</sup>

---

<sup>27</sup> Article 1 of Universal Declaration of Human Rights "...all human beings are born free and equal in dignity and rights."

<sup>28</sup> Article 2 of Universal Declaration of Human Rights "...everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind..."

<sup>29</sup> Article 7 of Universal Declaration of Human Rights "...All are entitled to equal protection against any discrimination in violation of this Declaration and against any incitement to such discrimination"

<sup>30</sup> Article 16,23,26 and 27 of Universal Declaration of Human Rights

อนุสัญญาสิทธิมนุษยชนของยุโรป (European Convention on Human Rights) ได้ห้ามมิให้การเลือกปฏิบัติในการบังคับใช้ข้อบทในอนุสัญญา เนื่องจากข้อจำกัดต่างๆ เช่น เพศ เชื้อชาติ สีผิว ภาษา ศาสนา การเมือง หรือ สถานะใด ๆ<sup>31</sup>

อนุสัญญาสิทธิมนุษยชนของอเมริกา (American Convention on Human Rights) ได้รับรองว่าคำว่าบุคคลหมายถึงความเป็นมนุษย์ และ บัญญัติถึงสิ่งที่ห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคล ได้แก่ เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา การเมืองหรือความเห็นใดๆ สัญชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม สถานะทางเศรษฐกิจ การกำเนิด หรือเงื่อนไขทางสังคมใดๆ<sup>32</sup>

กฎบัตรทางสิทธิมนุษยชนของแอฟริกัน (African Human Rights Charter) ได้บัญญัติให้บุคคลทุกคนมีหน้าที่จะต้องให้ความเคารพความเป็นมนุษย์โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ อันเนื่องจาก เชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา การเมืองหรือความเห็นอื่นใด สัญชาติและแหล่งกำเนิดทางสังคม การเกิด หรือสถานะอื่นใด เพื่อส่งเสริม คุ้มครอง และสนับสนุนการให้ความเคารพและช่วยเหลือกันและกัน<sup>33</sup>

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติ<sup>34</sup> เช่นเดียวกับที่กล่าวไว้ในตราสารระหว่างประเทศระดับภูมิภาค ถึงแม้ว่าตราสารเหล่านี้จะไม่ได้กล่าวถึงความพิการไว้อย่างเฉพาะเจาะจง แต่ก็สามารถที่จะพิจารณาได้ว่า คำว่าสถานะอื่นใดนั้น หมายรวมถึงความพิการด้วย

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) เป็นอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับเดียวที่กล่าวว่าจะห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ<sup>35</sup>

<sup>31</sup> Article 14 of European Convention on Human Rights

<sup>32</sup> Article 1 of American Convention on Human Rights

<sup>33</sup> Article 2 and 28 of African Human Rights Charter

<sup>34</sup> Article 2 of International Covenant on Civil and Political Rights and International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

<sup>35</sup> Article 2(1) of Convention on the Rights of the Child

ตราสารระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติเนื่องจากความพิการ โดยเฉพาะ เช่น ตราสารที่เกี่ยวกับการจ้างงาน<sup>36</sup> โดยรับรองว่าคนพิการจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการในการทำงาน ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Declaration on the Rights of Disabled Persons) ได้บัญญัติรับรองว่าคนพิการจะได้รับสิทธิที่เกี่ยวกับการจ้างงานตามที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และรัฐจะต้องมีมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองคนพิการมิให้ถูกเลือกปฏิบัติ<sup>37</sup>

นอกจากนี้ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนา (Vienna Declaration and Programme of Action) ได้กล่าวว่าสิทธิมนุษยชนของทุกคนมีความเป็นสากล บุคคลทุกคนเกิดมาอย่างเท่าเทียมกันและมีสิทธิต่างๆโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ เช่นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในการทำงานถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง<sup>38</sup> ซึ่งปฏิญญานี้ได้อ้างถึงแนวทางที่สำคัญที่ถือว่าการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในการทำงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายมาตรฐานว่าด้วยการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันแก่คนพิการ (Standard Rules for the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) ที่ว่า กฎหมายและกฎระเบียบในการจ้างงานต้องไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการและไม่เป็นอุปสรรคในการทำงานของคนพิการ<sup>39</sup>

คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นในเรื่องของหลักการนี้ว่า การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ อาจรวมถึงความแตกต่าง การกีดกัน ข้อจำกัด หรือสิทธิพิเศษ หรือการปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลเนื่องจากความพิการ อันจะทำให้เกิดความไร้ค่าหรือลดคุณค่าในการได้รับการยอมรับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม<sup>40</sup>

---

<sup>36</sup> Article 4 of Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons), Article 1(1) of Convention concerning Discrimination in Respect of Employment and Occupation, Article 1(5) of Convention concerning Vocational Guidance and Vocational Training in the Development of Human Resources and Paragraph 7 of Recommendation concerning Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons)

<sup>37</sup> Paragraph 2 and 10 of Declaration on the Rights of Disabled Persons

<sup>38</sup> Paragraph 63 of Vienna Declaration and Programme of Action

<sup>39</sup> Rule 7(1) of Standard Rules for the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities

<sup>40</sup> Paragraph 15 of CESCR General Comment 5 (Persons with disabilities)

หลักการไม่เลือกปฏิบัติที่ได้ปรากฏอยู่ในตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และระดับภูมิภาคที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นนั้น เห็นได้ว่าเป็นการกล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีในแบบที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ห้ามรัฐภาคีเลือกปฏิบัติเพราะเหตุของความแตกต่างใดๆ และดังที่กล่าวมาแล้วว่ามีเพียงอนุสัญญาสิทธิเด็กเท่านั้นที่ระบุอย่างชัดเจนว่าความแตกต่างนั้นรวมถึงความพิการด้วย ด้วยเหตุนี้เพื่อให้คนพิการได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาสิทธิคนพิการจึงได้ระบุหลักการนี้ไว้ในพันธกรณีทั่วไปของอนุสัญญา เป็นหลักการห้ามเลือกปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อคนพิการเพราะเหตุแห่งความพิการ

รัฐภาคีของอนุสัญญา จึงมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามข้อบทที่ 5 ของอนุสัญญา ดังนี้ ห้ามการเลือกปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อคนพิการ และประกันให้คนพิการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเสมอภาค และเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคและบริหารจัดการเลือกปฏิบัติ รัฐภาคีต้องดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อประกันว่าจะให้มีการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation)

ทั้งนี้ในขณะที่ทำการร่างอนุสัญญาได้มีข้อถกเถียงในเรื่องของรูปแบบของการเลือกปฏิบัติที่หลากหลาย เนื่องจากร่างอนุสัญญาของคณะทำงานที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการเฉพาะกิจให้ทำการร่างอนุสัญญานั้น ได้กล่าวถึงประเภทของการเลือกปฏิบัติว่าให้รวมถึงการเลือกปฏิบัติทั้งในทางตรงและในทางอ้อม<sup>41</sup> จึงได้มีการเสนอให้อธิบายรูปแบบของการเลือกปฏิบัติ คือ การเลือกปฏิบัติทางตรงและการเลือกปฏิบัติทางอ้อม การเลือกปฏิบัติที่แอบแฝงและเปิดเผย การเลือกปฏิบัติโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ การเลือกปฏิบัติในทางบวกและทางลบ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่ารูปแบบของการเลือกปฏิบัติที่หลากหลายนั้นมีความซับซ้อนอย่างมาก ซึ่งได้มีผู้ให้ความเห็นว่า หากมีการให้คำจำกัดความที่กล่าวถึงรูปแบบของการเลือกปฏิบัติ โดยตรงและการเลือกปฏิบัติโดยอ้อมแล้ว การเลือกปฏิบัติโดยอ้อมจะตีความอย่างไรเพื่อให้เกิดความชัดเจนเพียงพอ

---

<sup>41</sup> Article 7 of Draft Comprehensive and Integral International Convention on the Protection and Promotion of the Rights and Dignity of Persons with Disabilities

“Discrimination shall include all forms of discrimination, including direct, indirect and systemic, and shall also include discrimination based on an actual or perceived disability”

ได้มีการยกตัวอย่าง กรณีของสัญญาณไฟเตือนภัยว่า เป็นการเลือกปฏิบัติทางอ้อมต่อคนพิการทางการได้ยิน และกรณีของอาคารที่มีเพียงชั้นบันไดที่ทุกคนสามารถใช้ได้ ถือเป็น การเลือกปฏิบัติทางอ้อมเนื่องจากไม่มีทางลาดซึ่งเป็นการกีดกันคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ใช้เก้าอี้รถเข็น (Wheel Chair) และกรณีที่หากมีสัญลักษณ์ที่ห้ามใช้เก้าอี้รถเข็นในตัวอาคาร เช่นนั้นจึงเป็นการเลือกปฏิบัติโดยตรงเพราะเห็นได้อย่างชัดเจน และมีคำถามอีกว่าการเลือกปฏิบัติโดยไม่เจตนา นั้นจะถือว่าการเลือกปฏิบัติโดยอ้อมหรือไม่ จึงได้มีการให้คำแนะนำในเรื่องนี้ว่า หากมีการให้คำจำกัดความควรระบุกว้างๆ ไม่เฉพาะเจาะจงรูปแบบ และไม่ยาวจนเกินไป หรือไม่ควรระบุคำจำกัดความไว้ในอนุสัญญาเพราะจะทำให้เกิดปัญหาในการตีความ เพราะทัศนคติที่ต่างกัน

จากเหตุดังกล่าวข้างต้นในอนุสัญญาจึงมิได้มีการให้คำจำกัดความของคำว่า “การเลือกปฏิบัติ” แต่ใช้คำที่กล่าวครอบคลุมการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบซึ่งคำนี้ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 5 เรื่องความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งรัฐภาคีจะต้องห้าม “การเลือกปฏิบัติทั้งปวง เพราะเหตุแห่งความพิการ”

และอนุสัญญาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ” ไว้ว่า หมายถึง ความแตกต่าง การกีดกัน หรือการจำกัดบนพื้นฐานของความพิการ ซึ่งมีความมุ่งประสงค์หรือส่งผลให้เป็นการเสื่อมเสียหรือทำให้ไร้ผลซึ่งการยอมรับ การอุปโภคหรือการใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเป็นพลเมืองหรือด้านอื่น รวมถึงการเลือกปฏิบัติในทุก รูปแบบ รวมทั้งการปฏิเสธการช่วยเหลือที่สมเหตุผลเพื่อช่วยให้รัฐภาคีมีความเข้าใจที่สอดคล้องกันในการปฏิบัติตามพันธกรณี

ทั้งนี้อนุสัญญายังได้กล่าวถึงมาตรการพิเศษที่รัฐสามารถนำมาใช้เพื่อให้คนพิการได้รับความเสมอภาคอย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ นั้นไม่ถือว่าการเลือกปฏิบัติ โดย มาตรการต่างๆ เหล่านี้ เช่น ระบบโควตา หรือมาตรการอื่นๆ ที่เป็นการเพิ่มโอกาสให้แก่คนพิการใน สถานที่ทำงาน<sup>42</sup>

<sup>42</sup> Anna Lawson. *The United Nations Convention in The Rights of Persons with Disabilities: New Era or False Dawn?*. Syracuse Journal of International Law and Commerce Spring 2007, p. 599.

คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากมาตรการที่เหมาะสมนั้นจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้เพื่อแก้ไขการเลือกปฏิบัติที่มีอยู่และเพื่อสร้างโอกาสที่เสมอภาคกันให้แก่คนพิการ สิ่งใดก็ตามที่บัญญัติไว้ในข้อที่ 2(2) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ไม่ควรได้รับการพิจารณาว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ ตราบเท่าที่จะเป็นได้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องของหลักความเสมอภาคและการได้รับการจ้างงาน<sup>43</sup>

### 3.4.2 หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์

การเข้าถึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการได้รับสิทธิมนุษยชนของคนพิการไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในการได้รับข้อมูลข่าวสาร การเคลื่อนไหว การทำงานหรือการมีส่วนร่วมในสังคม คนพิการโดยส่วนมากถูกกีดกันจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสังคม เนื่องจากอุปสรรคต่างๆเช่น ทางเข้าออกประตูที่แคบเกินกว่าที่เก้าอี้รถเข็น (Wheel Chair) จะผ่านเข้าไปได้ ไม่ว่าจะ เป็น ทางเข้าของอาคาร รถโดยสารประจำทาง หรือเครื่องบิน อุปกรณ์เปิดปิดไฟที่ไม่สามารถใช้ได้ สิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสุขอนามัยที่ไม่สามารถใช้ได้ อุปสรรคต่างๆที่กีดกันคนพิการ เช่น การสื่อสารที่ไม่สนใจการรับรู้ของคนพิการทางการได้ยิน หรือข้อมูลเอกสารที่ไม่สนใจการรับรู้ของคนพิการทางการมองเห็น อุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นเป็นผลเนื่องมาจาก การเพิกเฉยและขาดความตระหนักรู้ นอกจากนี้คนพิการยังไม่ได้รับความสนใจในการวางแผนใดๆ แม้ว่าบางประเทศจะบัญญัติกฎหมายภายในให้ความคุ้มครองมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ และมีการรณรงค์ให้ความรู้แก่สาธารณชนในการขจัดอุปสรรคต่างๆ แต่ปัญหาเรื่องการเข้าถึงก็ยังคงมีให้เห็นอยู่

เมื่อพิจารณาจากตราสารทั่วไปและรายงานการประชุมต่างๆ จะพบว่ามีการกล่าวถึงหลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ว่ามีความจำเป็นสำหรับคนพิการในการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ พิธีการได้ดังต่อไปนี้

ปฏิญญาโคเปนเฮเกนและแผนปฏิบัติการ (The Copenhagen Declaration and Programme of Action) ได้บัญญัติว่า รัฐควรดำเนินการให้การเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับคนพิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นในเรื่องของกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการเข้าถึง ในการออกแบบสถาปัตยกรรม ที่อยู่อาศัยสาธารณะเช่น สถานสงเคราะห์ต่างๆ และบริการขนส่งสาธารณะสำหรับผู้โดยสารที่พิการ<sup>44</sup>

<sup>43</sup> Paragraph 18 of CESCR General Comment 5 (Persons with disabilities)

<sup>44</sup> Section B 26 (I) of Copenhagen Declaration and Programme of Action

ในปีคนพิการสากล (International year of Disabled Persons (IYDP)) ได้มีการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมและเทคนิคเพื่อการก่อสร้างในพื้นที่ของรัฐบาลและเอกชน โดยกล่าวว่าให้คำนึงถึงการเข้าถึงของคนพิการเป็นพิเศษ ไว้ใน Designing with Care: A guide to Adaptation of the built Environment for Disabled People

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฟื้นฟูอาชีพและการจ้างงาน (The Recommendation concerning Vocational Rehabilitation and Employment) กล่าวว่าอุปสรรคที่กีดขวางการเข้าถึงการขนส่ง และการเคลื่อนไหวอย่างเป็นอิสระในการฝึกอาชีพและการจ้างงานจะต้องถูกขจัด<sup>45</sup>

The Habitat Agenda 1996 (The Habitat Agenda was adopted by 171 governments at Habitat II, Istanbul 1996.) หนึ่งในเป้าหมายหลักคือการเพิ่มการเข้าถึงของคนพิการในที่พักอาศัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยมาตรฐานของการเข้าถึงจะต้องเป็นไปตามที่กล่าวไว้ในกฎหมายมาตรฐานฯ<sup>46</sup>

แผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการ (the World Programme of Action concerning Disabled Persons) ได้กล่าวไว้ว่า หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และบริษัทเอกชน หรือของปัจเจกชนก็ตาม ควรดำเนินการทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้<sup>47</sup> และรัฐควรยอมรับนโยบายในการปฏิบัติเรื่องการเข้าถึงในทุกเรื่องของการวางแผนการด้านการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์<sup>48</sup>

กฎหมายมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสแก่คนพิการ (Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) ได้บัญญัติให้รัฐตระหนักถึงการเข้าถึงสิ่งต่างของคนพิการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางโอกาสในทุกด้านอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น อันได้แก่ การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการติดต่อสื่อสาร โดยรัฐจะต้องออกกฎหมายเพื่อประกันว่าคนพิการจะสามารถเข้าถึงสิ่งต่างๆ ได้ และมีมาตรการในการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ<sup>49</sup>

---

<sup>45</sup> Paragraph 11 (g) of The Recommendation concerning Vocational Rehabilitation and Employment

<sup>46</sup> Paragraph 17 of The Habitat Agenda 1996

<sup>47</sup> Paragraph 23 of The World Programme of Action concerning Disabled Persons

<sup>48</sup> Paragraph 113 of The World Programme of Action concerning Disabled Persons

<sup>49</sup> Rule 5 of Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities



การทบทวนและการประเมินแผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการ ครั้งที่ 4<sup>50</sup> (Fourth Review and appraisal of the World Programme of Action concerning Disabled Persons) ตามรายงาน นโยบาย และแผน การเข้าถึงควรจะต้องออกแบบอย่างเป็นสากล (universal design) การส่งเสริมการออกแบบที่เป็นสากลอย่างเหมาะสม จะไม่ปฏิเสธการมีอยู่ของความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ ไม่ควรที่จะทำลายความพยายามในการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลเมื่อไม่สามารถออกแบบอย่างเป็นสากลได้ นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงจะต้องเชื่อมโยงกับการออกแบบที่เป็นสากล เพื่อประกันการเข้าถึงสิ่งแวดล้อม โดยเน้นพื้นที่ในชนบทซึ่งเป็นวิกฤติการณ์ที่สำคัญ โอกาสที่เกี่ยวกับการศึกษาและการจ้างงานควรเพิ่มเรื่องการเข้าถึงสิ่งแวดล้อมด้วย<sup>51</sup>

รายงานการประชุมสัมมนาระหว่างภูมิภาคว่าด้วยบรรทัดฐานและมาตรฐานเกี่ยวกับความพิการซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศจีน (Report of the Interregional Seminar and Symposium on International Norms and Standards relating to Disability)<sup>52</sup> ได้ระบุถึงแนวคิดในเรื่องของการเข้าถึงไว้หลายประการ เช่น การเข้าถึงรวมถึงการเข้าถึงข้อมูลหรือไม่ บุคคลทั้งหลายมีทางเลือกในการเข้าถึงอย่างไร ประชาชนได้เตรียมการในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ เป็นต้น<sup>53</sup>

จากที่ได้กล่าวมาเห็นได้ชัดว่าไม่มีการกล่าวถึงหลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในตราสารทางสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติแต่อย่างใด และเมื่อได้พิจารณาจากความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่กล่าวว่า ความล้มเหลวของรัฐบาลในการประกันว่าคนพิการสามารถเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะได้ทุกรูปแบบนั้น เป็นการลดโอกาสของคนพิการในเรื่องของการศึกษาและอาชีพ หรือการติดต่อสื่อสารในทุกรูปแบบ มาตรการการเข้าถึงอย่างเหมาะสมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับรูปแบบขนส่งสาธารณะที่ทันสมัย เพื่อให้คน

<sup>50</sup> Fourth Review and appraisal of the World Programme of Action concerning Disabled Persons, General Assembly 58th session, A/58/61, 26 December 2002

<sup>51</sup> Paragraph 5 (b),(d)-(f). of Fourth Review and appraisal of the World Programme of Action concerning Disabled Persons

<sup>52</sup> Report of the Interregional Seminar and Symposium on International Norms and Standards relating to Disability (Hong Kong Report) Hong Kong, China 13 - 17 December 1999

<sup>53</sup> Hong Kong Report, Cluster 3: International Norms and Standards, Annex 2: technical note on accessibility issues

พิการได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกติกา<sup>54</sup> ด้วยเหตุนี้การกำหนดให้มีหลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงเป็นหลักการที่มีความสำคัญยิ่งในอันที่จะทำให้คนพิการได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่ได้กำหนดในอนุสัญญาอย่างแท้จริง และเป็นหลักการที่ทำให้อนุสัญญามีความโดดเด่นกว่าอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนฉบับอื่นๆของสหประชาชาติ

อนุสัญญาได้กล่าวถึงหลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ไว้ในข้อบทที่ 9 ของอนุสัญญาว่ารัฐจะต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง รวมทั้งเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งในเมืองและในชนบทอย่างเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นในสังคมที่ไม่พิการ ดังนั้นรัฐจะต้องจัดอุปสรรคต่างๆที่กีดกันคนพิการในการได้รับสิทธิ โดยการดำเนินมาตรการการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ตามที่อนุสัญญาได้กำหนดไว้ สามารถพิจารณาดังต่อไปนี้

### 1. การปรับสภาพแวดล้อม

อนุสัญญากำหนดให้รัฐจัดอุปสรรคที่กีดกันการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ที่คนพิการพึงได้รับ โดยการปรับสภาพแวดล้อมและบริการ กล่าวคือ อาคาร ถนน การขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานที่ รวมถึงโรงเรียน บ้าน สถานบริการทางการแพทย์และสถานที่ทำงาน รวมทั้งบริการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบริการสารสนเทศ การสื่อสาร รวมถึงบริการอิเล็กทรอนิกส์และบริการในกรณีฉุกเฉิน<sup>55</sup> ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงการออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design) และเป็นธรรมต่อคนทุกกลุ่ม หมายความว่า ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีอุปสรรค ดังนั้นรัฐจะต้องกำหนดให้เป็นมาตรฐาน

แผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการ (World Programme of Action Concerning Disabled Persons) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการปรับสภาพแวดล้อมของคนพิการว่า มาตรการการฟื้นฟูนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้คนพิการได้รับความเสมอภาคและการมีโอกาสได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสังคม เนื่องจากจากประสบการณ์ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าบุคคลจะมีความพิการเกิดขึ้น เมื่อถูกปฏิเสธโอกาสที่จะอยู่ในสังคมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต รวมถึงการใช้ชีวิตในครอบครัว การศึกษา การจ้างงาน ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีส่วนร่วม

<sup>54</sup> Paragraph 23 of CESCR General Comment 5 (Persons with disabilities)

<sup>55</sup> Article 9 (1)(a)(b) of Convention on the Right of Persons with Disabilities

ร่วมทางการเมืองและเรื่องสาธารณะ กิจกรรมทางศาสนา ความสัมพันธ์ต่างๆ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ เสรีภาพในการเคลื่อนไหว และรูปแบบในการใช้ชีวิต เป็นต้น สภาพแวดล้อมจึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ<sup>56</sup>

ในเรื่องของการปรับสภาพแวดล้อมนั้น ได้มีคดีขึ้นสู่ศาลของแคลิฟอร์เนีย โดยคดีนี้ โจทก์ฟ้องจำเลยว่าทางเดินเท้าและสวนสาธารณะทั่วทั้งแคลิฟอร์เนียนั้นคนพิการทางการเคลื่อนไหวและคนพิการทางการมองเห็นไม่สามารถเข้าถึงได้ โดยทางเดินเท้าและสวนสาธารณะเต็มไปด้วยอุปสรรคในการเข้าถึง เช่น การใช้รถเข็น (Wheel Chair) ใกล้เคียงของการขับชี่ยานพาหนะซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อคนพิการ หรือ ไม่จัดหาสิ่งใดเพื่อบอกผู้พิการทางการมองเห็นว่าได้เดินสุดทางเท้าและเริ่มเป็นถนนแล้ว โดยอุปสรรคในการเข้าถึงต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น การขาดลาดขอบทางเท้า (curb ramps) ที่ต้องจัดทำไว้ที่ทางร่วมแยกและบริเวณทางข้ามกึ่งกลางช่วงตีสำหรับทางเข้าออกของรถเข็น หรือลาดขอบทางเท้าที่ไม่มีความปลอดภัยซึ่งมีความลาดชันสูงเกินไปเพราะควรทำให้แบนราบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือการขาดอุปกรณ์เตือนอันตรายบนลาดขอบทางเท้า เช่น การทาสีเหลือง เพราะเป็นสีที่มีความสว่างสูง ทางลาดมีความขรุขระแตกหัก และทางเท้าแคบเกินไป

คดีนี้รอการตัดสินในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2010

## 2. การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก

อย่างไรก็ดีการออกแบบที่เป็นสากลนั้นไม่สามารถมีในทุกสถานที่หรือบางกรณีแม้จะมีการออกแบบที่เป็นสากล คนพิการก็มีความจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการแต่ละประเภท อนุสัญญาจึงได้กำหนดให้รัฐจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการอย่างเหมาะสม กล่าวคือ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทเป็นสำคัญ เช่น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการทางการมองเห็น จะต้องจัดให้มีสัญลักษณ์ที่เป็นอักษรเบรลล์ และเป็นสัญลักษณ์ในรูปแบบที่อ่านและเข้าใจได้ง่ายไว้ในอาคารและสถานที่ที่เปิดให้แก่สาธารณะ<sup>57</sup> สิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียงเลือกตั้ง<sup>58</sup> เช่น แผ่นลงคะแนนที่มีอักษรเบรลล์ เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) ในหน่วยเลือกตั้ง เป็นต้น

<sup>56</sup> F21. of World Programme of Action Concerning Disabled Persons

<sup>57</sup> Article 9 (2)(d) of Convention on the Right of Persons with Disabilities

ในเรื่องของการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ได้มีความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องของสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็น สินค้าหรือบริการ จะต้องมีความปลอดภัยกับประชากรทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยง เช่น คนพิการ นอกจากนี้ให้รวมถึงการเข้าถึงอาคารต่างๆ ของคนพิการด้วย<sup>59</sup>

มีคดีที่น่าสนใจในเรื่องของการเข้าถึงและใช้ประโยชน์โดยการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการ คือ คดี National Federation of the Blind v. Target Corporation<sup>60</sup> โจทก์คือ National Federation of the Blind (NFB) ซึ่งเป็นสมาคมตาบอดได้ฟ้องร้องบริษัท Target Corporation ว่าพวกตนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลใดๆบนเว็บไซต์ได้ เพราะจำเลยไม่จัดทำมาตรฐานขั้นต่ำของการเข้าถึงเว็บไซต์ คือ การขาดการจัดทำโปรแกรม Alt-text ที่รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า Alternative Text ที่ใช้ในการจัดหาคำอธิบายของรูปภาพโดยคำอธิบายมักจะปรากฏเมื่อเลื่อนลูกศรไปอยู่เหนือรูปภาพ ซึ่งช่วยเรื่องการใช้เว็บสำหรับผู้ที่มีความพิการมองเห็น เนื่องจากโปรแกรมจะอ่านออกเสียงตามคำบรรยายของภาพ และเชื่อมโยงภาพไปยังส่วนต่างๆของเว็บไซต์ อีกทั้งโจทก์ยังไม่สามารถซื้อของบนเว็บไซต์ของจำเลยได้ เพราะคนตาบอดใช้แป้นพิมพ์(Keyboard) เพื่อป้อนข้อมูลหรือคำสั่งโดยการใช้ Shortcut Key บนแป้นพิมพ์ที่ทางผู้เขียนโปรแกรมทำไว้ให้ แต่เว็บไซต์ของจำเลยให้ใช้เมาส์(Mouse)ในการทำธุรกรรมเท่านั้น ศาลสูงของแคลิฟอร์เนีย จึงได้ตัดสินว่า บริษัทสามารถถูกฟ้องร้องได้หากว่าคนตาบอดไม่สามารถเข้าถึงเว็บไซต์ของบริษัทได้ เนื่องจากเป็นการละเมิดต่อพระราชบัญญัติคนพิการของอเมริกา (the Americans with Disabilities Act of 1990) ซึ่งห้ามเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในการได้รับสินค้า บริการ ความสะดวก หรือสิทธิประโยชน์ใดๆ และคดีนี้ศาลได้ตัดสินให้ธุรกิจจะต้องมีการจัดทำเว็บไซต์แบบ E-commerce คือ การดำเนินธุรกิจการค้าหรือการซื้อขายบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้

<sup>58</sup> Article 29 of Convention on the Right of Persons with Disabilities

<sup>59</sup> Paragraph 12 of CESCR General Comment no.14 (The right to the highest attainable standard of health)

<sup>60</sup> National Federation of the Blind v. Target Corporation [Online], 4 December 2009. Available from: <http://www.icdri.org/News/Target.htm>

### 3. การช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล” ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงที่จำเป็นและเหมาะสมโดยไม่ก่อให้เกิดภาระอันเกินควรหรือเกินสัดส่วน เฉพาะในกรณีที่จำเป็น เพื่อประกันว่าคนพิการได้อุปโภคและใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น<sup>61</sup> ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของความช่วยเหลือที่เป็นสิ่งมีชีวิตและเป็นสื่อกลาง รวมถึงคนนำทาง ผู้อ่านและล่ามภาษามืออาชีพ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงอาคารและสถานที่เปิดให้แก่สาธารณะ<sup>62</sup>

คดี Toyota Motor Manufacturing, Kentucky, Inc., v. Ella Williams เป็นคดีที่ฟ้องร้องในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล โดยในคดีนี้ โจทก์คือ นาง Ella Williams เป็นพนักงานของโรงงานโตโยต้า ซึ่งเป็นจำเลยของคดี ได้ฟ้องร้องจำเลยว่าไม่จัดให้มีการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (reasonable accommodation) ในการทำงาน เนื่องจากหลังจากเข้าทำงานแล้ว ในเวลาต่อมา โจทก์ได้เป็นโรคในโพรงกระดูก เมื่อมีความพิการทางกาย ทำให้ไม่สามารถทำงานที่ใช้แรงจากมือได้มากนัก แต่จำเลยกลับให้โจทก์ย้ายไปทำงานในตำแหน่งที่ต้องใช้แรงมือในการทำงานเป็นสำคัญทำให้โจทก์ต้องทรมานจากอาการปวด โจทก์จึงร้องขอสิ่งอำนวยความสะดวกที่สมเหตุสมผลและการตรวจวินิจฉัยโรคจากจำเลย พร้อมทั้งขอให้จำเลยย้ายโจทก์กลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิมคือผู้ตรวจสอบสี ซึ่งเมื่อโจทก์ไม่สามารถทำงานต่อได้เพราะอาการเจ็บปวดจากการทำงานจึงหยุดงาน จำเลยได้รับรู้ถึงอาการของโจทก์แต่ได้ไล่โจทก์ออกจากการเป็นพนักงานบริษัท ศาลของสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาเป็นเอกฉันท์ว่า จากกฎหมายคนพิการของอเมริกา ไม่ได้ถือว่านาง Williams เป็นคนพิการ เนื่องจากสามารถ แปรงฟัน อาบน้ำและทำงานบ้านบางอย่างได้ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลจากนายจ้าง แต่อย่างไรก็ตามมีบทวิจารณ์ใน New York Times ปี 2002 ว่า จำเลยมีตำแหน่งงานมากมายที่จะไม่กระทบกระเทือนต่ออาการของโจทก์ และบริษัทควรจะต้องเป้าหมายในการปรับปรุงเงื่อนไขใน

<sup>61</sup> Article 2 of Convention on the Right of Persons with Disabilities

<sup>62</sup> Article 9 (2)(3) of Convention on the Right of Persons with Disabilities

การทำงานของแต่ละบุคคลภายในขอบเขตที่เหมาะสม และให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลแก่โจทก์ เพราะไม่ได้เป็นเรื่องยากและสิ้นเปลืองสำหรับจำเลยแต่อย่างใด<sup>63</sup>

แม้คดีนี้ศาลจะไม่ได้มีคำวินิจฉัยในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล แต่จากบทวิจารณ์ได้เน้นให้เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลนั้นคือการให้ความช่วยเหลือที่ไม่ก่อให้เกิดภาระเกินสัดส่วน เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิและได้ใช้สิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ตามที่อนุสัญญาได้บัญญัติไว้

### 4.3.3 หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพ

หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นอีกหลักหนึ่งที่จะช่วยจัดหรือลดผลกระทบของความพิการที่เกิดจากข้อบกพร่องต่างๆ เมื่อพิจารณาจากตราสารที่เกี่ยวกับคนพิการที่เคยมีก่อนจะมีการร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ได้พบว่า มีการกล่าวถึงหลักการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไว้ดังนี้

หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพในแผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการ ( World Programme of Action concerning Disabled Persons) ถือเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของแผนฉบับนี้ ที่ให้รัฐสมาชิกจะต้องประกันให้มีมาตรการการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยจัดบริการและการดูแลสุขภาพที่จำเป็นสำหรับทุกคนเพื่อจัดหรือลดผลกระทบของความพิการที่เกิดจากข้อบกพร่องต่างๆ โดยมาตรการนี้ให้รวมถึง บริการทางสังคม โภชนาการ สุขภาพและอาชีพ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการแต่ละคนเพื่อให้มีความสามารถที่ดีขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยของประชากร ภูมิประเทศและระดับของการพัฒนา โดยกระทำผ่านวิธีต่างๆ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานในชุมชน บริการสิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไป เช่น สุขภาพ การศึกษา สวัสดิการและอาชีพ และและบริการจำเป็นพิเศษอื่นๆ นอกจากนี้รัฐควรให้ความช่วยเหลือในด้านเทคโนโลยี สังคม และสภาพเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสแก่คนพิการ (Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities – Rules) ได้ให้แนวทางในเรื่องของการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไว้ว่า รัฐควรประกันมาตรการเรื่องบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่คนพิการเพื่อให้คนพิการสามารถปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตใน

<sup>63</sup> Toyota Motor Manufacturing, Kentucky, Inc., v. Ella Williams [Online], 4 December 2009. Available from : [http://www.oyez.org/cases/2000-2009/2001/2001\\_00\\_1089](http://www.oyez.org/cases/2000-2009/2001/2001_00_1089)

สังคมได้ดีขึ้น เช่น การพัฒนาแผนการฟื้นฟูแห่งชาติโดยพิจารณาจากความจำเป็นของคนพิการ และหลักการของความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน แผนที่จัดอันดับของกิจกรรม เช่น ทักษะพื้นฐานเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง การให้คำปรึกษาแก่คนพิการและครอบครัวคนพิการไม่ว่าจะมีความพิการหลากหลายหรือความพิการรุนแรงจะต้องเข้าถึงบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการและครอบครัวควรจะได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ตรงตามความต้องการของตน บริการการฟื้นฟูสมรรถภาพควรจัดขึ้นในชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่ อย่างไรก็ตามในบางกรณีอาจจะมีการจัดบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างเร่งด่วนขึ้นตามความเหมาะสมของรูปแบบของที่พักอาศัย คนพิการและครอบครัวควรสนับสนุนเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพ เช่น ครูที่ช่วยฝึกอบรม ครูผู้สอน หรือผู้ให้คำปรึกษา และรัฐควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญในการจัดระบบหรือประเมินแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพ<sup>64</sup>

จากแนวทางที่กำหนดในตราสารที่เกี่ยวข้องกับคนพิการที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่าการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการพัฒนาคนพิการให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า และมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมคนอื่น ๆ ในสังคม พร้อมทั้งมีความสามารถอย่างเต็มที่ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและอาชีพ รวมทั้งการได้เป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมในทุกด้านของชีวิต อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติหลักการที่สำคัญนี้ไว้เช่นกัน ในข้อบทที่ 26 ของอนุสัญญา โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดบริการและโปรแกรมเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพและฟื้นฟูสมรรถภาพที่ครอบคลุมให้แก่คนพิการ โดยเฉพาะการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยผ่านวิธีต่างๆ ได้แก่ สุขภาพ การว่างงาน การศึกษาและบริการสังคม และเพื่อให้การฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการมีประสิทธิภาพและส่งผลดีแก่คนพิการการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพนั้น ต้องจัดให้มีการดำเนินการในระยะแรกที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ได้มีความเห็นในเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีทางการแพทย์จากคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ว่า ตามที่กฎมาตรฐาน(Rules)ได้กล่าวไว้ว่า รัฐควรประกันว่าคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทารกและเด็ก จะได้รับการดูแลรักษาในวิธีทางการแพทย์เช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม สิทธิในสุขภาพกายและจิตได้บอกเป็นนัยยะด้วยว่าเป็นสิทธิที่จะต้องมีการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากบริการทางการแพทย์และทางสังคม เช่น อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ช่วยให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตอิสระได้ นอกจากนี้ยังช่วยป้องกัน

<sup>64</sup> Rule 3 of Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities

ความพิการที่จะเกิดขึ้น และเป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในสังคม เช่นเดียวกับที่บุคคลควรได้รับการฟื้นฟูในทางการแพทย์ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตได้ดีขึ้นทุกบริการควรจะตระหนักถึงการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์<sup>65</sup>

นอกจากนี้ยังมี ข้อเสนอแนะขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 168 (ILO Recommendation 168) เกี่ยวกับเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยอาชีพ ว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพควรเริ่มต้นให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ บริการการดูแลสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพในส่วนอื่นๆของร่างกายทั้งในทางการแพทย์และทางสังคมควรดำเนินการร่วมกันในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ<sup>66</sup>

จากที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นข้อท้าทายอย่างหนึ่งที่รัฐภาคีจะต้องจัดหามาตรการเพื่อดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการอย่างเหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภทเพื่อเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ แก่คนพิการ อันเป็นการเสริมสร้างความสามารถและพัฒนาศักยภาพของคนพิการ ทำให้คนพิการได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในสังคมและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ทำให้คนพิการสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขได้ด้วยตนเอง อันจะส่งผลให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

#### 4.3.4 หลักการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม

จากที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิคนพิการอันส่งผลให้เป็นการกีดกันคนพิการจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆของสังคมเนื่องมาจากอุปสรรคทางกายภาพ ในเรื่องของโครงสร้างและการไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการอย่างเหมาะสมกับประเภทของความพิการ และอุปสรรคทางสังคมที่เกิดจากความไม่รู้ การขาดความสนใจ และความกลัว ทำให้เกิดทัศนคติในแง่ลบต่อคนพิการ ดังนั้น เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมอย่างเต็มที่ การขจัดอุปสรรคต่างๆในสังคมทั้งอุปสรรคทางกายภาพ และอุปสรรคอันเนื่องมาจากทัศนคติในทางลบ จะมีส่วนช่วยให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆและมีโอกาสในการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของคนพิการจึงเป็นสิ่งที่แสดง

<sup>65</sup> Paragraph 34 of CESCR, General Comment no. 5 (Persons with disabilities)

<sup>66</sup> Paragraph 6 of ILO Recommendation 168



ให้เห็นว่าคนพิการได้รับโอกาสในการได้รับสิทธิและใช้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาคกับบุคคลอื่นในสังคม

เมื่อพิจารณาจากตราสารที่เคยมีก่อนที่จะมีการร่างอนุสัญญา ได้พบว่าได้มีการกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของคนพิการเพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิต่างๆ พิจารณาได้ดังต่อไปนี้

แนวทางในการพัฒนาด้านคนพิการ (Tallinn Guidelines for Action on Human Resources Development in the Field of Disability) ได้กล่าวว่า แผนให้ความช่วยเหลือต่างๆ ควรรวมองค์ประกอบพิเศษที่ประกันการมีส่วนร่วมของคนพิการไว้ในแผนด้วย โดยได้กล่าวไว้ใน<sup>67</sup>

ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนา (Vienna Declaration and Programme of Action) ได้กล่าวว่า รัฐควรที่จะประกันการมีส่วนร่วมของคนพิการในทุกๆ ด้านของสังคม<sup>68</sup>

และกฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสแก่คนพิการ (Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) ได้กล่าวถึงแนวทางที่คนพิการจะมีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมไว้ว่า การจัดให้มีการเข้าถึงอย่างเพียงพอจะเป็นการช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางโอกาสในการมีส่วนร่วมของคนพิการในกิจกรรมทางกีฬาทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ<sup>69</sup>

นอกจากนี้ได้มีความเห็นจากคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นว่า สิทธิในการมีส่วนร่วมของคนพิการควรจะมีการจัดอุปสรรคด้านการสื่อสารเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น มีการใช้หนังสือเสียง เอกสารที่เขียนได้ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย มีตัวหนังสือที่เห็นได้ชัดเจนและมีสีสำหรับคนพิการทางจิต และปรับปรุงรายการโทรทัศน์และภาพยนตร์สำหรับคนพิการทางสายตา<sup>70</sup>

---

<sup>67</sup> Paragraph 35 of Tallinn Guidelines for Action on Human Resources Development in the Field of Disability

<sup>68</sup> Paragraph 22 and 63 of the Vienna Declaration and Programme of Action

<sup>69</sup> Rule 11 of Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities

<sup>70</sup> Paragraph 34 of CESCR General Comment 5 (Persons with disabilities)

จากหลักการมีส่วนร่วมของคนพิการที่กล่าวไว้ในตราสารต่างๆข้างต้น รวมทั้งความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการ ได้แสดงให้เห็นว่าการที่คนพิการจะได้รับสิทธิและสามารถใช้สิทธิที่ได้รับอย่างเสมอภาคกับบุคคลอื่นๆในสังคม และเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมให้ความสำคัญเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของคนพิการนั้น การเข้ามีส่วนร่วมและเข้าร่วมของคนพิการได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิผลในสังคมอันเป็นปัจจัยที่สำคัญ

นอกจากนี้เมื่อคนพิการได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในสังคมจะส่งผลให้คนพิการได้รับการยอมรับและรู้สึกถึงความมีคุณค่าของตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและส่งผลให้คนในสังคมเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อคนพิการ โดยการยอมรับว่าความพิการนั้นเป็นเพียงความหลากหลายอย่างหนึ่งของความเป็นมนุษย์<sup>71</sup> อันเป็นหนึ่งในหลักสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ด้วยเหตุนี้ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ จึงได้บัญญัติให้หลักการมีส่วนร่วมของคนพิการนั้นเป็นหนึ่งในหลักการทั่วไปของอนุสัญญา และเป็นข้อกำหนดหนึ่งของอนุสัญญาเพราะถือได้ว่าเป็นหลักการที่สำคัญที่ช่วยให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา กล่าวคือ เป็นการส่งเสริม คุ้มครอง และประกันว่าคนพิการทั้งปวงจะได้อุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน<sup>72</sup>

#### 4.3.5 หลักการสร้างความตระหนัก

จากแนวความคิดที่สังคมมีต่อคนพิการในอดีตจนถึงปัจจุบันที่พิจารณาไว้แล้วในบทที่ 2 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่เป็นจุดเริ่มต้นของการละเมิดสิทธิคนพิการคือ ทัศนคติในทางลบที่สังคมมีต่อคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเรื่องของความเชื่อ ความเข้าใจผิด ความกลัว ส่งผลทำให้คนในสังคมไม่เห็นถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของคนพิการ รวมทั้งศักยภาพที่คนพิการมีอยู่ เห็นจากการบัญญัติกฎหมายและนโยบายที่ไม่มีมาตรการการเข้าถึงโดยการขจัดอุปสรรคต่างๆ อันเป็นสิ่งที่ไม่คำนึงถึงคนพิการว่าจะเข้าถึงสิทธินั้นได้อย่างเหมาะสมแท้จริงได้อย่างไร

<sup>71</sup> Article 3(d) of Convention on the Right of Persons with Disabilities

<sup>72</sup> Article 1 of Convention on the Right of Persons with Disabilities

แนวทางในเรื่องการสร้างความตระหนัก ได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายมาตรฐานว่าด้วยการสร้างโอกาสทางโอกาสแก่คนพิการ (Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) โดยได้กำหนดแนวทางให้แก่รัฐในเรื่องการสร้าง ความตระหนักว่า รัฐควรดำเนินมาตรการสร้างความตระหนักในสังคมเกี่ยวกับคนพิการ สิทธิของ คนพิการ ความจำเป็นของคนพิการ ศักยภาพของคนพิการ และการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ รวมทั้งให้คนพิการได้ตระหนักถึงสิทธิของตนผ่านทางข้อมูลต่างๆในรูปแบบที่คนพิการทุกคนไม่ว่า จะเป็นคนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางการได้ยิน หรือคนพิการที่มีข้อจำกัดในเรื่องของการ สื่อสารใดๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้<sup>73</sup>

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้จึงได้บัญญัติ หลักการนี้ไว้ในข้อบทที่ 8 ของอนุสัญญา โดยให้รัฐดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิผลและเหมาะสม เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคนพิการให้เกิดขึ้นในสังคมและในระดับครอบครัว อันเป็นการ เสริมสร้างการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการ ซึ่งพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. รณรงค์สร้างความตระหนักแก่สาธารณะในเรื่องของทัศนคติต่อคน พิการ โดยส่งเสริมการสร้างทัศนคติในทางบวก และให้ความรู้เกี่ยวกับความพิการที่ถูกต้อง เพื่อ ขจัดทัศนคติในทางลบ อคติและการปฏิบัติใดๆที่เป็นภัยต่อคนพิการ และเกิดการให้ความเคารพ สิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการทุกเพศทุกวัย

2. รณรงค์สร้างความตระหนักแก่สาธารณะในเรื่องของความสามารถ ของคนพิการ และการมีส่วนร่วมสนับสนุนของคนพิการต่อสังคม เพื่อให้คนพิการได้รับการยอมรับ ทักษะ ข้อดี ความสามารถ และศักยภาพของคนพิการ เกิดการยอมรับคนพิการในสถานที่ทำงาน และตลาดแรงงาน ในสถาบันการศึกษา และในทุกส่วนของสังคม

3. รณรงค์สร้างความตระหนักแก่สาธารณะในเรื่องสิทธิของคนพิการ เพื่อปลูกฝังการยอมรับสิทธิของคนพิการ และเสริมสร้างเจตคติในการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของ คนพิการทุกเพศทุกวัย

<sup>73</sup> Rule 1 of Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities

4. วรรณคดีสร้างความตระหนักแก่องค์กรสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดการนำเสนอภาพลักษณ์ของคนพิการในลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา เพราะสื่อเป็นสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวจิตใจของคนในสังคม

5. วรรณคดีสร้างความตระหนักโดยการส่งเสริมโปรแกรมต่างๆ ที่เป็นการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคนพิการและสิทธิของคนพิการ

การเพิ่มความตระหนักจะช่วยทำให้คนพิการได้รับรู้ถึงสิทธิที่ตนมี และช่วยให้คนในสังคมมีความเข้าใจคนพิการและสิทธิของคนพิการดีขึ้น ทำให้คนพิการได้รับโอกาสที่เพิ่มขึ้น เมื่อคนพิการมีโอกาสก็จะได้รับสิทธิต่างๆ ที่ตนพึงได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์เช่นเดียวกับคนไม่พิการคนอื่น ๆ ในสังคม และจะส่งผลให้คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่และเท่าเทียม

### 3.5 พันธกรณีของรัฐภาคีในการให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการในประเด็นต่างๆ

เมื่อได้พิจารณาถึงหลักการของอนุสัญญาซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญหรือกล่าวได้ว่าเป็นข้อท้าทายอย่างหนึ่งของอนุสัญญาไปแล้ว ต่อจากนี้ ผู้เขียนจะพิจารณาถึงสิทธิต่างๆ ของคนพิการที่อนุสัญญาระบุว่าคนพิการพึงได้รับความคุ้มครอง โดยการแบ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการตามอนุสัญญาออกเป็นประเด็นต่างๆ และนำข้อท้าทายของอนุสัญญามาพิจารณาประกอบพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

#### 3.5.1 ประเด็นด้านการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

สิทธิของคนพิการในเรื่องของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้น ได้ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 13 ของอนุสัญญา และได้มีการแสดงความเห็นที่น่าสนใจจากผู้แทนของหลายประเทศในการร่างข้อบทนี้ ยกตัวอย่างเช่น

ประเทศอิสราเอล ให้ความเห็นว่า คนพิการมักจะไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะคนพิการที่เป็นผู้กระทำความผิดในทางอาญา และไม่ได้รับการคุ้มครองกรณีที่ถูกเป็นเหยื่อจึงควรมีข้อบทนี้เพื่อเป็นพันธกรณีที่ประกันวิธีการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของคนพิการ<sup>74</sup>

<sup>74</sup> opinion of Israel, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 18 January 2006

ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความเห็นว่า เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้นั้นควรมีการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องของการสื่อสาร ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมควรจะต้องรวมถึงการประกันว่าตำรวจและเจ้าหน้าที่ จะมีการปรับปรุงนโยบายและการปฏิบัติที่จำเป็น<sup>75</sup> ประเทศเยเมนให้การสนับสนุนความเห็นของประเทศอเมริกา และได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมในเรื่องของการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกว่าควรจะต้องกล่าวไว้ในข้อบทที่ 9 ในเรื่องของการความสามารถในการเข้าถึง เพราะมีความกังวลว่า จะมีการยกตัวอย่างในประเด็นและแง่มุมที่เกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้เกิดความยากลำบากในการตีความ<sup>76</sup>

ประเทศคอซตาริกา ได้เสนอร่างข้อบทในเรื่องของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไว้ ดังนี้ “รัฐภาคีของอนุสัญญาจะต้องให้การยอมรับการดำเนินการอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพภายใต้กฎหมายของคนพิการ โดยเรียกร้องให้มีการแก้ไข ปรับปรุง และมีการบังคับใช้กฎหมาย การปฏิบัติและกฎระเบียบที่ยืดหยุ่น รวมถึงในเรื่องของพยานหลักฐาน และเรียกร้องให้รัฐภาคีมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพและโดยทันทีเพื่อให้ความสะดวก ได้แก่ 1) ข้อมูลที่มีรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายสำหรับคนพิการ 2) การให้ความช่วยเหลือส่วนบุคคลเพื่อให้เข้าใจกระบวนการทางกฎหมาย การปฏิบัติและกฎระเบียบ 3) การยอมรับและการทำให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงรูปแบบทางการสื่อสารต่างๆและเทคโนโลยีในการสื่อสาร รวมถึง ภาษามือและอักษรเบรลล์ 4) ใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อประกันว่าสิทธิและเสรีภาพของทุกคนภายใต้อนุสัญญานี้จะไม่ถูกละเมิดและได้รับการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กฎหมายภายใน แม้ว่าจะเป็นการละเมิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐก็ตาม”<sup>77</sup> ซึ่งสหภาพยุโรป ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่นได้ให้การสนับสนุนร่างข้อบทดังกล่าว<sup>78</sup>

<sup>75</sup> opinion of The United States, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 18 January 2006

<sup>76</sup> opinion of Yemen, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 18 January 2006

<sup>77</sup> opinion of Costa Rica , Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 4th session 26 August 2004

<sup>78</sup> opinion of The EU, China and Japan, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 4th session 26 August 2004

ประเทศแคนาดา ได้เสนอร่างข้อบทในเรื่องของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไว้เช่นกัน ดังนี้ “รัฐภาคีควรบัญญัติกฎหมายให้เหมาะสมรวมทั้งมาตรการอื่นใดเพื่อประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับคนพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการแสดงบทบาทของคนพิการในฐานะผู้มีส่วนร่วมโดยตรงและโดยทางอ้อม รวมทั้งในฐานะเป็นพยาน ในกระบวนการทางกฎหมายทั้งปวง รวมทั้งขั้นตอนการสอบสวนและกระบวนการขึ้นต้นอื่นๆ”<sup>79</sup> ประเทศเวเนซุเอลา และสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ให้การสนับสนุนร่างข้อบทดังกล่าว<sup>80</sup>

ประเทศชิลี ได้มีการเสนอสิ่งที่ทำให้คนพิการสามารถการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไว้ 3 ข้อ ได้แก่ 1) การฝึกอบรมพนักงานศาลและตำรวจในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนพิการ 2) ภาษาที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรม และ 3) การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการมีปฏิสัมพันธ์กับนักโทษพิการ<sup>81</sup> และประเทศปานามาได้ให้การสนับสนุนข้อเสนอของประเทศชิลี<sup>82</sup>

จากการระดมความเห็นของคณะผู้แทนของประเทศต่างๆ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติให้เรื่องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของคนพิการนั้น ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 13 ของอนุสัญญา โดยมีความดังนี้

อนุสัญญากำหนดหน้าที่ให้รัฐต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อประกันว่าคนพิการมีความสามารถที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ และเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธินี้ได้จริง รัฐต้องดำเนินมาตรการให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธินี้ได้ อนุสัญญาจึงกำหนดให้รัฐจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมให้แก่คนพิการตามวัยของคนพิการ ไม่ว่าจะคนพิการจะอยู่ในฐานะใดในการใช้สิทธิทางกฎหมาย ไม่ว่าจะ เป็น ในฐานะผู้มีส่วนร่วมโดยตรงและโดยทางอ้อม พยาน ใน

<sup>79</sup> opinion of Canada, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 18 January 2006

<sup>80</sup> opinion of Venezuela and National Human Rights Institutions, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 18 January 2006

<sup>81</sup> opinion of Chile, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 18 January 2006

<sup>82</sup> opinion of Panama, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 18 January 2006

กระบวนการพิจารณาทางกฎหมายทุกขั้นตอน รวมถึงในขั้นตอนของการสอบสวนและกระบวนการเบื้องต้นอื่น ๆ ด้วย

มีคดีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ คือ คดี Tennessee v. Lane<sup>83</sup> โจทก์คือ นาย George Lane และ Beverly Jones ซึ่งเป็นผู้พิการทางการเคลื่อนไหวจำเป็นต้องใช้เก้าอี้รถเข็น (Wheel Chair) เพื่ออำนวยความสะดวกเพื่อเข้าอาคารของศาล จึงไม่สามารถขึ้นบันไดของศาลรัฐ Tennessee เพื่อเข้าห้องพิจารณาคดีได้เพราะไม่มีทางลาด โจทก์ได้ฟ้องจำเลยว่ากีดกันการให้บริการสาธารณะของพวกเขาด้วยเหตุแห่งความพิการ ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา มีคำตัดสินว่า ปัญหาที่คนพิการเผชิญคือการถูกปฏิเสธในการใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเพราะไม่สามารถเข้าถึงห้องพิจารณาคดี ดังนั้นรัฐจะต้องเยียวยาโดยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่คนพิการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิในทางศาลได้

การเข้าถึงสิทธินี้ได้อย่างแท้จริงจะทำให้คนพิการได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ในทางกฎหมาย ส่งผลให้คนพิการได้รับความรู้และได้แสดงความรู้และศักยภาพที่ตนมีให้สังคมได้รับรู้และเกิดการยอมรับความสามารถ ศักยภาพ รวมถึงสิทธิที่คนพิการมีอยู่ ซึ่งการได้รับรู้ถึงสิทธิที่ตนมีเป็นการเสริมสร้างทักษะและความสามารถในทางกฎหมาย ถือได้ว่าเป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางหนึ่ง อนุสัญญาจึงได้กำหนดให้รัฐสร้างความตระหนักถึงสิทธิในทางกระบวนการยุติธรรมของคนพิการ โดยการจัดให้มีการส่งเสริมการฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ทำงานในด้านกระบวนการยุติธรรม รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

### 3.5.2 ประเด็นด้านการศึกษา

สิทธิของคนพิการในเรื่องของการศึกษานั้นได้ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 24 ของอนุสัญญา และได้มีการแสดงความคิดเห็นที่น่าสนใจจากผู้แทนของหลายประเทศในการร่างข้อบทนี้ ยกตัวอย่างเช่น

---

<sup>83</sup> Tennessee v. Lane [Online], 4 December 2009. Available from : <http://laws.findlaw.com/us/000/02-1667.html>

.0ประเทศสหรัฐอเมริกา สนับสนุนแนวคิดเรื่องของการไม่เลือกปฏิบัติและการได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันของคนพิการ<sup>84</sup>

ประเทศจาไมกา สนับสนุนข้อบทนี้เพราะว่าจะได้ประโยชน์สำหรับอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนที่ไม่กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ และสนับสนุนแนวคิดในเรื่องของการเรียนร่วมที่เน้นในเรื่องของการพัฒนาความต้องการของคนพิการ และผู้ประกอบวิชาชีพในระบบการศึกษาจะต้องได้รับการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานเพื่อให้เข้าใจความต้องการของคนพิการ<sup>85</sup> ประเทศโมร็อกโคและประเทศจอร์แดนได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของการฝึกอบรมครู

ประเทศไทย เชื่อว่าข้อบทในเรื่องนี้มีความสำคัญมากต่ออนุสัญญา และจะต้องสะท้อนให้เห็นสิ่งเหล่านี้ ได้แก่ 1) คนพิการต้องมีสิทธิในการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นและตอบสนองต่อความจำเป็นของบุคคล 2) คุณภาพของการศึกษาสำหรับคนพิการจะต้องพิจารณาถึงรูปแบบของการให้บริการ 3) บริการการศึกษาและการฝึกอบรมที่จัดให้แก่สาธารณะต้องรวมถึงคนพิการด้วย 4) เสรีภาพในทางเลือกด้านการศึกษาของคนพิการต้องได้รับการเคารพ 5) บริการพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาสำหรับคนพิการ ต้องทำให้คนพิการใช้ได้จริง และประเทศไทยได้เห็นด้วยกับประเทศคอซตาริกาในเรื่องของการยอมรับภาษามือ เพราะภาษามือเป็นวัฒนธรรมของสังคมคนหูหนวกที่สืบเนื่องมา นอกจากนี้อักษรเบรลล์ยังช่วยในการรับรู้โดยใช้การสัมผัส และเป็นเครื่องมือที่สำคัญช่วยในเรื่องของการอ่านและการเขียน<sup>86</sup>

จากการระดมความเห็นของคณะผู้แทนของประเทศต่างๆ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติให้เรื่องการศึกษาของคนพิการนั้น ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 24 ของอนุสัญญา โดยมีความดังนี้

อนุสัญญากำหนดหน้าที่ให้รัฐต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อประกันว่าคนพิการมีสิทธิในการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ

---

<sup>84</sup> opinion of The United State, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 24 January 2006

<sup>85</sup> opinion of The Jamaica, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 24 January 2006

<sup>86</sup> opinion of Thailand, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 28 May 2004



คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นว่า รัฐภาคีต้องติดตามเรื่องการศึกษาอย่างใกล้ชิด รวมถึงนโยบายที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษา แผน รูปแบบและการปฏิบัติ และมีการฟื้นฟูการเลือกปฏิบัติอย่างเหมาะสม<sup>87</sup> และหลักการห้ามเลือกปฏิบัติในข้อบทที่ 2(2) ของกติกาให้นำมาใช้ในกรณีของการศึกษาด้วย<sup>88</sup>

เนื่องจากคนพิการมีข้อจำกัดที่ทำให้เกิดความแตกต่างจากคนไม่พิการในเรื่องของการเรียนรู้ ดังนั้นเพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิทางการศึกษาได้จริง รัฐจึงมีพันธกรณีต่ออนุสัญญาโดยต้องดำเนินการทั้งปวงเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิทางการศึกษา โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น โดยการดำเนินการในเรื่องต่างๆอย่างเหมาะสม เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิทางการศึกษาได้จริง จากอนุสัญญาพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

### 1. ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาภาคบังคับและโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นสิทธิทางการศึกษาสำหรับทุกคนที่รัฐจะต้องดำเนินการจัดให้มีขึ้น จากความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า ความล้มเหลวในการจัดให้มีการศึกษาภาคบังคับแบบให้เปล่า เป็นตัวอย่างของการละเมิดสิทธิในการศึกษา แต่อย่างไรก็ดีได้มีการให้ความเห็นเพิ่มเติมว่ายังคงไม่มีความชัดเจนว่าการศึกษาในระดับประถมแบบให้เปล่านั้นครอบคลุมถึงความพิการ ด้วยเหตุนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจน อนุสัญญาจึงได้ระบุไว้ว่า คนพิการจะไม่ถูกกีดกันออกจากระบบการศึกษาทั่วไปเพราะเหตุแห่งความพิการ และเด็กพิการนั้นจะไม่ถูกกีดกันจากการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษาและโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพราะเหตุแห่งความพิการ

แม้คนพิการจะมีข้อจำกัดบางอย่างที่ทำให้ต้องได้รับการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละบุคคล แต่การเรียนในลักษณะนี้อาจส่งผลให้เมื่อสำเร็จการศึกษา คนพิการไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้เพราะไม่เคยเรียนรู้ที่จะได้อยู่ร่วมกับคนไม่พิการในสังคม ระบบการศึกษาแบบเรียนร่วม (Integration) เป็นการจัดการศึกษาโดยวิธี

<sup>87</sup> Paragraph 37 of CESCR, General Comment no. 13 (Persons with disabilities)

<sup>88</sup> Paragraph 31 of CESCR, General Comment no. 5 (Persons with disabilities)

เรียนรวมระหว่างคนไม่พิการและคนพิการโดยคนพิการเรียนหลักสูตรเดียวกับคนไม่พิการ ตามแนวคิดทางการศึกษาที่ว่าโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้แก่ทุกคนอย่างเหมาะสม นโยบายนี้จึงหมายถึงการไม่แบ่งแยกระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ และระบบการเรียนรวมทำให้คนพิการได้มีโอกาสเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม อนุสัญญาจึงได้ระบุอย่างชัดเจนว่า คนพิการจะไม่ถูกกีดกันออกจากระบบการศึกษาทั่วไป และคนพิการมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาแบบเรียนรวมที่มีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า ปัจจุบันโปรแกรมการศึกษาได้ยอมรับว่าคนพิการสามารถได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดในระบบการศึกษาทั่วไปและระบบการศึกษาแบบเรียนรวม<sup>89</sup> ทั้งนี้ คำว่าการเรียนรวมที่มีคุณภาพ ได้มีผู้ให้ความเห็นไว้ว่าเป็นการจัดหาการศึกษาที่มีการดำเนินมาตรการที่ครอบคลุมและเข้าถึงได้ แต่มีใช้ว่าคนพิการทุกคนจะสามารถเรียนรวมได้ หากมีการจัดการศึกษาพิเศษให้กับกลุ่มคนพิการโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะ เป็นโรงเรียนสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ หรือจัดให้มีห้องเรียนสำหรับการศึกษาพิเศษในโรงเรียนปกติ ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ พิจารณาได้จาก ความเห็นทั่วไป ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่กล่าวว่า ในบางหลักสูตรที่มีการแยกระบบการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาสำหรับกลุ่มต่างๆ ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดกติกาในเรื่องของการเลือกปฏิบัติ<sup>90</sup>

## 2. สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล

เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิทางการศึกษาตลอดชีวิตโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติและมีความเท่าเทียมกับบุคคลอื่นพร้อมทั้งได้รับการศึกษามีคุณภาพในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน รัฐภาคีมีพันธกรณีในการดำเนินการที่เหมาะสมกับความต้องการของคนพิการแต่ละบุคคล และให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลกับความต้องการของบุคคล เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ

<sup>89</sup> Paragraph 35 of CESCR General Comment 5 (Persons with disabilities)

<sup>90</sup> Paragraph 33 of CESCR, General Comment no. 13 (Persons with disabilities)

ด้วยเหตุนี้การดำเนินการของรัฐภาคีเพื่อให้คนพิการเข้าถึงการศึกษาอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกับบุคคลอื่น รัฐภาคีจะต้องดำเนินการในการส่งเสริมให้โรงเรียนทั้งของภาครัฐและเอกชน มีการเรียนอักษรเบรลล์ ตัวอักษรทางเลือกอื่น ช่องทาง วิธีการและรูปแบบการสื่อสารทางเลือกและการสื่อสารเสริม และทักษะการทำ ความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและเคลื่อนไหว และการส่งเสริมการสนับสนุนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และระบบพีซีเสียง ดำเนินการส่งเสริมให้มีการเรียนภาษามือและการสนับสนุนเอกลักษณ์ทางภาษาของชุมชนคนหูหนวก รวมทั้งการประกันว่าการให้การศึกษาแก่บุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กตาบอด หูหนวก หรือตาบอดหูหนวกจะมีภาษาและวิธีสื่อสารที่เหมาะสมที่สุดสำหรับแต่ละบุคคล และในสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางวิชาการและการพัฒนาทางสังคมได้อย่างสูงสุด ได้มีความเห็นจากคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ว่า ในกรณีของเด็กหูหนวก ภาษาสัญลักษณ์ควรจะได้รับ การยอมรับว่าเป็นภาษาที่แยกออกมาเพื่อให้เด็กสามารถเข้าถึงได้<sup>91</sup>

ในเรื่องของการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาได้มีคดีชั้นสูง ศาลคือ ในคดีของ *Enyart v. NCBE (National Conference Of Bar Examiners)*<sup>92</sup> โจทก์ซึ่งเป็น ผู้บัญชาการกรมมองเห็น ฟ้องร้องว่าจำเลยปฏิเสธการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอบ เพื่อเข้าศึกษาในโรงเรียนกฎหมาย ร้องขอให้มีการสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Laptop computer) ที่ติดตั้งระบบช่วยอ่านหน้าจอและขยายตัวอักษรในโรงเรียนกฎหมายและการทำงานทางด้าน กฎหมาย ศาลประจำเขตของแคลิฟอร์เนีย ตัดสินว่า จำเลยเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทางการ มองเห็น โดยจำเลยละเมิดกฎหมายคนพิการของสหรัฐอเมริกาเนื่องจากการปฏิเสธการจัดหาสิ่ง อำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียนที่มีปัญหาทางการมองเห็นเพื่อสอบเข้าศึกษาในโรงเรียน กฎหมายของสหรัฐโดยตัดสินให้มีการจัดสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Laptop computer) ที่ติดตั้ง ระบบช่วยอ่านหน้าจอและขยายตัวอักษรในโรงเรียนกฎหมายและการทำงานทางด้านกฎหมาย เพื่อช่วยให้ผู้พิการทางการมองเห็นมีโอกาสในการเข้าศึกษาในสถาบัน

<sup>91</sup> Paragraph 24(3) of CESCR General Comment 5 (Persons with disabilities)

<sup>92</sup> *Enyart v. NCBE (National Conference Of Bar Examiners)* [Online], 10 Mar 2010. Available from: [http://www.drlegal.org/cases/education\\_testing/enyart\\_v\\_NCBE.php](http://www.drlegal.org/cases/education_testing/enyart_v_NCBE.php)

### 3. ครูและผู้ประกอบวิชาชีพและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในทุกระดับการศึกษา

รัฐภาคีมีพันธกรณีในการจัดจ้างครูและครูพิการที่มีความชำนาญในการใช้ภาษามือและหรืออักษรเบรลล์ เพื่อให้สอดคล้องกับการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามือและอักษรเบรลล์ และการให้การศึกษแก่เด็กตาบอด หูหนวก หรือตาบอดหูหนวก ได้มีความเห็นจากคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในเรื่องนี้ว่า รัฐควรประกันว่าครูจะได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กพิการภายในโรงเรียนปกติ และประกันว่าจะจัดหาเครื่องมือและการสนับสนุนที่จำเป็นแก่คนพิการเพื่อให้ได้รับการศึกษาในระดับเดียวกับคนไม่พิการ เช่น จัดหาล่ามภาษามือให้ในกรณีของเด็กหูหนวก โดยการยอมรับว่าเป็นภาษาหนึ่งที่ทำให้เด็กได้เข้าถึงการศึกษา<sup>93</sup>

นอกจากนี้ อนุสัญญาได้กำหนดให้รัฐภาคีฝึกอบรมผู้ประกอบวิชาชีพและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในทุกระดับการศึกษา เพื่อตระหนักเรื่องความพิการ และการใช้ ช่องทางวิธีการ และรูปแบบการสื่อสารทางเลือกและการสื่อสารเสริมที่เหมาะสม เทคนิคสื่อและวิธีการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนคนพิการให้ได้รับสิทธิในการศึกษาอย่างเต็มที่

#### 3.5.3 ประเด็นด้านอาชีพ

การได้ทำงานอย่างต่อเนื่องและมีรายได้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตมนุษย์ เพราะจำเป็นต่อการได้รับสิทธิในการมีชีวิตอยู่รอด (survival rights) เช่น การมีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ซึ่งส่งผลต่อการได้รับสิทธิมนุษยชนอื่นๆ เช่น สิทธิทางการศึกษา สิทธิทางวัฒนธรรมและสิทธิสุขภาพ แต่คนพิการจำนวนมากมักถูกปฏิเสธการจ้างงานหรือได้รับงานที่มีรายได้ต่ำ เพราะไม่เชื่อในศักยภาพในการทำงานของคนพิการ โดยเชื่อว่าคนพิการไม่สามารถทำงานได้คุ้มกับค่าจ้างในทุกภูมิภาคของโลกในเรื่องของการจ้างงานคนพิการจึงเป็นไปในลักษณะเดียวกัน นั่นคือ คนพิการไม่ได้รับการจ้างงาน และกลายเป็นขอทานโดยหวังพึ่งแต่การให้ความช่วยเหลือเพื่อเลี้ยงชีพของตนเท่านั้น<sup>94</sup> นอกจากนี้ในช่วงเวลาของการว่างงานหรือเศรษฐกิจถดถอยคนพิการจะเป็นกลุ่มแรกที่ถูกไล่ออก และเป็นกลุ่มสุดท้ายที่ได้รับการเลือกให้เข้าทำงาน

<sup>93</sup> Paragraph 35 of CESCR, General Comment no. 5 (Persons with disabilities)

<sup>94</sup> Handbook for Parliamentarians on the convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol, Exclusion to Equality: Realizing The Rights of Persons with Disabilities, p.85.

ได้มีความเห็นของคณะกรรมการเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กล่าวไว้ว่าในประเทศส่วนใหญ่จะมีอัตราการว่างงานของคนพิการ 2 ใน 3 ส่วนที่สูงกว่าอัตราการว่างงานของคนไม่พิการ และเมื่อคนพิการได้รับการว่าจ้างมักจะเป็นงานที่ค่าแรงต่ำ และมีความมั่นคงทางสังคมเพียงเล็กน้อย บ่อยครั้งที่คนพิการถูกกีดกันจากตลาดแรงงานเปิด รัฐควรให้การสนับสนุนในการรวมคนพิการเข้าสู่ตลาดแรงงานเปิด<sup>95</sup>

ในหลายประเทศไม่มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการในการทำงาน จึงทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในสถานที่ทำงาน ในการจ้างงาน ในการเข้าถึงตลาดแรงงาน<sup>96</sup> ดังนั้นประเทศต่างๆ ควรมีมาตรการที่ช่วยประกันว่าคนพิการจะมีความเสมอภาคทางโอกาสอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในการได้รับการจ้างงานในตลาดแรงงาน และให้ความรู้พร้อมกับการฝึกอบรมให้แก่คนพิการ

สิทธิของคนพิการในด้านอาชีพนั้นได้ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 27 ของอนุสัญญา และได้มีการแสดงความเห็นที่น่าสนใจจากผู้แทนของหลายประเทศในการร่างข้อบทนี้ ยกตัวอย่างเช่น

ประเทศอิสราเอล กล่าวถึงสถิติขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ในเรื่องของจำนวนคนพิการในการทำงานในตลาดแรงงานเปิด ซึ่งมีจำนวนหลายล้านคน ว่า อนุสัญญาไม่ควรเพิกเฉยในปัญหานี้ รัฐต้องมีมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อช่วยให้คนพิการได้เข้าทำงานในตลาดแรงงานเปิด ทั้งนี้ต้องเป็นงานที่มีคุณค่าในทางเศรษฐกิจ<sup>97</sup> โดยในเรื่องการรับคนพิการเข้าทำงานนั้นประเทศไทยได้เสนอว่าควรรวมถึงการทำงานทุกรูปแบบไม่เพียงแต่ในเรื่องของการทำงานในตลาดแรงงานเปิดเท่านั้น<sup>98</sup>

<sup>95</sup> Paragraph 20 of CESCR, General Comment no. 5 (Persons with disabilities)

<sup>96</sup> Handbook for Parliamentarians on the convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol. Exclusion to Equality: Realizing The Rights of Persons with Disabilities, p.86.

<sup>97</sup> Opinion of Israel, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 25 January 2006

<sup>98</sup> Opinion of Thailand, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 26 January 2006

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ เห็นด้วยกับการสนับสนุนให้คนพิการได้รับการจ้างงานในตลาดแรงงานเปิด และมีมาตรการที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังได้เน้นถึงเรื่องของการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลในอนุสัญญา แต่อย่างไรก็ดี องค์การแรงงานระหว่างประเทศกล่าวว่า คนพิการโดยส่วนใหญ่ไม่สามารถทำงานในตลาดแรงงานเปิดได้ ผู้ที่อยู่นอกขอบเขตของตลาดแรงงานเปิดจึงควรที่จะได้รับความคุ้มครองเช่นกัน โดยได้เน้น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความสำคัญของตลาดแรงงานเปิดในประเทศที่เป็นสังคมฐานสิทธิ 2) ความหลากหลายของการทำงานนอกตลาดแรงงานเปิด โดยครอบคลุมไปถึงการทำงานในสถานที่ที่จัดไว้เป็นพิเศษสำหรับคนพิการ การประกอบธุรกิจของตนเอง การสนับสนุนการทำงาน และการคุ้มครองการจ้างงาน และ 3) สิทธิในการทำงานที่คนพิการมีอยู่ในตราสารต่างๆ เช่น กฎมาตรฐานว่าด้วยความเสมอภาคทางโอกาสสำหรับคนพิการ อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 159 และข้อเสนอแนะที่ 168<sup>99</sup>

ประเทศจีน กล่าวว่าคนพิการต้องเผชิญกับอุปสรรคจำนวนมากเกี่ยวกับการจ้างงาน อนุสัญญาควรระบุให้รัฐจัดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันโอกาสที่เท่าเทียมกันในการจ้างงานของคนพิการ<sup>100</sup>

ประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่าควรที่จะกล่าวถึงเรื่องของระบบโควตาในการจ้างงานคนพิการในบริบทของอนุสัญญา<sup>101</sup> ซึ่งในเรื่องนี้ประเทศรัสเซียให้ความเห็นว่า การจัดโควตาไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุด เพราะอาจทำให้เกิดความซับซ้อนยุ่งยาก แต่ถ้าสามารถจัดการได้อย่างเหมาะสมระบบโควตาก็จะช่วยคนพิการในเรื่องของการจ้างงานได้<sup>102</sup>

---

<sup>99</sup> Opinion of The International Labour Organization, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 26 January 2006

<sup>100</sup> Opinion of China, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 25 January 2006

<sup>101</sup> Opinion of Japan, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 25 January 2006

<sup>102</sup> Opinion of Russian Federation, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 25 January 2006

จากการระดมความเห็นของคณะผู้แทนของประเทศต่างๆ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติให้เรื่องการทำงานของคนพิการนั้น ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 27 ของอนุสัญญา โดยมีความดังนี้

อนุสัญญากำหนดให้รัฐประกันว่าคนพิการมีสิทธิในการทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการในทุกด้านที่เกี่ยวกับการจ้างงาน รวมถึงเงื่อนไขในการคัดเลือกบุคคล การว่าจ้าง และการจ้างงาน การจ้างงานอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน และสภาพการทำงานที่ถูกสุขอนามัยและปลอดภัย รวมถึงการได้รับค่าตอบแทนการทำงานที่เท่ากันสำหรับเนื้องานที่เท่ากันกับเพื่อนร่วมงานที่ไม่พิการ และมีสิทธิในการเลือกอาชีพอย่างอิสระ รวมทั้งรัฐต้องประกันว่าคนพิการยอมไม่ถูกนำลงไปเป็นทาสหรือไม่ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส และจะได้รับการคุ้มครองบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น จากแรงงานที่ถูกเกณฑ์หรือถูกบังคับ

คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นว่าทุกคนมีสิทธิในการได้รับโอกาสในการดำรงชีวิตโดยการทำงานซึ่งเลือกเองอย่างอิสระ แต่ไม่ถือว่าการเปิดโอกาสให้คนพิการทำงานในสถานที่ที่จัดให้เฉพาะคนพิการเท่านั้น (sheltered) เป็นการเลือกอาชีพอย่างอิสระ นอกจากนี้การจัดกลุ่มให้คนพิการทำงานเพียงบางอย่างนั้นถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิอย่างหนึ่ง<sup>103</sup>

ศาลอุทธรณ์ของสหรัฐฯ ตัดสินคดีของ Bates V. United Parcel Service, Inc.<sup>104</sup> ว่าการรับสมัครงานของบริษัทจำเลยนั้น ละเมิดต่อกฎหมายคนพิการของสหรัฐอเมริกา ซึ่งระบุว่าการเลือกปฏิบัตินั้นรวมถึง การกำหนดกรอบมาตรฐานคุณสมบัติของบุคคลเพื่อเลือกคนพิการออก ซึ่งกรณีนี้คือ คนพิการทางการได้ยิน เว้นเสียแต่ว่ามาตรฐานนั้นจะมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับงานและความจำเป็นของธุรกิจ ดังนั้นศาลจึงให้ภาระหน้าที่ของจำเลยในการพิสูจน์ว่า มีความเกี่ยวข้องกับงานอย่างไร หรือเป็นความจำเป็นของธุรกิจอย่างไร

<sup>103</sup> Paragraph 21 of CESC, General Comment no. 5 (Persons with disabilities)

<sup>104</sup> Bates V. United Parcel Service, Inc. [Online], 16 December 2009. Available from: <http://www.mesrianilaw.com/Bates-V.-United-Parcel-Service,-Inc..html>

อนุสัญญากำหนดให้รัฐจัดให้มีความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลแก่คนพิการ และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการในสถานที่ทำงานเพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิในการทำงาน และเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิในการทำงานอย่างแท้จริง<sup>105</sup> รวมทั้งการจัดการแนะแนวอาชีพ และแนะแนวทั่วไป บริการจัดหางานและการฝึกอาชีพอย่างต่อเนื่อง

คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นว่าเป็นที่น่าพอใจที่อุปสรรคทางกายภาพที่เกิดขึ้นในระบบขนส่งมวลชน ที่พักอาศัย และสถานที่ทำงาน ได้รับการกล่าวอ้างว่าเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ลดโอกาสของคนพิการในการได้รับการว่าจ้างเข้าทำงาน เช่น สถานที่ทำงานมีการออกแบบและสร้างทางเข้าที่ทำให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) ไม่สามารถผ่านเข้าไปได้ ในกรณีนี้ถือว่าการจ้างล้มเหลวในการจ้างงานคนพิการ รัฐบาลควรจะพัฒนานโยบายซึ่งส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลตามความต้องการจำเป็นของคนพิการ<sup>106</sup> และมาตรการในการเข้าถึงอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญในการตระหนักว่าคนพิการจะได้รับสิทธิทั้งหมดที่กล่าวไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม<sup>107</sup>

การว่าจ้างคนพิการเข้าทำงาน ก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในสังคม อนุสัญญาจึงได้กำหนดให้รัฐว่าจ้างคนพิการเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐ และมีนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมในการจ้างคนพิการเข้าทำงานในภาคเอกชน

อนุสัญญาได้กำหนดให้รัฐสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิในการทำงานของคนพิการโดยกำหนดให้มีการจัดการส่งเสริมต่างๆ ได้แก่

1. ส่งเสริมโอกาสการจ้างงานและความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับคนพิการในตลาดแรงงาน และส่งเสริมให้คนพิการได้รับประสบการณ์ทำงานในตลาดแรงงานเปิด
2. ส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพอิสระ การเป็นผู้ประกอบการ และการพัฒนาสหกรณ์ และการเริ่มธุรกิจของตนเอง

<sup>105</sup> Dan Shnit, "When Legislation Should Take Intellectual Disabilities into Account," In *The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal* (New York : Oxford University Press, 2003), p. 242.

<sup>106</sup> Paragraph 22 of CESCR, General Comment no. 5 (Persons with disabilities)

<sup>107</sup> Paragraph 23 of CESCR, General Comment no. 5 (Persons with disabilities)



3. ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานภาคเอกชนด้วยนโยบายและมาตรการที่เหมาะสม ซึ่งอาจรวมถึงโปรแกรมที่เป็นมาตรการเชิงบวกสิ่งจูงใจและมาตรการอื่นๆ

4. ส่งเสริมให้มีโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและวิชาชีพ การรักษาตำแหน่งงานและการกลับเข้าทำงานสำหรับคนพิการ

เมื่อคนพิการมีสิทธิในการทำงานทำให้คนพิการมีการพัฒนาทักษะและความสามารถ อันจะเป็นการส่งเสริมความเป็นอิสระของตนเองและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง โดยเฉพาะการฝึกอาชีพซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยเพิ่มโอกาสของคนพิการในการทำงาน ซึ่งการทำงานเป็นสิ่งที่ช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการให้ดีขึ้น

### 3.5.4 ประเด็นด้านสุขภาพ

สิทธิของคนพิการในเรื่องของสุขภาพนั้นได้ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 25 ของอนุสัญญา และได้มีการแสดงความเห็นที่น่าสนใจจากผู้แทนของหลายประเทศในการร่างข้อบทนี้ ยกตัวอย่างเช่น

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้สนับสนุนสิทธิของคนพิการในการได้รับการตระหนักถึงมาตรฐานสูงสุดที่จะได้รับในการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต และความสำคัญในการเข้าถึงสิทธิอย่างเหมาะสม<sup>108</sup>

ประเทศชิลี กล่าวว่าคำว่าคำว่าสุขภาพนั้น เป็นคำที่กว้างกว่าประเด็นเรื่องการแพทย์เพียงอย่างเดียว ในกรณีของการประกันการเข้าถึงสุขภาพของคนตาบอด คนหูหนวก และคนตาบอดหูหนวกนั้น จะต้องได้รับการช่วยเหลือ เพราะมักไม่มีผู้ให้ความช่วยเหลือดูแลคนพิการในด้านนี้<sup>109</sup>

ประเทศอูกันดา ได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของมาตรการด้านสุขภาพ โดยเน้นความสำคัญในเรื่องของการเข้าถึง และยังกล่าวถึงความจำเป็นในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริการสุขภาพในข้อบทนี้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ<sup>110</sup>

<sup>108</sup> Opinion of The United State, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 24 January 2006

<sup>109</sup> Opinion of Chile, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 24 January 2006

ประเทศการ์ตา ได้กล่าวว่าคนพิการจะต้องไม่ถูกตัดสิทธิในการได้รับการรักษา หรือได้รับการรักษาโดยการทำให้คนพิการเสียชีวิตโดยไม่ทรมานและไม่เจ็บปวด<sup>111</sup>

ประเทศจาไมกา ได้สนับสนุนเรื่องของการทำประกันชีวิตและประกันสุขภาพของคนพิการโดยมองว่าทำให้เกิดความร่วมมือกันทางระหว่างประเทศ<sup>112</sup> และในเรื่องของการทำประกันสุขภาพนั้น ประเทศอิหร่านได้ให้คำแนะนำว่า รัฐภาคีควรประกันมาตรการในการทำประกันสุขภาพของคนพิการ โดยไม่คำนึงว่าจะมีการจัดการให้เกิดขึ้นทั่วประเทศได้หรือไม่<sup>113</sup>

จากการระดมความเห็นของคณะผู้แทนของประเทศต่างๆ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติให้เรื่องของสุขภาพของคนพิการนั้น ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 25 ของอนุสัญญา โดยมีความดังนี้

อนุสัญญากำหนดให้ รัฐประกันว่าคนพิการจะได้รับสิทธิในสุขภาพอย่างสูงสุดเท่าที่จะหาได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ กล่าวคือ บุคคลากรทางการแพทย์จะต้องให้การดูแลคนพิการด้วยคุณภาพเดียวกับบุคคลอื่นที่ไม่พิการ คนพิการจะต้องได้รับบริการด้านสุขภาพ บริการด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ รวมถึงโปรแกรมสาธารณสุขในระดับคุณภาพและมาตรฐานเช่นเดียวกับบุคคลอื่นที่มีให้กับประชาชนทั่วไป คนพิการต้องไม่ถูกปฏิเสธในการเข้ารับบริการดูแลสุขภาพ และคนพิการมีสิทธิในการได้รับการประกันสุขภาพและการประกันชีวิต แต่อย่างไรก็ดีอนุสัญญามีได้บังคับในกรณีของการทำประกันชีวิตของคนพิการ ถ้าหากรัฐไม่มีมาตรการในการทำประกันชีวิตให้แก่คนพิการ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยอนุสัญญาได้บัญญัติว่าให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐที่กำหนดให้มีการทำประกันชีวิต

---

<sup>110</sup> Opinion of Uganda, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 24 January 2006

<sup>111</sup> Opinion of Qatar, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 24 January 2006

<sup>112</sup> Opinion of Jamaica, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 24 January 2006

<sup>113</sup> Opinion of Iran, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 24 January 2006

เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงสิทธิในสุขภาพอย่างแท้จริง อนุสัญญากำหนดให้รัฐดำเนินมาตรการให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในสิทธิดังกล่าว ดังนี้

1. จัดให้มีบริการด้านสุขภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือกำหนดค่าใช้จ่ายที่คนพิการสามารถจ่ายได้
2. จัดบริการด้านสุขภาพในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับชุมชนที่คนพิการพักอาศัยเท่าที่จะสามารถทำได้ รวมถึงจัดให้มีบริการด้านสุขภาพในพื้นที่ชนบท

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยทางการแพทย์นั้น อนุสัญญากำหนดให้รัฐจัดให้มีการจัดบริการด้านสุขภาพที่จำเป็นสำหรับคนพิการทุกเพศ ทุกวัย ทั้งเด็กและผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดบริการด้านสุขภาพที่เกี่ยวกับความพิการ รวมทั้งการบ่งชี้และการให้ความช่วยเหลือในระยะแรกเริ่มอย่างเหมาะสม อันเป็นการจำกัดระดับความพิการให้น้อยที่สุดและป้องกันไม่ให้เกิดความพิการเพิ่มขึ้น เมื่อคนพิการมีสุขภาพที่ดี หรือมีข้อจำกัดทางความบกพร่องของร่างกายลดลง ย่อมทำให้คนพิการมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคม และเกิดการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม

อนุสัญญาได้กำหนดให้รัฐสร้างความตระหนักในเรื่องนี้โดยให้ฝึกอบรมและประกาศใช้มาตรการจรรยาบรรณสำหรับบุคลากรดูแลสุขภาพทั้งในภาครัฐและเอกชน

### 3.5.5 ประเด็นด้านการเมือง

สิทธิของคนพิการในด้านการเมืองนั้นได้ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 29 ของอนุสัญญา และได้มีการแสดงความเห็นที่น่าสนใจจากผู้แทนของหลายประเทศในการร่างข้อบทนี้ ยกตัวอย่างเช่น

ในเรื่องของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยบุคคลที่คนพิการเลือกเองนั้น ได้มีความเห็นจากประเทศต่าง ๆ เช่น

ประเทศจาไมกา ได้กล่าวถึงอิทธิพลที่ไม่เป็นที่ต้องการซึ่งเป็นความเสี่ยงที่มาจากคนที่คนพิการได้มอบหมายให้เป็นตัวแทนของคนพิการที่ให้ความช่วยเหลือในการลงคะแนนเสียง<sup>114</sup>

---

<sup>114</sup> Opinion of Jamaica, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session  
26 January 2006

ประเทศเยเมน ให้ความเห็นว่า เป็นสิทธิของคนพิการที่จะเลือกผู้ให้ความช่วยเหลือด้วยตนเองอย่างอิสระ ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แม้ว่าจะเกิดความเสียหายจากการที่คนพิการเป็นผู้เลือกผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ตาม<sup>115</sup>

ประเทศสิงคโปร์ เรียกร้องให้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ที่เป็นกลางเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง<sup>116</sup>

ในเรื่องของการรณรงค์ในทางการเมืองนั้น ได้มีความเห็นจากประเทศต่างๆ เช่น

ประเทศชิลี ได้เสนอความเห็นในเรื่องของการเข้าถึงการรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้งและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลือกตั้งซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการมีส่วนร่วมในทางแพ่งและการเมือง<sup>117</sup>

ประเทศบราซิล ได้สนับสนุนความเห็นของประเทศชิลี และกล่าวเพิ่มเติมในเรื่องของภาษาที่เกี่ยวกับการเข้าถึงการรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ภาษามือในรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการเมือง<sup>118</sup>

จากการระดมความเห็นของคณะผู้แทนของประเทศต่างๆ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติให้เรื่องสิทธิทางการเมืองของคนพิการนั้น ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 29 ของอนุสัญญา โดยมีความดังนี้

อนุสัญญากำหนดให้รัฐประกันว่าคนพิการจะสามารถใช้สิทธิทางการเมือง ได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะ เป็นในทางตรงหรือผ่านผู้แทนที่ได้รับการเลือกอย่างอิสระ รวมถึงสิทธิและโอกาสของคนพิการในการออกเสียงและได้รับการเลือกตั้งโดยปราศจากการเลือก

---

<sup>115</sup> Opinion of Yemen, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 26 January 2006

<sup>116</sup> Opinion of Singapore, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 26 January 2006

<sup>117</sup> Opinion of Chile, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 26 January 2006

<sup>118</sup> Opinion of Brazil, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 26 January 2006

ปฏิบัติและการคุกคาม ทั้งนี้รัฐจะต้องประกันว่าคนพิการจะสามารถสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งได้ทุกตำแหน่งและในทุกระดับของภาครัฐ

เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิในทางการเมือง อนุสัญญาจึงกำหนดให้รัฐส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถมีส่วนร่วมได้ และจัดให้มีการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิทางการเมืองได้จริง ดังนี้

1. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่คนพิการจะต้องเข้าถึงได้ เข้าใจและใช้งานได้ง่าย เพื่อช่วยคนพิการในกระบวนการออกเสียงทางการเมือง
2. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีเครื่องช่วยคนพิการใหม่ ๆ ตามความเหมาะสม
3. เมื่อมีความจำเป็นแก่กรณีให้รัฐการอนุญาตให้คนพิการมีผู้ช่วยเหลือ ซึ่งเป็นผู้ที่คนพิการเลือกเอง ให้ความช่วยเหลือคนพิการในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

นอกจากนี้รัฐจะต้องกระตุ้นให้คนพิการมีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยการมีส่วนร่วมในองค์กรพัฒนาเอกชน และสมาคมที่ทำงานด้านการเมืองของประเทศ รวมทั้งในกิจกรรมและการบริหารของพรรคการเมือง การกระตุ้นเช่นนี้จะทำให้คนพิการและบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้ตระหนักถึงสิทธิทางการเมืองที่คนพิการ รวมถึงความสามารถในทางการเมืองของคนพิการ

### 3.5.6 ประเด็นด้านวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย และกีฬา

สิทธิของคนพิการในเรื่องของวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย และกีฬานั้น ได้ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 30 ของอนุสัญญา และได้มีการแสดงความเห็นที่น่าสนใจจากผู้แทนของหลายประเทศในการร่างข้อบทนี้ ยกตัวอย่างเช่น

ประเทศไทย ได้มีข้อเสนอ ดังนี้ 1) ให้รัฐมีบทบาทในการบัญญัติกฎหมายในเรื่องสิทธิเหล่านี้ เพราะมีกิจกรรมจำนวนมากของบริษัทเอกชนที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติตามกฎหมาย 2) เรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกทุกชนิดเพื่อให้เข้าถึงสิทธิทางวัฒนธรรม<sup>119</sup> 3) การเพิ่มในเรื่องของ

<sup>119</sup> Opinion of Thailand, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 3th session 2 June 2004

ความเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น โดยเน้นในเรื่องกิจกรรมทางวัฒนธรรมและชีวิตทางวัฒนธรรมของการเป็นมนุษย์ และ 4) เรื่องของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งบางฉบับอาจขัดขวางการเข้าถึงสื่อทางวัฒนธรรมของคนพิการ เพราะฉะนั้นจึงควรจะกล่าวถึงเพราะเป็นสิ่งที่สำคัญ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการยอมรับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษาของคนหูหนวก ทั้งนี้ให้รวมถึงคนพิการที่เป็นชนกลุ่มน้อยทางด้านเชื้อชาติหรือภาษา ส่วนในเรื่องของกีฬา นั้น คนพิการควรมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางกีฬาเฉพาะของคนพิการแต่ละประเภท<sup>120</sup>

สหพันธ์คนหูหนวกตาบอดของโลก แสดงความกังวลที่เรื่องของสิทธิทางการกีฬา และวัฒนธรรมอยู่ในข้อบทย่อยเดียวกัน และให้คำแนะนำว่าควรแยกข้อบทย่อย และยังสามารถแสดงความเห็นสนับสนุนความเห็นของประเทศไทย เนื่องจากว่าคนพิการซึ่งหูหนวกตาบอดนั้นมีความยากลำบากในการเข้าถึงวรรณกรรมและสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา<sup>121</sup>

สหพันธ์คนหูหนวกของโลก ให้ความเห็นว่าข้อบทย่อยนี้เป็นการให้ความสำคัญต่อศักยภาพและบุคลิกภาพของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอัตลักษณ์ทางภาษาของคนหูหนวก ซึ่งเป็นสิ่งพื้นฐานสำหรับชุมชนของคนหูหนวก สิทธิทางด้านภาษา อัตลักษณ์ และวัฒนธรรม ไม่แบ่งแยกจากสังคมเพราะสัญลักษณ์ทางภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้วัฒนธรรมอื่นยังคงอยู่ ถ้าสิทธิทางวัฒนธรรมและทางภาษาของชุมชนคนหูหนวกไม่ได้รับการยอมรับ คนหูหนวกจะไม่สามารถพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ในเรื่องการสร้างสรรค์ ศิลปะและทรัพย์สินทางปัญญา<sup>122</sup>

สหภาพคนตาบอดโลก ให้การสนับสนุนข้อเสนอของประเทศไทย โดยกล่าวถึงตำราเรียนที่มีลิขสิทธิ์ และบางครั้งคนพิการทางการมองเห็นไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้ รวมทั้งได้เสนอให้มีการบรรยายด้วยเสียงอันเป็นวิธีที่จะช่วยให้เข้าถึงสิทธิทางวัฒนธรรม<sup>123</sup>

<sup>120</sup> Opinion of Thailand, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 6th session 10 August 2005

<sup>121</sup> Opinion of World Federation of the Deafblind, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 3th session 2 June 2004

<sup>122</sup> Opinion of World Federation of the Deaf, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 3th session 2 June 2004

<sup>123</sup> Opinion of World Blind Union, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 3th session 2 June 2004

ประเทศเยเมน ได้เสนอให้มีการแยกข้อบทออกเป็น 2 ข้อบท เป็น สิทธิทางวัฒนธรรม ศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม กับ สิทธิทางนันทนาการและกีฬา โดยในเรื่องของการยอมรับภาษามือให้รวมอยู่ในข้อบทสิทธิทางวัฒนธรรม<sup>124</sup>

ประเทศเซอร์เบีย เห็นด้วยกับประเทศเยเมน ในเรื่องของการแยกข้อบทในเรื่องนี้ออกจากกัน และเห็นด้วยกับความเห็นของประเทศไทยในเรื่องของกีฬาเฉพาะของคนพิการแต่ละประเภท<sup>125</sup>

ประเทศอังกฤษซึ่งเป็นตัวแทนของสหภาพยุโรป ได้คัดค้านการแบ่งแยกข้อบทโดยอ้างถึง ข้อบทที่ 13(c) ของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อสตรี และข้อบทที่ 31 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่ได้กล่าวถึงสิทธิทางกีฬา นันทนาการ และวัฒนธรรมไว้ในข้อบทเดียวกัน<sup>126</sup>

จากการระดมความเห็นของคณะผู้แทนของประเทศต่างๆ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติให้เรื่องของวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย และกีฬาของคนพิการนั้นปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 30 ของอนุสัญญา โดยมีความดังนี้

อนุสัญญาได้กำหนดให้รัฐจัดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เท่าที่จะเป็นไปได้มากที่สุด อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และได้กำหนดให้รัฐดำเนินมาตรการเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิในส่วนนี้ได้ ไม่ว่าจะ เป็น วัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละคร และกิจกรรมอื่นๆ ทางวัฒนธรรม สถานที่จัดแสดงวัฒนธรรมหรือบริการต่างๆ เช่น โรงละคร พิพิธภัณฑ์ โรงภาพยนตร์ ห้องสมุด และบริการด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ให้รวมถึงการเข้าถึงอนุสรณ์สถาน และสถานที่ที่มีความสำคัญของชาติในขอบเขตที่จะกระทำได้ และสถานที่จัดกีฬา สถานที่นันทนาการและสถานที่ท่องเที่ยว และจัดให้มีกีฬาและนันทนาการเฉพาะของคนพิการแต่ละประเภทอย่างเหมาะสมกับประเภทของความพิการ

---

<sup>124</sup> Opinion of Yemen, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 6th session 10 August 2005

<sup>125</sup> Opinion of Serbia, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 6th session 10 August 2005

<sup>126</sup> Opinion of The United Kingdom, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 6th session 10 August 2005

นอกจากนี้รัฐจะต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงโดยสอดคล้องหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อประกันว่ากฎหมายต่างๆ ที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไม่เป็นการกีดกันที่ไม่สมเหตุผลหรือเลือกปฏิบัติต่อการเข้าถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยคนพิการ

เพื่อสร้างความตระหนักถึงสิทธิ อนุสัญญาให้กำหนดให้รัฐดำเนินมาตรการเพื่อให้คนพิการได้รับการยอมรับและส่งเสริมอัตลักษณ์เฉพาะด้านวัฒนธรรมและภาษา รวมถึงภาษามือ และวัฒนธรรมของคนหูหนวก และส่งเสริมการจัดให้มีการสอน การฝึกอบรมทางด้านกีฬาแก่คนพิการเพื่อให้คนพิการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี อันจะเป็นการช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจของคนพิการอีกทางหนึ่ง

### 3.5.7 ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิต

สิทธิของคนพิการด้านความปลอดภัยในชีวิตนั้นปรากฏอยู่ในหลายข้อบทของอนุสัญญา และได้มีการแสดงความเห็นที่น่าสนใจจากผู้แทนของหลายประเทศในการร่างข้อบทนี้ ยกตัวอย่างเช่น

ในเรื่องของสิทธิในชีวิตของคนพิการนั้น มีผู้ให้ความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรก<sup>127</sup> ให้ความเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงข้อบทนี้ แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่จำเป็นแต่เนื่องจากสิทธินี้ได้กล่าวไว้ในตราสารฉบับอื่นๆ อยู่แล้ว ฝ่ายที่สอง<sup>128</sup> ให้ความเห็นว่า ข้อบทนี้เป็นประเด็นที่สำคัญและควรมีการกล่าวถึง

ในเรื่องของความเสี่ยงและสถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม ได้มีหลายประเทศ ให้ความเห็นว่าควรมีข้อบทที่แยกออกมาเป็นการเฉพาะจากเรื่องสิทธิในชีวิตเนื่องจากคนพิการเป็นกลุ่มที่ได้รับความเสี่ยงเป็นอย่างมากจากการขัดแย้งในทางอาวุธ<sup>129</sup> เช่น ประเทศเคนยา ประเทศเอริเทรีย ประเทศจอร์แดน และประเทศอุกันดา เป็นต้น

<sup>127</sup> Opinion of South Africa and Argentina, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 3th session 25 May 2004

<sup>128</sup> Opinion of Serbia, Japan, Norway, Colombia, China and Ireland, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 3th session 25 May 2004

<sup>129</sup> Opinion of Eritrea, Kenya, Jordan and Uganda, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 3th session 25 May 2004



จากการระดมความเห็นของคณะผู้แทนของประเทศต่างๆ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติให้เรื่องความปลอดภัยในชีวิตของคนพิการนั้น ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 10 15-19 22 และ 23 ของอนุสัญญา โดยมีความดังนี้

อนุสัญญาได้รับรองสิทธิของคนพิการด้านความปลอดภัยในชีวิตไว้ในข้อบทต่างๆ ของอนุสัญญา สิทธิที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิต ได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิที่จะไม่ถูกกีดรอนเสรีภาพโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือตามอำเภอใจ สิทธิที่จะไม่ถูกทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยไม่ได้รับความยินยอมจากตัวคนพิการเอง สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน ลงโทษ หรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายไร้มนุษยธรรม สิทธิในการเจริญพันธุ์ สิทธิที่จะได้รับการป้องกันมิให้ถูกแสวงหาประโยชน์ ใช้ความรุนแรงหรือกระทำการใดๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดทางเพศ สิทธิที่จะได้รับการเคารพบูรณภาพทางร่างกายและจิตใจ สิทธิในการเลือกที่อยู่อาศัย สิทธิในการโยกย้ายถิ่นฐาน และสิทธิที่จะได้รับการเคารพความเป็นส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ<sup>130</sup> โดยอนุสัญญากำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตของคนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น และไม่เลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ

ศาลสิทธิมนุษยชนของยุโรป (The European Court of Human Rights) พิจารณาคดีของ X and Y v. The Netherlands<sup>131</sup> คดีนี้เด็กหญิงพิการทางจิตอายุ 16 ปี ได้ถูกกระทำชำเราในสถานที่สำหรับเด็กพิการทางจิตพักอาศัย เป็นเหตุให้เกิดความบอบช้ำทางจิตใจอย่างรุนแรง บิดาของเด็กได้เรียกร้องให้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด แต่กฎหมายของเนเธอร์แลนด์ระบุว่าไม่สามารถดำเนินการกับผู้กระทำผิดได้เพราะไม่รู้เจตนาที่แท้จริงของผู้ถูกกระทำ ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้ตัดสินคดีนี้ว่า ประเทศเนเธอร์แลนด์ฝ่าฝืนมาตรา 8 ของอนุสัญญาของยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งให้รัฐงดเว้นการเข้าแทรกแซงความเป็นส่วนตัวและชีวิตในครอบครัว กฎหมายอาญาของเนเธอร์แลนด์ไม่มีการบัญญัติถึงการเยี่ยวาเด็กพิการทางจิต ซึ่งถูกกระทำทารุณในทางเพศ ศาลกล่าวว่า การคุ้มครองด้วยกฎหมายแพ่งนั้นไม่เพียงพอเนื่องจากคุณค่าพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และความจำเป็นในการใช้ชีวิตส่วนตัวเป็นเรื่องที่

<sup>130</sup> Article 10 15 23 16 17 18 and 22 of Convention on the Right of Persons with Disabilities

<sup>131</sup> X and Y v. The Netherlands [Online], 4 December 2009. Available from :

<http://www.juridischeuitspraken.nl/19850326EHMXXenYtegenNederland.pdf>

สำคัญ การยับยั้งที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิโดยการกระทำรุนแรงในทางเพศ คือกฎหมายอาญา ซึ่งรัฐต้องจัดหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เด็กหญิงพิการ

### 3.5.8 ประเด็นด้านการคุ้มครองทางสังคม

อนุสัญญาได้รับรองสิทธิคนพิการในการได้รับการคุ้มครองทางสังคม โดยได้รับรองไว้ในข้อบทที่ 28 ว่ารัฐต้องยอมรับสิทธิของคนพิการในการได้รับความคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) และใช้สิทธินั้น โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ

โดยรัฐภาคีจะต้องดำเนินมาตรการดังต่อไปนี้

1. ประกันการเข้าถึงโปรแกรมการคุ้มครองทางสังคม
2. ประกันการเข้าถึงโปรแกรมลดความยากจนโดยคนพิการ
3. ประกันการเข้าถึงความช่วยเหลือจากรัฐในเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความพิการรวมถึงการฝึกอบรมที่เพียงพอ การให้คำปรึกษา ความช่วยเหลือทางการเงิน และการให้ความดูแลชั่วคราว โดยคนพิการและครอบครัวของคนพิการที่มีสภาพความเป็นอยู่ยากจน
4. ประกันการเข้าถึงโปรแกรมสวัสดิการที่อยู่อาศัยของคนพิการโดยรัฐเป็นผู้จัดหา
5. ประกันการเข้าถึงโปรแกรมและสิทธิประโยชน์หลังการเกษียณอายุ โดยคนพิการอย่างเท่าเทียม

### 3.5.9 ประเด็นด้านสัญชาติ

สิทธิของคนพิการในเรื่องของสัญชาตินั้นได้ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 18 ของอนุสัญญา และได้มีการแสดงความเห็นที่น่าสนใจจากผู้แทนของหลายประเทศในการร่างข้อบทนี้ ยกตัวอย่างเช่น

ประเทศญี่ปุ่น ได้ยืนยันว่า สิทธิในการได้รับสัญชาติในข้อบทนี้ ไม่ได้บังคับให้รัฐต้องจัดหาสัญชาติให้แก่บุคคลโดยบุคคลนั้นไม่ได้รับความยินยอม และยังได้เรียกร้องให้มีการยืนยันสัญชาติของบุคคลด้วยหนังสือเดินทาง ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้ยืนยันสัญชาติของประเทศญี่ปุ่น<sup>132</sup>

ประธานของคณะกรรมการเฉพาะกิจในการร่างอนุสัญญา ได้กล่าวว่าสิทธิในการได้รับสัญชาตินั้นเป็นสิทธิที่ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 24(3) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อบทที่ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งบัญญัติว่า เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับสัญชาติ และข้อบทที่ 29 ของอนุสัญญาว่าด้วยคนงานย้ายถิ่น ซึ่งบัญญัติว่า ลูกของคนงานย้ายถิ่นทุกคนต้องได้รับสิทธิในการมีชื่อ การจดทะเบียนการเกิด และการได้รับสัญชาติ นอกจากนี้ประธานได้ยอมรับถึงความหลากหลายของแนวทางปฏิบัติของรัฐในเรื่องของเอกสารสัญชาติ และเน้นถึงมาตรการที่จะไม่สร้างสิทธิขึ้นใหม่ หรือไม่เรียกร้องให้รัฐสร้างเอกสารสัญชาติรูปแบบใหม่<sup>133</sup>

ประเทศเยเมน กล่าวว่าความพิการไม่ควรเป็นสิ่งที่กีดกันคนพิการในการได้รับสัญชาติไม่ว่าจะเป็นการได้รับสัญชาติแต่กำเนิดหรือได้รับสัญชาติในภายหลัง<sup>134</sup>

สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย ได้เน้นว่า ข้อบทนี้ควรกล่าวถึงสิทธิในการเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และการได้รับสัญชาติที่แตกต่างในภายหลัง<sup>135</sup>

จากการระดมความเห็นของคณะผู้แทนของประเทศต่างๆ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจึงได้บัญญัติให้เรื่องของสัญชาติของคนพิการนั้น ปรากฏอยู่ในข้อบทที่ 18 ของอนุสัญญาโดยมีความดังนี้

อนุสัญญาได้รับรองสิทธิคนพิการในเรื่องของสัญชาติ โดยกำหนดให้รัฐยอมรับให้คนพิการมีเสรีภาพในการถือสัญชาติบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น โดยรัฐต้องประกันว่า

<sup>132</sup> Opinion of Japan, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 19 January 2006

<sup>133</sup> Opinion of The Chair, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 19 January 2006

<sup>134</sup> Opinion of Yemen, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 19 January 2006

<sup>135</sup> Opinion of Syrian Arab Republic, Ad Hoc Committee Daily summary of discussion at the 7th session 19 January 2006

คนพิการมีสิทธิในด้านสัญชาติโดยไม่อาจถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจหรือลิดรอนสิทธินี้เพราะเหตุแห่งความพิการ ได้แก่

1. สิทธิในการได้และเปลี่ยนแปลงสัญชาติ
2. สิทธิที่จะได้รับ ครอบครองและใช้เอกสารสัญชาติของตนหรือเอกสารอื่นเกี่ยวกับบัตรประจำตัว หรือดำเนินขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมืองที่จำเป็นในการโยกย้ายถิ่นฐาน
3. สิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังจากเกิด และจะมีสิทธิตั้งแต่เกิดในการมีชื่อ มีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ และในขอบเขตที่เป็นไปได้ที่สุด

เมื่อได้พิจารณาแล้วว่า อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้กำหนดให้รัฐดำเนินการให้คนพิการได้รับสิทธิใด และเพียงใด ในหัวข้อถัดไปจะเป็นการพิจารณาในส่วนบทบาทและหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา

### 3.6 บทบาทและหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา

อนุสัญญาได้กำหนดพันธกรณีให้รัฐภาคีปฏิบัติตามเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาด้วยเหตุนี้รัฐภาคีจำเป็นต้องมีจัดการองค์กรภายในของตนเพื่อรองรับการปฏิบัติตามพันธกรณีเหล่านั้นโดยวิธีที่เหมาะสมของแต่ละรัฐภาคี แต่อย่างไรก็ดีจะต้องไม่ฝ่าฝืนพันธกรณีหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีที่มีทั้งหมด

การผลักดันให้มีการให้ความคุ้มครองตามอนุสัญญาในทางระหว่างประเทศนั้นจำเป็นต้องมีองค์กรในทางระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเพื่อดำเนินการต่างๆตามที่อนุสัญญากำหนดหรือที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา ในเรื่องของการดูแลการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา การดูแลและประสานงานระหว่างรัฐภาคี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการดูแลและตรวจตราให้รัฐภาคีนั้นสามารถดำเนินการปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่ได้ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยในขั้นต้นจะพิจารณาถึงบทบาท และหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานในการพิจารณาถึงกลไกในทางระหว่างประเทศสำหรับการให้ความคุ้มครองตามอนุสัญญาที่จะกล่าวถึงถัดไป

### 3.6.1 คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการ

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ในเรื่องของพัฒนาการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการระหว่างประเทศว่า หลังจากที่ความพยายามผลักดันให้มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการฉบับนี้ล้มเหลว ได้มีการรับรองกฎหมายมาตรฐานว่าด้วยความเสมอภาคทางโอกาสของคนพิการมาใช้แทน เพื่อเป็นแนวทางให้แก่รัฐในการให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการซึ่งกฎหมายมาตรฐานฉบับนี้ได้มีผู้รายงานพิเศษ<sup>136</sup> (Special Rapporteur) มีอำนาจในการติดตามการปฏิบัติตามกฎหมายมาตรฐาน และตรวจสอบสถานะ นโยบายและการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการทั่วโลก จำนวน 126 ประเทศ จากการสำรวจพบว่า มีประเทศที่ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ในกฎหมายมาตรฐานเป็นประมาณ ร้อยละ 80 ของจำนวนประเทศที่มีอยู่ในโลก<sup>137</sup>

ในปัจจุบันมีผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยความพิการ คือ Mr. Shuaib Chalklen ชาวแอฟริกาใต้ โดยดำรงตำแหน่งในช่วงปี ค.ศ. 2009-2011 ก่อนหน้านี้ได้มีผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยความพิการมาแล้ว จำนวน 2 คน ได้แก่ Mr. Bengt Lindqvist ชาวสวีเดน ดำรงตำแหน่งในช่วงปี ค.ศ. 1994 to 2002 และ Sheikha Hessa Khalifa bin Ahmed al-Thani ชาวการ์ตา ดำรงตำแหน่งในช่วงปี ค.ศ. 2003-2009<sup>138</sup> แต่ผู้รายงานพิเศษมีหน้าที่เพียงติดตามการปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งไม่มีสภาพบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตาม เมื่อพิจารณาจากรายงานของผู้รายงานพิเศษที่ผ่านมาจึงพบว่ายังคงมีการละเมิดสิทธิคนพิการอยู่เป็นจำนวนมาก

เมื่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการมีผลบังคับใช้ จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการขึ้น<sup>139</sup> (Committee on the Right of Persons with Disabilities ซึ่งต่อไปในบทที่ 3 นี้จะเรียกว่า “คณะกรรมการ”) เพื่อเป็นหน่วยงานตรวจตราอนุสัญญา ประเมินการปฏิบัติ

<sup>136</sup> Michael Ashley Steint, Disability Human Rights [Online], 2 November 2009. Available from: <http://hpod.pmhclients.com/pdf/disability-hr-stein.pdf>

<sup>137</sup> Ronald C. Stye. Recommendations for the United Nations and International NGOs, In The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal, (New York : Oxford University Press, 2003), p. 505.

<sup>138</sup> The secretariat of the African Decade of Persons with Disabilities, Appointment of UN Special Rapporteur on Disability [Online], 25 March 2010. Available from : <http://www.africandecade.org/document-repository/appointment-of-un-special-rapporteur-on-disability>

<sup>139</sup> Article 34 the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

ตามพันธกรณีของรัฐโดยพิจารณาจากรายงานของรัฐภาคี ทำหน้าที่รับข้อร้องเรียนของปัจเจกชน หรือกลุ่มที่ถูกละเมิดสิทธิตามที่อนุสัญญากำหนด และทำการไต่สวน รวมทั้งให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ<sup>140</sup>

องค์ประกอบของคณะกรรมการ ตลอดจนหน้าที่และความรับผิดชอบของ คณะกรรมการ พิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

### 1. องค์ประกอบของคณะกรรมการ

คณะกรรมการนั้นจะได้จัดตั้งขึ้นครั้งแรกภายใน 6 เดือนหลังจากที่ อนุสัญญาฉบับนี้มีผลใช้บังคับ องค์คณะของคณะกรรมการประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ซึ่งมีศีลธรรมสูง มีความรู้ความสามารถ เป็นอิสระ และมีความเชี่ยวชาญทางด้านสิทธิมนุษยชน ของคนพิการ และภายหลังที่มีการยื่นสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารเพิ่มอีก 60 ฉบับ จะสามารถ เพิ่มองค์คณะของคณะกรรมการได้อีก 6 คน ทำให้องค์คณะของคณะกรรมการมีจำนวนมากที่สุดได้ ไม่เกิน 18 คน ซึ่งสมาชิกของคณะกรรมการจะถูกคัดเลือกจากบรรดาผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็น ตัวแทนของรัฐภาคีโดยการลงคะแนนลับ โดยรัฐภาคีแต่ละรัฐอาจจะเสนอชื่อบุคคลหนึ่งคนจาก บรรดาคนชาติของตนเองเพื่อเข้ารับการคัดเลือกในแต่ละครั้ง ซึ่งการคัดเลือกสมาชิกของ คณะกรรมการในแต่ละครั้งนั้น จะมีเงื่อนไขสำคัญดังต่อไปนี้

1. ที่ประชุมของรัฐภาคีในการประชุมเพื่อคัดเลือกสมาชิกของ คณะกรรมการ จะต้องมิตัวแทนของแต่ละรัฐเข้าร่วมประชุมจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ส่วนของ จำนวนรัฐภาคีทั้งหมด

2. สมาชิกที่ได้รับเลือกนั้น จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงที่สุด และเป็นเสียงข้างมากโดยเด็ดขาดของคะแนนเสียงจากผู้แทนของรัฐภาคีที่เข้าประชุมและออกเสียง

---

<sup>140</sup> Handbook for Parliamentarians on the convention on the Rights of Persons with Disabilities and it's Optional Protocol. Exclusion to Equality: Realizing The Rights of Persons with Disabilities, p.26.

3. การคัดเลือกสมาชิกของคณะกรรมการ จะต้องมีความสัมพันธ์ดังนี้ คือ เป็นผู้ที่มีศีลธรรมสูง มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่เป็นที่ยอมรับทางด้านคนพิการ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการคัดเลือก

4. สมาชิกของคณะกรรมการนั้น จะต้องประกอบไปด้วยตัวแทนของภูมิภาคต่างๆ โดยการกระจายตามเขตภูมิศาสตร์อย่างเป็นธรรม และการตั้งผู้แทนตามอารยธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละรูปแบบ ตลอดจนระบบกฎหมายหลัก ความเสมอภาคทางเพศ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคนพิการร่วมด้วยอันเป็นปัจจัยที่สำคัญ

5. การคัดเลือกสมาชิกของคณะกรรมการในครั้งแรกนั้น จะทำการคัดเลือกภายในไม่เกิน 6 เดือน หลังจากอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้ โดยอย่างน้อยที่สุดคือ 4 เดือน ก่อนถึงวันเลือกตั้งของแต่ละครั้ง และจะมีการคัดเลือกทุกๆ 2 ปี โดยที่ประชุมของเหล่ารัฐภาคี นับตั้งแต่ได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการชุดแรก

6. สมาชิกของคณะกรรมการนั้น จะดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี (ยกเว้นสมาชิกในคณะกรรมการชุดที่สอง จำนวน 6 คน จะมีวาระเพียง 2 ปี โดยประธานคณะกรรมการ จะจับฉลากคัดเลือกสมาชิกในวาระการเลือกตั้งปกติ)

หากสมาชิกคนใดคนหนึ่งของคณะกรรมการถึงแก่กรรม หรือลาออก หรือแจ้งว่าตนไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ดี รัฐภาคีซึ่งเสนอชื่อของสมาชิกท่านนั้น จะต้องแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ เพื่อดำรงตำแหน่งแทนในระยะเวลาที่เหลือ ส่วนในเรื่องของค่าตอบแทนของสมาชิกนั้น จะได้รับค่าตอบแทนจากแหล่งการเงินของสหประชาชาติตามข้อกำหนด และเงื่อนไขซึ่งสหประชาชาติพิจารณา กำหนดโดยคำนึงถึงความสำคัญของภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

นอกจากนี้ คณะกรรมการยังมีสิทธิได้รับการอำนวยความสะดวก เอกสิทธิและความคุ้มกันที่ให้แก่สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ที่ปฏิบัติภารกิจเพื่อสหประชาชาติตามที่กำหนดไว้ในหมวดที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันของสหประชาชาติ

## 2. หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

อนุสัญญาให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเองที่จะกำหนดข้อบังคับในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอันเป็นเรื่องของรายละเอียดในการดำเนินงานและการปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับองค์กระหวางประเทศต่างๆที่จัดตั้งขึ้นตามอนุสัญญา โดยในส่วนของหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการซึ่งได้กำหนดไว้ในอนุสัญญานั้น คณะกรรมการจะมีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักๆคือการควบคุมและดูแลให้มีการปฏิบัติตามหลักการและพันธกรณีของอนุสัญญาหรือโดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา หรือเรียกว่า การตรวจตราอนุสัญญา หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการจึงมีดังนี้

1. หน้าที่พิจารณารายงานของรัฐภาคี การดำเนินการต่างๆของรัฐภาคี และกำหนดแนวทางเกี่ยวกับเนื้อหาของรายงาน พร้อมทั้งให้ความเห็นและข้อเสนอแนะตามที่เห็นสมควรแก่รัฐภาคีนั้นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามอนุสัญญาและสอดคล้องกับอนุสัญญา นอกจากนี้อาจร้องขอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามอนุสัญญาจากรัฐภาคีเพิ่มเติมได้อีก<sup>141</sup>

2. หน้าที่เชิญรัฐภาคีเข้าตรวจสอบร่วมกัน หากรัฐภาคีไม่ส่งรายงานภายในระยะเวลา 3 เดือน ภายหลังจากที่รัฐภาคีไม่ได้ส่งรายงานตามระยะเวลา และรัฐภาคีได้รับแจ้งจากคณะกรรมการถึงความจำเป็นในการตรวจสอบการปฏิบัติตามอนุสัญญานบนพื้นฐานของข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้<sup>142</sup>

3. หน้าที่ในการคำนึงถึงหนทางและวิธีการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของรัฐภาคีในการปฏิบัติตามอนุสัญญา โดยฝ่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ<sup>143</sup>

4. หน้าที่ในการประสานงานและให้ความร่วมมือ โดยเชิญทบวง การชำนาญพิเศษและองค์กรอื่น ๆ ของสหประชาชาติ ซึ่งมีสิทธิที่จะเป็นตัวแทนในการพิจารณาการปฏิบัติตามบทบัญญัติของอนุสัญญาภายในขอบเขตงานขององค์กร เพื่อให้เสนอรายงานและให้คำแนะนำเฉพาะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญาที่อยู่ในขอบข่ายอำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้น<sup>144</sup>

<sup>141</sup> Article 35 the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>142</sup> Article 36 the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>143</sup> Article 37 the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>144</sup> Article 38 the Convention on the Rights of Persons with Disabilities



5. หน้าที่ในการจัดทำรายงานทุก 2 ปี เกี่ยวกับการปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการ และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะที่พิจารณาจากรายงานและสารสนเทศที่ได้รับจากรัฐภาคีเป็นฐาน พร้อมทั้งข้อสังเกตจากรัฐภาคี (ถ้ามี) โดยจะต้องเสนอรายงานต่อสมัชชาสหประชาชาติและคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมด้วย<sup>145</sup>

อย่างไรก็ดี การปฏิบัติภารกิจในการตรวจตราอนุสัญญาของคณะกรรมการนั้น ควรที่จะจะต้องหารือกับองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่จัดตั้งขึ้นตามอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าการจัดทำรายงานข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะนำไปนั้น มีความสอดคล้องกันและเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดการซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ

การประชุมของคณะกรรมการได้เกิดขึ้นครั้งแรก<sup>146</sup> เมื่อวันที่ 23 - 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2009 ครั้งที่สอง<sup>147</sup> เมื่อวันที่ 19-23 ตุลาคม ค.ศ. 2009 และครั้งที่สาม<sup>148</sup> เมื่อวันที่ 22-26 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2010 โดยการประชุมทั้งสามครั้งได้จัดขึ้น ณ กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

### 3.6.2 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติและคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม

การปฏิบัติหน้าที่ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติและคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม มีหน้าที่โดยทั่วไปคือการส่งเสริมให้มีการเคารพและปฏิบัติตามหลักการของสิทธิมนุษยชน

โดยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมและสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติตามอนุสัญญา คือ การพิจารณารายงานของคณะกรรมการที่ส่งให้ทุก 2 ปี ซึ่งรายงานนั้นจะเกี่ยวกับการปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการ โดยพิจารณาผลของการตรวจตราอนุสัญญาในการปฏิบัติตามอนุสัญญาของรัฐภาคีของอนุสัญญา

<sup>145</sup> Article 39 the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>146</sup> Committee on the Rights of Persons with Disabilities First session CRPD/C/1/1

<sup>147</sup> Committee on the Rights of Persons with Disabilities Second session CRPD/C/2/3

<sup>148</sup> Committee on the Rights of Persons with Disabilities First Third CRPD/C/3/1

### 3.6.3 เลขานุการสหประชาชาติ

การปฏิบัติหน้าที่ของเลขานุการสหประชาชาติ มีหน้าที่โดยทั่วไปในการอำนวยความสะดวกและเป็นศูนย์ประสานงาน (Focal Point) ภายในระบบขององค์การสหประชาชาติ โดยการปฏิบัติหน้าที่ตามอนุสัญญา ของเลขานุการสหประชาชาติ มีดังนี้

1. หน้าที่เก็บรักษาอนุสัญญาฉบับนี้ พร้อมทั้งสัตยาบันสารและภาคยานุวัติสารของรัฐภาคี
2. หน้าที่รับเรื่องในการขอเสนอข้อแก้ไขอนุสัญญาของรัฐภาคี และการบอกเลิกอนุสัญญาที่รัฐภาคีทำเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมการแจ้งให้รัฐภาคีทราบถึงการบอกเลิกอนุสัญญา
3. หน้าที่เรียกประชุมรัฐภาคีและให้ความช่วยเหลือพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่รัฐภาคีของอนุสัญญาในการจัดการประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการและเรียกให้ประชุมกรรมการเป็นครั้งแรก

ทั้งนี้เมื่อได้พิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาแล้ว ในหัวข้อต่อไปจะเป็นการพิจารณาถึงกลไกในทางระหว่างประเทศสำหรับการให้ความคุ้มครองตามอนุสัญญา

### 3.7 กลไกในการดูแลและควบคุมให้มีการคุ้มครองตามอนุสัญญา

อนุสัญญาให้มีการจัดตั้งกลไกในการตรวจตราอนุสัญญาขึ้น 2 ระดับ คือ กลไกระดับภายในประเทศ และกลไกระดับระหว่างประเทศ พิจารณาได้ดังต่อไปนี้

#### 3.7.1 กลไกระดับภายในประเทศ<sup>149</sup>

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้บัญญัติหน้าที่ให้แก่รัฐซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการดูแลและควบคุมให้การปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา ดังนี้

1. อนุสัญญากำหนดให้รัฐภาคีจัดตั้งศูนย์ประสานงาน (Focal Point) โดยกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักหนึ่งหน่วยงาน หรือมากกว่าหนึ่งหน่วยงานภายในรัฐบาล

<sup>149</sup> Article 31, 33 and 35 the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

เกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญา และจะต้องให้ความสำคัญในการจัดตั้งหรือแต่งตั้งกลไกการประสานงานภายในรัฐบาล เพื่อดูแลประเด็นที่สนับสนุนในเกิดการดำเนินงานในภาคส่วนต่างๆ และในระดับต่าง ๆ

2. อนุสัญญากำหนดให้รัฐจัดตั้งโครงสร้างภายในประเทศ รวมถึงกลไกอิสระอย่างน้อยหนึ่งหน่วยงานตามความเหมาะสม เพื่อส่งเสริม คุ้มครอง และติดตามการดำเนินการตามอนุสัญญา

3. อนุสัญญากำหนดให้รัฐส่งเสริมให้ภาคประชาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการและองค์กรผู้แทนของคนพิการมีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญา

4. อนุสัญญากำหนดให้รัฐเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติ เพื่อช่วยประเมินผลการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา

5. อนุสัญญากำหนดให้รัฐภาคีต้องส่งรายงานฉบับสมบูรณ์เกี่ยวกับมาตรการในการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญา และความคืบหน้าในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิของคนพิการ โดยผ่านเลขาธิการสหประชาชาติ ภายในระยะเวลา 2 ปี หลังจากที้อนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้ และหลังจากนั้นรัฐภาคีจะต้องส่งรายงานฉบับต่อๆ ไปอย่างน้อยทุก ๆ 4 ปี และเมื่อคณะกรรมการร้องขอ

### 3.7.2 กลไกระดับระหว่างประเทศ

อนุสัญญาให้จัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการขึ้น ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการไปแล้วในหัวข้อข้างต้น โดยรายละเอียดของกลไกในการตรวจตราอนุสัญญาจะพิจารณาจากหน้าที่ของคณะกรรมการ คือ (1) หน้าที่การพิจารณารายงานของรัฐภาคี (2) หน้าที่การรับเรื่องร้องเรียน (3) หน้าที่กระบวนการไต่สวน โดยมีรายละเอียดดังนี้

## 1. การพิจารณารายงานของรัฐภาคี<sup>150</sup>

อนุสัญญากำหนดให้รัฐภาคีส่งรายงานฉบับสมบูรณ์เกี่ยวกับมาตรการในการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา โดยรายงานฉบับแรกนี้ควรจะต้องจัดตั้งกรอบงานของรัฐธรรมนูญ กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง และการบริหารในการดำเนินการตามอนุสัญญา ซึ่งรัฐภาคีจะต้องเสนอรายงานการดำเนินการตามพันธกรณีของตนให้แก่คณะกรรมการภายใน 2 ปี นับจากวันที่อนุสัญญามีผลบังคับใช้กับรัฐภาคีที่นั้น เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณารายงานดังกล่าว และคณะกรรมการสามารถขอข้อมูลเพิ่มเติมจากรัฐภาคีได้ เพื่อประกอบการพิจารณาและให้ความเห็นพร้อมข้อเสนอแนะ และส่งความเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวกลับไปยังรัฐภาคี เพื่อให้การดำเนินการตามพันธกรณีเป็นไปตามที่อนุสัญญากำหนดไว้

## 2. กระบวนการรับเรื่องร้องเรียนและกระบวนการไต่สวน

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ(Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities) เป็นตราสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา โดยระบุถึงประเด็นที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการมิได้กล่าวถึง นั่นคือ กระบวนการเพื่อให้การดำเนินการตามอนุสัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กระบวนการรับเรื่องร้องเรียนและกระบวนการไต่สวน<sup>151</sup> ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่ารัฐภาคีที่ถูกร้องเรียนนั้น ต้องยอมรับอำนาจของคณะกรรมการในการรับเรื่องร้องเรียนและเป็นภาคีของพิธีสารฉบับนี้<sup>152</sup>พิจารณาได้ดังนี้

1) กระบวนการรับเรื่องร้องเรียน (Individual Communications Procedure) พิธีสารได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการรับเรื่องร้องเรียนจากปัจเจกชนหรือตัวแทนซึ่งกระทำการในนามของปัจเจกชนที่ผู้เสียหายจากการละเมิดบทบัญญัติของอนุสัญญาโดยรัฐภาคี

<sup>150</sup> Article 35 the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>151</sup> Handbook for Parliamentarians on the convention on the Rights of Persons with Disabilities and it's Optional Protocol. Exclusion to Equality: Realizing The Rights of Persons with Disabilities, p.31.

<sup>152</sup> Article 1 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

ข้อร้องเรียนดังต่อไปนี้ คือ เงื่อนไขที่คณะกรรมการจะไม่พิจารณาเพื่อรับข้อร้องเรียน<sup>153</sup> ซึ่งมีกรณิดังต่อไปนี้

- (1) ข้อร้องเรียนซึ่งมิได้ระบุชื่อผู้ร้องเรียน
- (2) ข้อร้องเรียนที่เป็นการใช้สิทธิโดยมิชอบในการยื่นข้อร้องเรียนหรือโดยไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติอนุสัญญา
- (3) ข้อร้องเรียนดังกล่าวเคยได้รับการตรวจสอบโดยคณะกรรมการแล้ว หรือเคยได้รับการตรวจสอบ หรืออยู่ในระหว่างการตรวจสอบโดยกระบวนการสอบสวนหรือไกล่เกลี่ยระหว่างประเทศอื่น
- (4) การดำเนินการโดยใช้มาตรการเยียวยาภายในประเทศที่มีอยู่ยังไม่หมดสิ้น เว้นแต่การดำเนินการเยียवादังกล่าวล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่น่าจะทำให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (5) ข้อร้องเรียนไม่มีเหตุผลหรือนำหนักเพียงพอ
- (6) ข้อเท็จจริงของข้อร้องเรียนเกิดขึ้นก่อนพิธีสารมีผลใช้บังคับต่อรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง ยกเว้นกรณีที่ข้อเท็จจริงเหล่านั้นยังคงอยู่หลังจากวันที่พิธีสารมีผลใช้บังคับ

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาข้อร้องเรียนแล้วจะทำการตรวจสอบข้อร้องเรียนนั้น โดยการประชุมแบบปกปิดเป็นความลับ และจัดส่งข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อร้องเรียนพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ(หากมี)ไปยังรัฐภาคีที่ได้รับการกล่าวหาว่ากระทำละเมิดได้ทราบ<sup>154</sup>

ทั้งนี้ภายหลังจากการรับข้อร้องเรียนและก่อนการพิจารณาตัดสินข้อร้องเรียน คณะกรรมการอาจกำหนดให้รัฐภาคีจัดมาตรการชั่วคราวขึ้นเท่าที่จำเป็นแก่กรณี เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่ไม่อาจแก้ไขได้ ที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้ที่อ้างว่าตนได้ถูกละเมิดสิทธิ<sup>155</sup> หลังจากนั้นรัฐภาคีนั้นจะต้องให้ข้อสังเกตและความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษร หรือ ถ้อยแถลงเพื่ออธิบายเกี่ยวกับข้อร้องเรียนดังกล่าว พร้อมทั้งมาตรการแก้ไข ในกรณีที่มีมาตรการแก้ไขต่อคณะกรรมการภายในระยะเวลา 6 เดือน<sup>156</sup>

<sup>153</sup> Article 2 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>154</sup> Article 5 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>155</sup> Article 4 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>156</sup> Article 6 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

ภายหลังจากที่คณะกรรมการได้รับข้อสังเกตและความเห็นจาก รัฐภาคีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดแล้ว คณะกรรมการจะดำเนินการประชุมลับ แล้วจัดทำสรุปผลการพิจารณาไปยังรัฐภาคีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดนั้น โดยรัฐภาคีนั้นมีพันธกรณีให้ต้องยอมรับและปฏิบัติตามผลการพิจารณาของคณะกรรมการนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดที่เกิดขึ้น และคณะกรรมการอาจขอให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องแจ้งข้อมูลการดำเนินการตามผลการสอบสวน หลังจากสิ้นระยะเวลา 6 เดือน<sup>157</sup>

2) กระบวนการไต่สวน (Inquiry Procedure) พิธีสารได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการดำเนินการไต่สวน โดยกระบวนการไต่สวนจะเกิดขึ้นเมื่อคณะกรรมการได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ว่า รัฐภาคีใดกระทำการละเมิดสิทธิที่ระบุไว้ในอนุสัญญาอย่างร้ายแรงหรือเป็นระบบ คณะกรรมการอาจขอความร่วมมือกับรัฐภาคีที่ถูกกล่าวหาในการตรวจสอบข้อมูลและเสนอข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าวที่ได้รับ โดยคณะกรรมการอาจมอบหมายให้สมาชิกในคณะกรรมการหนึ่งคนหรือหลายคนดำเนินการไต่สวนข้อสังเกตตามที่รัฐภาคีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดได้เสนอมา รวมทั้งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้อื่นๆที่มีอยู่<sup>158</sup> และให้คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายนั้น ทำการรายงานผลต่อคณะกรรมการในทันที

ทั้งนี้การไต่สวนอาจรวมถึง การเดินทางเยือนรัฐภาคีที่ถูกกล่าวหาในกรณีที่มีความจำเป็นและโดยความยินยอมของรัฐภาคีนั้น โดยจะกระทำโดยลับ และจะขอความร่วมมือจากรัฐภาคีในทุกขั้นตอนของกระบวนการไต่สวน และในภายหลังจากที่คณะกรรมการได้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ว คณะกรรมการจะส่งผลการตรวจสอบดังกล่าวพร้อมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะกลับไปให้รัฐภาคีที่ถูกกล่าวหา และรัฐภาคีที่ถูกกล่าวหาจะต้องยื่นข้อสังเกตต่อคณะกรรมการภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ได้รับการตรวจสอบ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ<sup>159</sup>

<sup>157</sup> Article 7 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>158</sup> Article 6 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>159</sup> Article 7 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

### 3.8 การบังคับใช้อนุสัญญา

อนุสัญญานี้มีผลบังคับใช้เมื่อครบกำหนด 30 วัน โดยนับถัดจากวันที่รัฐภาคีได้มีการส่งมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารแก่เลขาธิการสหประชาชาติจนครบจำนวน 20 ฉบับแรกแล้ว และสำหรับรัฐภาคีหรือองค์การระหว่างประเทศที่ได้ให้สัตยาบันหรือได้ภาคยานุวัติ เมื่อได้มีการยื่นสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ 20 แล้ว อนุสัญญานี้จะมีผลบังคับใช้กับรัฐภาคีหรือองค์การรวมตัวระดับภูมิภาค เมื่อครบกำหนด 30 วันหลังจากวันที่รัฐภาคีหรือองค์การระหว่างประเทศได้ยื่นสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารของตนแก่เลขาธิการสหประชาชาติ<sup>160</sup>

ในเรื่องของข้อสงวนนั้นอนุสัญญานี้กำหนดไว้ว่า ห้ามทำการตั้งข้อสงวนที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของอนุสัญญา ซึ่งหากขัดต่อเจตนารมณ์ของอนุสัญญา ข้อสงวนนั้นอาจถูกถอนได้ทุกเวลา<sup>161</sup> เนื่องจากพันธกรณีต่างๆที่อนุสัญญากำหนดไว้ นั้น เป็นพันธกรณีที่มีความเกี่ยวเนื่องกันไม่อาจแยกจากกันได้ หากอนุญัตินี้ให้มีการตั้งข้อสงวนอาจทำให้ความพยายามที่จะส่งเสริม คุ้มครองและรับรองให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญา

การจัดทำอนุสัญญานี้ว่าด้วยสิทธิคนพิการ เป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มการส่งเสริม การให้ความคุ้มครอง และการรับรองสิทธิของคนพิการแก่คนพิการให้ดียิ่งขึ้น นอกจากการให้มีการจัดตั้งกลไกทั้งภายในระดับประเทศ และจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการซึ่งเป็นกลไกระหว่างประเทศเพื่อตรวจตราอนุสัญญาแล้ว และด้วยเหตุเพราะ อนุสัญญานี้ไม่ได้กำหนดแต่เพียงหลักการว่ารัฐภาคีต้องรับรองสิทธิของคนพิการเท่านั้น ยังมีข้อกำหนดหลักการของการเข้าถึงเพื่อเอื้อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิและได้รับประโยชน์จากสิทธินั้นอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยยกระดับของการให้ความคุ้มครองที่ดียิ่งขึ้น จึงสนับสนุนให้นานาชาติได้เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการจากการถูกระทำละเมิด โดยการยึดถือและปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญา

### 3.9 พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ซึ่งต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเรียกว่า “พิธีสาร” ได้เปิดให้มีการลงนามในวันที่ 30 มีนาคม ปี ค.ศ. 2007 ที่สำนักงานใหญ่แห่งสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา พิธีสารฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับในวันที่ 30

<sup>160</sup> Article 45 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>161</sup> Article 46 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

หลังจากวันที่มีการมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ 10 และขณะนี้พิธีสารมีผลใช้บังคับแล้วในวันที่ 3 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2008 โดยในเดือนเมษายน ค.ศ. 2010 ได้มีการลงนามพิธีสารแล้วจำนวน 88 ประเทศ และให้สัตยาบันพิธีสารจำนวน 52 ประเทศ

พิธีสารเป็นตราสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา โดยระบุถึงประเด็นที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการมิได้กล่าวถึง นั่นคือ กระบวนการเพื่อให้การดำเนินการตามอนุสัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กระบวนการรับเรื่องร้องเรียน (Individual Communications Procedure) และกระบวนการไต่สวน (Inquiry Procedure) สามารถพิจารณาขั้นตอนได้ในหัวข้อที่ 3.7.2 กลไกระดับระหว่างประเทศ กระบวนการทั้งสองนี้ มีเงื่อนไขว่า รัฐภาคีที่ถูกร้องเรียนนั้นต้องยอมรับอำนาจของคณะกรรมการในการรับเรื่องร้องเรียนและเป็นภาคีของพิธีสารฉบับนี้

กลไกการรับเรื่องร้องเรียนของพิธีสารฉบับนี้มีความคล้ายคลึงกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ กล่าวคือ รัฐภาคีจะต้องยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิคนพิการในการพิจารณาข้อเรียกร้องของปัจเจกชนหรือกลุ่มที่เรียกร้องสิทธิต่างๆที่ถูกกระทำละเมิดภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ<sup>162</sup> และคณะกรรมการสามารถร้องขอข้อมูลเพิ่มเติมหรือให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐภาคีได้<sup>163</sup> นอกจากนี้รัฐภาคีจะต้องอนุญาตให้คณะกรรมการเข้าตรวจสอบ รายงานผล และทำข้อเสนอแนะในเรื่องการกระทำละเมิดอย่างร้ายแรงและเป็นระบบภายใต้อนุสัญญา<sup>164</sup> ทั้งนี้ รัฐภาคีของอนุสัญญาจะเลือกลงนามหรือให้สัตยาบันในพิธีสารหรือไม่ก็ได้

ในส่วนของประเทศไทยแม้จะมีการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิคนพิการอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีความพยายามที่จะคำนึงถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการ โดยการปรับปรุงกฎหมายภายในเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญา และปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาแล้วอันจะเป็นการรับรองว่าคนพิการในประเทศไทยจะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิต่างๆตามที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญา การเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญานอกจากจะเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศแล้ว ยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย

<sup>162</sup> Article 1 of Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>163</sup> Article 3 and 5 of Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

<sup>164</sup> Article 6 of Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities



## บทที่ 4

### ผลกระทบทางกฎหมายต่อประเทศไทยในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

"..งานช่วยผู้พิการนี้ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้พิการ ไม่ได้เป็นผู้อยากพิการ และอยากช่วยตนเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาให้สามารถที่จะปฏิบัติงานอะไรเพื่อชีวิต และมีเศรษฐกิจของครอบครัว จะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัว หนักแก่ส่วนรวม ฉะนั้น นโยบายที่จะทำ ก็คือช่วยเขาให้ช่วยตนเองได้ เพื่อให้เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม..."\*

#### 4.1 การคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย

ผลการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2550 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า คนพิการในประเทศไทยมีจำนวนประมาณ 1.9 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.9 ของประชากรทั้งหมด ล้วนเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตแตกต่างกันไป แต่สิ่งที่คนพิการเหล่านี้ต้องเผชิญร่วมกันนั้น คือการถูกละเมิดสิทธิ ทั้งที่คนพิการก็เป็นมนุษย์เพียงแต่มีความแตกต่างจากคนปกติซึ่งไม่พิการ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการถือว่าเป็นความหลากหลายอย่างหนึ่งของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสิทธิของคนพิการจึงต้องเป็นเช่นเดียวกับสิทธิต่าง ๆ ที่คนในสังคมได้รับ นั่นคือสิทธิของความเป็นพลเมืองที่รัฐพึงต้องบัญญัติให้แก่พลเมืองของตน สิทธิเช่นว่านั้น เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและความเสมอภาค เป็นต้น<sup>1</sup> มนุษย์ย่อมมีสิทธิบางอย่างที่ติดตัวมาด้วยความเป็นมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยไม่สามารถโอนให้แก่กันได้และผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ เพราะการล่วงละเมิดสิทธิดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นการทำให้เสื่อมเสียต่อสภาพหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล

ประเทศไทยได้บัญญัติถึงสิทธิต่างๆของพลเมือง ตามที่ปรากฏในหลักการและเหตุผลในการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 อันมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุด อันเป็น

---

\* พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะกรรมการมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2517

<sup>1</sup> วิชิต จีระแพทย์, สิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศกับรัฐธรรมนูญไทย, (กรุงเทพ ฯ: กรุงเทพ, 2552), หน้า 15.

แม่บทของกฎหมายทุกฉบับได้บัญญัติสถานภาพความเป็นพลเมืองของประเทศไทยไว้ใน หมวด 3 ว่าด้วย “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย” ดังนั้นเมื่อจะพิจารณาการคุ้มครองสิทธิคนพิการของประเทศไทยนั้น ในเบื้องต้นควรพิจารณาความหมายของคำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” ว่ามีขอบเขตเพียงใด และคนพิการได้รับความคุ้มครองเพียงใด จากนั้นเมื่อเข้าใจสิทธิและเสรีภาพของคนพิการตามกฎหมายแล้ว จะพิจารณาถึงพัฒนาการในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการของประเทศไทย

#### 4.1.1 สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 คำว่าสิทธิและเสรีภาพยังไม่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายนักในประเทศไทย แต่เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย และมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทในการปกครองประเทศ รัฐธรรมนูญที่ใช้ในการปกครองประเทศนั้นนอกเหนือจากการจัดระบบบริหารประเทศแล้ว ความสำคัญยิ่งอยู่ที่ การประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของปวงชนชาวไทยที่สำคัญที่สุด คือ สิทธิขั้นพื้นฐานของปวงชนชาวไทยของกลุ่มคนต่างๆ ที่แตกต่างกัน เนื่องจากเพศ เชื้อชาติ การนับถือศาสนา อายุ ความพิการ ฯลฯ<sup>2</sup> ด้วยเหตุนี้คำว่าสิทธิและเสรีภาพจึงเริ่มมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

การร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ฉบับที่ 17) ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่างมากที่สุด และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพมากกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ผ่านมาในอดีต ความตื่นตัวในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น อาจเป็นเพราะประชาชนได้รับการศึกษามากขึ้น ประกอบกับอิทธิพลของรัฐธรรมนูญต่างประเทศ<sup>3</sup> และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) ของสหประชาชาติ อันเป็นการประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งประเทศไทยได้ออกเสียงสนับสนุน<sup>4</sup> รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

<sup>2</sup> วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ พวงแก้ว กิจธรรม และวัชรา ธีวไพบูลย์, รัฐธรรมนูญใหม่...ชีวิตใหม่ของคนพิการ. (กรุงเทพฯ: บริษัทเบญจผล จำกัด, 2550). หน้าค่านา.

<sup>3</sup> สกล สกลเดช. “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในหมวด 3 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” ใน สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2543), หน้า 25.

<sup>4</sup> สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน>

(ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2540 นี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้เริ่มปรากฏให้เห็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิของคนพิการบ้าง จากเดิมที่รัฐธรรมนูญ 16 ฉบับแรกมิได้กล่าวถึงเลย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ทุกหมวด ทุกมาตรา และทุกวรรค ล้วนมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ซึ่งกำหนดวิธีปฏิบัติของประชาชนทุกกลุ่ม รวมทั้งคนพิการ และรัฐ เพื่อความเป็นระเบียบในการปกครอง พร้อมทั้งส่งเสริมให้พลเมืองไทยทุกคนมีความ เป็นอยู่และการดำรงชีวิตในสังคมที่ดี ทั้งนี้ สถานภาพความเป็นพลเมืองของประเทศไทยได้ บัญญัติไว้อย่างชัดเจน ในหมวด 3 ว่าด้วย “สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย” เมื่อคนพิการเป็น พลเมืองของประเทศไทยเช่นกัน จึงควรได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในหมวดนี้ด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงต้องทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” ตาม รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทว่ามีขอบเขตเพียงใด เพื่อให้ทราบว่าคนพิการมีสิทธิและเสรีภาพ อย่างไรตามกฎหมายไทย

ความหมายของคำว่า “สิทธิ” (Rights) ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่ กระทำการใด โดยบุคคลอื่นจะต้องให้ความเคารพ จะละเมิดล่วงเกินหรือกระทำการใดๆ อันก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลไม่ได้<sup>5</sup> ทั้งนี้ บุคคลเป็นผู้เลือกใช้สิทธินั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดมาบังคับได้และไม่ว่าจะจะเป็นสิทธิประเภทใดไม่มีการบังคับว่าต้องใช้สิทธินั้นเสมอไป จะใช้หรือไม่ใช้สิทธิที่ตนเองมีอยู่ย่อมเป็นไปตามความสมัครใจของผู้มีสิทธิดังกล่าว และไม่ถือว่าเป็นการผิดกฎหมายหรือได้รับโทษแต่ประการใด สิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงเป็นสิ่งที่ ต้องผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหมดที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สิทธิเหล่านั้นมีผลใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ<sup>6</sup>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดสิทธิของประชาชนชาว ไทยไว้ ดังนี้ ยกตัวอย่างเช่น 1. สิทธิในครอบครัวและความเป็นอยู่ส่วนตัว คนไทยทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครอง เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว 2. สิทธิในการรับการศึกษาอบรม บุคคลย่อมมีความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษาขึ้นพื้นฐาน 12 ปี อย่างมีคุณภาพและทั่วถึง โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 3. สิทธิในการรับบริการทางด้านสาธารณสุขอย่างเสมอภาคและได้มาตรฐาน

<sup>5</sup> คมสัน ณ รังษี , สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : [http://www.boraiwit.ac.th/social/Constitution\\_right1.htm](http://www.boraiwit.ac.th/social/Constitution_right1.htm)

<sup>6</sup> วิษซ์ จีระแพทย์, สิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศกับรัฐธรรมนูญไทย, หน้า 84.

สำหรับผู้ยากไร้จะได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 4. สิทธิที่จะได้สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยรัฐจะให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะแก่บุคคลในสังคม เป็นต้น<sup>7</sup>

ความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” (Liberty) คือ ความเป็นอิสระของบุคคลในการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามความประสงค์ของตนโดยไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น และการทำนั้นต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะพูดอะไรก็ได้ ถ้าไม่เป็นการดูหมิ่น หรือหมิ่นประมาทผู้อื่น เป็นต้นซึ่งเสรีภาพใดที่มีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพนั้นอาจเป็นสิทธิด้วย จึงมักมีผู้เรียกรวมกันว่า “สิทธิเสรีภาพ”<sup>9</sup>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งได้แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดเสรีภาพของประชาชนชาวไทยไว้ ดังนี้ ยกตัวอย่างเช่น 1. เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ 2. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น 3. เสรีภาพในการประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม เป็นต้น<sup>10</sup>

สิทธิและเสรีภาพดังที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้นนี้ คนพิการทุกระดับความพิการทุกเพศ และทุกวัย ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทยย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเช่นเดียวกับบุคคลอื่นในสังคมเช่นกัน โดยมีสิทธิเสมอภาคกับบุคคลทั่วไปและไม่มีการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาที่ดี ตลอดจนได้รับสวัสดิการที่เหมาะสมอย่างเสมอภาคกับคนทั่วไปจากรัฐบาล ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติให้การรับรองสิทธิที่คนพิการพึงได้รับให้ชัดเจนขึ้นในมาตราต่างๆ ดังนี้

1. มาตรา 4 กล่าวถึงสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพและความเสมอภาค หมายถึง บุคคลทุกคนไม่เว้นใครคนใดคนหนึ่ง

<sup>7</sup> มาตรา 45,49,51,54 และ 64 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

<sup>8</sup> คมสัน, สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 9

<sup>9</sup> มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, บทที่ 5 แนวคิด และทฤษฎีในทางรัฐธรรมนูญว่าด้วยอำนาจอธิปไตย และสิทธิเสรีภาพ : เสรีภาพ [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : <http://e-learning.mfu.ac.th/mflu/1604101/chapter1/Lesson5.htm#51>

<sup>10</sup> มาตรา 34,45 และ 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2. มาตรา 28 บุคคลสามารถที่จะยกเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ เมื่อถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้

3. มาตรา 30 กล่าวถึงความเสมอภาคของบุคคลตามกฎหมาย ความเสมอภาคระหว่างเพศ ระหว่างหญิง ชาย รวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติ ทั้งในเรื่องศาสนา การศึกษา ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ สภาพทางกายหรือสุขภาพ ซึ่งครอบคลุมถึงความพิการด้วย แต่เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลง การมองเรื่องความพิการซึ่งเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งของการเลือกปฏิบัติที่ละเมิดสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพ ความเสมอภาค ได้วิวัฒนาการไปสู่ความซับซ้อน ดังนั้นคำว่าความพิการจึงไม่ได้เป็นเรื่องทางสภาพทางกายหรือสุขภาพเท่านั้น แต่เป็นเงื่อนไขทางสังคมที่เข้ามามีบทบาทต่อบุคคล เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จารีตประเพณี คติต่าง ๆ เจตคติ ทัศนคติ กฎหมาย และรวมถึงบริการโทรคมนาคมที่ทำให้เกิดความพิการ ฉะนั้นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างเรื่องความพิการจะกระทำมิได้ การเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมนั้นไม่มี เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 วรรค 4 จึงได้จัดมาตรการขึ้น เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

4. มาตรา 40 การส่งเสริมสิทธิคนพิการไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะสิทธิการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

5. มาตรา 40 (6) ได้กล่าวถึงเรื่องการอำนวยความสะดวก ให้กลุ่มบุคคลต่าง ๆ รวมถึงคนพิการ ให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้

6. มาตรา 49 กล่าวถึงเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกันในเรื่องการศึกษา โดยกำหนดให้คนพิการได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้สามารถเข้าถึงการศึกษาเท่าเทียมกับคนอื่นได้จริง ประเด็น คือ คนพิการจะสามารถได้รับประโยชน์ เข้าถึงสิทธิทางการศึกษาเท่าคนอื่นนั้นจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าบุคคลทั่วไป ดังนั้นรัฐจึงต้องจัดสรรงบประมาณพิเศษ เพราะถ้าได้เท่ากับคนปกติ ก็ไม่พอที่จะทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษาได้จริง

7. มาตรา 54 บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ และความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมจากรัฐ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงสิทธิโดยตรงของคนพิการในเรื่องของ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพ ความเสมอภาค

8. มาตรา 80 ไม่ได้บอกว่าเป็นสิทธิ แต่กำหนดเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องสงเคราะห์พัฒนา จัดสวัสดิการเพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งตนเองได้

9. มาตรา 152 กำหนดว่าถ้ามีการเสนอพระราชบัญญัติที่มีผลกระทบหรือที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หากไม่มีการตั้งกรรมาธิการเต็มสภา นั้น ก็ให้องค์กรของคนพิการ หรือองค์กรของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ เข้าไปเป็นกรรมาธิการเพื่อไปพิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวหนึ่งในสาม ทั้งนี้โดยมีสัดส่วนหญิงชายที่เท่าเทียมกัน ดังนั้นมาตรานี้จึงเป็นการเปิดทางไปสู่สิทธิอื่นๆ นั่นคือการมีส่วนร่วม เพราะถ้าไม่มีส่วนร่วม โอกาสที่จะได้เข้าไปแสดงสิทธินั้นก็จะเป็นไปไม่ได้ยาก

การมีสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นในรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้ต้องมีการออกกฎหมายที่รองรับสาระในรัฐธรรมนูญ และนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ

เมื่อได้เข้าใจถึงความหมายของคำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” ว่ามีขอบเขตเพียงใด และคนพิการได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพียงใดแล้ว ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงพัฒนาการในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการของประเทศไทยในหัวข้อถัดไป

#### 4.1.2 พัฒนาการในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการของประเทศไทย

ประเทศไทยได้เริ่มมีการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการขึ้น ภายหลังจากเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การฟื้นฟูสมรรถภาพของทหารบาดเจ็บและพิการ เป็นงานเวชศาสตร์ฟื้นฟู ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของวิชาแพทย์ จากนั้นได้พัฒนามากขึ้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณปี พ.ศ. 2491 โดยมีการจัดตั้งสถานปฐมพยาบาล ที่มีฐานะเป็นเพียงแผนกหนึ่งในกองสวัสดิการ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก (อผศ.) ในปี พ.ศ. 2512 ได้ยกฐานะสถานพยาบาลขึ้นเป็นกองแพทย์\* โดยรวมกิจการการรักษาพยาบาล การฟื้นฟูบำบัด และการฝึกอาชีพทหารผ่านศึกทุพพลภาพไว้ด้วยกัน เนื่องจากมีทหารพิการจากการสู้รบเป็นจำนวนมาก ทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญในการที่จะช่วยให้คนพิการเหล่านี้กลับมามีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2517 จึงได้ยก

---

\* กองแพทย์แห่งนี้ได้เกิดขึ้น โดยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยทรงมีพระราชดำริให้มีการดูแลทหารผ่านศึกพิการทุพพลภาพในด้านการฟื้นฟูบำบัด และการฝึกอาชีพ ทั้งได้เสด็จพระราชดำเนินเปิดอาคารด้วยพระองค์เอง เมื่อวันศุกร์ที่ 8 ตุลาคม 2513 เวลา 16.00 น.

ฐานะกองแพทย์ขึ้นเป็นโรงพยาบาลทหารผ่านศึก และได้เริ่มให้บริการในรูปโรงพยาบาล ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยเริ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยการจัดให้คนพิการอยู่ร่วมกับบุคคลทั่วไปและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม อย่างไรก็ตามคนพิการก็ยังคงต้องประสบอุปสรรคทางสิ่งแวดล้อมในสังคม เช่น การที่คนพิการจะเข้าไปใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ

องค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญเรื่องสิทธิ โอกาส และความเสมอภาคของคนพิการ โดยในปี พ.ศ. 2514 (ค.ศ. 1971) ได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ และในปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องสิทธิและโอกาสของคนพิการเช่นกัน โดยหน่วยงานต่างๆร่วมกับคนพิการได้ยกย่องพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ในปี พ.ศ. 2524 เป็นปีคนพิการสากล ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ประกาศไว้ รัฐบาลได้ถูกขอให้จัด กิจกรรมเพื่อคนพิการและออกกฎหมายสำหรับคนพิการแต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้จึงออกเป็นแผนการสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติระยะยาว (พ.ศ.2525-2534) มาใช้ก่อน แต่จนกระทั่งปี พ.ศ. 2526 การร่างกฎหมายก็ยังไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จ

หลังจากการยกย่องพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เป็นเวลา 12 ปี ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ประกาศใช้ไว้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายฉบับแรกในประเทศไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง เนื่องจากก่อนหน้านี้จะมีการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่เคยมีการบัญญัติว่าคนพิการได้รับสิทธิอย่างไร ในกฎหมายของประเทศไทยมาก่อนเลย นอกจากจะอยู่ในข้อห้ามหรือข้อยกเว้น

พระราชบัญญัตินี้ประกอบด้วยมาตราจำนวน 20 มาตรา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่คนพิการเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งของประเทศ แต่เนื่องจากสภาพของ ความพิการเป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต ในการประกอบอาชีพและในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม และโดยที่สมควรสนับสนุนส่งเสริมให้คนพิการได้มีโอกาสในด้านต่าง ๆ สามารถดำรงชีวิตประกอบอาชีพและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมเท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป ในการนี้สมควรให้คนพิการได้รับการคุ้มครอง การสงเคราะห์ การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์

ทางการศึกษา ทางสังคมและการฝึกอาชีพตลอดจนแก้ไขปัญหาและขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่คนพิการ รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูลและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (หมายเหตุของพระราชบัญญัติ) และมีกฎหมายลูกหรือกฎกระทรวง ที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ที่สำคัญมี 5 ฉบับ พิจารณาโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

### 1. ด้านการจ้างงานคนพิการ

บัญญัติไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2537 ว่าด้วย การจ้างงานคนพิการและการสมทบเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ออกตามความใน มาตรา 17 และ มาตรา 20 ของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดให้บริษัทเอกชนจ้างคนพิการเข้าทำงาน โดยมีเป้าหมายคือเพื่อกำหนดสัดส่วนของลูกจ้างพิการที่บริษัทเอกชนต้องจ้าง และอัตราค่าทดแทนที่นายจ้างหรือเจ้าของบริษัทต้องจ่ายให้แก่กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยนายจ้างที่มีลูกจ้างมากกว่า 200 คน จะต้องจ้างคนพิการเพิ่ม 1 คน ต่อลูกจ้างทุก 100 คนที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ นายจ้างที่ไม่จ้างคนพิการจะต้องสมทบเงินเข้ากองทุนเพื่อคนพิการ

### 2. ด้านการจดทะเบียนคนพิการและสิทธิประโยชน์

มีการจดทะเบียนคนพิการขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ตามระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยการจดทะเบียนคนพิการ พ.ศ. 2537 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2537

### 3. ด้านประเภทของคนพิการ

บัญญัติไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2537 ว่าด้วย การกำหนดประเภทและเกณฑ์สำหรับคนพิการ ออกตามความในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กำหนดว่าคนพิการหมายถึงคนที่มีความผิดปกติหรือ บกพร่องทางร่างกายทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ กำหนดประเภทและเกณฑ์สำหรับคนพิการ โดยแบ่งคนพิการออกเป็นคนที่มีความพิการทางการมองเห็น ทางการได้ยิน ทางการสื่อความหมาย ทางกายหรือการเคลื่อนไหว ทางจิตใจหรือพฤติกรรม ทางสติปัญญาหรือความสามารถในการเรียนรู้

### 4. ด้านการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

บัญญัติไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2537 ว่าด้วย การให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายสำหรับการดูแลรักษาและอุปกรณ์ ออกตามความใน



มาตรา 15 ของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กำหนดให้คนพิการที่จดทะเบียนตาม มาตรา 14 ได้รับบริการทางการแพทย์ ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์และค่าดูแลรักษา และอุปกรณ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขสภาพทางกาย สติปัญญาหรืออารมณ์หรือพัฒนาสภาพที่ คนพิการเป็นอยู่

5. ด้านการจัดหาผลประโยชน์และการใช้จ่ายเงินกองทุนฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการ

บัญญัติไว้ในระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยการ จัดหาผลประโยชน์และการใช้จ่ายเงินของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2536 อาศัย อำนาจตามความในมาตรา 6 (5) และมาตรา 16 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ พ.ศ. 2534 เพื่อการบริหารกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในการจัดหาผลประโยชน์ และใช้จ่ายเงินของกองทุนเป็นประโยชน์แก่คนพิการทางการแพทย์ การศึกษา สังคม และการฝึก อาชีพ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติถึงเรื่องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ของ คนพิการ และกำหนดหน้าที่ของรัฐในการสงเคราะห์คนพิการเพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งตนเองได้ ในมาตรา 30, 37, 43, 52, 55, 80 และมาตรา 109

ขณะนั้นคนพิการเป็นจำนวนมากได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนา ความสามารถในด้านต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 แต่อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ไม่อาจประสบผลได้สมบูรณ์ หาก คนพิการยังไม่สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างอิสระด้วยศักดิ์ศรี และคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่คนพิการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง หน่วยงานต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องจึงได้มีความเห็นร่วมกันในการที่จะเสนอปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย เพื่อให้สังคม และรัฐให้โอกาสและยอมรับคนพิการ รวมถึงการได้รับการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพและสนับสนุนจาก ครอบครัว ชุมชน สังคม ให้ได้รับสิทธิ โอกาสและความเสมอภาค โดยกำหนดเป็นนโยบายและ วางแผนงานพัฒนาประเทศในทุกด้านโดยให้คำนึงถึงสิทธิและความต้องการของคนพิการ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป จึงได้มีการประกาศใช้ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พ.ศ.

2541<sup>11</sup> เพื่อเป็นการแสดงถึงความตั้งใจจริงของรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการให้โอกาสคนพิการในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติไว้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้วยความเสมอภาคในฐานะพลเมืองไทย ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและได้รับการปกป้องจากการถูกเอาเปรียบของบุคคลและสังคม รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการได้นำไปปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนพิการและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเป็นอย่างดี

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการตรา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งบัญญัติถึงสิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษาของคนพิการไว้ใน มาตรา 10<sup>12</sup> ให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ด้วยการจัดรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ต่อมาจึงได้มีการร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 และร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545 ซึ่งออกตามความในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

<sup>11</sup> ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พ.ศ. 2541 [ออนไลน์], 10 ตุลาคม 2552. แหล่งที่มา : [www.ilchonburi.org/law/la0005.doc](http://www.ilchonburi.org/law/la0005.doc)

<sup>12</sup> พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 10 บัญญัติว่า  
“การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น”

ในปี พ.ศ. 2545 มีการตราพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยให้ความสำคัญคุ้มครองคนพิการในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ถือว่าเป็นสวัสดิการจากรัฐ ที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ<sup>13</sup> อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีมติในการประชุมครั้งที่ 7 (15/2546) วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ได้จัดทำประกาศสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของทหารผ่านศึกและคนพิการ\* และในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของทหารผ่านศึกและคนพิการ (ฉบับที่ 2) เพื่อปรับปรุงแก้ไข คำนิยามของคนพิการ ให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขและใช้สิทธิรับบริการสาธารณสุขจากหน่วยบริการของรัฐได้ทุกแห่ง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมีมติในการประชุมครั้งที่ 10/2548 วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2548

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2544 ประเทศไทยได้รับรางวัล FDR (Internal Disability Award) ซึ่งพิจารณาจากความก้าวหน้าและการพัฒนางานด้านคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่รัฐจัดไว้ รัฐจึงบัญญัติกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 มีผลบังคับใช้เมื่อพ้น 60 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยกำหนดให้อาคารสถานที่ที่มีการก่อสร้าง หรือดัดแปลงอาคาร ภายหลังจากกฎกระทรวงฉบับนี้มีผลในการประกาศใช้ พึงต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก

<sup>13</sup> มาตรา 5 ของพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 บัญญัติว่า

“บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดโดยพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการอาจกำหนดให้ บุคคลที่เข้ารับบริการสาธารณสุขต้องร่วมจ่ายค่าบริการในอัตราที่กำหนดให้แก่หน่วยบริการในแต่ละครั้งที่เข้ารับบริการ เว้นแต่ผู้ยากไร้หรือบุคคลอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดไม่ต้องจ่ายค่าบริการ”

\* ข้อ 2 ของประกาศสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของทหารผ่านศึกและคนพิการให้ทหารผ่านศึกหรือคนพิการใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขภายใต้ประเภท และขอบเขตบริการสาธารณสุข ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ณ หน่วยบริการประจำของตน เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นอาจไปใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุข ณ หน่วยบริการอื่นของรัฐก็ได้

ความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชราตามที่กำหนด โดยปฏิบัติตาม เงื่อนไขที่ กฎกระทรวงได้กำหนดไว้

ในปี พ.ศ. 2549 ประเทศไทยได้พยายามร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ทำให้องค์กรด้านคนพิการเรียกร้องให้มีการเพิ่มเติมสิทธิของคนพิการให้ชัดเจนและมากขึ้นกว่าเดิม ด้วยการเพิ่มเติมถ้อยคำเพื่อแสดงให้เห็นว่า รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องให้การรับรองสิทธิคนพิการ เป็นการ พัฒนาคอนพิการให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม ไม่ใช่ให้การ สงเคราะห์แก่คนพิการ ทำให้มองข้ามศักยภาพของคนพิการซึ่งถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ ทำให้คน พิการขาดโอกาสและขาดพลังทางสังคม เป็นแต่เพียงผู้รับการสงเคราะห์เท่านั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงได้ประกาศในราช กิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 มีหลายมาตราที่บัญญัติเกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของคนพิการ และการไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยเน้น ย้ำบทบาทหน้าที่ของประเทศว่ามีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างกลไก มาตรการเพื่อนำไปสู่สิทธิและ ความเท่าเทียมเหล่านั้น โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และ คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือคนพิการด้วย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายแม่บทคือรัฐธรรมนูญแล้ว จึงมีการ พิจารณาเปลี่ยนแปลงกฎหมายลูกฉบับต่างๆ เนื่องจากพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ใช้บังคับมาเป็นเวลาช้านาน ทำให้สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการสงเคราะห์ และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และคนพิการจำนวนมาก ยังคงถูกละเมิดสิทธิอยู่เนื่องจากมีข้อบกพร่องในส่วนของตัวกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบต่างๆ ที่จำกัดสิทธิหรือเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ทำให้คนพิการไม่มีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกับผู้อื่น อีกทั้งพระราชบัญญัติมีช่องโหว่มากมาย เช่น การไม่มีบทลงโทษทำให้เกิดการละเลยที่จะปฏิบัติตาม รัฐจึงดำเนินการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

คณะอนุกรรมการด้านผู้พิการได้ใช้เวลาในช่วงมีนาคมถึงเมษายน พ.ศ. 2550 จัดการประชุมทุกสัปดาห์เพื่อจัดทำ “ร่าง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการ พ.ศ. ....” เพื่อเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในเวลาต่อมา พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2550 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพของคนพิการ และที่สำคัญคือ การเปิดโอกาสให้คนพิการสามารถเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐได้ นับว่าเป็นก้าวที่สำคัญของการแสดงถึงความเสมอภาค ที่ภาครัฐมอบให้แก่ประชาชน และเป็นความเท่าเทียมของภาครัฐและเอกชน ที่จะมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันมิใช่เป็นการผลักภาระให้เอกชนฝ่ายเดียวเช่นในอดีตที่ผ่านมา<sup>14</sup>

มีการแก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญ เช่น เรื่องของคำนิยามให้ชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น คนพิการสามารถร้องต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติให้มีคำสั่งเพิ่มถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ และสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ เป็นต้น

หลังจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้ เริ่มมีการพิจารณาเพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติเดิมที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ หรือออกพระราชบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการฉบับใหม่ โดยพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับคนพิการโดยเฉพาะฉบับต่อมา คือ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปี พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปี พ.ศ. 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 คำนี้ถึงว่า การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการ มีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ

อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปี พ.ศ. 2551 จะต้องดำเนินการตามอนุบัญญัติในรูปแบบของกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ พระราชกฤษฎีกา และพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลรัษฎากร เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง

<sup>14</sup> ศรีธัญญ์ ธิติลักษณ์, ภูมิคุ้มกันคอร์รัปชัน : ผู้พิการกับสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ [ออนไลน์], 11 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : [www.tddf.or.th/tddf/constitution/readart.php?id=00555](http://www.tddf.or.th/tddf/constitution/readart.php?id=00555)

เห็นได้ว่า วิวัฒนาการของกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในระดับประเทศหรือในระดับสากลมีความคล้ายกัน โดยได้พยายามออกกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการให้ครอบคลุมที่สุด โดยหวังว่าจะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการชี้นำสังคมให้ตระหนักถึงสิทธิคนพิการ ค่อยๆปรับบริบททางสังคม เพราะในบางเรื่องการมีกฎหมายชี้นำก็ประสบความสำเร็จได้ แต่อย่างไรก็ตามหากคนในสังคมยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนพิการ เจ้าหน้าที่รัฐละเลย ไม่ใส่ใจที่จะบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และที่สำคัญที่สุดหากสังคมยังเป็นสังคมที่อาศัยอำนาจนิยม และมีเวทนานิยม ไม่สามารถเปลี่ยนเป็นสังคมฐานสิทธิได้ แม้จะมีกฎหมายที่ดีเพียงใด การละเมิดสิทธิคนพิการก็ยังคงมีให้เห็นอยู่เรื่อยไป

ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อรองรับการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา ซึ่งประเทศไทยได้มีกฎหมายรองรับอนุสัญญาอยู่แล้ว คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 อันมีเจตนารมณ์เช่นเดียวกันกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการในอันที่จะช่วยส่งเสริมคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิของคนพิการ

ซึ่งในหัวข้อที่ 4.4 จะได้ทำการพิจารณาว่ากฎหมายภายในของประเทศไทยนั้นมีความสอดคล้องกับอนุสัญญาเพียงพอหรือไม่ หรือยังมีความขัดแย้งเพียงใด แต่อย่างไรก็ดี ก่อนที่จะพิจารณาในเรื่องของพันธกรณีของรัฐภาคี ในเบื้องต้นผู้เขียนจะศึกษาในเรื่องของการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของประเทศไทย ในหัวข้อถัดไป

#### 4.2 การเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของประเทศไทย

ในช่วงของการพิจารณาทบบัญญัติของร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการนั้น ประเทศไทยได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาในครั้งนั้นด้วย โดยคณะผู้แทนไทย\* ได้มีบทบาทนำและสำคัญในการเจรจากร่างอนุสัญญา ในกรอบคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อการพิจารณาร่างอนุสัญญา ระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการ (Ad Hoc Committee on a Comprehensive and Integral International Convention on the Protection and Promotion of the Rights of Persons with Disabilities - AHC) มาโดยตลอด ประเทศไทยได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 27 ประเทศในคณะทำงานเพื่อยกร่างเอกสารพื้นฐานในการเจรจาร่างอนุสัญญา

---

\* กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสมาชิกวุฒิสภามณฑลเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นผู้แทนคนพิการและนายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้แล้วความก้าวหน้าในการดำเนินการภายในประเทศและบทบาทนำในระดับภูมิภาคของไทยยังได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ คือ 1. ประเทศไทยมีบทบาทนำในการประชุมระดับภูมิภาค คือ Regional Workshop towards a Comprehensive International Convention on Protection and Promotion of Rights and Dignity of Persons with Disabilities ซึ่งจัดขึ้นที่สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia Pacific-ESCAP) กรุงเทพมหานคร โดยประเด็นที่สำคัญส่วนใหญ่ที่ระบุไว้ในอนุสัญญา ได้มาจากเอกสาร Bangkok Draft ซึ่งเป็นผลของการจัดประชุมดังกล่าว และ 2. ประเทศไทยเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเพื่อคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก (Asia Pacific Center for Disability-APCD) ซึ่งดำเนินการภายใต้ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่น และได้รับการรับรองสถานะจากคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP)

เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2549 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้ประเทศไทยลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการในวันแรกที่เปิดให้มีการลงนาม แม้ว่าการลงนามอนุสัญญาโดยยังไม่ให้สัตยาบันนั้นยังมีได้มีผลผูกพันกับไทยในฐานะรัฐภาคี แต่ตามอนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยการทำสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ซึ่งถือเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศได้กำหนดให้รัฐที่ทำการลงนามความตกลงระหว่างประเทศและยังมีได้ให้สัตยาบันความตกลงระหว่างประเทศนั้น ๆ จะต้องละเว้นจากการกระทำที่จะขัดต่อจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของความตกลงฯ ฉบับนั้นด้วย

สำหรับขั้นตอนการดำเนินการต่อไปภายหลังจากที่มีการลงนามอนุสัญญาฯ แล้ว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ดังกล่าว ได้จัดประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาการให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ โดยพิจารณาว่ามีกฎหมายภายในเพียงพอที่จะรองรับพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาฯ แล้วหรือไม่ มีความจำเป็นต้องแก้ไขหรือออกกฎหมายเพิ่มเติมใดบ้างเพื่อจะได้สามารถให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ ดังกล่าวต่อไป

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้เสนอต่อคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในคราวประชุมครั้งที่ 1/2551 วันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2551 ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธาน ให้มีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ และมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รวบรวมความเห็นจากการประชุมเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาอนุสัญญาฯ ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการเพื่อเตรียมการให้สัตยาบัน ซึ่งมี

กระทรวงที่เกี่ยวข้องทุกกระทรวง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกรุงเทพมหานครเข้าร่วมประชุมเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป เนื่องจากอนุสัญญาฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อคนพิการอย่างมาก โดยเน้นในเรื่องการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ ทั้งในด้านกฎหมาย การปกครอง และการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกันของคนพิการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสาร และบริการสาธารณะ การยอมรับความเท่าเทียมกันของคนพิการในทางกฎหมาย สำหรับโอกาสในการเข้ารับการศึกษา การเข้าทำงาน การรักษาพยาบาล การประกันสิทธิโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

ซึ่งอนุสัญญาจะมีผลใช้บังคับ ในวันที่สามสิบนับถัดจากวันที่ได้มีการมอบสัตยาบันสารและภาคยานุวัติสารฉบับที่ยี่สิบแล้ว ส่วนรัฐแต่ละรัฐหรือองค์กระหวางประเทศระดับภูมิภาคซึ่งได้ให้สัตยาบัน ยืนยันอย่างเป็นทางการ หรือได้เข้าภาคยานุวัติภายหลังจากที่ได้มีการมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่ยี่สิบ อนุสัญญาจะมีผลใช้บังคับกับรัฐนั้นสามสิบวันหลังจากวันที่รัฐนั้นได้มอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารของตนแล้ว ซึ่งอนุสัญญานี้มีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2551

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2551 เห็นชอบให้ประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ตามที่กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ และมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประสานกับกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเตรียมการให้สมบูรณ์ก่อนการให้สัตยาบันอนุสัญญานี้ต่อไป ทั้งนี้ ให้รับข้อสังเกตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปประกอบการพิจารณาด้วย

ในการนี้กระทรวงการต่างประเทศได้มีความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ดังนี้

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการไม่เข้าข่ายหนังสือสัญญาตามมาตรา 190 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เนื่องจากไม่จำเป็นต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาฯ ซึ่งเป็นความเห็นของที่ประชุมเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเพื่อเตรียมการให้สัตยาบัน

2. มาตรา 18 วรรคหนึ่ง (ก) ของอนุสัญญาฯ ระบุว่า “รัฐภาคีรับรองให้คนพิการมีสิทธิในการได้และเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และจะต้องไม่ถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการ” แต่คำว่า “คนพิการ” ในข้อดังกล่าว อาจถูกตีความว่ามีความหมายครอบคลุมถึงคนพิการที่เป็นบุคคลไร้สถานะด้วย ซึ่งจะไม่สอดคล้องกับหลักการให้สัญชาติตามพระราชบัญญัติ



สัญญาชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญญาชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จึงควรจัดทำคำแถลงตีความ (Interpretative Declaration) โดยระบุว่า ในการปรับใช้และการตีความของไทยเกี่ยวกับมาตรา 18 วรรคหนึ่งของอนุสัญญาฯ การให้สัญญาชาติต้องเป็นไปตามกฎหมายไทย

3. มาตรา 18 วรรคสอง ของอนุสัญญาฯ ที่ระบุว่า “เด็กพิการจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังจากเกิด และจะมีสิทธิตั้งแต่เกิดในการมีชื่อ มีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ” ไม่สอดคล้องกับหลักการให้สัญชาติแก่เด็กที่เกิดในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสัญญาชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญญาชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และเป็นประเด็นที่ประเทศไทยตั้งข้อสงวนไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (มาตรา 7) ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง ดังนั้น จึงควรจัดทำคำแถลงตีความเช่นเดียวกับมาตรา 18 วรรคหนึ่ง ข้างต้น

4. เพื่อความรอบคอบ พันธกรณีตามมาตรา 27 วรรคหนึ่ง (ซ) ของอนุสัญญาฯ ซึ่งเกี่ยวกับการว่าจ้างคนพิการในการทำงานของภาครัฐ ควรมีการตรวจสอบการว่าจ้างคนพิการโดยส่วนราชการอื่นที่มีใช้ฝ่ายบริหารด้วย อาทิ สถาบันศาลยุติธรรม องค์การมหาชน และหน่วยงานอิสระ

5. ตามแนวปฏิบัติของไทย การจัดทำรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ภายใต้พันธกรณีตามมาตรา 35 ของอนุสัญญาฯ ได้แก่ ส่วนราชการเจ้าของเรื่อง ดังนั้น สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงควรรับผิดชอบในการจัดทำรายงานดังกล่าว

6. เพื่อให้การปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและสมบูรณยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับระดับการพัฒนาของประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาฯ แล้ว ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาออกมาตรการทางบริหารหรือกฎกระทรวงระเบียบ และข้อบังคับของฝ่ายบริหารเพิ่มเติม ซึ่งเป็นไปตามอนุสัญญาฯ ที่บางข้อมีความยืดหยุ่น เช่น มาตรา 4 ของอนุสัญญาฯ ที่ระบุให้รัฐปฏิบัติตามพันธกรณีในขอบเขตสูงสุดเท่าที่ทรัพยากรที่มีอยู่ของตนหรือการปรับเปลี่ยนที่จำเป็นและเหมาะสมโดยไม่ก่อให้เกิดภาระอันเกินควรตามนิยามของการเลือกอันวายที่สมเหตุผล

ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฯ ด้วยสิทธิคนพิการแล้ว เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ดังนั้นอนุสัญญานี้จึงมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2551

สาระสำคัญของอนุสัญญา คือ รัฐภาคีที่มีพันธกรณีที่จะต้องจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบ ทั้งในด้านกฎหมาย การปกครอง และการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งรวมถึง การกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันการเข้าถึงและใช้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันของคนพิการ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะ การยอมรับความเท่าเทียมกันของคนพิการในทางกฎหมายสำหรับโอกาสในการรับการศึกษา การเข้าทำงาน การรักษาพยาบาล การประกันสิทธิและโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทาง การเมืองอย่างเท่าเทียมกันกับบุคคลทั่วไป

ทั้งนี้ รัฐภาคีจะต้องกำหนดผู้ประสานงาน (Focal points) และกลไกประสานงาน ในรัฐบาลเพื่อเป็นกลไกหลักในการผลักดันและตรวจสอบการอำนวยการอนุสัญญา โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเต็มที่และ รัฐภาคีที่มีพันธกรณีที่ จะต้องเผยแพร่อนุสัญญา ให้ประชาชนทั่วไปทราบอย่างทั่วถึง โดยรวมถึงการเผยแพร่ในรูปแบบ ที่คนพิการในด้านต่างๆ สามารถเข้าถึงได้ และรัฐภาคีต้องเสนอรายงานต่อคณะกรรมการว่าด้วย สิทธิของคนพิการภายใน 2 ปี นับจากวันที่อนุสัญญา มีผลใช้บังคับกับรัฐภาคีนั้นๆ ซึ่งประเทศไทยต้องจัดทำรายงานภายในวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2553

การที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการยืนยันความสำคัญที่ ไทยให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพราะอนุสัญญาฉบับนี้เป็นหนึ่งในอนุสัญญาเฉพาะ ด้านเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนซึ่งไม่ได้กำหนดสิทธิมนุษยชนใหม่ไปกว่าอนุสัญญาระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนที่เข้าร่วมเป็นภาคีแล้วแต่อย่างใด

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาเฉพาะด้านเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ภายใต้กรอบของสหประชาชาติแล้วจำนวน 6 ฉบับ จากทั้งหมด 9 ฉบับ\* และการเข้าร่วมเป็นภาคี

---

\* อนุสัญญาเฉพาะด้านเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนภายใต้กรอบของสหประชาชาติที่ไทยเข้าร่วมเป็นภาคี แล้ว มีจำนวน 6 ฉบับ ดังนี้

1. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-CEDAW) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528
2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child-CRC) เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535
3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2539

ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ จึงเป็นเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาเฉพาะด้านเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนภายใต้กรอบของสหประชาชาติ ฉบับที่ 7 ซึ่งในการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญานั้น ประเทศไทยได้คำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ในการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา ดังจะกล่าวต่อไปนี้

#### 4.2.1 ผลดีต่อประเทศไทยในการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา

1. ช่วยกระตุ้นให้ประชาชน องค์กรต่างๆ ของรัฐและเอกชน รวมทั้งผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิคนพิการ
2. ทำให้ประเทศไทยมีมาตรการขจัดอุปสรรคจากภายนอกซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการขัดขวางการมีส่วนร่วมในสังคมรวมทั้งแก้ไขความเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการ ที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติและขัดขวางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ อันจะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นกว่าเดิม
3. เป็นหลักประกันว่าคนพิการจะได้รับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และเข้าถึงสิทธิต่างๆ ได้อย่างแท้จริง
4. ช่วยส่งเสริมการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนต่อคนพิการที่มีอยู่ก่อนนั้น ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น
5. ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนของกฎหมาย คือ การเพิ่มเติม ปรับปรุง และแก้ไขกฎหมายภายในของประเทศไทยที่ยังขัดกับอนุสัญญา ให้สอดคล้องไปในทางเดียวกันกับอนุสัญญา

---

4. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

5. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination-CERD) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546

6. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment-CAT) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550

สำหรับอนุสัญญาหลักอีก 2 ฉบับที่ไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีคือ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว (Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families)

6. ก่อให้เกิดการปรับปรุงกลไกในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้การบังคับใช้นั้นได้ผลดียิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ

7. มีการดำเนินการเพื่อตรวจตราการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาของประเทศไทยในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ ทำให้ประเทศไทยสามารถดำเนินมาตรการต่างๆได้อย่างเหมาะสม โดยสอดคล้องกับเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา

8. เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับพันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยให้การรับรอง และอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยให้สัตยาบันเพื่อเข้าร่วมเป็นภาคีแล้ว เพื่อยืนยันถึงความสำคัญที่ประเทศไทยให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

9. ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทยให้ดีขึ้น โดยแสดงให้เห็นถึงการส่งเสริม สนับสนุนการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมชื่อเสียงของประเทศไทยให้ก้าวหน้า

#### 4.2.2 กระบวนการในการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการฉบับนี้ เป็นสนธิสัญญาแบบพหุภาคี (Multilateral Treaty) ที่รัฐทั้งปวงสามารถเข้าร่วมเป็นภาคีได้ ภายหลังจากที่สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติให้การรับรองเปิดให้รัฐต่าง ๆ ลงนามเมื่อวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ.2007 ซึ่งมี 82 รัฐที่ได้ลงนามในอนุสัญญา 44 รัฐได้ลงนามในพิธีสาร และ 1 รัฐที่ให้สัตยาบันอนุสัญญา ถือเป็นอนุสัญญาที่มีจำนวนผู้ลงนามในวันแรกสูงสุดของประวัติศาสตร์สหประชาชาติ และเป็นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับแรกของศตวรรษที่ 21 ซึ่งเปิดโอกาสให้องค์การระดับภูมิภาค เข้าร่วมลงนามด้วย อันแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือในเรื่องการคุ้มครองสิทธิคนพิการ อนุสัญญาและพิธีสารนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ.2008\*

การเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาในที่นี้ หมายความว่าถึง การยินยอมให้สนธิสัญญาผูกพันต่อรัฐ โดยการที่รัฐหนึ่งรัฐใดยินยอมให้สนธิสัญญาผูกพันต่อตน อันเป็นขั้นตอนสำคัญที่ส่งผลให้สนธิสัญญามีผลใช้บังคับ โดยการแสดงความยินยอมนั้น อาจกระทำได้โดย การลงนามใน

---

\* อนุสัญญาจะมีผลใช้บังคับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการให้สัตยาบัน ครบ 20 สัตยาบันสาร ส่วนพิธีสารจะมีผลใช้บังคับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการให้สัตยาบันสาร ครบ 10 สัตยาบันสาร

สนธิสัญญา การให้สัตยาบัน การยอมรับ การให้ความเห็นชอบ หรือภาคยานุวัติ หรือโดยวิธีการอื่นใดตามที่ตกลงกัน<sup>15</sup>

### ก. กระบวนการในทางระหว่างประเทศ

สนธิสัญญาเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสนธิสัญญาแบบพหุภาคีนั้น การเข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญาจึงเป็นการเข้าร่วมโดยการลงนามแบบมีเงื่อนไข ในเวลาต่อมาจึงจะมีการให้สัตยาบัน หรืออาจเป็นการเข้าร่วมโดยการภาคยานุวัติ ดังนั้น จึงควรได้พิจารณาถึงหลักเกณฑ์ของการลงนาม การให้สัตยาบัน และการภาคยานุวัติด้วย เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการในการเข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญา พิจารณาได้ดังนี้

#### 1) การลงนาม

การลงนาม (Signature) สนธิสัญญาถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการทำสนธิสัญญา เพราะเป็นขั้นตอนที่สนธิสัญญาฉบับนั้นเกิดมีตัวตนขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยการลงนามในอนุสัญญานั้นนิยมกระทำใน 3 รูปแบบคือ การลงนามเต็ม (Full signature) การลงนามชั่วคราว (Signature ad Referendum) และการลงนามย่อ (Paraphe)<sup>16</sup> นอกจากรูปแบบของการลงนามจะแตกต่างกันไปแล้วนั้นก็ส่งผลที่แตกต่างกันไปเช่นกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

1.1 การลงนามเต็มหรือการลงนามจริง (Full signature) เป็นการลงนามเพื่อผูกพันตามสนธิสัญญาอันจะทำให้ประเทศที่ลงนามมีผลผูกพันต่อสนธิสัญญาที่ได้ลงนามนั้นทันที ตามความหมายที่บัญญัติไว้ในข้อบทที่ 11 ของอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา (Vienna Convention on the Law of Treaties) ที่ได้กล่าวถึงไว้แล้วในข้างต้นโดยไม่จำเป็นต้องให้สัตยาบันอีกแต่อย่างใด โดยการลงนามแบบนี้จะกระทำโดยผู้มีอำนาจเต็ม (Full Power) มีหนังสือที่แสดงว่ามีอำนาจเต็มแสดงต่อคู่ภาคีที่จะมาทำสนธิสัญญาและลงนาม เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การลงนามประเภทนี้มักไม่ใช้กับการเข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญาเฉพาะด้านเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน<sup>17</sup>

<sup>15</sup> Article 11 “Means of expressing consent to be bound by a treaty” of the Vienna Convention on the Law of Treaties

<sup>16</sup> สมพงษ์ ชูมาก. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง. (กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธการพิมพ์ จำกัด, 2548). หน้า 125.

<sup>17</sup> คมกฤษ หาญพิชาญชัย. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการถูกบังคับให้หายสาบสูญ : ผลกระทบทางกฎหมายต่อประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551). หน้า 187.

1.2 การลงนามแบบมีเงื่อนไข ซึ่งมีหลายรูปแบบคือ การลงนามย่อ (Paraphe/Initial) การลงนามชั่วคราวหรือการลงนามเพื่อรายงานต่อ (Signature ad Referendum) หรือการลงนามโดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีการให้สัตยาบัน (Signature subject to ratification) การลงนามแบบมีเงื่อนไขมักใช้ลงนามเพื่อรับรองบทบัญญัติของอนุสัญญาด้วยเหตุที่รัฐไม่อาจพิจารณาบทบัญญัตินั้นได้ในทันที จึงต้องนำบทบัญญัติกลับไปให้รัฐบาล รัฐสภาหรือองค์กรอื่นใดที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐนั้น พิจารณาว่าตรงกับความต้องการหรือไม่และให้ความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง อันจะทำให้การลงนามมีผลเท่ากับการลงนามเต็ม ดังนั้น การลงนามแบบมีเงื่อนไขจึงไม่มีผลผูกพันรัฐบาลของตน เพราะสนธิสัญญาจะมีผลผูกพันต่อเมื่อมีการลงนามเต็มหลังจากได้รับความยินยอมจากรัฐบาลของตนแล้ว<sup>18</sup>

การแสดงความเห็นชอบต่อหลักการในสนธิสัญญาและเพื่อแสดงเจตนาว่าจะเข้าผูกพันต่อสนธิสัญญา โดยยังไม่มีผลเป็นการยินยอมเข้าผูกพันต่อสนธิสัญญาแต่ประการใด มักเป็นการลงนามโดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีการให้สัตยาบัน (Signature subject to ratification) เนื่องจากต้องพิจารณาบทบัญญัติในสนธิสัญญาอย่างละเอียด หรือกระทำการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในก่อนเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของสนธิสัญญา การลงนามประเภทนี้จึงต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล รัฐสภาหรือองค์กรอื่นใดที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐนั้นก่อนการลงนาม และเมื่อจะให้สัตยาบันจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล รัฐสภาหรือองค์กรอื่นใดที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐอีกครั้งหนึ่ง<sup>19</sup> การลงนามประเภทนี้สามารถทำได้ในขณะที่มีการจัดทำสนธิสัญญาหรือภายหลังการจัดทำสนธิสัญญา และแม้ว่าการลงนามประเภทนี้จะยังไม่มีผลสร้างข้อผูกพันทางกฎหมายระหว่างรัฐที่ทำสนธิสัญญากันโดยทันทีและไม่มีผลผูกพันต่อสนธิสัญญาแต่ประการใด แต่ได้ก่อให้เกิดพันธกรณีแก่รัฐ โดยรัฐที่ลงนามจะต้องละเว้นการกระทำใดๆที่ขัดกับวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญานั้น ตามที่บัญญัติไว้ในข้อบทที่ 18 วรรค 1 ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา<sup>20</sup>

<sup>18</sup> สมพงษ์ ชูมาก, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง, หน้า 125.

<sup>19</sup> อัจฉรา ฉายากุล, ชมพูนุช เฉลิมศิริกุลและปิยนุช สิริพัฒนะ, พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย, (กรุงเทพ ฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546), หน้า 5.

<sup>20</sup> Article 18 para.1 "Obligation not to defeat and purpose of a treaty prior to its entry into force" of the Vienna Convention on the Law of Treaties

รูปแบบการลงนามของประเทศไทย คือ การลงนามโดยมีเงื่อนไขว่าต้องได้รับการให้สัตยาบันอีกครั้งหนึ่ง เมื่อประเทศไทยลงนามแต่ยังมีไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญา แม้จะยังไม่มีผลบังคับต่อประเทศไทย แต่ประเทศไทยจะต้องละเว้นการกระทำที่เป็นการขัดขวางหรือทำให้วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 สูญเสียไป อีกทั้งประเทศไทยต้องกระทำการโดยสุจริตใจที่จะให้มีการให้สัตยาบันต่อไป

## 2) การให้สัตยาบัน

สนธิสัญญาเมื่อมีการลงนามแล้วแต่ยังไม่มีผลบังคับใช้ จะต้องมีการให้สัตยาบัน (Ratification) อีกครั้งหนึ่ง สนธิสัญญาจึงจะมีผลบังคับใช้ กล่าวคือ เมื่อรัฐบาล รัฐสภา หรือองค์กรอื่นใดที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐให้ความยินยอมในการเข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญานั้นแล้ว ก็จะต้องให้ความยินยอมผูกพันตามพันธกรณีของสนธิสัญญาโดยการให้สัตยาบัน สนธิสัญญาจึงจะมีผลใช้บังคับ เช่น สนธิสัญญาที่จะต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ก็จะเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนที่จะให้สัตยาบัน หรือสนธิสัญญาที่จะต้องมีการออกกฎหมายภายในรองรับ เพื่อให้เป็นไปตามสนธิสัญญา หรือเพื่อให้สนธิสัญญาได้รับการปฏิบัติตามภายในประเทศ ก็ต้องมีการเตรียมการออกกฎหมายรองรับ<sup>21</sup> เมื่อรัฐภาคีให้สัตยาบันสารแล้ว ให้ส่งมอบสัตยาบันสาร (Instrument of Ratification) ให้แก่ผู้เก็บรักษาสนธิสัญญา (depository) ตามที่สนธิสัญญาฉบับนั้นได้กำหนดไว้ โดยในที่นี้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกำหนดให้มีการส่งมอบสัตยาบันสารให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติ และจะมีผลผูกพันต่อสนธิสัญญาที่ได้ให้สัตยาบัน นับตั้งแต่วันที่ได้ส่งมอบสัตยาบันสาร เป็นต้นไป

วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 นายดอน ปรมัตถ์วินัย เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ได้ยื่นสัตยาบันสารของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการต่อสำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติในฐานะผู้เก็บรักษา การให้สัตยาบันเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งหลังจากที่ประเทศไทยได้ลงนามแล้ว เพื่อพิจารณาว่าประเทศไทยควรผูกพันในอนุสัญญาดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร และผลของการที่ประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญา คือ ประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาทุกกรณี หากมีกฎหมายใดที่ไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับอนุสัญญา จะต้องทำการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญา

<sup>21</sup> สมบูรณ์ เสี่ยมบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศ, หน้า 35.

### 3) การภาคยานุวัติ

หากรัฐหนึ่งรัฐใดมิได้มีการลงนามสนธิสัญญาที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญา เมื่อรัฐบาล รัฐสภาหรือองค์กรอื่นใดที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐให้ความยินยอมในการเข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญานั้นแล้ว ก็จะทำกรภาคยานุวัติ (Accession) เพื่อยินยอมผูกพันตามพันธกรณีของสนธิสัญญา การภาคยานุวัติสามารถทำได้ทั้งก่อนหรือหลังของการมีผลบังคับใช้ของสนธิสัญญา โดยการภาคยานุวัติสามารถทำได้เช่นเดียวกับการให้สัตยาบัน กล่าวคือ การส่งมอบภาคยานุวัติสาร (Instrument of Accession) ให้แก่ผู้เก็บรักษาสนธิสัญญา (depository) ตามที่สนธิสัญญาฉบับนั้นได้กำหนดไว้ โดยในที่นี้สนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกำหนดให้มีการส่งมอบภาคยานุวัติสารให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติ และจะมีผลผูกพันต่อสนธิสัญญาที่ได้ให้ภาคยานุวัติ นับตั้งแต่วันที่ส่งมอบภาคยานุวัติสาร เป็นต้นไป

การมีผลใช้บังคับของสนธิสัญญาต่อรัฐที่ทำการลงนาม ให้สัตยาบัน หรือภาคยานุวัติ จะต้องพิจารณาตามบทบัญญัติที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาว่าจะมีผลใช้บังคับเมื่อใด โดยสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้กำหนดให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับต่อรัฐภาคีเมื่อครบกำหนด 30 วัน นับถัดจากวันที่รัฐภาคีได้มีการส่งมอบสัตยาบันสารและภาคยานุวัติสารให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติจนครบจำนวน 20 ฉบับแรกแล้ว และสำหรับรัฐภาคีที่ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติ ภายหลังจากวันที่ได้มีการส่งมอบสัตยาบันสารและภาคยานุวัติสารครบ 20 ฉบับแรกแล้ว นั้น ให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับกับรัฐภาคีนั้น ๆ เมื่อครบกำหนด 30 วัน นับถัดจากวันที่รัฐภาคีได้ส่งมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติ แล้วแต่กรณี

#### ข. กระบวนการภายในประเทศ

สำหรับกระบวนการของประเทศไทยในการเข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญามีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550<sup>22</sup> ที่บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 190 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่าง

<sup>22</sup> ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47ก หน้า 1 วันที่ 24 สิงหาคม 2550



ประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความแจ้งดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันคณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็วเหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า หรือการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาด โดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 154(1) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม” เจตนารมณ์ของการร่างมาตรา 190 คือ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามาตรา 190 ถูกร่างและพัฒนาขึ้นมาบนพื้นฐานการรับรู้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นมากับมาตรา 224<sup>23</sup> ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

<sup>23</sup> มาตรา 224 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติว่า

“ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา”

มาตรา 190 ต้องการสร้างบรรทัดฐานและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องสำหรับฝ่ายบริหารในการทำหน้าที่สนธิสัญญาใดๆ ที่ผูกพันรัฐว่าถึงแม้การเจรจาจะเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารก็ตาม เพราะฝ่ายบริหารใช้อำนาจของตัวเองไปก้าวล่วงหรือทำให้กระบวนการใช้อำนาจของฝ่ายอื่นนั้น ได้รับผลกระทบหรือกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม จึงควรขอความเห็นชอบจากประชาชน ซึ่งวิธีที่ง่ายที่สุดในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนก็คือ การผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา โดยคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ\* ได้ให้เหตุผลในการร่างมาตรานี้ว่า “เพิ่มความในวรรค3 และวรรค4 โดยกำหนดขึ้นเพื่อให้รัฐต้องให้ข้อมูลแก่ประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับสนธิสัญญาและจัดให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นในสนธิสัญญาที่รัฐจะเข้าทำกับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งรัฐต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ทราบด้วยเพื่อที่รัฐจะได้นำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจก่อนเข้าทำสนธิสัญญา ตลอดจนต้องจัดให้ประชาชนเข้าตรวจสอบและขอดูรายละเอียดของสนธิสัญญาได้ และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามสนธิสัญญาอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรมด้วยเพื่อเป็นหลักประกันมิให้รัฐทำสนธิสัญญาที่มีผลกระทบต่อประเทศหรือทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหาย” โดยที่มาตรา 224 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไม่มีความในวรรคดังกล่าวที่เพิ่มขึ้นมา

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญสมควรระบุชัดว่าสนธิสัญญาลักษณะใดต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภานอกเหนือไปจากที่กำหนดอยู่แล้วในรัฐธรรมนูญปี 2540 และที่สำคัญคือ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนเริ่มการเจรจาและก่อนการแสดงเจตนาผูกพัน นอกจากนี้การเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีความหมายจะต้องดำเนินไปก่อนการตัดสินใจเข้าผูกพันตามสนธิสัญญา

มาตรา 190 นี้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 9 ว่าด้วย “คณะรัฐมนตรี” และเมื่อได้พิจารณาประกอบกับมาตรา 3 ของรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของปวงชนชาวไทย ผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ด้วยเหตุนี้สามารถพิจารณาได้ว่า การทำหนังสือสัญญา ซึ่งรวมถึง สนธิสัญญาหรืออนุสัญญาใดที่ได้จัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร กับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศถือเป็นการดำเนินการโดยคณะรัฐมนตรี ดังนั้นการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคน

---

\* คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ,สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พร้อมตารางเปรียบเทียบ กับรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 ฉบับเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน

พิจารณาจึงต้องดำเนินการโดยคณะรัฐมนตรี โดยในส่วนใหญ่ประเทศไทยจะมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบอำนาจจากคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ดำเนินการแทน โดยได้รับความช่วยเหลือและความสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ในการพิจารณาบทบัญญัติของอนุสัญญา การจัดการกับกฎหมายต่างๆหรือกระบวนการต่างๆภายในประเทศเพื่อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญา รวมทั้งการดำเนินงานที่มีความจำเป็นต่อการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา

โดยที่มาตรา 190 ได้วรรค 2 ได้กล่าวว่า “.. หนังสือสัญญาใดที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามหนังสือสัญญา.. ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ...” ประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณาคือ การเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการนี้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่

กระทรวงการต่างประเทศได้มีความเห็น ดังนี้ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ไม่เข้าข่ายหนังสือสัญญาตามมาตรา 190 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เนื่องจากไม่จำเป็นต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ\* และเมื่อได้พิจารณาถึงเจตนารมณ์ วัตถุประสงค์ และเนื้อหาของอนุสัญญาแล้ว เห็นได้ว่าในเรื่องของกฎหมายภายในของไทยนั้นได้มีกฎหมายและพระราชบัญญัติที่สอดคล้องกับอนุสัญญาอยู่แล้ว

เมื่อประเทศไทยมีกฎหมายที่รองรับอนุสัญญาอยู่แล้วคือพระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการ พ.ศ. 2550 การเข้าร่วมอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการโดยไม่ต้องแก้ไขกฎหมายนั้น ทำให้สามารถดำเนินการเข้าร่วมได้โดยรวดเร็ว โดยการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการนั้น เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญอย่างเด่นชัด ในการให้การส่งเสริมและการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ พร้อมทั้งทำให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิและใช้ประโยชน์ได้จริง แต่อาจจะขาดความพร้อมในด้านของกลไกในการปฏิบัติที่ต้องเร่งแก้ไขต่อไป

---

\* ความเห็นของที่ประชุมเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเพื่อเตรียมการให้สัตยาบัน

### 4.3 การให้คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ” และ “คนพิการ” และการแบ่งประเภทของคนพิการในประเทศไทย

เมื่อประเทศไทยได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อส่งเสริมและให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ โดยเฉพาะและเป็นกฎหมายที่รองรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ จึงควรได้ศึกษาถึงคำจำกัดความของคำว่าความพิการและคนพิการเพื่อให้มีความเข้าใจที่สอดคล้องกันกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี

#### 4.3.1 คำจำกัดความของคำว่า “ความพิการ”

##### 1. การให้คำจำกัดความคำว่า “ความพิการ” ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534

ในอดีต “ความพิการ” ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 นั้น คือ ความพิการที่เป็นความบกพร่องทางกายและจิต อันเป็นการให้คำจำกัดความในลักษณะของรูปแบบทางการแพทย์ (Medical Model) โดยมองว่าสภาพร่างกายและสุขภาพของบุคคลนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการชีวิตคุณภาพชีวิตของบุคคล ทำให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าคนทั่วไป หรือที่เรียกว่า “คนปกติ” หรือ “คนไม่พิการ” ด้วยเหตุนี้จึงได้มีความพยายามที่จะแก้ไขสภาพทางกายหรือสุขภาพเช่นนั้นให้มีความเหมือนหรือคล้ายกับบุคคลทั่วไปมากขึ้น ทั้งโดยวิธีการบำบัดรักษาหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยมีรากฐานความคิดมาจากความเป็นปกติ(normality) กระบวนการแก้ไขปัญหาของบุคคลเหล่านี้จึงเป็นความพยายามที่จะสร้างความเป็นปกติ (normalization) ให้เกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าว แม้จะช่วยแก้ปัญหาบางประการให้แก่บุคคล แต่กลับมิได้แก้ปัญหาขั้นพื้นฐานของสังคมให้หมดไปได้ เพราะมีคนพิการจำนวนน้อยมากที่ได้รับประโยชน์จากกระบวนการสร้างความเป็นปกติ และพวกเขาเหล่านี้ ส่วนใหญ่ก็ยังเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในการอยู่ร่วมกับสังคม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นธรรม<sup>24</sup>

ในเวลาต่อมาจึงได้พบว่าปัญหาที่แท้จริงนั้นเกี่ยวกับความพิการนั้น สามารถแก้ไขได้ เพราะเป็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากเงื่อนไขภายนอก อันได้แก่ สภาพแวดล้อม ทัศนคติ และโครงสร้างทางสังคม เป็นต้น ส่วนสภาพทางกายหรือสุขภาพของบุคคลนั้น ถือเป็นความ

<sup>24</sup> มณฑิยา บุญตัน, ความพิการ เงื่อนไขทางสังคมที่อยู่เหนือสภาพทางกายหรือสุขภาพ [ออนไลน์], 13 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/article.php?id=0000301&genreid = 03 & genre=%B4%E9%D2%B9%CA%D1%A7%A4%C1>

บกพร่อง (Impairment) ซึ่งเป็นเพียงองค์ประกอบของความพิการที่สะท้อนความหลากหลายทางชีวภาพของมนุษย์ อันจะเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้และกับบุคคลใดก็ได้

## 2. การให้คำจำกัดความคำว่า “ความพิการ” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

สืบเนื่องจากความเข้าใจของสังคมที่ได้กล่าวมาแล้วประกอบกับบทบาทการขับเคลื่อนขององค์กรคนพิการจากทั่วโลก ทำให้การให้คำจำกัดความเปลี่ยนแปลงไป ในรูปแบบทางสังคม คือ ความพิการเป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างความบกพร่องทางกายหรือสุขภาพของบุคคลกับอุปสรรคจากภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมและทัศนคติ หรือที่เรียกว่าเป็นการมองความพิการในรูปแบบทางสังคม (Social Model) โดยให้ความสำคัญต่อเงื่อนไขอันเป็นอุปสรรคภายนอกมากกว่าสภาพทางกายที่เป็นความบกพร่องเฉพาะบุคคล

ดังนั้น “ความพิการ” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 คือ ความบกพร่องทางกายและจิต ประกอบกับมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม อันเป็นแนวคิดเดียวกับแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง จากนักวิชาการ นักวิชาชีพ และนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นได้ว่าพัฒนาการของคำจำกัดความคำว่า “ความพิการ” มีเปลี่ยนแปลงไป จากในอดีตเป็นการมองโดยใช้แนวคิดในทางการแพทย์ คือ การมองว่า “ความพิการเป็นปัญหา” โดยมองที่ความไม่สมบูรณ์ของอวัยวะ เช่น การที่คนพิการไม่สามารถมองเห็น ไม่สามารถเคลื่อนไหวอวัยวะบางอย่าง หรือสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ได้ด้วยวิธีที่คนทั่วไปสามารถทำได้ เป็นปัญหาของคนพิการ และทำให้คนพิการไม่สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้ แต่ปัจจุบันการมองความพิการได้เปลี่ยนแปลงได้โดยใช้แนวคิดในทางสังคม โดยมองว่า “ความพิการไม่ใช่ปัญหา” เพราะเราไม่สามารถรักษาหรือเปลี่ยนแปลงความพิการได้ นอกจากนี้ก็ยังไม่สามารถบังคับให้คนพิการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและสังคมน่าจะทำได้ง่ายกว่า และเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข ซึ่งก็หมายความว่า คนพิการสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้หากมีการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีในสังคม เช่น ต้องมีระบบขนส่งมวลชน การศึกษา การประกอบอาชีพและการสันหนนาการที่ทุกคนเข้าถึงได้ โดยการเพิ่มทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ทางลาด อักษรเบรลล์ ข้อมูลภาพและเสียง ภาษามือ เว็บไซต์ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง เป็นต้น อันเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้คนพิการเข้าถึงบริการต่าง ๆ และแข่งขันกับคนทั่ว ๆ ไปภายในสังคมได้

### 4.3.2 คำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ”

#### 1. การให้คำจำกัดความคำว่า “คนพิการ” ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534

คำว่า “คนพิการ” ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 คือ คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือจิตใจ ตามประเภทหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง<sup>25</sup>

#### 2. การให้คำจำกัดความคำว่า “คนพิการ” ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

คำว่า “คนพิการ” ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 คือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรค ในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด

#### 3. การให้คำจำกัดความคำว่า “คนพิการ” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

คำว่า “คนพิการ” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 คือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมี ความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อสามารถปฏิบัติกิจกรรม ในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้ อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด<sup>26</sup> นิยามดังกล่าว เป็นนิยามที่ทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้

<sup>25</sup> มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

<sup>26</sup> มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

จัดทำการประชาพิจารณ์จนได้ความหมายที่ค่อนข้างครอบคลุมเนื้อหาความพิการได้ทั้งหมด และได้สร้างกลไกให้สามารถเพิ่มเติมลักษณะความพิการได้ โดยกำหนดไว้ในประกาศกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์

### 4.3.3 ประเภทของคนพิการ

การจัดประเภทของคนพิการนั้นมักจะจัดให้สอดคล้องกับการจัดบริการและการให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมของผู้ที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ ทำให้การจัดประเภทของคนพิการมีความแตกต่างกัน ดังนี้

#### 1. ประเภทของคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534

การแบ่งประเภทคนพิการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534\* ได้แบ่งประเภทของคนพิการได้ 5 ประเภท<sup>27</sup> ดังต่อไปนี้

1. คนพิการทางการมองเห็น
2. คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อสสาร
3. คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว
4. คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม
5. คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้

#### 2. ประเภทของคนพิการตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นว่า การจำแนกประเภทคนพิการตามกฎหมายกระทรวงของกระทรวงสาธารณสุขไม่ค่อยสอดคล้องกับการจัดการศึกษาพิเศษให้คนพิการตาม

---

\* เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่ มาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า คนพิการ หมายความว่า คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญาหรือทางจิตใจ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง สมควรกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์คนพิการดังกล่าว จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

<sup>27</sup> ข้อ 1 ของกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจึงออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ซึ่งได้จำแนกคณพิการตามความต้องการจำเป็นของคณพิการแต่ละประเภทในการจัดการศึกษาเป็น 9 ประเภท<sup>28</sup> ดังนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ
5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
8. บุคคลออทิสติก
9. บุคคลพิการซ้ำซ้อน

### 3. ประเภทของคณพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคณพิการ พ.ศ.2550

การแบ่งประเภทคณพิการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ<sup>29</sup> เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคณพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดประเภทของคณพิการตามลักษณะความพิการไว้ 6 ประเภท<sup>30</sup> ดังต่อไปนี้

1. ความพิการทางการเห็น
2. ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
3. ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
4. ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หรือออทิสติก

<sup>28</sup> ข้อ 2 ของประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552

<sup>29</sup> เล่ม 126 ตอนพิเศษ 77 ง ราชกิจจานุเบกษา 29 พฤษภาคม 2552

<sup>30</sup> ข้อ 3 ของประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ



## 5. ความพิการทางสติปัญญา

## 6. ความพิการทางการเรียนรู้

จากการแบ่งประเภทคนพิการทั้ง 3 หัวข้อที่กล่าวมาข้างต้น มีประเด็นที่น่าพิจารณาคือ บุคคลสมาธิสั้น ควรถือว่าเป็นคนพิการหรือไม่ เนื่องจากปัจจุบันบุคคลสมาธิสั้นไม่ได้รับการจัดว่าเป็นคนพิการตามการจัดประเภทของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำให้บุคคลสมาธิสั้นไม่ได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

โรคสมาธิสั้นหรือไฮเปอร์นั้น ในทางการแพทย์เรียกว่า Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) เป็นโรคที่มีปัญหาในการพัฒนาในด้านอารมณ์และสังคม<sup>31</sup> บุคคลสมาธิสั้นนั้นจะมีอาการขาดสมาธิ ชน อยู่ไม่นิ่ง ขาดความยับยั้งชั่งใจ หุนหันพลันแล่น ทำอะไรไม่คิดให้รอบคอบ และมีพฤติกรรมแสดงออกไม่สมกับวัยหรือระดับพัฒนาการ จนเกิดผลกระทบต่อพัฒนาการในการเรียน การทำงาน และสังคม<sup>32</sup> ด้วยเหตุนี้ โรคสมาธิสั้นจึงสามารถวินิจฉัยได้จากการประเมินพฤติกรรมภายนอกเป็นสำคัญ

คุณ นภัทร พุกกะณะสุต ประธานชมรมผู้ปกครองบุคคลสมาธิสั้นแห่งประเทศไทย กล่าวว่า บุคคลสมาธิสั้นไม่ได้ถูกจัดอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งของคนพิการ ตามการแบ่งประเภทคนพิการของกระทรวงสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำให้บุคคลสมาธิสั้น ไม่ได้รับสิทธิที่พึงได้ในฐานะที่เป็นคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เนื่องจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้ความเห็นว่า เพราะข้อจำกัดที่บุคคลสมาธิสั้นมีนั้น สามารถรักษาให้หายได้ ซึ่งในความเป็นจริงนั้นแม้จะสามารถรักษาให้หายได้แต่ต้องใช้ระยะเวลาในการรักษาเป็นเวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง เพราะยาที่ใช้ควบคุมอาการหรือรักษาบุคคลสมาธิสั้นนั้นมีราคาสูงถึง 6-7 เท่า ของการรักษาปกติทั่วไป<sup>33</sup>

เมื่อได้พิจารณาจากความหมายของคำว่า คนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ผู้เขียนมีความเห็นว่า บุคคลสมาธิสั้น เป็น คนพิการ

<sup>31</sup> จอม ชุ่มช่วย, สมาธิสั้น-ไฮเปอร์ [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : <http://www.autismthai.com/mcontents/marticle.php?headtitle=mcontents&id=113337>

<sup>32</sup> วิชาการดอทคอม, เรียนร่วม รวมพลัง [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : <http://www.livetogether.org/2009/11/16/learning-together>

<sup>33</sup> สติธิ วิชาทศ. ตอนที่ 15 สติธิคนพิการ แคนส์สารไม่พอ [CD-ROM]. กรุงเทพฯ : The Asia Foundation, 2553.

ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กล่าวคือ บุคคลสมาธิสั้นมีข้อจำกัดในเรื่องของความบกพร่องทางด้านอารมณ์ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อสามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

ดังนั้นกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงควรพิจารณาในเรื่องนี้ และกำหนดประเภทของคนพิการทางอารมณ์ไว้อย่างชัดเจนว่า ให้บุคคลสมาธิสั้นเป็นคนพิการ เพื่อให้บุคคลสมาธิสั้นได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เช่น สิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่มีราคาสูง เพื่อปรับสภาพทางอารมณ์และพฤติกรรมให้ดีขึ้น

เรื่องของการแบ่งประเภทของคนพิการเป็นปัญหาที่ประเทศไทยต้องเผชิญ เช่นเดียวกับในต่างประเทศที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ในเรื่องของการแบ่งประเภทคนพิการในบทที่ 3 แล้วว่า เป็นปัญหาใหญ่เพราะหากแบ่งประเภทคนพิการได้ไม่ชัดเจน หรือไม่ครอบคลุมถึงคนพิการบางประเภท อาจทำให้บุคคลที่ได้ถูกจัดว่าเป็นคนพิการเหล่านั้นไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย การแบ่งประเภทคนพิการจึงควรได้รับการศึกษาต่อไปในภายภาคหน้า เพื่อให้คนพิการทุกประเภทได้รับความคุ้มครองสิทธิที่พึงได้รับ

#### 4.4 พันธกรณีของประเทศไทยในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ

จากที่ได้วิเคราะห์ในบทที่ 3 ไปแล้วถึงหลักการที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการด้านต่างๆในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อท้าทายของอนุสัญญา ดังนั้นในบทนี้จึงจะวิเคราะห์ถึงหลักการที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการด้านต่างๆในประเทศไทยตามกรอบที่เคยได้วิเคราะห์ไว้แล้ว เพื่อให้ทราบว่ากฎหมายที่ประเทศไทยมีอยู่นั้นรองรับอนุสัญญาได้อย่างเพียงพอหรือไม่เพียงใด เพราะประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาแล้ว จึงต้องยอมรับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงความเกี่ยวข้องระหว่างบทบัญญัติของอนุสัญญากับตัวบทกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

##### 4.4.1 หลักการที่สำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ

เมื่อประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว จากที่ได้วิเคราะห์ถึงหลักการที่สำคัญซึ่ง

เป็นข้อท้าทายของอนุสัญญาไปแล้วในบทที่ 3 ในบทนี้จึงจะวิเคราะห์ว่า ประเทศไทยได้มีการดำเนินการอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญา พิจารณาได้ดังต่อไปนี้

### 1. หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ

หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัตินั้นเป็นหลักที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ด้วยเหตุที่ว่า หลักความเสมอภาคเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่บุคคลสามารถนำสิทธิต่างๆที่ได้รับไปอ้างได้อย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยมิต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด

นอกจากนี้หลักความเสมอภาคยังเป็นการควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ โดยการให้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องสามารถอธิบายได้ว่า เพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือให้ประโยชน์แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ อันเป็นที่มาของการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐหากมีการกระทบกระเทือนแก่ประชาชน<sup>34</sup> และหลักความเสมอภาคยังเป็นหลักการพื้นฐานของความยุติธรรม เนื่องจากเป็นหลักที่กำหนดการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกัน การปฏิบัติอย่างเสมอภาค เป็นการปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้นๆ หากข้อจำกัดหรือความจำเป็นของบุคคลนั้นเป็นสาระสำคัญในข้อเท็จจริงในการพิจารณาความเสมอภาค จะถือว่าไม่ขัดกับหลักความเสมอภาค แต่หากมีการปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาค เพราะเหตุของความแตกต่างในเรื่องของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นใด จะเรียกว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ คำว่าการเลือกปฏิบัติ จึงหมายถึง การกระทำใดๆในทางกฎหมายที่เป็นการกีดกัน จำกัดสิทธิ หรือก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างสิทธิและหน้าที่ของบุคคลซึ่งนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมของบุคคลในภาวะ หน้าที่ สิทธิขั้นพื้นฐานในด้านการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจและสังคม

เมื่อพิจารณาถึงกรณีของคนพิการในด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนพิการก็มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์โดยมิได้ด้อยกว่าบุคคลทั่วไป จึงย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้ความคุ้มครองไว้ในมาตรา 30<sup>35</sup> และเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องตอบสนองสิทธิดังกล่าวอย่างทั่วถึง แต่การอ้างและการเข้าถึง

<sup>34</sup> เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักความเสมอภาค [ออนไลน์], 11 มกราคม 2553. แหล่งที่มา : <http://www.pub-law.net/article/ac010147c.html>

<sup>35</sup> มาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า

ประโยชน์ต่าง ๆ ที่สามารถใช้ได้ตามสิทธิที่คนพิการมีนั้น ได้ถูกจำกัดลงด้วยความบกพร่องทางกายภาพของคนพิการเอง ดังนั้น การทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงการบริการของรัฐในด้านต่าง ๆ รัฐจะมีภาระในการจัดการที่ “เพิ่ม” ขึ้นมากกว่าการบริการบุคคลทั่วไป อันเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาสิทธิที่คนพิการพึงมีพึงได้ เช่น ในกรณีการใช้บริการรถไฟฟ้าบีทีเอส ซึ่งทุกคนสามารถใช้ได้รวมถึงผู้พิการ แต่เมื่อไม่มีลิฟต์ทำให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวไม่สามารถเข้าถึงบริการของรถไฟฟ้าบีทีเอสได้ เพราะคนพิการทางการเคลื่อนไหวจะเคลื่อนไหวได้โดยใช้กายอุปกรณ์คือเก้าอี้รถเข็น (Wheel Chair) การที่รถไฟฟ้าบีทีเอสต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมให้แก่คนพิการ เช่น การสร้างลิฟต์ที่รถไฟฟ้าทุกสถานี ถือเป็นสิ่งที่ควรทำเพราะเป็นสิทธิที่คนพิการพึงมีพึงได้ในเพื่อการใช้บริการเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ในกรณีเช่นนี้ถือว่าการไม่เลือกปฏิบัติทำให้คนพิการสามารถใช้บริการรถไฟฟ้าได้อย่างเสมอภาคกับคนทั่วไป หลักการไม่เลือกปฏิบัติจึงเป็นอีกหนึ่งในหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อให้มีการเคารพต่อมนุษย์อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติจึงเป็นรากฐานทางสังคมของประเทศที่ปกครองโดยกฎหมายและบุคคลในประเทศต้องได้รับความคุ้มครองเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

คดีดังต่อไปนี้เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิคนพิการในเรื่องของหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ

### ข้อเท็จจริง

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีมีอาชีพทนายความได้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตุลาการ ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา และสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย โดยเข้าตรวจร่างกายและจิตใจ ที่โรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ กับคณะกรรมการแพทย์ตามที่คณะกรรมการตุลาการกำหนด คณะกรรมการแพทย์ได้รายงานผลการตรวจร่างกายและจิตใจว่า ใจทกเป็นโพลีโอ กระดูกสันหลังคดงมากเดินเองได้เฉพาะใกล้ ๆ เนื่องจากเป็นโพลีโอเมื่ออายุ 3 ปี คณะอนุกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็น

---

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

ข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา พิจารณาเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีมีร่างกายไม่เหมาะสมตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 จึงเห็นสมควรไม่รับสมัคร

ต่อมาคณะกรรมการตุลาการได้มีมติเห็นชอบด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็น ข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา จึงมีมติไม่รับสมัครเนื่องจากเป็นกรณีที่ร่างกายไม่เหมาะสม รวมทั้งในส่วนของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 และคำสั่งของคณะกรรมการอัยการมีมติว่า โจทก์ไม่มีสิทธิสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วยด้วยเหตุผลเดียวกัน

คดีนี้มีประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33(11) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ในเรื่องของความเสมอภาคหรือไม่

เมื่อศาลได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ได้บัญญัติเป็นหลักการว่า บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน จะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อ ทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ แต่ต้องยอมรับว่า ในกรณีที่หน่วยงานใดจะรับบุคคลเข้าทำหน้าที่ในตำแหน่งใด ย่อมต้องพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วย

ดังนั้นในส่วนที่ผู้ฟ้องจะสมัครสอบเป็นข้าราชการตุลาการนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ดังนี้ “...การรับสมัครสอบคัดเลือกนอกจากจะพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถแล้ว ยังต้องพิจารณาสุขภาพของร่างกาย และจิตใจว่ามีความสมบูรณ์ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และมีบุคลิกลักษณะที่ดีพอที่จะเป็นผู้พิพากษา ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติโดยปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษามีใช่เพียงแต่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีในห้องพิจารณาเท่านั้น บางครั้งต้องเดินทางไปนอกศาล ปฏิบัติหน้าที่ เช่น เพื่อเดินเผชิญสืบเพื่อสืบพยานที่มาศาลไม่ได้ การพิจารณาเพื่อรับสมัครสอบ คัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา จึงมีมาตรการที่แตกต่าง และเข้มงวดกว่าการคัดเลือกบุคคลไปดำรงตำแหน่งอื่นอยู่บ้าง...” และ “... เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติระเบียบ

ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) คำว่า "มีกาย ... ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ"... เป็นไปตามความจำเป็นและความเหมาะสมของฝ่ายตุลาการ จึงเห็นว่า บทบัญญัติของ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) ดังกล่าว ...ไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมาย ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แต่อย่างใด..."<sup>36</sup>

และในส่วนที่ผู้ฟ้อง สมัครสอบคัดเลือกบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำวินิจฉัย ดังนี้ "...การรับสมัครสอบคัดเลือกนอกจากจะพิจารณาถึง ความรู้ ความสามารถแล้ว ยังต้องพิจารณาสุขภาพของร่างกายและจิตใจว่ามีความสมบูรณ์ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และมีบุคลิกลักษณะที่ดีพอที่จะเป็นข้าราชการอัยการ การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการอัยการมิใช่เพียงปฏิบัติหน้าที่ในห้องพิจารณาคดีหรือในสำนักงานเท่านั้น บางครั้งต้องเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่นอกสำนักงาน เช่น เพื่อเดินเผชิญสืบ เพื่อสืบพยานที่ไม่อาจมาศาลได้ การร่วมชั้นสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน การออกไปเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนในชนบท เป็นต้น การพิจารณาเพื่อรับสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วย จึงมีมาตรการที่แตกต่าง และเข้มงวดกว่าการคัดเลือกบุคคลไปดำรงตำแหน่งอื่นอยู่บ้าง..." และวินิจฉัยว่า "...เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33(11) คำว่า "มีกาย...ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ"... เป็นไปตามความจำเป็นและความเหมาะสมของฝ่ายอัยการ จึงเห็นว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33(11) ดังกล่าว... ไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมาย ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30แต่อย่างใด..."<sup>37</sup>

ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ และวรรคสอง บัญญัติรับรองไว้ว่า กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมาย ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณี

<sup>36</sup> ศาลรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยที่ 16/2545 , วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2545

<sup>37</sup> ศาลรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยที่ 44/2545 , วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2545

หนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย ซึ่งบทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม<sup>38</sup>

### วิเคราะห์

คดีนี้เป็นเรื่องของหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ ในปัจจุบันหลักกฎหมายระหว่างประเทศและหลักกฎหมายภายในประเทศได้บัญญัติคุ้มครองคนพิการในเรื่องของหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ดังนี้ ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อที่ 4 บัญญัติให้รัฐภาคีรับที่จะประกันและส่งเสริมในการทำให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการทั้งปวงกลายเป็นจริงอย่างเต็มที่ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติในรูปแบบใด ๆ บนพื้นฐานจากความพิการ โดยสิ่งรัฐภาคีต้องดำเนินการ เช่น การออกมาตรการทางกฎหมาย ทางปกครองและมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อให้มีการปฏิบัติตามสิทธิที่รับรองไว้ในอนุสัญญา การดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง รวมทั้งการออกกฎหมาย เพื่อแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมาย กฎระเบียบ จารีตประเพณีและทางปฏิบัติที่มีอยู่ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ การละเว้นไม่เข้าร่วมในการกระทำหรือทางปฏิบัติใดๆ อันไม่สอดคล้องกับอนุสัญญานี้ และประกันว่าหน่วยงานและสถาบันของรัฐจะกระทำการโดยสอดคล้องกับอนุสัญญานี้<sup>39</sup> ข้อที่ 5 ให้รัฐภาคียอมรับว่าทุกคนมี

<sup>38</sup> บรรเจิด สิงคะเนติ, คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลปกครอง : กรณีสิทธิในการสมัครสอบ [ออนไลน์], 15 มกราคม 2553. Available from: <http://www.pub-law.net/publaw/View.asp?publawIDs=813>

<sup>39</sup> Article 4 of The Convention on the Rights of Persons with Disabilities

#### General obligations

1. States Parties undertake to ensure and promote the full realization of all human rights and fundamental freedoms for all persons with disabilities without discrimination of any kind on the basis of disability. To this end, States Parties undertake:

(a) To adopt all appropriate legislative, administrative and other measures for the implementation of the rights recognized in the present Convention;

(b) To take all appropriate measures, including legislation, to modify or abolish existing laws, regulations, customs and practices that constitute discrimination against persons with disabilities;

(d) To refrain from engaging in any act or practice that is inconsistent with the present Convention and to ensure that public authorities and institutions act in conformity with the present Convention;

ความเท่าเทียมกันเบื้องต้นและภายใต้กฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ที่เท่าเทียมกันตามกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ รวมทั้งให้รัฐภาคีห้ามการเลือกปฏิบัติทั้งปวงเพราะเหตุแห่งความพิการ และประกันให้คนพิการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุทั้งปวง<sup>40</sup>

ทั้งนี้อนุสัญญาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การไม่เลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ (Discrimination on the basis of disability) ว่าหมายถึง ความแตกต่าง การกีดกัน หรือการจำกัดบนพื้นฐานของความพิการซึ่งมีความมุ่งประสงค์หรือส่งผลให้เป็นการเสื่อมเสียหรือทำให้ไร้ผลซึ่งการยอมรับ การอุปโภคหรือการใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเป็นพลเมือง หรือด้านอื่น รวมถึงการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ รวมทั้งการปฏิเสธการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล<sup>41</sup>

ส่วนกฎหมายภายในประเทศนั้น ได้บัญญัติหลักหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในกฎหมายดังนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน...การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่ง... ความพิการ...จะกระทำมิได้..” และพระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งอนุวัติการตามอนุสัญญา ในมาตรา 15 ได้

<sup>40</sup> Article 5 of The Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Equality and non-discrimination

1. States Parties recognize that all persons are equal before and under the law and are entitled without any discrimination to the equal protection and equal benefit of the law.

2. States Parties shall prohibit all discrimination on the basis of disability and guarantee to persons with disabilities equal and effective legal protection against discrimination on all grounds.

3. In order to promote equality and eliminate discrimination, States Parties shall take all appropriate steps to ensure that reasonable accommodation is provided.

4. Specific measures which are necessary to accelerate or achieve de facto equality of persons with disabilities shall not be considered discrimination under the terms of the present Convention.

<sup>41</sup> Article 2 of The Convention on the Rights of Persons with Disabilities

“Discrimination on the basis of disability” means any distinction, exclusion or restriction on the basis of disability which has the purpose or effect of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise, on an equal basis with others, of all human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field. It includes all forms of discrimination, including denial of reasonable accommodation;



บัญญัติไว้เช่นกันว่า “การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการจะกระทำมิได้...”

ดังนั้นหากคดีนี้ได้พิจารณาตามกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาจทำให้คำวินิจฉัยของศาลในเรื่องนี้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มีถ้อยคำที่เป็น การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ซึ่งขัดกับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคน พิการและพระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการซึ่งอนุวัติการตามอนุสัญญาฉบับ ดังกล่าว และคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมีอำนาจวินิจฉัยและ มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็น ธรรมต่อคนพิการได้<sup>42</sup> นอกจากนี้ผู้ฟ้องยังมีสิทธิที่จะร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอน การกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้และฟ้องเรียกค่าเสียหายได้<sup>43</sup>

## 2. หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์

หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ถือได้ว่าเป็นหลักที่สำคัญยิ่ง อันจะทำให้คนพิการ ได้รับสิทธิที่ตนพึงได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่อนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับอื่น ชาติไป ดังที่ได้พิจารณาจากคำนิยามของคนพิการทั้งที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคน พิการและพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแล้ว จะเห็นได้ว่าคนพิการมี ความยากลำบากในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมเนื่องมาจากความบกพร่องของตนประกอบกับ

<sup>42</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 6

“ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (5) วินิจฉัยและมีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิ ให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ”

<sup>43</sup> พระราชบัญญัติคุ้มครองคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 16

“คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่ เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา ๑๕ มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้ กระทำการนั้นได้ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การร้องขอตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มี เขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็น ธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่าง ร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้”

อุปสรรคต่างๆในสังคม ซึ่งความบกพร่องที่ว่าไม่ว่าจะเป็นสภาพทางกาย จิตใจ พฤติกรรม หรือสติปัญญาเป็นเพียงเหตุให้เกิดข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตระดับหนึ่งเท่านั้น แต่อุปสรรคภายนอกต่างหากที่เป็นสาเหตุสำคัญ อันเป็นความเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการและก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติและขัดขวางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ จะช่วยการขจัดอุปสรรคทางกายภาพ เพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกด้านของการดำเนินชีวิตในสังคม

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายไทยพบว่า ได้มีการบัญญัติรับรองหลักการนี้ไว้ใน มาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าคนพิการมีสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ ทั้งนี้มีสิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใดๆติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใดๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติม สำหรับสัตว์ เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว ในมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์นี้เป็นเจตนารมณ์หนึ่งของพระราชบัญญัติในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการไทย ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงมีหน้าที่จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นๆเพื่อให้คนพิการมีสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม สาธารณะสุข การศึกษา สาธารณสุขและการสื่อสาร

คำว่า การเข้าถึง (Accessibility) พจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับ Oxford ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สามารถใช้ได้จริงและใช้ได้โดยง่าย<sup>44</sup> ดังนั้นหลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จึงประกอบไปด้วยข้อควรคำนึงถึง 3 ประการ ดังต่อไปนี้

## 1. การปรับสภาพแวดล้อม

การปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อาคารสถานที่ รวมถึงการคมนาคมขนส่ง สาธารณสุขและการสื่อสาร และบริการต่างๆ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป จะต้องคำนึงถึงการออกแบบที่เป็นสากล(Universal Design) และเป็น

<sup>44</sup> Accessibility (n.) 1. The quality of being at hand when needed. 2. The attribute of being easy to meet or deal with.

ธรรมต่อคนทุกกลุ่ม คือ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีอุปสรรค อันได้แก่ การปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อาคารสถานที่ รวมถึงการคมนาคมขนส่ง สารสนเทศและการสื่อสาร และบริการต่างๆ เป็นต้น เช่น ทางเข้าสู่อาคาร ทางลาด ประตู บันได ลิฟต์ ห้องน้ำ ห้องส้วม และสถานที่จอดรถ การออกแบบและก่อสร้างให้คนทุกกลุ่มรวมถึงคนพิการสามารถใช้งานได้อย่างเท่าเทียมกัน การออกแบบบริการข้อมูลผ่าน Website หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นใดให้อยู่ในรูปแบบที่ทุกคนรวมถึงคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ การไม่รับคนพิการเข้าสอบแข่งขันในระดับการศึกษาต่างๆจะต้องเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ดังกล่าวโดยให้คนพิการทุกคนมีสิทธิในการเข้าสอบแข่งขันเช่นเดียวกับคนทั่วไป กรณีที่สถานประกอบการที่มีแต่บันไดจะต้องจัดทำทางลาดเพื่อให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ใช้เก้าอี้รถเข็น (Wheel Chair) สามารถเข้าถึงตัวอาคารได้ ในเรื่องนี้ได้รับรองไว้ในกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ถือเป็นกรออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

## 2. การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวก หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology) เป็นอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการแต่ละประเภท เพราะความพิการที่แตกต่างกันทำให้คนพิการต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับใช้ชีวิตต่างกันไปด้วย เช่น การออกแบบทางลาดตรงแม้ตรงกับมาตรฐานของการออกแบบที่เป็นสากล แต่คนพิการทางการเคลื่อนไหวก็น่าจะต้องอาศัยเก้าอี้รถเข็น (Wheel Chair) อันเป็นกายอุปกรณ์ของคนพิการทางการเคลื่อนไหวก็น่าจะช่วยทำให้คนพิการใช้ทางลาดได้ อันจะทำให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากอาคารได้จริง หรือการออกแบบเว็บไซต์ที่มีคำอธิบายภาพเป็นตัวอักษร ลิงค์ทุกอันมีคำอธิบาย แต่คนพิการทางสายตาก็จะเข้าถึงเว็บไซต์ดังกล่าวได้จำเป็นต้องมีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกคือ คอมพิวเตอร์ที่มีโปรแกรมอ่านจอภาพ หรือคนพิการทางการได้ยินที่จำเป็นต้องใช้เครื่องช่วยฟัง อันจะทำให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ได้จริง หรือการจัดทำข้อสอบที่เป็นอักษรเบรลล์เพื่อให้คนตาบอดเข้าถึงได้ เป็นต้น

## 3. การให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงที่จำเป็นและเหมาะสมโดยไม่ก่อให้เกิดภาระอันเกินควรหรือเกินสัดส่วน

เฉพาะในกรณีที่เป็น เพื่อประกันว่าคนพิการได้อุปโภคและใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพเท่าเทียมกับบุคคลอื่น

ประเทศไทยได้มีการวิเคราะห์ถึงคำว่า “การให้ความช่วยเหลือสมเหตุสมผล” ว่าควรมีการตกลงหรือต่อรองร่วมกันจนเป็นที่พอใจ นั่นคือผู้ให้สามารถให้ได้และผู้รับมีความพึงพอใจ ทั้งนี้ควรมีคนกลางเป็นผู้ตัดสินในการต่อรองที่ไม่สามารถหาข้อสรุปได้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้ง เคยมีกรณีที่ชาวฟิลิปปินส์ที่พิการมาประชุมในประเทศไทย แต่อาคารนั้นไม่มีลิฟต์ การจะขึ้นไปประชุมได้นั้นจะต้องอ้อมขึ้นไป การอ้อมนั้นถือได้ว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลได้ เมื่อคนพิการยินยอมให้มีการอ้อมเพื่อจะได้เข้าประชุม แต่ก็มีคนพิการบางคนที่ไม่สามารถเข้าประชุมได้ เพราะไม่ยินยอมให้มีการอ้อม โดยการกล่าวว่า “การยกฉันเหมือนกระสอบมันฝรั่ง ฉันจะไม่ขึ้นไปเด็ดขาด เพราะเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ฉันไม่ยินยอม” ซึ่งกรณีนี้ทำให้คนพิการขาดโอกาสในการเข้าประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น<sup>45</sup> ดังนั้นความสมเหตุสมผลนั้นควรมีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนเพื่อป้องกันมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และควรมีการให้คำจำกัดความให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสากล

การให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลแก่คนพิการ เป็นการลดการเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการแต่ละประเภทและเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆที่พึงได้รับ เช่น การจัดการล่ามภาษามือให้แก่คนหูหนวก ประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายให้คนพิการทางการได้ยินมีสิทธิขอรับล่ามภาษามือได้ ตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยบริการล่ามภาษามือ พ.ศ. 2552 การให้มีผู้ช่วยคนพิการสำหรับคนพิการที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อันไม่อาจตอบสนองได้โดยวิธีการทั่วไป รวมถึงความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น<sup>46</sup>

คดีดังต่อไปนี้ เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิคนพิการในเรื่องการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ

<sup>45</sup> ศิริชัย ทรัพย์ศิริ, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ [ออนไลน์], 15 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : [http://www.waddeejja.com/index.php?lay=boardshow&ac=webboard\\_show&Category=waddeejacom&thispage=8&No=1198280](http://www.waddeejja.com/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&Category=waddeejacom&thispage=8&No=1198280)

<sup>46</sup> การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ครั้งที่ 1 เรื่องการนิยามศัพท์สำคัญในอนุสัญญาว่าด้วยคนพิการ [ออนไลน์], 15 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : [http://www.cdpt.or.th/index.php?view=article&catid=68:crpd&id=71:2010-02-12-07-16-57&option=com\\_content&Itemid=59](http://www.cdpt.or.th/index.php?view=article&catid=68:crpd&id=71:2010-02-12-07-16-57&option=com_content&Itemid=59)

คดีที่ 1<sup>47</sup>

## ข้อเท็จจริง

คดีนี้โจทก์ซึ่งเป็นคนพิการได้ยื่นฟ้องกรุงเทพมหานครและบริษัทไฟฟ้าย่านที่เอส ต่อศาลปกครองกลาง กรณีไม่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการบนรถไฟลอยฟ้าบีทีเอส โดยโจทก์ได้ฟ้องว่าการที่จำเลยทั้งสองได้ร่วมกันก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ระบบรถไฟฟ้าย่านบีทีเอส ซึ่งเป็นการเดินรถไฟฟ้าย่านระบบรางที่มีตัวชานชาลาสถานี และรางสูงจากพื้นถนนประมาณ 5-7 เมตร โดยไม่ได้มีการก่อสร้างลิฟท์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการไม่ว่าจะเป็นอักษรวิ้ง เสียงบอกชื่อสถานี ที่วางรถวิลแชร์มี ความกว้างไม่เกิน 120 ซม. สูง 80 ซม. บริเวณทางขึ้นลง ติดสัญลักษณ์คนพิการใน และนอกตัวรถให้แก่ผู้พิการ ในบริเวณสถานีรถไฟฟ้า หรือสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นคนพิการไม่ได้รับความสะดวกและจำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือจากประชาชนโดยทั่วไปในการใช้บริการ ซึ่งในเรื่องนี้ โจทก์ได้เคยมีหนังสือร้องขอและมีการหารือกันหลายครั้ง แต่จำเลยทั้งสองก็ได้ดำเนินการให้แต่อย่างใด จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร และได้มีคำขอให้จำเลยทั้งสองสร้างลิฟท์บริเวณสถานีและจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการทั้งบริเวณสถานีและบนขบวนรถด้วย จำเลยได้ให้การว่ากฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) และระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2544 แต่สัญญาสัมปทานได้ทำก่อนตั้งแต่วันที่ 9 เมษายน 2535 กฎหมายจึงไม่มีผลย้อนหลังให้ผู้ถูกฟ้องคดีต้องปฏิบัติตาม

ในคดีนี้ศาลปกครอง ได้วินิจฉัยโดยพิจารณาจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 แต่กฎหมายดังกล่าวมิได้มีการกำหนดรายละเอียดของอาคารสถานที่และยานพาหนะที่จะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ ด้วยเหตุนี้ศาลจึงมีคำวินิจฉัยว่าเนื่องจากการดำเนินการก่อสร้างระบบรถไฟฟ้าย่านบีทีเอสได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2535 โดยขอสัญญาสัมปทาน ซึ่งในขณะนั้นแม้จะมีพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ใช้บังคับ แต่กฎหมายดังกล่าวมิได้มีการกำหนดรายละเอียดของอาคาร สถานที่และยานพาหนะที่จะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการแต่อย่างใด จำเลยทั้งสองจึงไม่อาจ

<sup>47</sup> คดีหมายเลขดำที่ 1737/2552 วันที่ 13 กันยายน 2550 , คดีหมายเลขแดงที่ 1471/2552 วันที่ 22 กันยายน 2552

ทราบถึงลักษณะของอาคาร สถานที่และยานพาหนะที่จะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการได้ การออกแบบและดำเนินการก่อสร้างระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส. ในช่วงเวลาดังกล่าว จึงต้องพิจารณาตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในขณะนั้น รวมถึงความเหมาะสมในด้านการลงทุนและผลกระทบในด้านต่างๆ ในเมื่อขณะที่มีการสำรวจออกแบบและก่อสร้างระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส. ไม่มีระเบียบกฎหมายกำหนดรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวเอาไว้ การที่จำเลยทั้งสิ้นไม่ได้ก่อสร้างลิฟท์และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการบริเวณสถานีรถไฟฟ้าและบนขบวนรถ จึงเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่ระเบียบกฎหมายในขณะนั้นใช้บังคับแล้ว และไม่อาจถือได้ว่าจำเลยทั้งสิ้นละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควรแต่อย่างใด ศาลปกครองจึงมีคำพิพากษายกฟ้อง

### การวิเคราะห์

จากคำวินิจฉัยของศาลปกครองที่ยกฟ้อง เนื่องจากขณะที่ดำเนินการก่อสร้างระบบรถไฟฟ้าบีทีเอสนั้นไม่มีกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดของอาคาร สถานที่และยานพาหนะที่จะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ใช้บังคับก็ตาม ทำให้จำเลยไม่อาจทราบถึงลักษณะของอาคาร สถานที่และยานพาหนะที่จะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ การออกแบบและดำเนินการก่อสร้างระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส. นั้น เป็นเพราะเหตุที่ยังไม่มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

แต่หากข้อเท็จจริงดังกล่าวได้พิจารณาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว จะเข้าข้อที่ 9 ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิคนพิการว่า รัฐต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการอื่นใดที่เปิดหรือจัดให้แก่สาธารณะทั้งในเมืองและในชนบทบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ซึ่งการดำเนินมาตรการที่เหมาะสม คือ รัฐจะต้องพัฒนา ประกาศใช้ และตรวจสอบติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐานและแนวปฏิบัติขั้นต่ำเพื่อการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เปิดหรือจัดให้แก่สาธารณะ รวมถึงจัดให้มีสัญลักษณ์ที่เป็นอักษรเบรลล์ในรูปแบบที่อ่านและเข้าใจได้ง่ายไว้ในอาคารและสถานที่ที่เปิดให้แก่สาธารณะ และประกันว่าองค์การภาคเอกชนซึ่งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เปิดหรือจัดหาแก่สาธารณะจะคำนึงถึงแง่มุมทุกด้านของการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับคนพิการ และเมื่อพิจารณาประกอบกับ

กฎหมายภายในประเทศคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 54 วรรคแรก ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมมาจากมาตรา 55 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับที่ก่อน ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งพิการ หรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งอนุวัติการตามอนุสัญญา จะเข้าในมาตราที่ 20 ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิคนพิการว่า “คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ...” และมาตราที่ 37 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องออก กระทบวงเพื่อกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการใน อาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือบริการสาธารณะอื่น ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและ ใช้ประโยชน์ได้ โดยมีการกำหนดรายละเอียดของอาคาร สถานที่ ที่จะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก แก่คนพิการไว้ใน กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือ ทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ในมาตรา 16 ยังได้ให้สิทธิคนพิการที่ได้รับหรือจะ ได้รับความเสียหายจากการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการสามารถร้อง ขอต่อคณะกรรมการให้เพิกถอนการกระทำนั้นได้ รวมทั้งสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหาย และหาก การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่จงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลสามารถกำหนด ค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้อีกด้วย

แสดงให้เห็นชัดเจนว่าสิทธิคนพิการในเรื่องการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เพราะแม้ว่า พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้รัฐให้ความคุ้มครองและสงเคราะห์คนพิการโดยกำหนดให้รัฐ ออกกฎกระทรวงที่กำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมี อุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกแก่คนพิการโดยตรง แต่พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดโทษในกรณีที่ รัฐมิได้ดำเนินการใดๆ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นการละเมิดสิทธิของคน พิการ เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการนั้น นอกจากจะได้อ กำหนดให้รัฐจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการแล้วยังได้กำหนดโทษแก่รัฐ หากรัฐมิได้ ดำเนินการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ และด้วยเหตุที่พระราชบัญญัตินี้ได้อนุ วัติการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ดังนั้นการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการ จะต้องเป็นการเข้าถึงที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้อย่างแท้จริงเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเจตนารมณ์ของอนุสัญญา

ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากคดีนี้ได้ฟ้องร้องกันในภายหลังจากที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้บังคับใช้แล้ว ศาลจะต้องมีคำวินิจฉัยที่เปลี่ยนแปลงไปในการคุ้มครองสิทธิคนพิการเรื่องของการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งจากข้อกำหนดดังกล่าวมาข้างต้น จำเลยจึงมีหน้าที่ที่จะต้องจัดหามาตรการในการจัดระบบขนส่งมวลชนสาธารณะเพื่อคนพิการอย่างชัดเจนและจริงจัง โดยเฉพาะการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการตามที่โจทก์ร้องขอ เช่น การก่อสร้างลิฟต์ อักษรเบรลล์ อักษรวีจิง เสียงบอกชื่อสถานี ที่วางเก้าอี้รถเข็น (Wheelchair) ที่ได้มาตรฐานบริเวณทางขึ้นลง รวมทั้ง ติดสัญลักษณ์คนพิการในและนอกตัวรถให้แก่ผู้พิการในบริเวณสถานีรถไฟฟ้า หรือสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการรถไฟลอยฟ้าบีทีเอส ได้อย่างแท้จริง เพราะหากขาดบริการจากรัฐในเรื่องนี้ การใช้สิทธิหรือการได้รับบริการในเรื่องอื่นๆจากรัฐก็จะลดลงไปด้วย เพราะคนพิการไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิได้อย่างสะดวกหรือไม่สามารถเดินทางได้เลย

## คดีที่ 2<sup>48</sup>

### ข้อเท็จจริง

คดีนี้เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ คือ การละเลยไม่ดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและเป็นไปตามมาตรฐานสากล ให้กับคนพิการ ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์ เด็ก และผู้บกพร่องทางสุขภาพ ภายในบริเวณสนามบินสุวรรณภูมิ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร โดยโจทก์ในคดีนี้เป็นคนพิการประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเดือนร้อนเสียหายจากการกระทำของจำเลย ได้แก่ นายกรัฐมนตรี กระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ในการเปิดให้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ ในคดีนี้ ศาลปกครองกลาง มีประเด็นวินิจฉัย 2 ประเด็นคือ 1. กรณีที่จำเลยทั้งสี่ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ กล่าวคือ ไม่ดำเนินการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิให้ถูกต้องและครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด และ 2. การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวของจำเลยล่าช้าเกินสมควรหรือไม่ โดยวินิจฉัยจากกฎหมายดังต่อไปนี้

<sup>48</sup> คดีหมายเลขดำที่ 1518/2549 วันที่ 23 สิงหาคม 2550 , คดีหมายเลขแดงที่ 1059/2552 วันที่ 24 มิถุนายน 2552



1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 55 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐจะต้องกำหนดโดยบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิดังกล่าวก่อน ผู้พิการหรือทุพพลภาพจึงจะสามารถใช้สิทธิเช่นนี้ได้

2. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า มิได้ระบุว่าเป็นการออกกฎหมายเพื่ออนุวัติตามรัฐธรรมนูญฉบับใด และมีแต่การกำหนดแต่เฉพาะภาคเอกชนเท่านั้นที่ให้จัดอุปกรณสิ่งอำนวยความสะดวกเพราะเห็นได้ว่าส่วนราชการหรือหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถได้รับประโยชน์จากสิทธิประโยชน์ในทางภาษีอากรตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าไม่อาจนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวและกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) มาใช้บังคับสำหรับกรณีตามคำฟ้องนี้ได้

3. กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า หากมีกฎหมายที่ควบคุมอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นใดจะได้กำหนดอุปกรณที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการไว้โดยเฉพาะและมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าที่คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกำหนด ก็ให้กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับแทน

4. กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า กฎกระทรวงฉบับนี้ ถือเป็น การออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิในเรื่องนี้ไว้ แต่อย่างไรก็ตามในมาตรา 29 ได้กำหนดบทเฉพาะกาลไว้ว่า อาคารที่มีอยู่ก่อนหรือได้รับอนุญาตหรือได้ยื่นขออนุญาตก่อสร้าง หรือดัดแปลงอาคารหรือได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและได้ดำเนินการตามมาตรา 39 ทวิแล้ว ก่อนวันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงนี้ เนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติในหลักการโครงการท่าอากาศยานกรุงเทพ แห่งที่ 2 หรือท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2534 และต่อมาได้อนุมัติให้ก่อสร้างในวันที่ 7 พฤษภาคม 2538 รวมทั้งได้มีการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ และเปิดใช้อย่างเป็นทางการในวันที่ 28 กันยายน 2549 อีกทั้งโดยหลักการแล้วการรับรองสิทธิตามรัฐธรรมนูญนั้น รัฐจะต้องกระทำโดยการออกเป็นกฎหมายเฉพาะเท่านั้น ไม่อาจที่จะออกเป็นกฎหมายลำดับรอง

เพื่อรองรับสิทธิดังกล่าวได้เนื่องจากกฎหมายลำดับรองไม่อาจที่จะกำหนดสิทธิหน้าที่ในทางกฎหมายขึ้นใหม่ได้ หากแต่ต้องเป็นไปตามกรอบหรือขอบเขตของกฎหมายแม่บทที่ให้อำนาจไว้เท่านั้น รวมทั้งการออกเป็นกฎหมายลำดับรองจะไม่สามารถใช้เป็นหลักประกันที่มั่นคงเพราะอาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกในภายหลังได้

5. มติคณะรัฐมนตรีลงวันที่ 10 มีนาคม 2541 เรื่องการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการ ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า จากมตินี้การจัดตั้งอำนาจความสะดวกเป็นเพียงการกำหนดหลักการให้ถือปฏิบัติแบบทั่วไปเท่านั้น มิใช่ข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดหากแต่หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจมีหน้าที่ที่จะต้องถือปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวเท่าที่มีความสามารถ ส่วนจะดำเนินการได้ครบถ้วนมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการ เช่น งบประมาณ

6. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11(5) และ นโยบายการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีการกำหนดรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท่าอากาศยานแต่อย่างใด

จากข้อกฎหมายที่ศาลพิจารณา ศาลจึงวินิจฉัยว่า จำเลยได้ขออนุมัติก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ โดยมีมติคณะรัฐมนตรี ให้ดำเนินการก่อสร้างก่อนที่กฎกระทรวงซึ่งกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 จะบังคับใช้ เมื่อเป็นไปตามบทเฉพาะกาลของกระทรวงดังกล่าว จำเลยจึงได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตาม อีกทั้งจำเลยทั้งสี่ได้ดำเนินการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎกระทรวงข้างต้นได้กำหนดไว้ในระดับหนึ่งแล้ว ประกอบกับจำเลยทั้งสี่ได้ให้การรับว่าจะจัดให้มีการปรับปรุง แก้ไขหรือเพิ่มเติมในเรื่องต่างๆต่อไป อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าจำเลยทั้งสี่ได้มีความพยายามที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ตามความสามารถและงบประมาณที่จะเอื้ออำนวยให้แล้ว กรณีนี้จึงย่อมไม่อาจถือได้ว่าจำเลยทั้งสี่ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติแต่อย่างใด และเมื่อจำเลยทั้งสี่ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายแล้ว ในประเด็นที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้งสี่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายล่าช้าเกินสมควรนั้นจึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาอีกต่อไป คดีนี้ศาลจึงมีคำพิพากษายกฟ้อง

## วิเคราะห์

จากคำวินิจฉัยของศาลปกครอง กรณีที่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยว่าละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ คือ การละเลยไม่ดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและเป็นไปตามมาตรฐานสากล เนื่องจากจำเลยได้ดำเนินการก่อสร้างก่อนที่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายบังคับใช้ ศาลปกครองจึงยกฟ้อง เพราะเหตุที่ยังไม่มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

ซึ่งคดีนี้โจทก์ได้เรียกร้องให้รัฐจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นไปตามมาตรฐาน หากข้อเท็จจริงดังกล่าวได้พิจารณาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว จะเข้าข้อที่ 4 ซึ่งเป็นพันธกรณีทั่วไปที่บัญญัติให้รัฐภาคีต้องดำเนินการในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบอย่างสากล โดยควรให้มีการดัดแปลงที่น้อยที่สุดและค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อให้ตรงกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ เพื่อส่งเสริมการจัดให้มีและใช้ประโยชน์ และเพื่อส่งเสริมการออกแบบที่เป็นสากลในการพัฒนามาตรฐานและแนวทาง โดยอนุสัญญาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การออกแบบที่เป็นสากล (Universal design) ว่าหมายถึง การออกแบบผลิตภัณฑ์ สภาพแวดล้อม โปรแกรม และบริการที่ทุกคนสามารถใช้ได้ ในขอบเขตที่มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยไม่จำเป็นต้องดัดแปลง หรือออกแบบเป็นพิเศษ ทั้งนี้ในกรณีที่มีความต้องการจำเป็น “การออกแบบที่เป็นสากล” จะต้องไม่กันออกไปซึ่งอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการเฉพาะกลุ่ม<sup>49</sup> และจะเข้าข้อที่ 9 ซึ่งบัญญัติคุ้มครองคนพิการว่า รัฐต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการอื่นใดที่เปิดหรือจัดให้แก่สาธารณะทั้งในเมืองและในชนบทบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ซึ่งการดำเนินมาตรการที่เหมาะสม คือ รัฐจะต้องพัฒนา ประकाศใช้ และตรวจสอบติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐานและแนวปฏิบัติขั้นต่ำเพื่อการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เปิดหรือจัดให้แก่สาธารณะ รวมถึงจัดให้มีสัญลักษณ์ที่เป็นอักษรเบรลล์ในรูปแบบที่อ่านและเข้าใจได้ง่ายไว้ในอาคารและสถานที่ที่เปิดให้แก่สาธารณะ และเมื่อพิจารณาประกอบกับ

---

<sup>49</sup> Article 2 of The Convention on the Rights of Persons with Disabilities “Universal design” means the design of products, environments, programmes and services to be usable by all people, to the greatest extent possible, without the need for adaptation or specialized design. “Universal design” shall not exclude assistive devices for particular groups of persons with disabilities where this is needed

กฎหมายภายในประเทศคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 54 วรรคแรก ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมมาจากมาตรา 55 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งพิการ หรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งอนุวัติการตามอนุสัญญา จะเข้าในมาตราที่ 20 ซึ่งบัญญัติคุ้มครองสิทธิคนพิการว่า “คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ...” และมาตราที่ 37 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องออก กฎกระทรวงเพื่อกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการใน อาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือบริการสาธารณะอื่น ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและ ใช้ประโยชน์ได้ โดยมีการกำหนดรายละเอียดของอาคาร สถานที่ ที่จะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการไว้ใน กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือ ทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ในมาตรา 16 ยังได้ให้สิทธิคนพิการที่ได้รับหรือจะ ได้รับความเสียหายจากการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการสามารถร้อง ขอต่อคณะกรรมการให้เพิกถอนการกระทำนั้นได้ รวมทั้งสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายและ หากการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่จงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลสามารถกำหนด ค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้ด้วย

แสดงให้เห็นชัดเจนว่าคดีที่สองนี้ สิทธิคนพิการในเรื่องการเข้าถึงสิ่ง อำนวยความสะดวกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เหมือนในคดีแรก เพราะแม้ว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้รัฐให้ความคุ้มครอง และสงเคราะห์คนพิการโดยกำหนดให้รัฐออกกฎกระทรวงที่กำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกแก่คนพิการโดยตรง แต่พระราชบัญญัตินี้มิได้กำหนดโทษในกรณีที่รัฐมิได้ดำเนินการใดๆ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิ่ง อำนวยความสะดวกอันเป็นการละเมิดสิทธิของคนพิการ เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการนั้น นอกจากจะได้กำหนดให้รัฐจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คน พิการแล้วยังได้กำหนดโทษแก่รัฐ หากรัฐมิได้ดำเนินการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ และด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติดังกล่าวได้อนุวัติการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ดังนั้น การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการจะต้องเป็นการเข้าถึงที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ อย่างแท้จริง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของอนุสัญญา

ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากคดีนี้ได้ฟ้องร้องกันในภายหลังจากที่ได้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแล้ว ศาลจะต้องมีคำวินิจฉัยที่เปลี่ยนแปลงไปในการคุ้มครองสิทธิคนพิการเรื่องของการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและจะต้องมีการออกแบบที่เป็นสากล เช่น ทางเข้าออกตึกที่มีบันไดและทางลาดไว้สำหรับคนนั่งรถเข็นเข้าไปได้ รวบรวมบันไดหลายระดับเพื่อให้คนความสูงต่างๆ รวบรวมบันไดที่มีอักษรเบรลล์บอกคนตาบอดว่ามีบันไดกี่ขั้น หน้าห้องน้ำมีป้ายอักษรเบรลล์ให้คนตาบอดสามารถสัมผัสได้ว่าเป็นห้องน้ำชายหรือหญิง เป็นต้น<sup>50</sup> ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการควรบัญญัติให้มีการให้คำจำกัดความของคำว่า การออกแบบที่เป็นสากล เพื่อให้รัฐดำเนินการตามพระราชบัญญัติโดยสอดคล้องกับอนุสัญญา

### 3. หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพ

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเป็นวิธีการในการพัฒนาคนพิการให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า และมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมคนอื่นในสังคม<sup>51</sup> หรือกล่าวได้ว่าเป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือทำให้คนพิการสามารถดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ได้ ถือได้ว่าเป็นเจตนารมณ์อย่างหนึ่งในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ<sup>52</sup> ซึ่งการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการนั้น จะอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการใดๆ เพื่อฟื้นฟูให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

กฎหมายไทยได้เริ่มมีการคำนึงถึงหลักการนี้และบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งปัจจุบันพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้บัญญัติไว้อีกครั้งโดยคำจำกัดความที่กว้างขึ้นจากเดิมในมาตรา 4<sup>53</sup> ดังนั้น รัฐมีหน้าที่ต้อง

<sup>50</sup> Example of Universal design [Online], 22 February 2010. Available from: <http://www.Design.ncsu.edu/cud/>

<sup>51</sup> พลอย สืบวิเศษ. “การศึกษาการดำเนินงานศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการของรัฐและเอกชน กรณีศึกษา ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคน พิการหายาดฝน จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ จังหวัดชลบุรี,” วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 4/2550 : หน้า 147 - 172.

<sup>52</sup> มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า “การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” หมายความว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ...”

<sup>53</sup> มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า

จัดให้มีการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการอย่างเหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภทเพื่อเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ แก่คนพิการ เช่น การฝึกอบรม การให้ความรู้ การใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบสำหรับคนพิการเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขภาพ การว่างงาน การศึกษาและบริการสังคม เพื่อเสริมสร้างความสามารถและพัฒนาศักยภาพของคนพิการ ทำให้คนพิการได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในสังคมและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิต ทำให้คนพิการสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขได้ด้วยตนเอง อันจะส่งผลให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อเป็นทุนสำหรับค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟูคุณภาพคนพิการด้วย<sup>54</sup>

#### 4. หลักการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม

เมื่อพิจารณาจากคำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจะเห็นได้ว่า นอกจากความบกพร่องอันเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งของคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมแล้ว ยังประกอบไปด้วยอุปสรรคต่างๆ ในสังคมที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติในแง่ลบอันเกิดจากความไม่รู้ หรือความเชื่อที่ผิดๆ เช่น งานที่คนพิการสมควรเป็นงานที่ง่ายที่ไม่ต้องใช้ความสามารถมากเพราะไม่เชื่อมั่นว่าคนพิการสามารถทำได้หรือเกรงว่าจะเป็นบาปที่ใช้คนพิการทำงานมากเกินไป หรืออุปสรรคทางกายภาพ เช่น โครงสร้างอาคาร สื่อการเรียนการสอน ข้อมูลสารสนเทศ ที่ไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อให้คนพิการเข้าถึงได้โดยง่าย เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้คนพิการได้เข้ามีส่วนร่วมในสังคมอย่างแท้จริง สังคมควรเปิดโอกาสให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของสังคม โดยรัฐมีหน้าที่ขจัดอุปสรรคต่าง ๆ และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และบริการต่างๆ ที่จำเป็นให้แก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงและมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม

---

“การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” หมายความว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

<sup>54</sup> มาตรา 23 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้กำหนดให้คนพิการได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป<sup>55</sup> หลักการมีส่วนร่วมของคนพิการจึงเป็นหลักสำคัญอีกประการอันจะทำให้คนพิการได้รับการยอมรับและคำนึงถึงจากสังคม และยอมรับในความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดความภูมิใจในตนเองและครอบครัว และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะการที่คนพิการมีโอกาสได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไม่ว่าด้านใดๆ จะทำให้คนพิการได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและเรียนรู้การใช้ชีวิตจากคนปกติในสังคมว่าจะเป็นการศึกษา การประกอบอาชีพ หรือการสังสรรค์สมาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันจะช่วยให้คนพิการได้รับการยอมรับ ได้พัฒนาทักษะความสามารถของตนและปรับตัวในการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างแท้จริง เช่น หากสถาบันการศึกษากำหนดให้คนพิการศึกษาเฉพาะในโรงเรียนที่มีเฉพาะคนพิการเท่านั้นแม้ว่าจะเป็นการดีในส่วนที่ทำให้คนพิการมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมกับประเภทความพิการของตน เพราะอาจจะมีการแบ่งการเรียนเพื่อนเรียนรู้ตามประเภทของความพิการ ซึ่งทำให้ง่ายต่อการจัดหาอุปกรณ์ แผนการเรียนการสอนหรือครูผู้สอนที่สอดคล้องกับกลุ่มประเภทความพิการ แต่เมื่อคนพิการจบการศึกษาแล้วจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถที่เรียนมาเพื่อประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับคนปกติ เมื่อไม่มีการฝึกให้คนพิการได้ใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติในสังคมมาก่อน อาจส่งผลให้คนพิการไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนมาประกอบอาชีพได้จริง หรือไม่สามารใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติได้ นอกจากนี้แล้วเมื่อคนปกติที่ไม่เคยได้ใช้ชีวิตร่วมกับคนพิการหรือไม่เคยเห็นการมีส่วนร่วมใดๆของคนพิการ ย่อมเกิดการไม่ยอมรับและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนพิการ ดังจะเห็นได้จากกฎหมายต่างๆในอดีตของประเทศไทยที่มีถ้อยคำที่กีดกันคนพิการในการประกอบอาชีพ<sup>56</sup> เพราะไม่เชื่อในศักยภาพและความสามารถที่คนพิการมีอยู่

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคมจะส่งผลให้คนพิการได้รับการยอมรับและรู้สึกถึงความมีคุณค่าของตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และส่งผลให้คนในสังคมเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อคนพิการ โดยการยอมรับว่าความพิการนั้นเป็นเพียงความหลากหลายอย่างหนึ่งของความเป็นมนุษย์อันเป็นหนึ่งในหลักสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเมื่อ

<sup>55</sup> มาตรา 20(4) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>56</sup> วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม ศึกษากรณีกฎหมาย และกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ [ออนไลน์] , 17 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : [http://www.lawreform.go.th/lawreform /index.php?itemid=11&id=264&option=com\\_content&task=view](http://www.lawreform.go.th/lawreform /index.php?itemid=11&id=264&option=com_content&task=view)

คนพิการเป็นมนุษย์จึงควรได้รับสิทธิเช่นเดียวกับที่มนุษย์พึงได้รับ และส่งผลให้การออกกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิที่มีอยู่ของทุกคนได้มีการคำนึงถึงสิทธิที่คนพิการพึงได้รับด้วยเช่นกัน

## 5. หลักการสร้างความตระหนัก

ดังที่ได้พิจารณาในเรื่องของหลักการมีส่วนร่วมจะเห็นได้ว่าอุปสรรคอย่างหนึ่งที่จะทำให้คนพิการไม่มีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมนั้นเป็นเรื่องของอุปสรรคทางทัศนคติในแง่ลบต่อคนพิการซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งอันเป็นจุดเริ่มต้นของการไม่คำนึงถึงสิทธิคนพิการอันทำให้คนพิการถูกละเมิดสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติในแง่ลบที่สังคม บุคคลผู้เกี่ยวข้อง ครอบครัวและคนพิการมีต่อคนพิการ หรือทัศนคติในแง่ลบที่คนพิการมีต่อตนเอง อันจะแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

### 1. ทัศนคติของบุคคลในสังคมหรือชุมชนมีต่อคนพิการ

ความเชื่อในทางศาสนามีอิทธิพลต่อคนในสังคม ทำให้คนพิการถูกมองว่าความทุกข์ทรมานจากความพิการที่มีนั้น เป็นการชดใช้กรรมเนื่องจากเวรกรรมของคนพิการหรือคนในครอบครัวของคนพิการ ความพิการจึงเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของคนที่ทำบาป ทำให้ครอบครัวที่มีคนพิการอับอายและไม่ให้โอกาสคนพิการได้ออกไปใช้ชีวิตนอกบ้านหรือนอกชุมชน จากลักษณะความแตกต่างของคนพิการทำให้คนพิการได้รับความเวทนา สงสาร และควรได้รับความช่วยเหลือดูแลในลักษณะของการสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือคนพิการให้พ้นจากความลำบาก เช่น การทำทานให้แก่คนพิการ การตั้งมูลนิธิเพื่อดำเนินงานสงเคราะห์คนพิการ ทำให้คนพิการถูกมองข้ามความสามารถและศักยภาพ จึงเกิดความเชื่อที่ผิดต่อไปว่า คนพิการนั้นไม่มีความสามารถที่ฝึกฝนหรือเรียนรู้ได้ ไม่มีความสามารถที่จะทำงานได้ แม้หากทำงานได้ก็ทำไม่ได้ดีเท่ากับบุคคลทั่วไป และการทำงานของคนพิการนั้นอาจสร้างความยุ่งยากและลำบากให้แก่สถานประกอบการ

จากทัศนคติแง่ลบข้างต้นส่งผลให้สถานที่สาธารณะ บริการต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน หรือบริการขนส่งสาธารณะ ไม่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการในเรื่องของการทำงานภาครัฐออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ จำกัดสิทธิหรือเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เช่น กฎหมายจำกัดสิทธิคนพิการในทางการเมือง กฎหมายจำกัดสิทธิในการทำงาน หรือกฎหมายจำกัดสิทธิในการดำรงตำแหน่ง เป็นต้น \*ในเรื่องของการฟื้นฟูสมรรถภาพ สถานศึกษา หรือศูนย์ฝึกอาชีพไม่เชื่อว่าคนพิการมีความสามารถหรือฝึกฝนทักษะได้ หากรับคนพิการจะทำให้

\* ดูได้จากภาคผนวก ซึ่งเป็นข้อมูลที่รวบรวมโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553



เกิดความยุ่งยากลำบาก จึงไม่ยอมรับคนพิการเข้าศึกษาหรือฝึกอาชีพโดยเฉพาะคนพิการทางสติปัญญา และเจ้าของสถานประกอบการไม่ยอมรับคนพิการเข้าทำงาน หากรับคนพิการเข้าทำงานก็จะได้ค่าตอบแทนต่ำกว่าบุคคลทั่วไป หรือไม่สนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน เช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆ เป็นต้น<sup>57</sup>

## 2. ทักษะคติของครอบครัวของคนพิการมีต่อคนพิการ

ความเชื่อในเรื่องของเวรกรรมทำให้ครอบครัวรู้สึกอับอายเป็นตราบาป และเป็นปมด้อย คนพิการจึงถูกปกปิดมิให้ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องเท่าที่ควร นอกจากนี้อาจไม่มีการฝึกฝนให้คนพิการดูแลตนเองเรื่องง่ายๆ เช่น การแปรงฟัน อาบน้ำ การสวมใส่เสื้อผ้า หรือเรื่องของงานบ้าน โดยเชื่อว่าหากให้คนพิการทำงานจะเป็นการสร้างเวรกรรมเมื่อคนพิการไม่สามารถทำอะไรได้จึงเกิดเป็นภาวะแก่ครอบครัวที่ต้องให้การช่วยเหลือดูแล

จากทัศนคติในแง่ลบข้างต้นส่งผลให้ครอบครัวไม่ยอมให้คนพิการไปรับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในด้านต่างๆ คนพิการไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้แม้แต่เรื่องเล็กน้อย เมื่อไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยลำพังจึงต้องรอรับการดูแลช่วยเหลือจากบุคคลอื่น สุดท้ายคนพิการจะถูกมองว่าเป็นภาระที่หนักหนาของครอบครัวและสังคม

## 3. ทักษะคติของคนพิการที่มีต่อตนเอง

ความเชื่อในเรื่องของเวรกรรมประกอบกับทัศนคติของคนในสังคมหรือครอบครัวของคนพิการเอง ทำให้คนพิการรู้สึกอับอาย กลายเป็นปมด้อย ขาดความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถและมีศักยภาพที่จะทำอะไรได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น จากทัศนคติในแง่ลบทำให้คนพิการไม่กระตือรือร้นที่จะเข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ ไม่พยายามที่จะแสดงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ และไม่คำนึงถึงสิทธิที่ตนพึงได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นในสังคม

การเปลี่ยนทัศนคติหรือวิถีคิดที่มีมายาวนานมิใช่สิ่งที่กระทำได้ง่าย จำเป็นต้องใช้เวลาและการทำความเข้าใจ การตระหนักรู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดความอยากรู้ความเข้าใจ จนกระทั่งเกิดความซึมซับ<sup>58</sup> การตระหนักรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงของคนพิการเองมัก

<sup>57</sup> วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. กฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับคนพิการ. (กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2539.) หน้า 60.

<sup>58</sup> มุลินธิคนพิการไทย, วิทยุติธรรมสำหรับคนพิการ [ออนไลน์], 20 ตุลาคม พ.ศ. 2552. แหล่งที่มา : [http://icare.kapook.com/disability.php?ac=detail&s\\_id=70&id=1950](http://icare.kapook.com/disability.php?ac=detail&s_id=70&id=1950)

ถูกจำกัด เนื่องจากทำให้ความสำคัญกับคนที่มีความร่างกายหรือจิตใจที่ทำงานเป็นปกติ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องแปลกเพราะความพิการหรือความเจ็บป่วยนั้นอาจเกิดขึ้นกับใครเมื่อใดก็ได้ และเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ เพราะอายุที่มากขึ้นการทำงานของอวัยวะในร่างกายย่อมเสื่อมลงเกิดเป็นสภาพความพิการ โดยเฉพาะทางกรมมองเห็นหรือการได้ยินควบคู่กันไปด้วย อย่างไรก็ตามแต่สังคมก็ยังคงปฏิบัติต่อคนพิการเสมือนเป็นบุคคลพิเศษที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษและแปลกแยกจากคนทั่วไป และความช่วยเหลือเหล่านี้ก็มักไม่เพียงพอ ก่อให้เกิดการแบ่งแยกเนื่องจากขาดความเข้าใจอันดีระหว่างคนทั่วไปและคนพิการ<sup>59</sup>

ด้วยเหตุนี้หลักการสร้างความตระหนักรู้จึงเป็นอีกหลักหนึ่งที่สำคัญ โดยเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแนวคิดของสังคมที่มีต่อพิการในรูปแบบของความสงสารและเวทนาหรือที่เรียกว่า สังคมเวทนานิยม ไปเป็นสังคมฐานสิทธิ อันเป็นแนวคิดที่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของคนพิการเป็นหลักสำคัญ เพราะสังคมเวทนานิยมนั้น ใช้ความรู้สึกของแต่ละบุคคลเป็นฐานในการตัดสินสิ่งที่คนพิการพึงได้รับ เช่น ความรู้สึกสงสารหรือสงเวช แต่ไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลได้ ทำให้คนพิการต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติ หรือการให้ความช่วยเหลือให้คนพิการพ้นจากความลำบาก เช่น การสงเคราะห์ต่าง ๆ แต่ไม่ได้ช่วยให้คนพิการสามารถกระทำการใดเพื่อช่วยเหลือตนเองได้

แม้สังคมไทยจะเป็นสังคมของความเอื้ออารีซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่ควรคำนึงถึงสิทธิของคนพิการด้วยเช่นกัน สังคมฐานสิทธิ เป็นแนวคิดที่คำนึงถึงสิทธิของคนพิการเป็นหลักสำคัญ เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี สิทธิ เสรีภาพ จึงควรมีส่วนร่วมในสังคมและได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เว้นแม้แต่คนพิการโดยมีกฎหมายเป็นหลักประกัน ซึ่งทำให้คนพิการมีสิทธิเท่าเทียมกันและเท่าเทียมกับคนทั่วไป และมีโอกาสที่จะมีบทบาทในสังคม เช่น การมีหลักประกันว่าจะได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับคนอื่น การมีหลักประกันว่าจะต้องได้รับการบริการสาธารณะเช่นเดียวกับคนอื่น การมีหลักประกันว่าเว็บไซต์ไม่ว่าจะของรัฐหรือเอกชน คนพิการสามารถใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ซอฟต์แวร์ที่เป็นโปรแกรมอ่านจอภาพใช้กับคอมพิวเตอร์เข้าไปอ่านได้ เป็นต้น<sup>60</sup> อันเป็นการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้และไม่เป็นภาระแก่ส่วนรวม และเมื่อคนพิการได้รับสิ่งต่างๆโดยใช้สิทธิเป็นฐานแล้วคนพิการเองก็หน้าที่ที่จะต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม จึงจะเรียกว่าสังคมฐานสิทธิได้อย่างแท้จริง

<sup>59</sup> ศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชีย, อบรม: ความเสมอภาคของคนพิการ [ออนไลน์], 16 มีนาคม พ.ศ. 2553. แหล่งที่มา: <http://www.thaingo.org/prboard/1/view.php?id=6579>,

<sup>60</sup> มูลนิธิคนพิการไทย, สาระสำคัญ เรื่อง สิทธิคนพิการตามกฎหมาย [ออนไลน์], 16 มีนาคม พ.ศ. 2553. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/21-12-09.doc>

นอกจากการเปลี่ยนทัศนคติแล้ว เรื่องของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการที่ถูกต้องและสร้างสรรค์แก่สังคม ครอบครัวของคนพิการ และตัวคนพิการเอง ก็เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ขาดไม่ได้ เพราะสังคม ครอบครัว ผู้ปกครอง ครู และผู้เกี่ยวข้อง ยังขาดความรู้และแนวทางในการพัฒนาคนพิการและครอบครัวคนพิการอีกมาก เช่น ผู้ปกครองบางคนขาดความเชื่อว่าเด็กพิการทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ทำให้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กพิการ แต่เน้นเพียงการดูแล ด้านปัจจัยสี่เป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว ทำให้คุณภาพชีวิตของเด็ก พิการไม่ดีเท่าที่ควร<sup>61</sup>

การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างทัศนคติที่ดีของสังคม ครอบครัวคนพิการ ให้เห็นว่าคนพิการเป็นผู้มีความสามารถและศักยภาพเช่นเดียวกับคนทั่วไป ทำให้เกิดการยอมรับในสิทธิของคนพิการ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม เพราะบุคคลที่ประสบกับสภาพความพิการไม่จำเป็นต้องสูญเสียความสามารถและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ไปด้วย และเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีที่คนพิการมีต่อตนเอง ว่าตนเองนั้นมีความสามารถและศักยภาพเช่นเดียวกับคนอื่นที่ไม่พิการ เกิดการยอมรับและเชื่อถือในตัวตนของตนเอง อันจะนำไปสู่การมีความเชื่อมั่น การมุ่งมั่นฝึกฝน มองข้ามความรู้สึกต่ำต้อยของตน<sup>62</sup> ทำให้คนพิการไม่เป็นภาระของสังคมและครอบครัว ปัจจุบันมีคนพิการที่ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆมากมาย ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ สังคม และครอบครัว สังคมจึงควรมีความเชื่อมั่นว่า คนพิการทำได้เป็นเรื่องหลัก และทำไม่ได้เป็นข้อยกเว้น นอกจากนี้ ยังเป็นการกระตุ้นให้คนพิการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของคนพิการเองด้วย

การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคนพิการในระยะเวลายาวนานเป็นเรื่องยากที่จะทำได้เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่ฝังรากลึกมานานของคนในสังคม แต่อย่างไร

<sup>61</sup> ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9, ปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ยุทธศาสตร์การ พัฒนาเด็กพิการรุนแรงในชุมชน [ออนไลน์], 17 มีนาคม พ.ศ. 2553. แหล่งที่มา: <http://www.kksped9.go.th /e-journal/journal8/journal-8.html>

<sup>62</sup> พวงแก้ว กิจธรรม, สรุปสาระสำคัญ ปาฐกถา เรื่อง “พลังคนพิการเพื่อสังคม” โดย นายมณฑิธร บุญตัน สมาชิกวุฒิสภา [ออนไลน์], 17 มีนาคม พ.ศ. 2553. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf /library/files/doc/library-2009-12-09-663.doc>

กิติ ก็เป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องกระทำ รัฐจึงต้องมีวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สังคม ครอบครัวของคนพิการ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และคนพิการเองได้ตระหนักรู้ในสิทธิที่คนพิการพึงมีและพึงได้รับ โดยเฉพาะคนพิการในชนบทที่ยากจน ซึ่งโดยส่วนมากยังไม่รู้สิทธิของตน เช่น การจัดโครงการรณรงค์ให้คนพิการรู้จักปกป้องสิทธิของตน การจัดโครงการเพื่อให้ครอบครัวคนพิการได้ตระหนักว่าคนพิการสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ การส่งเสริมให้มีโปรแกรมการฝึกอบรมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคนพิการและสิทธิของคนพิการ จัดให้มีการให้การศึกษา คำแนะนำ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้ดูแลคนพิการ และผู้ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการแก่คนพิการมีจิตสำนึกและรู้วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูคนพิการ และสร้างทัศนคติของความกรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนในสังคม หรือ การสร้างความตระหนักผ่านสื่อในการเสนอภาพลักษณ์ของคนพิการ โดยเฉพาะรูปแบบของรายการโทรทัศน์ซึ่งถือว่าเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนจำนวนมาก<sup>63</sup> เป็นต้น เพื่อส่งเสริม คุ้มครอง และประกันให้คนพิการได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน และส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิดของคนพิการ

#### 4.4.2 การให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการในประเด็นต่าง ๆ

เมื่อบุคคลในรัฐมีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีบทกฎหมายรับรอง และคุ้มครองให้แล้ว รัฐย่อมต้องมีหน้าที่เอื้ออำนวยให้บุคคลในรัฐได้รับสิทธิเช่นนั้น หากพิจารณาถึงหลักกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันแล้ว คงพิจารณาได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งพระราชบัญญัติทั้งสองเป็นกฎหมายหลักในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ หากจะบังคับใช้ได้จะต้องมีกฎหมายลำดับรองที่ออกตามความที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น คืออนุบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วยกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เป็นหลักในการพิจารณา รวมทั้งมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ อันเป็นการสร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เป็นสากล

<sup>63</sup> มูลนิธิสากลเพื่อคนพิการ, โครงการส่งเสริมความตระหนักรู้ในศักยภาพของคนพิการ [ออนไลน์], 17 มีนาคม พ.ศ. 2553. แหล่งที่มา: <http://www.yimsoo.org/activity.php?group=1>

ผู้เขียนได้แบ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการออกเป็นประเด็นต่าง ๆ และวิเคราะห์ด้วยหลักการซึ่งเป็นข้อท้าทายของอนุสัญญาที่กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนหน้า เพื่อให้ทราบวาทกฏหมายภายในของประเทศไทยที่มีอยู่สอดคล้องกับอนุสัญญาเพียงใด และประเทศไทยได้ดำเนินการอย่างไรบ้างเพื่อให้คนพิการในประเทศไทยได้รับสิทธิที่ตนพึงได้รับอย่างแท้จริง ประเด็นของสิทธิต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศไทย พิจารณาได้ดังต่อไปนี้

### 1. ประเด็นด้านการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

คนพิการมีสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคกับคนทั่วไปในสังคมโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ดังที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิในเรื่องของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ดังนั้น สิทธิใดที่คนทั่วไปได้รับคนพิการพึงได้รับด้วยเช่นกัน ซึ่งในส่วนี้กฎหมายไทยได้ให้การรับรองสิทธินี้ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่วนที่ 4 ถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคล เช่น สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง สิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว หรือ มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ เช่น ค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เป็นต้น ซึ่งสิทธิต่างๆเหล่านี้ได้รับการรับรองสิทธิไว้ในมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น จะต้องดำเนินการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ กล่าวคือ ต้องปรับสภาพแวดล้อมของสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เช่น สถานีตำรวจ อาคารของศาล ห้องพิจารณาคดี หรือเรือนจำ เช่น การสร้างทางลาดและสร้างห้องน้ำสำหรับคนพิการ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรมเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีอุปสรรค นอกจากนี้ต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งเป็นอุปกรณ์เพื่อช่วยคนพิการแต่ละประเภท เช่น มีบริการวีลแชร์หรือลิฟต์สำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว มีการจัดทำเอกสารทางกฎหมายเป็นอักษรเบรลล์สำหรับคนพิการทางสายตา มีการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลแก่คนพิการเพื่อลดความเสียหายเปรียบในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมและเข้าถึงสิทธิทางกฎหมายของคนพิการแต่ละประเภท เช่น มี

บริการล่ามภาษามือสำหรับคนพิการทางการได้ยิน เพราะบ่อยครั้งคนพิการทางการได้ยินประสบปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบ การหลอกลให้กรอกเอกสารสัญญาต่างๆ ในกรณีที่เกิดอยู่ในฐานะโจทก์หรือจำเลยไม่สามารถสื่อสารกับตำรวจได้ บางครั้งไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาให้ได้ ทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมและเกิดผลเสียกับรูปคดีเป็นอย่างยิ่ง กฎหมายไทยได้รับรองสิทธิในการได้รับบริการล่ามภาษามือ ไว้ในระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยบริการล่ามภาษามือ พ.ศ. 2552 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ทวิ(2) ในส่วนของการจัดหาทนายความว่าต่างแก้ต่างคดีนั้นเป็นการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมที่กฎหมายไทยได้ให้การรับรองไว้ในกฎหมายหลายฉบับเช่น มาตรา 40 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 20(5) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ รวมทั้งระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมายและจัดหาทนายความว่าต่างแก้ต่างคดีแก่คนพิการ พ.ศ. 2552 ออกตามความใน มาตรา 20(5) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ว่า คนพิการมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือในทางกฎหมาย เช่น การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ การได้รับคำปรึกษาและความรู้ทางกฎหมาย การได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่จำเป็น และความช่วยเหลืออื่นๆในทางคดีต่างๆ

การที่คนพิการจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างเต็มศักยภาพนั้น การเสริมสร้างทักษะและความสามารถในทางกฎหมายของคนพิการเป็นสิ่งที่สำคัญ อันเป็นกระบวนการช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางหนึ่ง รัฐควรจัดทำนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อให้คนพิการและคนทั่วไปในสังคมได้รับความรู้และความเข้าใจในสิทธิทางกฎหมายที่คนพิการพึงมีพึงได้ อันเป็นการสร้างความตระหนักรู้ถึงสิทธิของคนพิการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้คนพิการได้การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม และทำให้คนพิการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน เช่น การเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยาน จำเลย โดยเฉพาะการเป็นโจทก์ เพราะในอดีตคนพิการส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิหรือไม่รับรู้สิทธิที่ตนมี เห็นได้จากจำนวนคดีที่คนพิการฟ้องร้องเพราะถูกละเมิดสิทธิซึ่งมีไม่มาก โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554 ยุทธศาสตร์ ที่ 5 ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้สามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ โดยส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวและรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม และร่วมในกระบวนการบริหารจัดการประเทศให้เกิดความเป็นธรรมและความโปร่งใสในการพัฒนาประเทศ เสริมสร้างความเข้มแข็ง และสร้างเครือข่ายการทำงานของกลไกตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐได้อย่างเข้มแข็งมีประสิทธิภาพ

ประเด็นปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของคนพิการในประเทศไทยที่นำพิจารณา คือ การดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางแพ่ง เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ได้กล่าวถึงพยานที่ใช้ในการนำสืบซึ่งหากเข้าข้อยกเว้นสามารถสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสารได้ แต่หากเป็นคดีเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาที่กฎหมายบังคับว่าต้องมีแบบหรือหลักฐานเป็นหนังสือ ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคล ซึ่งข้อห้ามตามมาตรา 94 เป็นข้อห้ามเด็ดขาด แม้คู่กรณีจะตกลงยินยอมให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำพยานบุคคลเข้าสืบแทนพยานเอกสารได้ ข้อตกลงนั้นก็ไม่มีผลบังคับและอย่างไรก็ตามศาลก็จะไม่ยอมรับฟังพยานบุคคลนั้น ผลแพ้ชนะของคดีจึงพิจารณาจากพยานเอกสารเป็นสำคัญ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องของการเข้าถึงเอกสารต่างๆของคนพิการทางสายตาซึ่งมีความยากลำบากหากไม่ได้ทำเป็นอักษรเบรลล์ และศาลก็ไม่มีความรู้ในเรื่องของอักษรเบรลล์ ทำให้คนพิการทางสายตาเกิดความเสียเปรียบมาก แต่คนพิการไม่มีปัญหาในกรณีของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางอาญา เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 การนำสืบคดีอาญาสามารถทำได้กว้างขวางกว่าคดีแพ่ง เนื่องจากพยานหลักฐานใดที่จะนำมาพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่นั้น ย่อมนำสืบได้ทั้งสิ้น

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทย แสดงให้เห็นว่ามีการบัญญัติกฎหมายที่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการในเรื่องของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเพียงพอแล้ว และผู้เขียนได้จัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายภายในของประเทศไทยก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกับขณะหรือภายหลังที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว ว่าในการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้น กฎหมายไทยได้มีการให้ความคุ้มครองไว้อย่างไรบ้าง ตามตารางที่ 2 ภาคผนวก ข. ทำยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

## 2. ประเด็นด้านการศึกษา

การจัดการศึกษาของประเทศไทยได้ดำเนินการโดยตระหนักถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนควรจะได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทัดเทียมกัน คนพิการจึงมีสิทธิในการได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคกับคนทั่วไปในสังคมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ดังที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิในเรื่องของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ดังนั้น สิทธิใดที่คนทั่วไปได้รับคนพิการพึงได้รับด้วยเช่นกัน กล่าวคือ รัฐจะต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และหากสถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติ

โดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย ซึ่งในส่วนี้กฎหมายไทยได้ให้การรับรองสิทธิที่คนพิการจะได้รับการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่วนที่ 8 มาตรา 49 ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 8 วรรค 5 ของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 รวมทั้งการมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาทุกรูปแบบเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงการศึกษาทุกรูปแบบอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น จะต้องดำเนินการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ กล่าวคือ ต้องปรับสถาปัตยกรรมหรือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เช่น อาคารเรียนของโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย สถานให้บริการด้านความรู้เป็นต้น ด้วยการสร้างทางลาดขึ้นอาคารเรียนหรือมีทางเชื่อมระหว่างอาคารเรียน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรมเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีอุปสรรค นอกจากนี้แล้วต้องจัดหาเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือใด ๆ ทางการศึกษา เพื่อช่วยคนพิการแต่ละประเภทในการเข้าถึงการศึกษา เช่น มีการจัดหลักสูตรการเรียนร่วมระหว่างคนพิการและคนไม่พิการ การทดสอบทางการศึกษา หรือแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลซึ่งสอดคล้องกับความจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละคน ครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านความพิการแต่ละประเภท อุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อช่วยคนพิการแต่ละประเภท เช่น สำหรับคนพิการทางสายตา จัดให้มีเอกสารการเรียนการสอนที่เป็นอักษรเบรลล์ หรือคอมพิวเตอร์ที่มีโปรแกรมอ่านจอภาพ สำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวในกรณีที่ยังสามารถเขียนหนังสือด้วยมือได้แต่มีความยากลำบากในการจับอุปกรณ์ในการเขียน มีการจัดอุปกรณ์ช่วยในการจับปากกาหรือดินสอเพื่อให้สามารถจับได้สะดวกและมั่นคง หรือปรับด้ามปากกาหรือดินสอให้มีขนาดใหญ่ขึ้น มีการปรับหน้ากระดาษให้สามารถเปิดหน้าหนังสือได้ง่าย หรือใช้อุปกรณ์ช่วยในการเปิดหนังสือร่วมด้วย กรณีที่ต้องใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการพิมพ์แทนการเขียน จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ช่วยในการป้อนข้อมูลแทนการใช้เมาส์หรือคีย์บอร์ดปกติหรือใช้โปรแกรมเพื่ออำนวยความสะดวกในการพิมพ์ เช่น โปรแกรมเดาคำศัพท์ โปรแกรมแสดงแป้นพิมพ์บนจอภาพ เป็นต้น สำหรับคนพิการที่เรียนรู้อาสา มีการจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่สื่อสารเข้าใจง่าย สำหรับคนพิการทางการได้ยิน มีการจัดล่ามภาษามือเพื่อช่วยการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาต่าง ๆ ได้กำหนดไว้ในบัญชี ก. ข. และค. ของกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 โดยคนพิการเองหรือผู้ปกครองสามารถยื่นแบบขอสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาได้ การจัดให้มีล่ามภาษามือนั้นถือได้ว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลอย่างหนึ่ง



กระบวนการศึกษาเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ เพราะ การศึกษา การเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะ และการฝึกอบรม เป็นสิ่งพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้คน พิการได้เข้าถึงสิทธิต่างๆ เพราะสามารถอ่านออกเขียนได้และเข้าใจ ก่อให้เกิดผลดีคือ คนพิการ สามารถช่วยเหลือตนเองและปกป้องสิทธิของตนเองได้ และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการให้ดียิ่งขึ้นโดยกระบวนการทางการศึกษา รัฐต้องดำเนินการเพื่อ สนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เช่น จัดเงินอุดหนุนช่วยเหลือเพื่อส่งเสริม การพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของคนพิการและการพัฒนาบุคลากร ทางการศึกษา จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาให้เหมาะสมกับความจำเป็นพิเศษ ของคนพิการ การตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการ ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญ ในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพราะเงินจากกองทุนจะนำมาใช้จ่ายในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการให้ทั่วถึงและเป็นธรรม การดำเนินการต่างๆของรัฐเป็นไป ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

การจัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบมีส่วนช่วยให้คนพิการได้รับโอกาสใน การศึกษามากขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของคนพิการและครอบครัวคน พิการ โดยเฉพาะการจัดให้มีการศึกษาร่วมระหว่างคนพิการและคนไม่พิการในสถานศึกษา เพราะ ทำให้คนพิการและคนไม่พิการเกิดการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตร่วมกัน ซึ่งเป็นความเป็นจริงที่ต้องเผชิญ ในสังคม โดยสถานศึกษาต้องขจัดอุปสรรคต่างๆกีดกันคนพิการในการมีส่วนร่วมในการศึกษา จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือที่เหมาะสมให้แก่คนพิการ และเพื่อสร้างความ ตระหนักถึงสิทธิของคนพิการในเรื่องการศึกษา ควรสร้างทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ต่อการศึกษาของ คนพิการ ให้แก่ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง คนทั่วไปที่ไม่พิการ และคนพิการ โดยมีความเชื่อมั่น ว่า คนพิการทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และมีความก้าวหน้าทางการศึกษาเช่นเดียวกับคนไม่พิการ

ปัญหาในเรื่องของสิทธิทางการศึกษาของคนพิการในประเทศไทยที่น่าพิจารณา คือ การสอบเข้าสถานศึกษาของคนพิการนั้นควรใช้ข้อสอบชุดเดียวกันหรือไม่

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายไทยที่ให้การรับรองสิทธิทางการศึกษา ซึ่งได้ให้การ รับรองว่าคนพิการและคนปกติมีสิทธิเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษา และสถานศึกษาต้อง จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือคน พิการตามความเหมาะสมของคนพิการแต่ละประเภท ในทุกระดับการศึกษา คือ การศึกษาตาม กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษา เฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป การศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ ตามที่ได้รับรอง

สิทธินี้ไว้ในมาตรา 20(2) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เห็นได้ว่าคนพิการได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นที่ไม่พิการ จึงควรจะต้องใช้ข้อสอบชุดเดียวกันเพื่อวัดผลในการสอบเข้าสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีความเห็นว่าสิ่งที่ปัญหาคือ เรื่องของการปฏิบัติตามกฎหมายว่าจะมีประสิทธิภาพเพียงใด เพราะต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการแต่ละประเภทในสถานศึกษาอาจจะทำให้คนพิการขาดโอกาสในการมีความรู้ที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นที่ไม่พิการซึ่งเข้าสอบแข่งขันร่วมกัน

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทย กล่าวได้ว่าประเทศไทยได้มีการดำเนินการอย่างสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการในเรื่องของสิทธิในการศึกษาอย่างเพียงพอแล้ว และผู้เขียนได้จัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการศึกษา เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายภายในของประเทศไทยก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกับขณะหรือภายหลังที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้วว่าการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการศึกษา นั้น กฎหมายไทยได้มีการให้ความคุ้มครองไว้อย่างไรบ้าง ตามตารางที่ 2 ภาคผนวก ข. ทำย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

### 3. ประเด็นด้านอาชีพ

คนพิการมีสิทธิในการทำงานอย่างเสมอภาคกับคนทั่วไปในสังคมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ดังที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิในเรื่องของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ดังนั้น สิทธิใดที่คนทั่วไปได้รับคนพิการพึงได้รับด้วยเช่นกัน เช่น สิทธิในการทำงานที่ตนสนใจหรือมีความถนัดตามความสามารถที่มีอยู่ สิทธิในการทำงานในสภาพแวดล้อมที่สุขอนามัยละมีความปลอดภัย สิทธิที่จะได้ค่าตอบแทนเป็นเงินและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่เท่าเทียมกันในงานชนิดเดียวกัน สิทธิที่จะได้รับการเข้าฝึกอบรมทางเทคนิคหรือทางวิชาชีพ หรือ สิทธิในการประกอบอาชีพอิสระ เป็นต้น ซึ่งสิทธิในการทำงานกฎหมายไทยได้ให้การรับรองไว้ในกฎหมายดังนี้ คือ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในการทำงาน หรือกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน นอกจากนี้มาตรา 33-35 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้เน้นย้ำถึงโอกาสที่คนพิการจะได้ทำงานเข้าทำงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยได้มีการบังคับให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐต้องรับคนพิการเข้าทำงานด้วย มิใช่ผลัดภาระให้เอกชนฝ่ายเดียวเหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้มีคดีที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการในการทำงาน พิจารณาได้จากหัวข้อหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้แล้ว

เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิในการทำงานทุกประเภทอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น สถานประกอบการของเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้คนพิการสามารถปฏิบัติงานได้ กล่าวคือ ต้องปรับสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงาน เช่น ปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสม ปรับปรุงตารางเวลาทำงาน หรือปรับปรุงโครงสร้างวิธีทำงานให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท ถ้าสถานที่ทำงานมีทางเดินไม่กว้างพอสำหรับรถเข็น (Wheel Chair) จะเข้าไปได้ก็ควรจะต้องปรับปรุง การทำทางลาด ทางเชื่อมต่างๆ และพื้นผิวในสถานที่ทำงาน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรมเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ โดยไม่มีอุปสรรค และจะต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการแต่ละประเภทให้เหมาะสมกับการทำงานแต่ละตำแหน่ง และการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล เช่น จัดหาผู้อ่านออกเสียง หรือล่ามภาษามืออธิบายการทำงานหรือเป็นตัวแทนเพื่อช่วยสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานหรือนายจ้าง เพื่อลดการถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพแก่คนพิการ เป็นการเตรียมความพร้อมทางอาชีพให้กับคนพิการในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ประเทศไทยได้จัดให้มีการบริการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการหลากหลายรูปแบบ เช่น การฝึกอาชีพในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพความพิการ การจัดบริการจัดหางาน การส่งเสริมการประกอบอาชีพของคนพิการให้สามารถประกอบอาชีพได้ทั้งในสถานประกอบการและการประกอบอาชีพอิสระ บริการแนะนำการประกอบอาชีพ การให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ การสนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ บริการจัดหางานคนพิการ การพัฒนาฝีมือแรงงานสำหรับคนพิการที่ผ่านการฝึกอาชีพแล้วและต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ<sup>64</sup> เมื่อคนพิการมีความสามารถในการประกอบที่เพิ่มขึ้น ทำให้คนพิการมีอาชีพ มีโอกาสในอันที่จะเลือกทำงานได้หลากหลายอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว และดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

ปัญหาในเรื่องของการเข้าถึงสิทธิในการทำงานของประเทศไทยที่ควรพิจารณาคือ ประเด็นที่ศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการที่ไม่รับคนพิการทางสติปัญญาเข้าฝึกอบรมอาชีพ

<sup>64</sup> พรจันท์ เกียรติศิริโรจน์, การส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการ [ออนไลน์], 18 มีนาคม พ.ศ. 2553. แหล่งที่มา: <http://gotoknow.org/blog/pornjan/145237>

ประเทศไทยได้จัดให้มีศูนย์ฝึกอาชีพสำหรับคนพิการของรัฐ จำนวน 8 แห่ง และ ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ จำนวน 1 แห่ง \* เพื่อให้หรือเพิ่มพูนความรู้ ฝีมือและศักยภาพ ที่จะทำให้ ผู้รับบริการฝึกอาชีพ สามารถทำงานในสาขาอาชีพที่รับบริการฝึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่มีการเรียก ค่าฝึกหรือค่าตอบแทน แต่เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติของคนพิการที่สามารถรับบริการด้านการฝึก อาชีพ จะพบว่าห้ามรับคนพิการทางสติปัญญาที่ไม่ผ่านการทดสอบว่าจะสามารถฝึกอาชีพได้

เมื่อพิจารณาในเรื่องของสิทธิในการทำงานของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พบว่าการกำหนดคุณสมบัติในการเข้ารับบริการฝึกอาชีพของคนพิการนั้นเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักการใน อนุสัญญาข้อที่ 27 ที่กำหนดให้คนพิการสามารถเข้าถึงการฝึกอาชีพได้ ในประเด็นนี้เมื่อพิจารณา จากกฎหมายไทย ฉบับ คือ กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2537) ออกตามความใน พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งได้ให้ความหมายของคนพิการทาง สติปัญญาไว้ว่า คนที่มีความผิดปกติ หรือความบกพร่องทางสติปัญญาหรือสมองจนไม่สามารถ เรียนรู้ด้วยวิธีการศึกษาปกติได้ และ ประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งได้ให้ความหมายของคนพิการทางสติปัญญาไว้ว่า “บุคคลที่มี ข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติหรือมีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไปโดย ความปกตินั้นแสดงก่อนอายุ 18 ปี”

---

\* กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มีศูนย์ฝึกอาชีพสำหรับคนพิการในสังกัด ๘ แห่ง และศูนย์พัฒนา อาชีพคนพิการ (โรงงานในอารักขา) ๑ แห่ง ตั้งอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ดังนี้

1. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จ.สมุทรปราการ
2. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการขอนแก่น จ.ขอนแก่น
3. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการบ้านทองพูนเผ่าพนัส จ.อุบลราชธานี
4. สถานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
5. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหยาดฝน จ.เชียงใหม่
6. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการภาคใต้ จ.นครศรีธรรมราช
7. ศูนย์บริการสวัสดิการสังคมเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบฯ จ.ลพบุรี
8. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหนองคาย จ.หนองคาย
9. ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ จ.นนทบุรี

จากคำจำกัดความของกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2537) จึงเป็นเหตุให้การกำหนดคุณสมบัติของการเข้ารับการฝึกอบรมอาชีพของคนพิการ กำหนดห้ามรับคนพิการทางสติปัญญา เพราะเห็นว่าไม่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ แต่ในปัจจุบันเมื่อการให้คำจำกัดความของคนพิการทางสติปัญญาได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่กำหนดไว้ในประกาศของกระทรวงพัฒนาสังคมฯ ซึ่งไม่มีการให้คำจำกัดความว่าคนพิการทางสติปัญญาไม่สามารถเรียนรู้ได้ แต่ข้อจำกัดของคนพิการทางสติปัญญามาจากพัฒนาการทางสติปัญญาที่ช้าหรือต่ำกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า คนพิการทางสติปัญญาจึงย่อมสามารถฝึกฝนและพัฒนาได้ ประเทศไทยควรมีการแก้ไขคุณสมบัติของคนพิการที่จะเข้ารับการฝึกอาชีพ โดยการยกเลิกถ้อยคำที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

เมื่อคนพิการสามารถเข้าถึงการทำงานได้ จะทำให้คนพิการได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะในการทำงาน และทำให้คนพิการได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับบุคคลที่ไม่พิการซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้คนพิการได้มีเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม อย่างไรก็ตามคนพิการที่จะได้รับการพิจารณาเข้าทำงาน ก็ควรมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงานในตำแหน่งนั้นอย่างแท้จริง เพราะหากเป็นอาชีพที่เป็นความสนใจและความถนัดของตนเอง คนพิการจะได้ทำงานด้วยใจรักและมีความสุข ผลของงานที่ออกมาจะมีคุณภาพ ทำให้คนพิการมีความภูมิใจ และนายจ้างมีความภูมิใจ ส่งผลให้คนพิการและคนในสังคมได้ตระหนักถึงความสามารถและศักยภาพที่คนพิการมี ยอมรับและเชื่อมั่นว่าคนพิการสามารถทำงานได้เช่นเดียวกับคนไม่พิการ เพราะค่านิยมของสังคมให้คุณค่ากับการทำงานที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ คนพิการที่ไม่สามารถทำงานในเชิงเศรษฐกิจได้จะถูกมองว่าเป็นภาระของสังคม การตระหนักถึงสิทธิของคนพิการทำให้คนพิการไม่ถูกเอาเปรียบ และมีความปลอดภัยในสถานที่ทำงานเนื่องจากนายจ้างต้องจัดสถานที่ให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ ดังนั้นการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยอาชีพจะทำให้คนพิการสามารถพัฒนาไปเป็นผู้ผลิตให้กับสังคมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม การทำงานทำให้คนพิการมีรายได้ ซึ่งสามารถเลี้ยงดูตนเองและช่วยเหลือครอบครัวได้โดยไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม นอกจากนี้การมีรายได้ยังส่งผลให้คนพิการและครอบครัวมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ว่าจะเป็น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และสภาพการครองชีพที่ดีอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาในเรื่องของการเข้าถึงสิทธิในการทำงานของประเทศไทยที่ควรพิจารณา คือ ประเด็นที่ประเทศไทยยังมีกฎหมายที่จำกัดสิทธิคนพิการในการทำงานเป็นจำนวนมาก\* ซึ่งขัดกับ

\* ดูได้จากภาคผนวก ค. ซึ่งเป็นข้อมูลที่รวบรวมโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553

หลักการเข้าถึงสิทธิในการทำงานในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการข้อที่ 27 เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนพิการทางร่างกายประกอบอาชีพเป็นผู้นำร่องในการเดินเรือ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ทหารกองประจำการ ทหารกองเกิน หรือทหารกองหนุน ซึ่งพิการหรือทุพพลภาพก่อนครบกำหนดปลดราชการทหาร รับราชการทหารต่อไป (ต้องถูกปลดประจำการ) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน เป็นต้น บทบัญญัติส่วนใหญ่ที่จำกัดสิทธิของคนพิการมักจะเป็นการจำกัดสิทธิของคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีข้อจำกัดทั้งในการดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากพันธกรณีประเทศไทยแล้ว ถือได้ว่ากฎหมายต่างๆเหล่านี้มีบทบัญญัติที่ขัดกับอนุสัญญา อันเป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ซึ่งประเทศไทยต้องพิจารณาให้ละเอียดเพื่อแก้ไขให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับอนุสัญญา

ในเรื่องสิทธิในการทำงานของคนพิการแม้ประเทศไทยยังมีประเด็นที่ขัดแย้งกับอนุสัญญาอยู่บ้าง แต่ประเทศไทยก็ได้มีการพยายามดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามที่อนุสัญญากำหนด ซึ่งสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในกฎหมายไทยคือ ในอดีตที่พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้เฉพาะเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานและไม่มีมาตรการบังคับ แต่ปัจจุบัน มาตรา 33-35 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้มีมาตรการบังคับให้นายจ้าง เจ้าของสถานประกอบการ รวมทั้งหน่วยงานของรัฐ ต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับลูกจ้างอื่น ถ้านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการมิได้รับคนพิการเข้าทำงานตามจำนวนที่กำหนดและไม่ได้ส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จะต้องจัดมาตรการทดแทนด้วยการให้สัมปทานจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาะสมช่วงงาน ฝึกงานหรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นได้ว่า คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิในการทำงานตามกฎหมายไทยเป็นอย่างดี เพราะมาตรการที่ประเทศไทยคุ้มครองคนพิการนั้นมากกว่าที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ กฎหมายจึงได้รองรับอนุสัญญาอย่างเพียงพอแล้ว และผู้เขียนได้จัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องอาชีพ เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมาย

ภายในของประเทศไทยก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกับขณะหรือภายหลังที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว ว่าในการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องอาชีพนั้น กฎหมายไทยได้มีการให้ความคุ้มครองไว้อย่างไรบ้าง ตามตารางที่ 2 ภาคผนวก ข. ทำยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

#### 4. ประเด็นด้านสุขภาพ

คนพิการมีสิทธิในสุขภาพอย่างเสมอภาคกับคนทั่วไปในสังคมโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ดังที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิในเรื่องของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ดังนั้น สิทธิใดที่คนทั่วไปได้รับคนพิการพึงได้รับด้วยเช่นกัน ซึ่งในส่วนนี้กฎหมายไทยได้ให้การรับรองสิทธินี้ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 51 ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และ มาตรา 80(2) ว่าบุคคลมีสิทธิในการได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาสุขภาพ และได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นคนพิการจึงย่อมได้รับสิทธินี้ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้กฎหมายไทยยังให้สิทธิคนพิการได้รับบริการสาธารณสุขโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทำให้คนพิการได้รับสิทธิในการเข้ารับบริการสาธารณสุขโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 จนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งรับรองสิทธินี้ไว้ในกฎหมายไทยดังต่อไปนี้ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งยังมีผลใช้บังคับอยู่ตามมาตรา 44 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 51 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง บุคคลที่ไม่ต้องจ่ายค่าบริการ ออกตามความใน มาตรา 4 และ มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่ไม่ต้องจ่ายค่าบริการสาธารณสุขให้แก่หน่วยงานสาธารณสุข ว่าต้องเป็นบุคคลที่สังคมควรช่วยเหลือเกื้อกูล บุคคลที่เสียสละสร้างคุณงามความดีและประโยชน์ต่อประเทศชาติ และในมาตรา 20(1) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิในสุขภาพ ประเทศไทยได้บัญญัติรับรองสิทธินี้ไว้ในมาตรา 20(1) ว่าคนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการในทางการแพทย์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และความช่วยเหลืออื่นๆจากรัฐ กล่าวคือ จะต้องมีการปรับสภาพแวดล้อมของสถานบริการทางแพทย์คือ โรงพยาบาลและสถานเอนามัย โดยการสร้างทางลาด ทางเชื่อมระหว่างตึก ห้องน้ำ รวเกาะ





พบภาวะของความพิการทางสายตาของเด็กที่คลอดก่อนกำหนดหากได้รับการรักษาจะช่วยลดอาการตาบอดที่บอดไม่สนิทลงได้ร้อยละ 10-20 เท่าเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา<sup>68</sup>

ประเทศไทยได้รับรองหลักการที่คนพิการจะได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2537) ซึ่งเป็นเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์สำหรับคนพิการที่จดทะเบียนคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยอาศัยวิธีการทางการแพทย์เป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพและความสามารถให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพและมีส่วนร่วมในด้านต่างๆในสังคมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้คนพิการยังมีสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของค่าบริการทางการแพทย์ การส่งเสริมสุขภาพและการควบคุมป้องกันโรคจากนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือที่เรียกว่าโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค

อย่างไรก็ดีการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ทำให้คนพิการมองสุขภาพเป็นเรื่องที่ต้องรอให้เกิดปัญหาแล้วรักษามากกว่าการป้องกันและการส่งเสริมและฟื้นฟูสมรรถภาพตนเอง ซึ่งการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์เป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ เพราะฉะนั้นควรช่วยกันสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของการป้องกันไม่ให้เกิดความพิการ เช่น การป้องกันความพิการระหว่างตั้งครรภ์ กระทำได้โดยการฝากครรภ์เพื่อรับความรู้จากแพทย์ในการดูแลครรภ์ เช่น การหลีกเลี่ยงยาที่มีผลก่อให้เกิดความพิการในทารก เช่น ยารักษาโรคมาเร็งทุกชนิด ยารักษาโรคลมชัก และยารักษาเบาหวานชนิดกิน โดยเฉพาะในช่วง 3 เดือนแรกของการตั้งครรภ์ การฉีดวัคซีนก่อนแต่งงานหรือก่อนตั้งครรภ์ไม่น้อยกว่า 2 เดือนเป็นการป้องกันโรคหัดเยอรมันที่ทำให้สมองพิการ การป้องกันความพิการขณะคลอดโดยการฝากครรภ์ซึ่งแพทย์จะวินิจฉัยว่าจำเป็นต้องคลอดด้วยวิธีใด และสถานที่ใดจึงจะเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้เกิดความพิการตามมาในภายหลัง<sup>69</sup> หรือการป้องกันความพิการในผู้สูงอายุเพราะเป็นวัยที่เสี่ยงต่อโรคภัยไข้เจ็บแล้วความพิการตามมา โดยการกินอาหารที่มีแคลเซียมสูงเพื่อป้องกันโรคกระดูกพรุนซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้กระดูกหักง่าย และหากถอดฟันแล้วไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ดีจะทำให้เกิดความพิการขึ้นได้<sup>70</sup> หรือการเสริมสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของการรณรงค์สร้างจิตสำนึกเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความพิการ ไม่ว่าจะเป็นการ

<sup>68</sup> สราวุธ สุภาพรรณชาติ, การเลี้ยงดูทารกให้ปลอดภัยจากความพิการ [ออนไลน์], 18 มีนาคม 2553 แหล่งที่มา: <http://disableprevent.com/3a052.htm>

<sup>69</sup> อนุวัฒน์ สุทัศนวิบูลย์, การป้องกันความพิการระหว่างคลอด [ออนไลน์], 18 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://disableprevent.com/3a031.htm>

<sup>70</sup> สุวณี รักรธรรม, การป้องกันความพิการในผู้สูงอายุ [ออนไลน์], 18 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://disableprevent.com/3a071.htm>

รักษาสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย การไม่ดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ประเทศไทยได้มีโครงการเมาไม่ขับ\* เพื่อป้องกันและลดการเกิดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น และมีการรณรงค์ไม่ให้ถือโทรศัพท์มือถือขณะขับรถ หรือที่เรียกว่าโครงการโทรไม่ถือ โดยมุ่งที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของผู้ใช้รถ โดยให้ใช้อุปกรณ์เสริมแทน เพราะเชื่อว่าเมื่อมีผู้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดจะทำให้อุบัติเหตุจากรถทางบกลดน้อยลง เพราะอุบัติเหตุเป็นสาเหตุใหญ่อันดับหนึ่งที่ทำให้เกิดความพิการของคนไทยในปัจจุบัน<sup>71</sup>

จากที่ได้วิเคราะห์มาแสดงให้เห็นว่าเรื่องสิทธิในสุขภาพของคนพิการ ประเทศไทยได้มีกฎหมายและมาตรการสอดคล้องกับอนุสัญญาเป็นอย่างดี และผู้เขียนได้จัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องของสุขภาพ เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายภายในของประเทศไทยก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกับขณะหรือภายหลังที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว ว่าในการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องของสุขภาพ นั้น กฎหมายไทยได้มีการให้ความคุ้มครองไว้อย่างไรบ้าง ตามตารางที่ 2 ภาคผนวก ข. ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

## 5. ประเด็นด้านการเมือง

คนพิการมีสิทธิในทางการเมืองอย่างเสมอภาคกับคนทั่วไปในสังคมโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ดังที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิในเรื่องของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ดังนั้น สิทธิใดที่คนทั่วไปได้รับคนพิการพึงได้รับด้วยเช่นกัน เช่น สิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นหรือระดับชาติ สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นข้าราชการการเมือง คำว่าข้าราชการการเมือง หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งที่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยแจ้งชัดให้เป็นข้าราชการการเมืองเช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี เลขาธิการนายกรัฐมนตรี โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี หรือประจำสำนัก

---

\* โครงการรณรงค์ร่วมกับกองบังคับการตำรวจจราจร บก.จร. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงสาธารณสุข เพื่อตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ และจับปรับผู้ขับขี่ยานพาหนะที่มีระดับแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กำหนด เพื่อป้องกัน และช่วยลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น

<sup>71</sup> สุภธรรม มงคลสวัสดิ์, การป้องกันความพิการและอุบัติเหตุ [ออนไลน์], 18 มีนาคม 2553 ในแหล่งที่มา: <http://disableprevent.com/5a012.htm>

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นต้น<sup>72</sup> หรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เป็นต้น<sup>73</sup>

เพื่อให้คนพิการได้ใช้สิทธิทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น จะต้องดำเนินการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงการใช้สิทธิทางการเมืองได้ กล่าวคือ ต้องปรับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิในทางการเมืองด้วยการใช้กระบวนการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม เช่น อาคารรัฐสภา หน่วยเลือกตั้ง เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง และจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือการช่วยเหลือในการใช้สิทธิทางการเมือง เช่น จัดทำสื่อทางเสียงและสื่ออักษรเบรลล์ สำหรับคนพิการทางการมองเห็นเพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้งโดยเฉพาะวิธีการเลือกตั้งรูปแบบใหม่ทั้งแบบสัดส่วนและแบบแบ่งเขตซึ่งคนพิการยังขาดความรู้และความเข้าใจอยู่มาก มีการจัดให้มีอักษรเบรลล์ระบุนหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นระยะ ๆ บนแผ่นทาบสำหรับลงคะแนนของคนพิการทางการมองเห็น หรือการจัดให้มีรับ-ส่ง คนพิการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งจัดให้มีการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล เช่น การจัดให้มีผู้อำนวยความสะดวกในหน่วยเลือกตั้ง เช่นล่ามภาษามืออธิบายการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งสิทธิการได้รับการอำนวยความสะดวกคนพิการในการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง กฎหมายไทยได้รับรองไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 68 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 71 มาตรา 73 และมาตรา 74 ประกอบข้อกำหนดคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2546 ข้อ 57 โดยกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการอำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลือในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนพิการและให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง (กปน.) เป็นผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ซึ่งการอำนวยความสะดวกดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่อให้มีการลงคะแนนเสียงโดยตรงและลับด้วย<sup>74</sup>

<sup>72</sup> มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ.2535

<sup>73</sup> สุรพล นิติไกรพจน์, ข้าราชการการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง [ออนไลน์], 18 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: [www.lawthai.org/read/acharnsurapol05.doc](http://www.lawthai.org/read/acharnsurapol05.doc)

<sup>74</sup> พวงแก้ว กิจธรรม, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กับ การใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ [ออนไลน์], 18 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2010-01-12-707.doc>

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2550 ระบุว่าประเทศไทยมีจำนวนคนพิการทั้งสิ้น 1,871,860 คน และจากรายงานรายงานสถานการณ์คนพิการปี พ.ศ. 2551 โดยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าคนพิการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการใช้สิทธิทางการเมืองอย่างดีเยี่ยม โดยส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนระดับท้องถิ่น\* และผู้แทนระดับชาติ\*\* ทุกครั้งและเกือบทุกครั้ง กลุ่มคนพิการจึงเป็นฐานเสียงที่สำคัญ อันเป็นตัวแปรสำคัญของคะแนนเสียงที่แต่ละพรรคไม่ควรมองข้าม รัฐควรมีการสร้างความตระหนักถึงสิทธิในทางการเมืองของคนพิการให้แก่สังคม โดยนำสื่อมวลชนไปรายงานข่าวการเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งที่มีคนพิการมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนทั่วไปและคนพิการได้ตระหนักถึงความเท่าเทียมกันในการใช้สิทธิเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สร้างความตระหนักถึงสิทธิในทางการเมืองของคนพิการให้แก่คนพิการ โดยการเผยแพร่ความรู้และสิทธิการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นในวิธีที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้และเข้าใจได้ เช่น สื่อโทรทัศน์ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่รูปแบบโฆษณา รูปแบบรายการ รูปแบบสารคดี พร้อมล่ามภาษามือ เพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้คนพิการทางการเมืองได้ยื่นได้รับทราบข้อมูลและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการเลือกตั้งและออกมาใช้สิทธิอย่างพร้อมเพรียงกัน การเผยแพร่ในเรื่องของการเลือกตั้งที่ไม่เชื่อสิทธิชายเสียง และสร้างความตระหนักถึงสิทธิในทางการเมืองของคนพิการให้แก่แกนนำหรืออาสาสมัครดูแลคนพิการเป็นสื่อบุคคล “วิทยากรคนพิการ” ได้นำความรู้ที่ได้รับไปขยายผลเผยแพร่ในท้องถิ่นของตนเองต่อไป

---

\* การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งท้องถิ่น คนพิการที่เข้าร่วมในการเลือกตั้งท้องถิ่นทุกครั้งมากที่สุด คือ ผู้พิการที่อาศัยอยู่ภาคกลาง เพศชาย ช่วงอายุ 31-40 ปี ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ผู้ที่สมรสแล้ว ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อาชีพลูกจ้างในโรงงาน/สถานประกอบการ ขณะที่รายได้ ศาสนา เขตพื้นที่อาศัย การจดทะเบียนผู้พิการ และการมีโรคประจำตัว การไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนระดับท้องถิ่น พบว่าไม่มีความแตกต่างกันมากนักในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่น

\*\* การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งระดับชาติ คนพิการที่เข้าร่วมในการเลือกตั้งระดับชาติ ทุกครั้งมากที่สุด คือ ผู้พิการที่อาศัยอยู่ภาคกลาง เพศชาย ช่วงอายุ 21-30 ปี พิการทางการเคลื่อนไหว ผู้ที่สมรสแล้วและผู้ที่เคยสมรส ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อาชีพพนักงานเอกชน อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ขณะที่รายได้ ศาสนา การจดทะเบียนผู้พิการ และการมีโรคประจำตัว พบว่าไม่มีความแตกต่างกันมากนักในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับชาติ

ปัญหาในเรื่องของการเข้าถึงสิทธิทางการเมืองของคนพิการในประเทศไทยที่ควรพิจารณา คือ ประเด็นที่ประเทศไทยยังมีกฎหมายที่จำกัดสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนพิการเป็นจำนวนมาก \* มีทั้งการจำกัดสิทธิมิให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง การจำกัดสิทธิมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง และการจำกัดสิทธิมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งขัดกับหลักการเข้าถึงสิทธิในทางการเมือง ที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการรับรองไว้ใน ข้อที่ 29 เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิทางการเมืองของคนพิการ ดังนี้ มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบใช้สิทธิเลือกตั้งและสมัครเข้ารับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เป็นต้น

ดังจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติส่วนใหญ่ บุคคลที่วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ในกรณีนี้ จะถือประเด็นปัญหาในเรื่องการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการหรือไม่ และบทบัญญัติมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด ผู้เขียนได้พิจารณาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ข้อ 29 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกำหนดให้รัฐประกันสิทธิทางการเมืองของคนพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ว่าคนพิการสามารถมีส่วนร่วมในทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง โดยรัฐต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิตามความเหมาะสม และห้ามมิให้เลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ

\* ดูได้จากภาคผนวก ค. ซึ่งเป็นข้อมูลที่รวบรวมโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553

2. ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ<sup>75</sup> ได้กำหนดให้ บุคคลวิกลจริตและบุคคลที่มีจิตฟั่นเฟือนนั้น อยู่ในกลุ่มที่ 4 ของหลักเกณฑ์กำหนดความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ซึ่งความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด

3. เรื่องของความสามารถของบุคคล คำว่า ความสามารถ นั้น หมายถึง การมีและการใช้สิทธิ เมื่อกฎหมายกำหนดให้สิ่งใดมีสภาพบุคคล สิ่งนั้นก็มีความสามารถในการมีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตามกฎหมายได้ แต่จะมีความสามารถใช้สิทธิเหล่านั้นได้เพียงใด จะต้องที่ดู บทบัญญัติของกฎหมายอีก สาเหตุที่กฎหมายต้องจำกัดการใช้ความสามารถของบุคคลบางประเภทไว้เพื่อต้องการให้ความคุ้มครองมิให้ถูกเอาเปรียบและกฎหมายเรียกบุคคลประเภทนี้ว่า “บุคคลผู้หย่อนความสามารถ” ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาบางจำพวกที่กฎหมายจำกัดการใช้สิทธิในการทำนิติกรรมเอาไว้ ทำให้ไม่สามารถทำนิติกรรมโดยลำพังตนเองได้ บุคคลผู้หย่อนความสามารถที่กฎหมายกำหนดไว้มี 3 จำพวก คือ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ และผู้เยาว์<sup>76</sup>

คนไร้ความสามารถ หมายถึง บุคคลวิกลจริตซึ่งศาลได้มีคำสั่งแล้วให้ เป็นคนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความดูแลของผู้อุปการคน คนไร้ความสามารถไม่อาจใช้สิทธิของตนได้เลย การใช้สิทธิของคนไร้ความสามารถนั้นจะต้องกระทำโดยผู้อุปการคน<sup>77</sup>

คนเสมือนไร้ความสามารถ หมายถึง บุคคลผู้ไม่สามารถจัดทำกรงานของตนเองได้เพราะกายพิการ เช่น ขาขาด จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ศาลจะแต่งตั้งผู้พิทักษ์ให้มีหน้าที่ให้ความยินยอม เมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลของการใดๆ ที่คนเสมือนไร้ความสามารถทำลงโดยผู้พิทักษ์ไม่ให้ความยินยอมเป็นโมฆะ<sup>78</sup>

<sup>75</sup> ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ ออกตามความในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 77ง เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2552

<sup>76</sup> สลิด ชูชื่น, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน (ตอนที่ 1) [ออนไลน์], 2 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://gotoknow.org/blog/salid/310110>,

<sup>77</sup> มาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<sup>78</sup> มาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

#### 4. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ความสามารถของบุคคล

ในกรณีของคนไร้ความสามารถหรือบุคคลวิกลจริต เมื่อศาลได้สั่งให้บุคคลวิกลจริตคนใดตกเป็นคนไร้ความสามารถแล้ว บุคคลนั้นไม่สามารถทำนิติกรรมหรือกิจการใดได้เลย การดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับคนไร้ความสามารถแล้วนั้น ต้องให้ ผู้อนุบาล เป็นผู้ทำแทน เพราะกฎหมายมีเจตนารมณ์มุ่งคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลนั้นมิให้ตกเป็นเหยื่อของบุคคลภายนอกโดยอาศัยความวิกลจริตของคนไร้ความสามารถ

ในกรณีของคนเสมือนไร้ความสามารถ เนื่องมาจากบุคคลประเภทนี้ยังไม่ถึงกับเป็นบุคคลวิกลจริต แต่เป็นบุคคลที่มีเหตุบกพร่องในทางร่างกายหรือในทางความประพฤติทำให้ไม่สามารถจัดการงานของตนเองได้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงเข้าช่วยเหลือคุ้มครองในการทำนิติกรรมต่างๆ โดยศาลจะต้องแต่งตั้งผู้พิทักษ์ ขึ้นเพื่อคอยปกครองดูแลและระวังผลประโยชน์ของคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งผู้พิทักษ์ไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่จะทำกิจการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถหรือจัดการทรัพย์สินของคนเสมือนไร้ความสามารถได้ เว้นแต่นิติกรรมซึ่งกฎหมายกำหนดไว้บางชนิดที่คนเสมือนไร้ความสามารถจะทำได้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน ดังนั้นหากคนเสมือนไร้ความสามารถกระทำการดังกล่าวลงไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ การนั้นย่อมตกเป็นโมฆียะ

#### 5. วัตถุประสงค์ของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการแต่งตั้งผู้ซึ่งจะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง ประชาชนจึงต้องแสดงเจตนายินยอมให้ผู้แทนของตนใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน อำนาจอธิปไตยจึงมีที่มาจากประชาชน โดยประชาชนต้องออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็น “การแสดงเจตนา” ของตนลงคะแนนเสียงดังกล่าวจะได้รับการนับและนำมาคำนวณเพื่อให้ได้ผลว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจากความยินยอมจากประชาชน<sup>79</sup> วัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งนอกจากจะให้ได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชนแล้ว อีกประการหนึ่ง คือการสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ปกครอง โดยการเลือกตั้งจะสามารถสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐหรือผู้ปกครองได้ ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขพื้นฐานในการเลือกตั้ง กล่าวคือประชาชนต้องมีโอกาส “เลือกสรร” ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

<sup>79</sup> วรเจตน์ ภาคีรัตน์, การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตย [ออนไลน์], 2 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: [www.nacc.go.th/application/constitution/.../39\\_1\\_acharnvorachet01.doc](http://www.nacc.go.th/application/constitution/.../39_1_acharnvorachet01.doc),

ด้วยเจตนาของตน หากถูกบังคับให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเลือกตั้งในลักษณะเช่นนี้ ย่อมจะถือว่าเป็นการเลือกตั้งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งความชอบธรรมของผู้ปกครองไม่ได้

จากข้อพิจารณาที่ 1 และ 2 ที่กล่าวมาข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่า การที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ห้ามมิให้บุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ถือได้ว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวขัดแย้งกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการในกรณีนี้ถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ต่อมาเมื่อพิจารณาในเรื่องของความเหมาะสม จากข้อพิจารณาที่ 3-5 เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นการแสดงเจตนาของผู้ใช้สิทธิเพื่อเลือกผู้แทนของตนในการใช้สิทธิในทางการเมือง และสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ปกครอง ซึ่งในกรณีของบุคคลวิกลจริตและบุคคลที่มีจิตฟั่นเฟือนนั้น เป็นกรณีที่บุคคลนั้นมีสมองพิการหรือจิตใจไม่ปกติ จึงไม่อาจแสดงเจตนาที่แท้จริงในการใช้สิทธิเลือกผู้แทนเพื่อทำหน้าที่ในทางการเมืองแทนตน และหากบุคคลวิกลจริตนั้นศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้ว การใช้สิทธิของคนไร้ความสามารถนั้นจะต้องกระทำโดยผู้อนุบาล ส่วนบุคคลที่มีจิตฟั่นเฟือน เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว ศาลจะแต่งตั้งผู้พิทักษ์ให้มีหน้าที่ให้ความยินยอมในการกระทำการของคนเสมือนไร้ความสามารถ ด้วยเหตุนี้ การใช้สิทธิทางการเมืองของบุคคลวิกลจริตและบุคคลที่มีจิตฟั่นเฟือนซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและคนเสมือนไร้ความสามารถจำต้องกระทำโดยผ่านผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ จึงมิใช่การแสดงเจตนาของตัวบุคคลวิกลจริตและบุคคลที่มีจิตฟั่นเฟือนเอง

ดังเหตุผลที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าบทบัญญัติของไทยขัดแย้งกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการในเรื่องของการมีสิทธิทางการเมืองของคนพิการ แต่กฎหมายไทยถือได้ว่าเป็นความเหมาะสมแล้วที่บัญญัติห้ามมิให้คนวิกลจริตหรือมีจิตฟั่นเฟือนใช้สิทธิในการเลือกตั้งเพราะจะขัดกับเจตนารมณ์ของการเลือกตั้ง

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทยในการคุ้มครองสิทธิทางการเมืองของคนพิการพบว่ายังไม่มีผลสอดคล้องกับอนุสัญญาอย่างเพียงพอเพราะยังมีกฎหมายที่จำกัดสิทธิทางการเมืองของคนพิการทางร่างกายและสติปัญญา ซึ่งประเทศไทยควรพิจารณาเพื่อแก้ไขให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับอนุสัญญา และผู้เขียนได้จัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการเมือง เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายภายในของประเทศไทยก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกับขณะหรือภายหลังที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว ว่าในการ



คุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการเมื่อนั้น กฎหมายไทยได้มีการให้ความคุ้มครองไว้  
อย่างไรบ้าง ตามตารางที่ 2 ภาคผนวก ข. ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

## 6. ประเด็นด้านวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย และกีฬา

คำจำกัดความของคำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญ  
งอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรม อันดีของ  
ประชาชน<sup>80</sup> หรือเป็นมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม \* หรืออาจจะกล่าว  
ได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้น ด้วย  
การเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมไข้อยู่ในหมู่พวกของตน วัฒนธรรมสามารถแสดงออกโดยผ่าน  
ดนตรี วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม การละครและภาพยนตร์<sup>81</sup>

คนพิการมีสิทธิในการเข้าถึงวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย และกีฬา ได้  
อย่างเสมอภาคกับคนทั่วไปในสังคมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ดังที่ได้  
บัญญัติรับรองสิทธิในเรื่องของความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา 30 ของ  
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ดังนั้นสิทธิใดที่คนทั่วไปได้รับคนพิการพึงได้รับด้วย  
เช่นกัน และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้รับรองไว้ด้วย  
ว่า คนพิการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่างๆเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิในด้านวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลายและกีฬา  
จะต้องดำเนินการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ ดังต่อไปนี้ คือ ปรับสภาพปัตยกรรมหรือ  
สภาพแวดล้อมของสถานที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงละคร พิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑ์ หอสมุด สถานที่  
จัดกีฬา รถไฟฟ้าและระบบขนส่งมวลชน สนามหรือสถานที่ออกกำลังกายในเชิงกีฬาและ  
นันทนาการ สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น ร้านอาหาร บริการด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้ควรมี  
การปรับปรุงอนุสรณ์สถาน และสถานที่ที่มีความสำคัญของชาติเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การปรับ  
ทางเท้าสำหรับคนพิการตามถนนสายต่าง ๆ ทำที่จอดรถสำหรับคนพิการ ทำทางลาดขึ้นลง ทำ  
ห้องน้ำสำหรับคนพิการ โดยคำนึงถึงการออกแบบสากลและเป็นธรรมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

<sup>80</sup> มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485

\* สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ในปี พ.ศ. 2531

<sup>81</sup> วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, วัฒนธรรม [ออนไลน์], 19 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki/วัฒนธรรม>

โดยไม่มีอุปสรรค ทั้งนี้ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการอย่างเหมาะสมกับความพิการ แต่ละประเภท ยกตัวอย่างเช่นกรณีของโรงภาพยนตร์ ภาพยนตร์นอกจากจะสร้างความบันเทิงแล้วยังถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัยซึ่งคนพิการจะมีสิทธิเข้าถึงการรับชมภาพยนตร์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการที่ควรมี เช่น ชุดหูฟังที่มีคุณภาพเสียงที่ดีสำหรับคนพิการทางการได้ยินที่ไม่สามารถมองเห็นภาพยนตร์บนจอฉายด้านหน้าพร้อมเสียงบรรยายที่ทำให้รับรู้เรื่องราวในภาพยนตร์ได้อย่างดี มากกว่าที่จะรับฟังจากเสียงในภาพยนตร์ หรือ อุปกรณ์ที่เป็นแป้นขึ้นคำบรรยายในเรื่องให้อ่าน คำบรรยายบนจอภาพยนตร์พร้อมเครื่องช่วยฟังสำหรับคนพิการทางการได้ยิน หรือ ที่นั่งสำหรับคนพิการทางการได้ยินและล่าม รวมทั้งมีแสงสว่างด้านหน้าเพื่อให้คนพิการทางการได้ยินสามารถเห็นคนพูด จอภาพในห้องประชุม และสีหน้าและการเคลื่อนไหวมือของล่ามภาษามืออย่างชัดเจน การจัดให้มีล่ามภาษามือในสถานที่ต่างๆ ถือเป็นการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลเพื่อให้คนพิการทางการได้ยินสามารถสื่อสารได้และมีความรู้ความเข้าใจ กฎหมายไทยได้รับรองสิทธิในการเข้าถึงในเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 20(4) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ว่าคนพิการมีสิทธิเข้าถึงกิจกรรมต่างๆ ในสังคมและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

เมื่อขจัดอุปสรรคต่างๆ แล้วจะทำให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในสังคมมากขึ้น และทำให้คนพิการได้พัฒนาทักษะที่ซ่อนอยู่ในตนเองในด้านต่างๆ มีความคิดสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพราะได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี ส่งผลให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กระบวนการทางวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย และการกีฬา จึงเป็นการช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพชีวิตคนพิการอีกทางหนึ่ง ในส่วนนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 รับรองไว้เช่นกันว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยอาศัยกระบวนการทางสังคมหรือกระบวนการใดๆ สามารถช่วยรักษาหรือเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้ดีขึ้นได้

และเพื่อให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลายและการกีฬาอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกับบุคคลอื่น นอกการการขจัดอุปสรรคทางกายภาพแล้ว การสร้างความตระหนักรู้แก่คนในสังคมและคนพิการเอง ว่าคนพิการมีสิทธิเช่นนี้อย่างเสมอภาคกับคนที่ไม่พิการในสังคมก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญ เช่น การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้พิการได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาตามความสามารถและความสนใจ การประชาสัมพันธ์ให้มีความสำคัญกับการจัดกีฬา

คนพิการ ไม่ว่าจะเป็นกีฬาคนพิการภายในประเทศ กีฬาคนพิการระดับโลกอันได้แก่ กีฬาพาราลิมปิก\* หรือ กีฬาเฟสปิก\*\* หรือการจัดการแข่งขันมหกรรมกีฬาคนพิการนานาชาติ เป็นต้น

นอกจากนี้ควรสร้างความตระหนักให้สังคมยอมรับอัตลักษณ์ของคนพิการ คำว่า “อัตลักษณ์” สามารถสรุปได้ว่า คือ ความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับกลุ่ม โดยการได้รับการยอมรับจากกลุ่มนั้นๆ ซึ่งแต่ละบุคคลสามารถมีอัตลักษณ์ได้หลากหลาย<sup>82</sup> อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อที่ 30(4) ได้กล่าวถึงสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มของพิการที่ควรได้รับการยอมรับและส่งเสริมอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น คือ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษา ซึ่งรวมถึงภาษามือและวัฒนธรรมของคนหูหนวก เพราะความสำคัญของภาษา คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน แม้ว่าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน\* จึงไม่ควรเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและเกิดการไม่ยอมรับ เช่น อักษรเบรลล์เพื่อการสื่อสารของคนพิการทางมืองเห็น หรือภาษามือเพื่อการสื่อสารของคนพิการทางการได้ยิน การมีอัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้คนพิการมีพลังต่อรองให้ได้รับสิทธิ<sup>83</sup> นอกจากนี้สังคมควรระมัดระวังคำพูดไม่ว่าจะด้วยเจตนาตั้งใจ หรือด้วยความประมาทพลังผลอ ซึ่งอาจเป็นการล่วงเกินวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างของคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อ ละคร โทรทัศน์ และภาพยนตร์ กฎหมายไทยได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของ

---

\* กีฬาพาราลิมปิก (Paralympics Games) เป็นมหกรรมการแข่งขันกีฬาของคนพิการซึ่งยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกโดยอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการพาราลิมปิกสากล (International Paralympic Committee : IPC) โดยในปัจจุบันนั้นกีฬาพาราลิมปิกจะจัดขึ้นหลังจากการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกได้สิ้นสุด และ ประเทศเจ้าภาพที่จัดกีฬาโอลิมปิกขึ้นนั้นจะเป็นเจ้าภาพในการแข่งขันกีฬาพาราลิมปิกด้วย

\*\* กีฬาเฟสปิก (FESPIC Games) เป็นมหกรรมกีฬาหลากหลายชนิด โดยนักกีฬาเป็นผู้พิการจากทั่วเอเชียและโอเชียเนีย เป็นมหกรรมกีฬาคนพิการอันดับสองของโลกรองจากกีฬาพาราลิมปิก

<sup>82</sup> บัณฑิต ไกรวิจิตร, การตั้งคำถามต่ออัตลักษณ์: เพศสภาพ ชนชั้น และความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ [ออนไลน์], 19 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: [http://urbanso2009.blogspot.com/2009/09/blog-post\\_6866.html](http://urbanso2009.blogspot.com/2009/09/blog-post_6866.html)

\* พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ภาษา ไว้ว่า “ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษารธรรม เสียง ตัวหนังสือ หรือกิริยา อากาที่สื่อความได้ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ภาษามือ

<sup>83</sup> นิธิ เอียวศรีวงศ์, คนไทยกับ 3 คำเจ้าปัญหา : เชื้อชาติ-กลุ่มชาติพันธุ์-อัตลักษณ์ [ออนไลน์], 19 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9596.html>

ชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามมาตรา 80(6) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

ประเด็นที่น่าพิจารณาคือ การแปลงวรรณกรรมซึ่งมีลิขสิทธิ์อันได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอักษรเบรลล์ย่อมมีค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งอนุสัญญาได้กำหนดให้รัฐประกันว่า กฎหมายต่างๆที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะไม่เป็นการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในการเข้าถึง ในเรื่องนี้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองตามที่อนุสัญญาได้กำหนดให้ รัฐต้องประกันสิทธิดังกล่าว จึงควรมีการเสนอร่างกฎหมาย เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์ได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากไม่ได้กระทำเพื่อการค้า เช่น การดัดแปลงหนังสือธรรมดาให้เป็นหนังสืออักษรเบรลล์หรือหนังสือเสียง

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทยในการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมของคนพิการ พบว่ายังไม่มีบทบัญญัติที่รับรองสิทธิคนพิการในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ จึงกล่าวได้ว่ายังไม่มีความสะดวกคล่องกับอนุสัญญาอย่างเพียงพอซึ่งประเทศไทยควรพิจารณาเพื่อแก้ไขให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับอนุสัญญา และผู้เขียนได้จัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่อง วัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย และกีฬา เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายภายในของประเทศไทยก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกับขณะหรือภายหลังที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว ว่าในการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการ วัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย และกีฬา นั้น กฎหมายไทยได้มีการให้ความคุ้มครองไว้ อย่างไรบ้าง ตามตารางที่ 2 ภาคผนวก ข. ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

## 7. ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิต

ความปลอดภัยในชีวิตถือได้ว่าเป็นความมั่นคงอย่างหนึ่งในชีวิต ซึ่งคนพิการควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในความปลอดภัยในชีวิตของคนพิการอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นในสังคม โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ดังที่มาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิในเรื่องของความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลไว้ และมาตรา 4 ได้รับรองว่าบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคกัน โดยสิทธิในความปลอดภัยในชีวิตของคนพิการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้การรับรอง ได้แก่ สิทธิที่จะไม่ถูกกลั่นแกล้ง เสรีภาพโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือตามอำเภอใจ สิทธิที่จะไม่ถูกทดลองทางการแพทย์หรือทาง

วิทยาศาสตร์โดยไม่ได้รับความยินยอมจากตัวคนพิการเอง สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน ลงโทษ หรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายไร้มนุษยธรรม สิทธิในการเจริญพันธุ์ สิทธิที่จะได้รับการป้องกันมิให้ถูกแสวงหาประโยชน์ ใช้ความรุนแรงหรือกระทำการใดๆที่เป็นการล่วงละเมิดทางเพศ สิทธิที่จะได้รับการเคารพบูรณภาพทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งรับรองสิทธินี้ไว้ในมาตรา 32 สิทธิในการเลือกที่อยู่อาศัย ได้รับรองสิทธินี้ไว้ในมาตรา 33 สิทธิในการโยกย้ายถิ่นฐาน ได้รับรองสิทธินี้ไว้ในมาตรา 34 และสิทธิที่จะได้รับการเคารพความเป็นส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นในที่อยู่อาศัย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ ได้รับรองสิทธินี้ไว้ในมาตรา 35

### มีประเด็นที่น่าพิจารณา 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก คือ การกักขังคนพิการในที่พักอาศัยโดยคนในครอบครัวของคนพิการเอง กรณีนี้ถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการอย่างร้ายแรง เมื่อพิจารณาจากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 พบว่าได้ให้การคุ้มครองสิทธิคนพิการในกรณีนี้พร้อมทั้งกำหนดให้คนพิการได้รับการเยียวยา ดังนี้ คนพิการมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย บุคคลไม่สามารถจับและคุมขังคนพิการได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ เช่นนี้ ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

ประเด็นที่สอง คือ หากมารดาพบว่าบุตรในครรภ์จะมีความบกพร่องเกิดขึ้นและมีโอกาสเป็นคนพิการหลังคลอด จะสามารถทำแท้งได้หรือไม่ กรณีนี้หากความพิการของบุตรนั้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมารดาอย่างถึงขนาด ย่อมสามารถกระทำได้ โดยพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญา หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 305 บัญญัติถึงกรณีที่แพทย์สามารถทำแท้งได้ 2 กรณี คือ จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของมารดา หรือ หญิงตั้งครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

เพื่อให้คนพิการได้รับความคุ้มครองสิทธิในความปลอดภัยในชีวิตอย่างแท้จริง ประเทศไทยต้องจัดทำมาตรการเพื่อป้องกันมิให้คนพิการตกเป็นเหยื่อของการถูกละเมิดสิทธิ รวมทั้งมีมาตรการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ และการรับรู้ เพื่อคนพิการสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้ การสร้างความตระหนักให้คนในสังคมได้เข้าใจคนพิการ และรับทราบถึงสิทธิ

ของคนพิการ จะช่วยลดการละเมิดสิทธิในชีวิตของคนพิการ ไม่ว่าจะการละเมิดนั้นจะกระทำไปโดย  
จงใจ หรือเพราะขาดความรู้ความเข้าใจก็ตาม

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทยจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้ให้การคุ้มครองสิทธิ  
ในความปลอดภัยในชีวิตของคนพิการอย่างสอดคล้องกับอนุสัญญาอย่างเพียงพอแล้ว และผู้เขียน  
ได้จัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ  
คนพิการในประเด็นเรื่องความปลอดภัยในชีวิต เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายภายในของ  
ประเทศไทยก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกับขณะหรือภายหลังที่ประเทศไทยเข้าเป็น  
ภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว ว่าในการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องความ  
ปลอดภัยในชีวิตนั้น กฎหมายไทยได้มีการให้ความคุ้มครองไว้อย่างไรบ้าง ตามตารางที่ 2  
ภาคผนวก ข. ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

## 8. ประเด็นด้านการคุ้มครองทางสังคม

คนพิการมีสิทธิได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างเสมอภาคกับคนทั่วไปในสังคม  
โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ดังที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิในเรื่องของความเสมอ  
ภาคและการไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งการ  
คุ้มครองทางสังคมนั้น กล่าวได้ว่า เป็นการแทรกแซงของรัฐที่มุ่งเน้นเพื่อช่วยกลุ่มคนและชุมชนที่  
ยากจนที่สุด ผู้ด้อยโอกาส หรือมีดำรงชีวิตอยู่อย่างล่อแหลมที่สุดให้จัดการกับความเสี่ยงต่างๆ ได้ดี  
ขึ้น และช่วยเหลือผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสที่ขาดความสามารถในการทำงานหารายได้

ประเทศไทยได้ดำเนินการเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธินี้อย่างแท้จริง โดยการจัดให้  
มีโครงการต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ เช่น โครงการจัดสวัสดิการเบี่ยงความพิการ  
เพื่อให้คนพิการมีสิทธิสามารถเข้าถึงสวัสดิการความช่วยเหลือของรัฐตามที่ได้รับรองสิทธินี้ไว้ใน  
มาตรา 20(9) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 โดยคน  
พิการทุกคนที่ได้ยื่นขอมีบัตรประจำตัวคนพิการสามารถขอรับ “เบี่ยงความพิการ” ได้ เดือนละ 500  
บาท และโครงสร้างหลักประกันรายได้แก่ผู้สูงอายุเป็นโครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่  
ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ โดยบุคคล  
ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปสามารถขอรับ “เบี้ยผู้สูงอายุ” ได้ เดือนละ 500 บาท ซึ่งคนพิการที่อายุ  
ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีสิทธิได้รับทั้งเบี่ยงความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นสิทธิตามที่  
รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในมาตรา 30 วรรค 3 และวรรค 4 มาตรา 54 และมาตรา 80(1)

ผู้เขียนได้จัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการคุ้มครองทางสังคมเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายภายในของประเทศไทยก่อนที่จะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกับขณะหรือภายหลังที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้วว่าในการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเด็นเรื่องการคุ้มครองทางสังคมนั้น กฎหมายไทยได้มีการให้ความคุ้มครองไว้อย่างไรบ้าง ตามตารางที่ 2 ภาคผนวก ข. ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

การที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ประเทศไทยจึงต้องมีความพยายามที่จะเพิ่มการให้ความคุ้มครองแก่คนพิการให้มากขึ้นและมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยมีอนุสัญญาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมายและนโยบายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการ จากที่ได้วิเคราะห์มาแล้ว แสดงให้เห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีบทบัญญัติส่วนใหญ่ที่สอดคล้องกับอนุสัญญาอยู่แล้ว และอนุสัญญายังเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้ประเทศไทยมีความพยายามที่จะออกอนุบัญญัติ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือบทบัญญัติอื่นใดเพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติต่างๆ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพแท้จริงอย่างสอดคล้องกับอนุสัญญา รวมทั้งประเทศไทยได้พยายามแก้ไขบทบัญญัติที่มีถ้อยคำขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาเพื่อให้การรับรองสิทธิคนพิการนั้นสอดคล้องกับอนุสัญญา จึงเป็นไปได้อย่างแน่นอนว่าในอนาคตคนพิการไทยจะได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้จะต้องอาศัยการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพด้วย

#### 4.5 มาตรการเยียวยาและชดเชยค่าเสียหายในประเทศไทยแก่คนพิการที่ถูกละเมิดสิทธิ

เมื่อประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการและพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการแล้ว ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาและพิธีสารดังกล่าว ซึ่งหลักการที่สำคัญต่างๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้น ถือว่าเป็นข้อท้าทายของอนุสัญญาที่ทำให้อนุสัญญานี้มีความแตกต่างจากอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับอื่นของสหประชาชาติ อันเป็นสิ่งที่ทำให้คนพิการได้รับสิทธิคนพิการอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ดีหากประเทศไทยไม่สามารถดำเนินการเพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิที่คนพิการพึงได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะกระทำการใดหรือละเว้นการกระทำใดที่เป็นทางเลือกปฏิบัติต่อคนพิการเพราะเหตุแห่งความพิการ เช่น การบัญญัติกฎหมายที่มีถ้อยคำจำกัดสิทธิของคนพิการ การไม่จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิคนพิการ

คำว่า ละเมิดสิทธิ หมายถึง การกระทำใด ๆ ของบุคคลหรือการกระทำที่อยู่ในความรับผิดชอบของบุคคลอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ผู้ได้รับความเสียหายนั้นชอบที่จะได้รับการเยียวยาโดยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือเรียกร้องให้ผู้ละเมิดปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติในลักษณะอื่น ๆ แล้วแต่กรณี<sup>84</sup> ดังนั้นเมื่อคนพิการถูกละเมิดสิทธิ สิทธิที่ถูกละเมิดย่อมต้องได้รับการเยียวยา<sup>85</sup> ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายบริหาร การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำสั่งการกระทำอื่นใดโดยไม่มีอำนาจหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (abuse of power) หรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ (ultra verse) หรือการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้นหรือโดยไม่สุจริต หรือแม้แต่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความพิการ หรือการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ (unreasonable use of power) คนพิการมีสิทธิที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหาย (compensation) ฐานละเมิดได้<sup>86</sup> และรัฐจะต้องหามาตรการในการเยียวยา (remedy) ให้แก่คนพิการที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิต่อไป ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่สำคัญอีกประการ คือการเยียวยาด้วยการชดเชยค่าเสียหายให้แก่คนพิการจากการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิคนพิการเพราะเหตุแห่งความพิการ

หลักของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในเรื่องของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อให้ผู้ถูกละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพที่ดี ได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนขณะที่ไม่มีการกระทำละเมิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยผู้กระทำละเมิดจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนการกระทำละเมิดนั้น<sup>87</sup> เป็นวิธีการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ถูกละเมิดให้ได้รับความเป็นธรรม ทั้งนี้ ค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดอาจเป็นค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ก็ได้ หรือที่เรียกว่า ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน อันเป็นค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ถูกละเมิด

<sup>84</sup> สุรศักดิ์ มณีศรี, ละเมิด [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : [http://law.tu.ac.th/law\\_Center/law\\_document/book2/b2-1.html](http://law.tu.ac.th/law_Center/law_document/book2/b2-1.html)

<sup>85</sup> บงกช นภาอัมพร, ครูใหญ่โรงเรียนสำหรับคนไร้รัฐคนไร้สัญชาติ [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา: [http://www.archanwell.org/autopage/print.php?t=1&s\\_id=325&d\\_id=324&page=1](http://www.archanwell.org/autopage/print.php?t=1&s_id=325&d_id=324&page=1)

<sup>86</sup> มาตรา 16 วรรค 2 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>87</sup> มาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”



เรียกร้องกันอย่างหลากหลาย บางเรื่องศาลกำหนดให้ได้ แต่บางเรื่องศาลก็กำหนดให้ไม่ได้ เช่น ค่าเสียหายจากที่ต้องทุกข์ทรมานร่างกายจิตใจ ค่าที่ต้องพิการตลอดชีวิต ค่าเสียหายเกี่ยวกับความรู้สึกทางด้านจิตใจ ซึ่งได้แก่ค่าขาดความสุขสำราญจากความความรู้สึกที่ดี เป็นต้น ส่วนค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินที่ศาลจะไม่กำหนดให้ เช่น ค่าเศร้าโศกเสียใจหรือผิดหวัง เป็นต้น<sup>88</sup>

ในกรณีที่คนพิการได้รับหรือจะได้รับ ความเสียหายจากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความพิการจะได้รับการเยียวยาโดยการได้รับค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดสิทธิและเสรีภาพนั้น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาตรา 16 ได้บัญญัติให้ศาลกำหนดค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้แก่คนพิการไว้ 2 ประเภท ดังนี้

### 1. ค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน

คนพิการจะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินที่เกิดขึ้นเพราะเหตุจากการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เช่น ค่าตอบแทนที่ควรได้รับจากการทำงาน โดยศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้แก่คนพิการโดยที่คนพิการไม่จำเป็นต้องร้องขอค่าเสียหาย

### 2. ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ในบางครั้งเรียกว่า “ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง” (Exemplary Damages) หรือ “ค่าเสียหายแบบเป็นโทษ” (Vindictive Damages) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติม ขึ้นนอกเหนือค่าค่าสินไหมทดแทนความเสียหายธรรมดาที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด<sup>89</sup>

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ คือ<sup>90</sup>

1. เป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิด และเพื่อป้องปรามมิให้กระทำมิชอบเช่นนั้นอีก และขณะเดียวกันยังมุ่งเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่นมิให้กระทำตามเช่นนั้นด้วย

<sup>88</sup> ศิษย์เก่าโรงเรียนจักรคำคณาทร, สิทธิเรียกร้องจากการถูกกระทำละเมิด [ออนไลน์], 15 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : <http://www.jk28club.com/document/document0007.htm>, 15 มีนาคม 2553

<sup>89</sup> สอาด หอมมณี, ก้าวใหม่ในการนำหลักค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) มาบังคับใช้ในกฎหมายไทย [ออนไลน์], 15 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา : [http://law.east.spu.ac.th/c\\_labor.php](http://law.east.spu.ac.th/c_labor.php)

<sup>90</sup> กฤษณา พิษณุโกศล, “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 17.

2. เป็นค่าเสียหายที่ฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงจำนวนค่าเสียหายในส่วนนี้ เพราะศาลจะพิจารณากำหนดให้เองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งละเมิด ฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย ตลอดจนจนสภาพ และปริมาณของความเสียหาย ที่โจทก์ได้รับจากการถูกระทำละเมิดนั้น
3. เป็นค่าเสียหายที่กำหนดเพิ่มให้มากขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริง (Actual Damages) แต่ในบางคดีซึ่งอาจไม่ปรากฏความเสียหายจริงที่จะชดใช้ทดแทนได้ ศาลก็จะกำหนดแต่เฉพาะค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้เพียงอย่างเดียว
4. ศาลจะกำหนดให้เฉพาะในกรณีของการกระทำละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรงมีลักษณะของการกระทำเช่นเดียวกับในคดีอาญา เช่น มีการใช้กำลังทำร้าย ช่มชู้ หลอกหลวง ใช้อล ซึ่งผู้กระทำละเมิดมุ่งหมายให้เกิด

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นกลไกใหม่ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษต่างๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานของกฎหมายไทย และช่วยยับยั้งและป้องปรามการกระทำละเมิดที่มีลักษณะอย่างเดียวกันในอดีต ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดไว้เช่นกัน โดยจะนำมาใช้ในกรณีที่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอัน และการเลือกปฏิบัตินั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ศาลที่มีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษอย่างเหมาะสมให้แก่คนพิการในแต่ละกรณี และค่าเสียหายนั้นจะตกแก่คนพิการไม่เกิน 4 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง<sup>91</sup>

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ ปรากฏว่ามีกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสและกฎหมายของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการตรากฎหมายโดยมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการไว้โดยในกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นการกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เพศ สถานะทางครอบครัว การตั้งครรภ์ สภาพทางกายภาพ ชื่อสกุล สุขภาพ ความพิการ ทางการเมือง กิจกรรมเกี่ยวข้องกับสุขภาพ บุคลิกลักษณะ ชาติกำหนด สัญชาติ เชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา อันจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดโทษสำหรับกรณีทั่วไปไม่เฉพาะการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ส่วนเขตบริหารพิเศษฮ่องกง แม้จะมีการตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ แต่ก็มี การตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในเรื่องอื่น ๆ ด้วย กล่าวคือ กฎหมายว่าด้วยการ

<sup>91</sup> มาตรา 16 วรรค 2 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

เลือกปฏิบัติทางเพศ กฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติของสถานภาพทางครอบครัว และกฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ

สำหรับความเหมาะสมที่จะนำมาตรการทางอาญามากำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 นั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ปรากฏว่าพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดมาตรการในการโดยการกำหนดให้คนพิการมีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำการอันเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมที่ทำให้ คนพิการได้รับหรือจะได้รับ ความเสียหายได้ รวมทั้งกำหนดให้คนพิการมีสิทธิที่จะฟ้องต่อศาล เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายฐานละเมิด โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (punitive damages) ซึ่งเป็นมาตรการในการลงโทษเพื่อเป็นการป้องกันและป้องปรามมิให้บุคคลกระทำความผิดในสถานะนั้นอีก และการกำหนดค่าเสียหายก็เปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดให้เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณีได้ และค่าเสียหายนั้นจะตกแก่คนพิการ มาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืนโดยการเรียกค่าเสียหาย จึงเป็นการลงโทษที่คำนวณจากการได้รับประโยชน์จากการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งเป็นผลโดยตรงในการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และเกิดประโยชน์แก่คนพิการที่เป็นผู้เสียหายมากกว่าการใช้มาตรการทางอาญาซึ่งจะไม่เกิดประโยชน์ต่อคนพิการ

ดังนั้น บทกำหนดโทษเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 จึงมีความเหมาะสมกับสภาพการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายในลักษณะของการส่งเสริม การนำโทษทางอาญามากำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ นอกจากจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายแล้วยังเป็น การก่อให้เกิดข้อโต้แย้งสำหรับบุคคลปกติทั่วไปที่จะต้องรับโทษทางอาญาในการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ และจะส่งผลให้เกิดการไม่ยอมรับ หรือหลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ตนต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

นอกจากนั้น ในกรณีที่ประเทศไทยจะนำบทลงโทษทางอาญามาใช้สำหรับกรณีการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการก็มีความจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงการตรากฎหมายเพื่อการคุ้มครองบุคคลที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากเหตุอื่น ๆ นอกเหนือจากความพิการด้วยตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อนำบทกำหนดโทษทางอาญามาใช้สำหรับการเลือกปฏิบัติแก่คนพิการ จึงยัง

ไม่เหมาะสมทั้งในบริบทของกฎหมายและก่อให้เกิดข้อโต้แย้งสำหรับบุคคลที่อาจได้รับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมโดยเหตุอื่น นอกจากความพิการ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้คนพิการซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้รับการคุ้มครองและได้รับการเยียวยาตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้ได้อย่างแท้จริง จึงสมควรกำหนดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้เป็นสิทธิของคนพิการในการร้องขอให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม<sup>92</sup>

เพื่อให้คนพิการได้รับการเยียวยาจากรัฐ คนพิการหรือผู้ช่วยคนพิการจะต้องดำเนินการร้องขอโดยยื่นคำร้องขอเป็นหนังสือและนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้ถูกละเมิดสิทธิ หรือฟ้องคดีต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติถึงการถูกละเมิดสิทธิดังกล่าว เพื่อให้คณะกรรมการมีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้มีการกระทำเช่นนั้น โดยจะต้องเป็นคนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความพิการ<sup>93</sup> อันเนื่องจากการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐและเอกชน หรือบุคคลใด ๆ<sup>94</sup> ซึ่งในกรณีที่คนพิการมีสภาพความพิการถึงขั้นที่ไม่สามารถไปร้องขอได้ด้วยตนเอง กฎหมายได้เปิดโอกาสให้ ผู้ดูแลคนพิการ<sup>95</sup> ได้แก่ บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับดูแลหรืออุปการะคนพิการ หรือองค์กรด้านคนพิการหรือบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการสามารถดำเนินการแทนคนพิการได้<sup>96</sup> เพื่อตอบสนองความต้องการของคนพิการและช่วยให้คนพิการได้ใช้สิทธิในทางกฎหมายอย่างเต็มที่

เมื่อคนพิการถูกละเมิดสิทธิ จะต้องดำเนินการเรียกร้องสิทธิที่ถูกละเมิดต่อรัฐของตน เพื่อให้รัฐจัดการเยียวยาสิทธิแก่คนพิการตามมาตรการเยียวยาที่มีอยู่ในรัฐให้เพียงพอ อันเป็นกระบวนการเยียวยาภายในประเทศ แต่หากการเยียवादังกล่าวล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่อาจจะทำให้มีการแก้ไขปัญหาลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว คนพิการก็สามารถร้องเรียนต่อ

<sup>92</sup> มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, (พ.ศ. 2553), หน้า 251-252.

<sup>93</sup> มาตรา 16 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

<sup>94</sup> มาตรา 15 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

<sup>95</sup> มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

<sup>96</sup> มาตรา 17 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการได้ หากว่าประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของพิธีสารแล้ว จะทำให้คณะกรรมการมีอำนาจในการรับข้อร้องเรียนของคนพิการในประเทศไทยได้<sup>97</sup>

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา กล่าวไว้ว่า เมื่อเกิดการละเมิดสิทธิคนพิการขึ้น คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการจะพิจารณาข้อร้องเรียนของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดสิทธิได้ต่อเมื่อ ผู้ถูกละเมิดสิทธิได้ดำเนินการโดยใช้มาตรการเยียวยาภายในประเทศ ที่มีอยู่ให้หมดสิ้นก่อน เว้นแต่การดำเนินการเยียวยาดังกล่าวล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่น่าจะทำให้มีการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว คณะกรรมการจึงจะรับพิจารณาข้อร้องเรียนดังกล่าว<sup>98</sup>

#### 4.6 กลไกที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาถึงกรณีของการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายของประเทศไทยในหลายบริบทที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น จะเห็นได้ว่าย่อมต้องเกี่ยวข้องกับกลไกภายในประเทศ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิคนพิการได้รับการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกำหนดให้ประเทศไทยต้อง 1) จัดตั้งหน่วยประสานงาน (Focal Point) โดยกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักหนึ่งหน่วยงาน หรือมากกว่าหนึ่งหน่วยงานภายในรัฐบาล เพื่อดำเนินงานที่เกี่ยวกับการอนุวัติการตามอนุสัญญา 2) ตั้งกลไกการประสานงานภายในรัฐบาลเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานในภาคส่วนต่างๆ และในระดับต่างๆ นอกจากนี้ให้มีกลไกอิสระเพื่อส่งเสริม คุ้มครอง และติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญา และ 3) ภาคประชาสังคมจะต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการตรวจสอบติดตามการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการและองค์กรผู้แทนของคนพิการ<sup>99</sup> ดังนั้น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 จึงได้จัดตั้งกลไกการบังคับใช้กฎหมายทั้งในระดับชาติ ระดับส่วนราชการ ระดับจังหวัด ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนกลไกอื่นๆ เพื่อเป็นการ

<sup>97</sup> ข้อ 1 วรรค 2 ของพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

<sup>98</sup> ข้อ 1 วรรค 1 และ 2(ง) ของพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

<sup>99</sup> Article 33 of Convention on the rights of Persons with Disabilities

ตรวจสอบติดตามในระดับประเทศให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญา สามารถพิจารณาไกลและบทบาทของกลไกต่างๆ ได้ต่อไป ดังนี้<sup>100</sup>

## 1. กลไกคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ อันประกอบไปด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ<sup>101</sup> มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับการเสนอนโยบาย แผนหลัก และโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกกฎกระทรวง เสนอความเห็นและให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายหรือกฎหมายอื่นใดของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อคนพิการ กำหนดระเบียบและวิธปฏิบัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ วิจัยและมีความสำคัญเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นต้น<sup>102</sup>

คณะกรรมการชุดนี้ถือเป็นกลไกระดับชาติที่มีประสิทธิภาพ มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากนายกรัฐมนตรีในฐานะประธานคณะกรรมการให้ความสำคัญเข้าร่วมเป็นประธานการประชุมทุกครั้ง ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจ มติที่ประชุมถูกนำไปขับเคลื่อน ผลักดันจนเป็นผลสำเร็จ มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและนำผลมานำเสนอต่อคณะกรรมการชุดนี้

## 2. กลไกคณะอนุกรรมการตามประเภทความพิการ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัดในแต่ละจังหวัด และคณะอนุกรรมการอื่น

<sup>100</sup> คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการติดตามการปฏิบัติงานเพื่อการคุ้มครองและพัฒนากลุ่มเป้าหมายตามกฎหมายในภารกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, (กรุงเทพ : บริษัทสมิเตอร์ก็อบบี้ (ประเทศไทย) จำกัด, 2553), หน้า 33.

<sup>101</sup> มาตรา 5 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>102</sup> มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมีอำนาจแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างทั่วถึงและมี ประสิทธิภาพ<sup>103</sup> โดยมติของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2551 วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2551 เห็นชอบให้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบุคคลพิการ แต่ละประเภท และอาศัยอำนาจตามข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตามประเภทความพิการ พ.ศ. 2551 จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตามประเภทความพิการ 5 ชุด ได้แก่ คณะอนุกรรมการบุคคลพิการทางการ มองเห็น คณะอนุกรรมการบุคคลพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว คณะอนุกรรมการบุคคลพิการ ทางการสื่อสารหรือการได้ยิน คณะอนุกรรมการบุคคลพิการทางสติปัญญาหรือการรับรู้ คณะอนุกรรมการบุคคลพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม โดยคณะกรรมการแต่ละชุดมีอำนาจหน้าที่ คือ

(1) จัดทำแผนปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลพิการแต่ละประเภท ความพิการเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

(2) เสนอแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการแต่ละประเภทเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการบริหารกองทุนหรือคณะกรรมการ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติแล้วแต่กรณีพิจารณาให้ความเห็นชอบและ อนุมัติวงเงิน รายการค่าใช้จ่ายและการจ่ายเงิน

(3) ติดตามการดำเนินงาน แผนงานหรือโครงการที่ได้รับการสนับสนุน

(4) ติดตามการกักเงินของคนพิการ

(5) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานและความเข้มแข็งขององค์กรคนพิการ

(6) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือคณะอนุกรรมการตามความเหมาะสม

(7) ดำเนินการยื่นตามที่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการแห่งชาติ

คณะอนุกรรมการชุดนี้ได้รับการแต่งตั้งและมีการปฏิบัติงานตามอำนาจ หน้าที่ที่ระบุไว้ในคำสั่งดังกล่าวโดยเฉพาะข้อ 2 ข้อ 3 และข้อ 4 ซึ่งเกี่ยวข้องกับกองทุนและสิทธิ ประโยชน์จากกองทุนที่คนพิการพึงได้รับ นอกจากนี้ยังพบว่าคณะอนุกรรมการแต่ละชุดกำลังมีการ จัดทำแผนปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามประเภทความพิการที่คณะอนุกรรมการ เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม อนุกรรมการตามประเภทความพิการแต่ละชุดมีการเคลื่อนไหวในการ

<sup>103</sup> มาตรา 11 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

ขับเคลื่อนตามภารกิจของตน หากแต่อนุกรรมการตามประเภทความพิการแต่ละชุดมีความเข้มแข็งและคล่องตัวในการขับเคลื่อนในระดับที่แตกต่างกัน อันมีสาเหตุมาจากสภาพความพิการและการรับรู้ ความสนใจ และการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

### 3. กลไกกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จัดตั้งขึ้นเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยจัดสรรให้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง<sup>104</sup> และต้องจัดให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ อันประกอบด้วยปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานอนุกรรมการ<sup>105</sup> โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกองทุน รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการลงทุน การหาประโยชน์และการจัดการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง การพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินอนุมัติโครงการ กำหนดวงเงินและรายการค่าใช้จ่าย เพื่อสนับสนุนแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามที่คณะกรรมการตามประเภทความพิการ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัดหรือคณะอนุกรรมการอื่นเสนอ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด<sup>106</sup>

นอกจากนี้กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนจำนวนเจ็ดคน<sup>107</sup> โดยมีอำนาจหน้าที่ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน และรายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ พร้อมทั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาประเมินผลได้<sup>108</sup>

<sup>104</sup> มาตรา 23 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>105</sup> มาตรา 25 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>106</sup> มาตรา 26 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>107</sup> มาตรา 30 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>108</sup> มาตรา 31 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550



กองทุนตามมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 เรียกว่า “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” เป็นกองทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยจัดสรรให้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง<sup>109</sup> กองทุนนี้ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้านคนพิการ คือ ส่วนที่หนึ่ง จัดสรรเป็นเงินกู้ยืม (โดยไม่เสียดอกเบี้ย) สำหรับการประกอบอาชีพของคนพิการ อีกส่วนหนึ่งจัดสรรเป็นงบประมาณสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม/โครงการขององค์กรคนพิการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรคนพิการเอง นอกจากนั้นกองทุนก็ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณสำหรับการดำเนินงานของสมาคมพิการทุกประเภท

สำหรับรายได้ของกองทุนระบุว่า กองทุน ประกอบด้วย<sup>110</sup>

1. ทรัพย์สิน สิทธิ นี้ เงินงบประมาณ และรายได้ในกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่โอนตามมาตรา 42
2. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ทั้งนี้ ให้รัฐบาลจัดสรรให้เพียงพอแก่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
3. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของกองทุน
4. เงินรายได้จากการออกสลากหรือที่ได้มาจากการจัดกิจกรรม
5. เงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการส่งเข้ากองทุนตามมาตรา 34
6. ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน
7. รายได้จากการขาย การลงทุน หรือการหาประโยชน์จากทรัพย์สินของกองทุน
8. เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุน หรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือนิติกรรม
9. รายได้บางส่วนจากภาษีของสินค้าและบริการที่เป็นสาเหตุแห่งความพิการตามที่กฎหมายกำหนด
10. รายได้อื่น

<sup>109</sup> มาตรา 23 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>110</sup> มาตรา 24 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

ในทางปฏิบัติกองทุนมีรายได้หลักจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล (มาตรา 24 ข้อ 2) เงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการส่งเข้ากองทุนตามมาตรา 34 (มาตรา 24 ข้อ 5) นอกจากนั้นกองทุนจะมีเงินคืนจากคนพิการที่กู้ยืมเงินกองทุนเพื่อไปประกอบอาชีพ ในแต่ละปีกองทุนประมาณการค่าใช้จ่ายไว้ 300 ล้านบาท ขณะที่กองทุนมีงบประมาณทั้งสิ้น 130 ล้านบาท ซึ่งในปีงบประมาณ 2552 กองทุนได้รับจากเงินงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ประมาณ 60 ล้านบาท ได้รับเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ไม่รับคนพิการเข้าทำงานการส่งเข้ากองทุน ประมาณ 70 ล้านบาท กองทุนปล่อยเงินกู้ปี ประมาณ 200 ล้านบาท งบประมาณโครงการ ประมาณ 90 ล้านบาท แต่ในปีงบประมาณ 2553 รัฐบาลไม่มีเงินสนับสนุนกองทุนเลย ทำให้กองทุนจะต้องวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ คาดว่าส่วนหนึ่งกองทุนจะมีเงินเรียกคืนจากการกู้ยืมไปประกอบอาชีพ ประมาณ 80 ล้านบาท รวมกับเงินอีกส่วนหนึ่งที่ได้รับจากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ไม่ได้รับหรือจ้างคนพิการเข้าทำงาน ซึ่งน่าจะเพียงพอสำหรับการดำเนินงานกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในปีงบประมาณ 2553

การกู้เงินกองทุนเพื่อประกอบอาชีพสำหรับคนพิการ กู้ได้รายละวงเงิน 40,000 บาท

สำหรับการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม/โครงการขององค์กรคนพิการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรนั้น องค์กรคนพิการจะต้องทำโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

การบริหารกองทุน มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตแห่งชาติ คณะอนุกรรมการบริหารกองทุน คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน เป็นกลไกหลัก กลไกทั้ง 3 ประเภท มีอำนาจถ่วงดุลกัน กล่าวคือ

1. คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่กำหนดระเบียบเกี่ยวกับกองทุน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุนโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุน ระเบียบเกี่ยวกับการรับเงินการจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินกองทุน และ การตัดหนี้สูญ โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง และระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

2. คณะอนุกรรมการบริหารกองทุน มีอำนาจหน้าที่บริหารกองทุน พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน อนุมัติโครงการ กำหนดวงเงินและรายการค่าใช้จ่าย เพื่อสนับสนุนแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามที่คณะอนุกรรมการตาม

ประเภทความพิการ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัดหรือ คณะอนุกรรมการอื่นเสนอมา ทั้งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด รวมทั้งรายงาน สถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

3. คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน มีอำนาจหน้าที่ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน และรายงานผล การปฏิบัติงานพร้อมทั้ง ข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ

ทั้งนี้ มีความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านคนพิการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนว่า

#### 1) การกลั่นกรองโครงการขอรับการสนับสนุน

คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัดมีหน้าที่กลั่นกรองโครงการ แต่ไม่มีสิทธิอนุมัติโครงการ คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนผูกขาดการ อนุมัติโครงการฝ่ายเดียว โดยที่คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการซึ่งอยู่ส่วนกลางไม่รู้ปัญหาสถานการณ์ที่แท้จริง คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัดเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ แต่ความรับผิดชอบก็ยังเป็นของ ผู้อนุมัติ คือ คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนอยู่

#### 2) ประสิทธิภาพของการบริหารกองทุน

การบริหารกองทุนยังไม่มีประสิทธิภาพ มีช่องว่างและประเด็นที่จะต้อง ปรับปรุงแก้ไขหลายประการ ประการแรกการกระจายเงินกองทุนมาให้แต่ละจังหวัดยังไม่สามารถ กระจายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเนื่องจากอัตราส่วนคนพิการแต่ละจังหวัดมีไม่เท่ากัน การพิจารณาโดยใช้องค์กรคนพิการเป็นฐานในการพิจารณา อาจไม่เหมาะสม ประการที่สอง การบริหารกองทุนค่อนข้างจะเคร่งครัดรัดกุมเกินไปคนพิการบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการใช้ เงินกองทุนได้ ประการที่สาม ลักษณะการกู่เกี่ยวกับการกู่กลุ่มใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน วงเงินเท่ากัน ย่อมไม่เหมาะสม

3) คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัด ควรมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากลั่นกรองโครงการและอนุมัติโครงการในพื้นที่ความรับผิดชอบ ของตน เพราะตนเองเป็นผู้รู้และเข้าใจความต้องการของคนพิการในพื้นที่ของตนและอนุกรรมการ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัดก็มีศักยภาพพอที่จะพิจารณากลั่นกรองและอนุมัติ

โครงการได้ นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การบริหารกองทุนจะต้องมีตัวแทนของคนพิการ ประชาชน และตัวแทนของรัฐเข้าไปมีส่วนร่วม

4) คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนจำเป็นต้องดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ โดยสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติต้องสร้างเครือข่ายเพื่อทำหน้าที่ติดตามประเมินผลโครงการที่ได้รับอนุมัติเงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการไปแล้วทั้งระยะสั้น ระยะยาว ทั้งนี้เพราะสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติไม่สามารถลงไปติดตามประเมินผลเองเนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายและใช้บุคลากรจำนวนมาก

5) กรณีการชำระคืนเงินกู้โดยผู้ไม่คิดดอกเบี้ย คนพิการผู้กู้บางรายมีการชำระคืน แต่ก็มีบางรายไม่ชำระคืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้มาตรการติดตามหนี้้อย่างเหมาะสม ไม่กระทำการละเมิดสิทธิลูกหนี้ และจะต้องดำเนินการติดตามหนี้จากลูกหนี้อย่างจริงจัง เพื่อเป็นการฝึกความรับผิดชอบ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนพิการอื่นๆ มีความรับผิดชอบต่อการชำระคืนเงินกู้ต่อไป

#### 4. กลไกสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ให้มีบทบาทหน้าที่ของสำนักงานฯ ระบุไว้ในมาตราที่ 12 และมาตราที่ 13 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 โดยมาตราที่ 12 กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติเป็นส่วนราชการในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีฐานะเป็นกรมตามมาตรา 18 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 โดยมีเลขาธิการซึ่งมีฐานะเป็นอธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและบุคลากรของสำนักงาน ให้เลขาธิการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญซึ่งการแต่งตั้งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ สำหรับอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน ระบุไว้ในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ถือเป็นกลไกระดับชาติทำหน้าที่ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ส่วนราชการ หน่วยงานอื่นๆ ของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศในการดำเนินงานด้านคนพิการ

นายมนต์ชัย บุญตัน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคนพิการ มีความเห็นว่า “การที่โครงสร้างของกลไกประสานระดับชาตินี้มีฐานะเทียบเท่ากรม แต่ไม่ใช่กรม อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวง ทำให้เลขาธิการแม้จะมีฐานะเป็นอธิบดีแต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจในเชิงนโยบายหรือยุทธศาสตร์ด้วยตนเอง ต้องให้เจ้ากระทรวงเป็นผู้ใช้อำนาจในการตัดสินใจ ทำให้เกิดความล่าช้า ไม่คล่องตัวในการทำงาน” นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึง เหตุผลของการที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมีฐานะเทียบเท่ากรม ว่า “ผู้กำหนดนโยบายมองว่าภาระงานด้านคนพิการยังไม่มากพอที่จะยกฐานะเป็นกรมได้ ถ้าสำนักงานนี้ยกฐานะเป็นกรม รัฐบาลอาจต้องพิจารณาโครงสร้างสำนักงานตามกฎหมายอื่นเทียบเคียงด้วยเพื่อความเป็นธรรมและความเหมาะสม และย่อมเกี่ยวโยงกับงบประมาณที่จะต้องใช้จ่ายในการขยายโครงสร้าง ซึ่งขณะนี้รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้หน่วยราชการทั้งหลายมีขนาดเล็กแต่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ”

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มีหน้าที่ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรคนพิการ และมีหน้าที่รณรงค์ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การรณรงค์ให้คนพิการ ครอบครัวคนพิการ ผู้ปฏิบัติงาน คนในชุมชน และสังคมมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติและการประพฤติ ปฏิบัติที่ถูกต้องต่อคนพิการและครอบครัว

#### 5. กลไกสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด มีภารกิจตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการเป็นสำนักงานทะเบียนจังหวัดสำหรับคนพิการในจังหวัดเพื่อจัดทำบัตรประจำตัวคนพิการและจัดทำฐานข้อมูลคนพิการในจังหวัด จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัด เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัด เป็นหน่วยงานรับเรื่องในการรับโครงการและการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและการดำเนินงานต่างๆ เพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

#### 6. กลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อกำหนดระเบียบหรือประกาศ แล้วแต่กรณี<sup>111</sup> เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจดำเนินการในเรื่อง

<sup>111</sup> มาตรา 21 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

ต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในเขตพื้นที่รับผิดชอบซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีหน้าที่ในการจัดทำและดำเนินงานครอบคลุมงานด้านพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมในภาพรวมของจังหวัด หรือเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ให้มีการดำเนินการรองรับจําหน่ายหรือสินเชื่อก่อตั้ง ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาเด็ก จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม หรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีอำนาจหน้าที่พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การพักผ่อนหย่อนใจ ส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร หรือเมืองพัทยา มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลนคร และยังภารกิจตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) ในงานสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ จัดการศึกษารวมทั้งหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถออกอนุบัญญัติและจัดทำแผนและงบประมาณในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้ได้

## 7. กลไกหน่วยงานของรัฐ

หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องใด ให้มีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามอำนาจหน้าที่นั้น ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐบางแห่งเป็นเจ้าภาพหลักเป็นการเฉพาะในแต่ละเรื่องด้วย โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับราชการของกระทรวงนั้น<sup>112</sup>

<sup>112</sup> มาตรา 45 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

## 8. กลไกการสนับสนุนสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย

สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยจะได้รับเงินสนับสนุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ<sup>113</sup> เพื่อให้องค์กรนี้เป็นตัวแทนของคนพิการทุกประเภทได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการส่งเสริมให้องค์กรของคนพิการที่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึง

## 9. กลไกพนักงานเจ้าหน้าที่

รัฐมนตรีรักษาการแต่ละกระทรวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1. มีหนังสือแจ้งให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นในการปฏิบัติงาน ส่งผู้แทนมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่น มาประกอบการพิจารณา หรือ 2. มีหนังสือแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท<sup>114</sup>

## 10. กลไกการรับรองมาตรฐานองค์กรเกี่ยวกับคนพิการ

เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงวิธีการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมีอำนาจในการกำหนดระเบียบว่าด้วยการกำหนดมาตรฐาน การรับรองและเพิกถอนการรับรององค์กรด้านคนพิการหรือองค์กรอื่นที่ให้บริการแก่คนพิการ<sup>115</sup> เพื่อให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนพิการ

<sup>113</sup> มาตรา 27 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>114</sup> มาตรา 14 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

<sup>115</sup> มาตรา 6(10) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

#### 4.7 ผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทยที่เกิดจากข้อบทที่ 18 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการข้อที่ 18 เป็นเรื่องของการห้ามเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เพราะเหตุสัญชาติ กล่าวคือ ให้รัฐภาคีรับรองให้คนพิการมีสิทธิในการได้และเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และจะต้องไม่ถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจ รวมทั้งไม่ถูกไล่ออกจากการมีสิทธิที่จะได้ ครอบครัว และใช้เอกสารสัญชาติของตนหรือเอกสารอื่นเกี่ยวกับบัตรประจำตัว เพราะเหตุแห่งความพิการ<sup>116</sup> และ ให้รัฐภาคีให้การรับรองว่าเด็กพิการจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังจากการเกิด และมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ<sup>117</sup>

การได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (Jus Soli) เป็นเงื่อนไขของการได้สัญชาติตามหลักสากลทั่วไป โดยถือว่าบุคคลที่เกิดในดินแดนของรัฐใดก็ย่อมจะมีความผูกพันกับดินแดนของรัฐนั้น ด้วยเหตุนี้การได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนของไทยจึงถือเป็นการบัญญัติเงื่อนไขของการได้สัญชาติตามหลักสากลทั่วไป คือ การที่บุคคลเกิดในราชอาณาจักรไทยย่อมได้รับสัญชาติไทย แม้ว่าบิดาหรือมารดาจะเป็นคนต่างด้าวหรือไม่ก็ตาม ซึ่งคำว่า ราชอาณาจักรไทย นั้นหมายความถึง ดินแดนที่รัฐบาลไทยใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งหมายถึง ผืนแผ่นดินไทย ทะเลอาณาเขต นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึง เรือ อากาศยานที่ซังกงไทย และจดทะเบียนในประเทศไทยด้วย<sup>118</sup>

<sup>116</sup> Article 18 of Convention on the Right of Persons with Disabilities

(1) States Parties shall recognize the rights of persons with disabilities to liberty of movement, to freedom to choose their residence and to a nationality, on an equal basis with others, including by ensuring that persons with disabilities:

(a) Have the right to acquire and change a nationality and are not deprived of their nationality arbitrarily or on the basis of disability;

(b) Are not deprived, on the basis of disability, of their ability to obtain, possess and utilize documentation of their nationality or other documentation of identification

<sup>117</sup> Article 18 of Convention on the Right of Persons with Disabilities

(2) Children with disabilities shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality and, as far as possible, the right to know and be cared for by their parents

<sup>118</sup> ชุมพร บัจจสานนท์, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล: สัญชาติ เล่ม 1, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2549), หน้า 86.



แต่ใน พ.ศ. 2515 ได้มีการออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ให้ถอนสัญชาติบุคคลเหล่านี้ ตั้งแต่นั้นมาคนต่างด้าวที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในไทยตั้งแต่ยุคแรกๆ ได้กลายเป็นคนไร้สัญชาติ ทั้ๆ ที่ปักหลักทำกินมาอย่างยาวนาน และไม่เคยมั้ทำความเดือดร้อนเสียหายให้กับประเทศ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 กล่าวไว้ดังนี้ ข้อ 1 ให้ถอนสัญชาติไทยของบรรดาบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาเป็นคนต่างด้าว หรือมารดาเป็นคนต่างด้าวแต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย และในขณะที่เกิดบิดาหรือมารดาเป็น (1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเพียงชั่วคราว หรือ (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ในเวลาต่อมาได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าบุคคลจะได้รับสัญชาติไทยต่อเมื่อบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งมีสัญชาติไทยและไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย บุตรย่อมได้รับสัญชาติไทยในทันที<sup>119</sup> ซึ่งในกรณีนี้ มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ได้ให้เพิ่มความในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 โดยบัญญัติว่า คำว่าบิดา ให้นำความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นบิดาของผู้เกิดตามวิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวง แม้ผู้นั้นจะมีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เกิด และมีได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดเป็นบุตรก็ตาม

และจากพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7 ทวิ ได้มีบทบัญญัติในการที่จะไม่ให้สัญชาติแก่คนต่างด้าว กล่าวคือ ในกรณีที่บิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว แม้จะเกิดในประเทศไทยก็ตาม และในขณะที่เกิดนั้น บิดาของเด็กเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

1. ได้รับการผ่อนผันในพักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย
2. ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว
3. เข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

<sup>119</sup> มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ 13 หน้า 3 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535) บัญญัติว่า “บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด (1) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย ...”

จากเงื่อนไขข้างต้นจะเป็นเหตุให้ไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด เพราะการได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนหรือโดยการเกิดนั้น มิได้ได้มาโดยอัตโนมัติซึ่งเป็นผลจากการที่บุคคลเกิดในราชอาณาจักรไทย แต่อาจมีข้อจำกัดได้โดยอาศัยเหตุผลเรื่องความมั่นคง ดังนั้นเด็กพิการยอมไม่ได้รับสัญชาติเหมือนกันกับเด็กไม่พิการทุกคนด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น เพราะหากปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาแล้วจะไม่สอดคล้องกับหลักการให้สัญชาติตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จึงถือได้ว่าการที่เด็กพิการไม่ได้รับสัญชาติไทยนั้นไม่ขัดกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการข้อที่ 18 เพราะไม่ได้เลือกปฏิบัติต่อเด็กพิการ แต่ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับเด็กต่างด้าวอื่น ๆ ที่ไม่พิการในเรื่องของการได้รับสัญชาติไทย

ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 และพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ส่งผลให้คนพิการได้รับสัญชาติง่ายขึ้น สรุปได้ดังนี้

#### 1. แก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

1.1 เรื่องการได้สัญชาติตามหลักสายโลหิต มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ได้ให้เพิ่มความในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 โดยให้ผู้ที่เกิดจากบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร แก้ไขเพิ่มเติมให้บิดาในที่นี้หมายความรวมถึง บิดาที่ไม่จดทะเบียนสมรสกับมารดาและไม่ได้จดทะเบียนรับรองบุตร

1.2 เรื่องของบุคคลที่ได้สัญชาติไทย ตาม มาตรา 23 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 บรรดาบุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยเพราะเกิด ในประเทศไทย แต่ถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ 337 ข้อ 1 และผู้ที่เกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตาม ประกาศของคณะปฏิวัติ 337 ข้อ 2 รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าว ที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและไม่ได้สัญชาติไทยตาม ม.7 ทวิ วรรค1 ถ้าบุคคลนั้นอาศัยอยู่จริงในประเทศไทยติดต่อกันโดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และเป็นผู้มี ความประพฤติดี หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมหรือประเทศไทย ให้ได้สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ซึ่งรัฐมนตรีมีคำสั่งอันมีผลให้เป็นผู้มีสัญชาติไทยแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

2. แก้ไขพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ในเรื่องการจดทะเบียนการเกิดให้เกิดความชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น โดยกำหนดให้นายทะเบียนรับแจ้งการเกิดและออกสูติบัตร แก่เด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทย ทั้งเด็กที่มีสัญชาติไทยหรือไม่มีสัญชาติไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้เปิดกว้างในเรื่องของการให้สัญชาติแก่คนพิการมากขึ้น

เนื่องจากสิทธิคนพิการที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการกำหนดไว้ นั้น เป็นสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนพึงได้รับและไม่ได้เป็นสิทธิใหม่ที่กำหนดขึ้น เป็นเพียงการเน้นย้ำว่า คนพิการมีสิทธิเช่นเดียวกับกับบุคคลอื่น และอนุสัญญาได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของคนพิการที่จะมีเสรีภาพในการถือสัญชาติ บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ดังนั้นการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของคนพิการจึงต้องไม่เกินไปกว่าสิทธิของคนที่ไม่พิการ

#### 4.8 อุปสรรคที่มีผลต่อการปฏิบัติตามพันธกรณีจากการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา

จากการศึกษาถึงนโยบายของรัฐในการคุ้มครองสิทธิคนพิการของประเทศไทย รวมทั้งท่าทีของประเทศไทยในการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ จะพบได้ว่าประเทศไทยมีความพยายามที่จะให้เพิ่มการคุ้มครองคนพิการให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นกว่าเดิม อย่างไรก็ตามยังคงมีอุปสรรคที่สำคัญและมีผลอย่างมากต่อการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาดังต่อไปนี้

1. การรับรู้และเข้าใจต่อพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีพื้นฐานจาก พ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 พบว่า มีการรับรู้เจตนารมณ์และสาระสำคัญของกฎหมายที่แตกต่างกันและไม่เพียงพอที่จะทำให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากกฎหมายนี้อย่างเต็มที่ ดังนี้<sup>120</sup>

1.1 คนพิการส่วนใหญ่ยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับการมีกฎหมายและความเข้าใจถึงเจตนารมณ์และสาระสำคัญของกฎหมาย สาเหตุของการไม่รับรู้และความเข้าใจต่อกฎหมายส่วนหนึ่งมาจากข้อจำกัดด้านความพิการ ข้อจำกัดด้านการรับรู้ข่าวสาร (การอ่านออกเขียนได้และโอกาสทางสังคมของคนพิการ) ข้อจำกัดด้านภาษากฎหมาย ข้อจำกัดด้านการสื่อสาร เผยแพร่

<sup>120</sup> คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการติดตามการปฏิบัติงานเพื่อการคุ้มครองและพัฒนากลุ่มเป้าหมายตามกฎหมายในภารกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, จำนวน 150 เล่ม, กรุงเทพฯ : บริษัทมิสเตอร์ก็อบบี้ (ประเทศไทย) จำกัด, 2553, หน้า 6-8.

ประชาสัมพันธุ์ กล่าวคือ คนพิการมีหลายประเภท หลายระดับ ทั้งคนพิการทางสายตา พิการทางการเคลื่อนไหว พิการทางการสื่อความหมาย/การได้ยิน พิการทางสมอง สติปัญญา/การเรียนรู้ และทางจิต คนพิการแต่ละคนมีระดับความพิการที่แตกต่างกัน คนพิการบางคนพิการมาก คนพิการบางคนพิการน้อย

ประเภทความพิการและระดับความพิการมีความหมายต่อความสามารถในการเข้าถึงกฎหมายอย่างมาก คนพิการบางประเภท เช่น พิการทางสมอง สติปัญญา/การเรียนรู้ และทางจิตไม่สามารถรับรู้และเข้าใจกฎหมายได้เลย ยกเว้นต้องมีผู้ทำหน้าที่แทน คนพิการบางประเภทรับรู้กฎหมายได้น้อย เพราะความพิการเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร และต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเครื่องช่วยความพิการรองรับ เช่น คนพิการทางการสื่อความหมาย การได้ยินต้องมีล่าม และคนพิการทางสายตาต้องมีอักษรเบรลล์หรือสื่อทางด้านเสียง คนพิการที่เข้าถึงกฎหมายง่ายที่สุด คือคนพิการทางการเคลื่อนไหว

คนพิการส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยหรือไม่ได้รับการศึกษา และมีคนพิการอีกจำนวนมากที่ขาดโอกาสในการออกสู่สังคมภายนอก จะด้วยสาเหตุของความพิการหรือทัศนคติต่อความพิการของตนเองหรือครอบครัว ทำให้อายุ ไม่กล้าออกสู่สังคม กลัวคนอื่นดูถูกเหยียดหยามก็ ตาม สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงกฎหมายเช่นกัน

นอกจากนั้นยังพบว่า การสื่อสาร การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ที่จะไปถึงกลุ่มเป้าหมายคนพิการยังมีน้อยมาก ไม่มีสื่อหรือเครื่องช่วยความพิการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการบางประเภท เช่น สื่อหรือเครื่องช่วยความพิการที่จะทำให้คนพิการทางการสื่อความหมาย/การได้ยินสามารถเข้าถึงได้สื่อหรือเครื่องช่วยความพิการที่เป็นอักษรเบรลล์หรือภาษาเสียง ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อต่างๆ รวมทั้งแกนนำคนพิการหรือองค์กรคนพิการเองก็ยังไม่ได้ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารด้านกฎหมายให้คนพิการรับทราบอย่างทั่วถึง

1.2 แกนนำคนพิการและองค์กรคนพิการ ส่วนใหญ่รับรู้การมีกฎหมาย และเข้าใจต่อเจตนารมณ์ และสาระสำคัญของกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวเกิดขึ้นโดยมีแกนนำคนพิการหรือผู้แทนองค์กรคนพิการแต่ละประเภทเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดัน แต่มีข้อสังเกตว่าการรับรู้และความเข้าใจต่อกฎหมายของแกนนำคนพิการและองค์กรคนพิการแต่ละประเภทมีไม่เท่ากัน กล่าวคือแกนนำคนพิการและองค์กรคนพิการด้านการมองเห็นหรือสายตาและด้านการเคลื่อนไหวจะมีการรับรู้และสนใจเกี่ยวกับกฎหมายอย่างมาก ขณะที่แกนนำคนพิการและองค์กรคนพิการทางการสื่อความหมายหรือการได้ยิน ทางสมอง สติปัญญา/การเรียนรู้ และทางจิตมีการ

รับรู้ น้อยมาก เนื่องจากแกนนำคนพิการและองค์กรคนพิการกลุ่มเหล่านี้ยังมีการรวมตัวไม่เข้มแข็ง ขาดพลังในการต่อรอง เรียกร้องสิทธิการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และมีข้อจำกัดในการเข้าถึง อย่างไรก็ตาม ก็ดีแกนนำคนพิการและองค์กรคนพิการยังมีความเห็นว่า แม้จะมีกฎหมายที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์แก่คนพิการ แต่กฎหมายดังกล่าวยังขาดความชัดเจนที่จะนำไปปฏิบัติให้ได้ผล เนื่องจากกฎหมายกำหนดไว้กว้างมาก จำเป็นต้องมีอนุบัญญัติออกมารองรับ ซึ่งขณะนี้อนุบัญญัติอีก จำนวนหนึ่งยังไม่มีการประกาศใช้ ทำให้มีข้อสงสัย ไม่เข้าใจกฎหมายอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ กฎหมายเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก เพราะเป็นภาษากฎหมาย การตีความกฎหมาย ถ้าไม่ใช่ นักกฎหมายก็เป็นเรื่องยาก ฉะนั้นถ้าไม่มีกฎหมายลูกมารองรับ ไม่มีแนวทางปฏิบัติ ทำให้ไม่เกิดการปฏิบัติตามกฎหมาย

1.3 ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติงานมีการรับรู้ว่ามีกฎหมายดังกล่าว มีความเข้าใจต่อเจตนารมณ์ รวมถึงเนื้อหาสาระของกฎหมายในส่วนที่ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนจะต้องเกี่ยวข้องและรับผิดชอบตามที่ระบุในกฎหมาย

ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เข้าใจต่อเจตนารมณ์และเนื้อหาสาระของกฎหมายแตกต่างกันตามภารกิจและความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน ส่วนใหญ่ยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กฎหมายเป็นเรื่องยาก ต้องตีความ กฎหมายยังขาดความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติ เพราะยังไม่มีอนุบัญญัติมารองรับ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจกฎหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ยังมีน้อย ส่วนใหญ่จะรับรู้โดยผ่านการเป็นตัวแทนของหน่วยงานในคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการชุดต่างๆ ผ่านการรับรู้จากการประชุมในหน่วยงานที่ตนสังกัด

นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคนพิการของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ตามกฎหมายกำหนด ส่วนใหญ่การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องเหล่านี้จะยึดถือกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ซึ่งอาจมีสาระสำคัญแตกต่างหรือสอดคล้องกับ พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีพื้นฐานจากพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ทำให้สับสนและเป็นข้อถกเถียงในทางปฏิบัติ เช่น การกำหนดประเภทความพิการ เป็นต้น โดยที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 นิยามคนพิการไว้กว้างๆ ในมาตรา 4 ขณะที่สภาคนพิการทุกประเภท สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข

ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจต่อคนพิการในขอบข่ายงานที่แตกต่างกันมีการกำหนดประเภทความพิการไม่เหมือนกัน อาจส่งผลกระทบต่อการจัดทะเบียนคนพิการเพื่อการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ของคนพิการตามกฎหมายนี้

1.4 คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัด แต่งตั้งโดยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พบว่า อนุกรรมการส่วนใหญ่มีการรับรู้การมีกฎหมายนี้ แต่ความเข้าใจต่อเจตนารมณ์และสาระสำคัญของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการพ.ศ.2550 แตกต่างกันไปตามความสนใจ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนหน่วยงานและสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ (สถานประกอบการ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ตระหนักถึงความรับผิดชอบและขาดการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกฎหมายไปสู่การปฏิบัติอย่างครบถ้วน

3. ปัจจัยการเมืองที่กระทบต่อการดำเนินงาน การเมืองมีความผันผวน ไม่มั่นคง มีผลต่อการบริหารงานให้เป็นไปตามกฎหมาย

4. การจัดสรรงบประมาณที่จะนำมาจัดอุปสรรคต่างๆ ที่ขัดขวางการได้รับสิทธิของคนพิการและขัดขวางการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม ไม่ว่าจะเป็น

4.1 การปรับสภาพแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ อาคาร สถานที่ รวมถึงการคมนาคมขนส่ง สารสนเทศและการสื่อสาร และบริการต่างๆ ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป เช่น การออกแบบและก่อสร้างอาคารให้คนทุกกลุ่มรวมถึงคนพิการที่ใช้เก้าอี้เข็นสามารถใช้ได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป การออกแบบบริการข้อมูลผ่าน Website หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นใดให้อยู่ในรูปแบบที่ทุกคน รวมถึงคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

4.2 การจัดให้มีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการแต่ละประเภทในสถานที่บริการต่าง ๆ ของรัฐและเอกชน เช่น เครื่องช่วยฟังสำหรับคนหูหนวก โปรแกรมอ่านจอภาพคอมพิวเตอร์สำหรับคนตาบอด หรือป้ายบอกทางซึ่งใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจเป็นต้น

4.3 การให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมหรือสมเหตุสมผล เพื่อลดการเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการแต่ละประเภท เช่น การจัดให้มีบุคคลากรที่ให้บริการล่ามภาษามือให้แก่คนหูหนวก การให้มีผู้ช่วยคนพิการสำหรับคนพิการที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อันไม่อาจตอบสนองได้โดยวิธีการทั่วไป รวมถึงความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

#### 4.4 การจัดการรณรงค์ให้คนในสังคมตระหนักถึงสิทธิของคนพิการ

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จำเป็นต้องใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมากเพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิที่คนพิการพึงได้รับตามที่กำหนดสิทธิไว้ในอนุสัญญาและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม จากที่ได้ศึกษามาแสดงให้เห็นได้ว่าอนุสัญญาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยรับรองสิทธิของคนพิการที่กฎหมายภายในของไทยให้การรับรองไว้เช่นกันให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และช่วยผลักดันให้ประเทศไทยดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในอื่นๆที่ยังมีบทบัญญัติที่ขัดกับอนุสัญญา รวมทั้งมีกลไกบังคับใช้ที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า อุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่ควรนำมาเป็นเหตุเพื่อปฏิเสธหรือทำให้เกิดความล่าช้าในการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ในการเข้าถึงสิทธิที่คนพิการพึงได้รับตามที่กฎหมายรับรองไว้ให้ เพราะการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาแล้ว ถือเป็นสิ่งที่ดีที่ช่วยย้ำว่าในอนาคตคนพิการไทยจะได้รับการคุ้มครองสิทธิคนพิการอย่างเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นในสังคม และเท่าเทียมกันกับคนพิการทุกแห่งทั่วโลก

## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 บทสรุป

จากปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและแพร่หลายไปทั่วทุกภูมิภาคของโลก ทำให้มีการตระหนักถึงปัญหาในการใช้ชีวิตของคนพิการที่เป็นไปอย่างยากลำบากในสังคม จึงได้มีการพยายามผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจังและดำเนินมาตรการเพื่อคุ้มครองมิให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิของคนพิการขึ้นอีก และประกันสิทธิที่คนพิการพึงได้รับ แต่เนื่องจากการขาดกฎหมายเฉพาะด้านอันเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ ทำให้การคุ้มครองสิทธิคนพิการยังคงไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเพียงพอ

ดังจะเห็นได้ว่าการละเมิดคนพิการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกที่ทั่วโลก แม้ว่าจะมีตราสารระหว่างประเทศเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับคนพิการ ได้แก่ แผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการ หรือกฎมาตรฐานทางโอกาสที่เท่าเทียมกันของคนพิการ ทั้งสองฉบับก็เป็นเพียงแนวทางที่กำหนดไว้ให้รัฐที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ และไม่มีผลผูกพันรัฐ กล่าวคือ ไม่มีบทลงโทษใดๆหากรัฐไม่ปฏิบัติตาม นอกจากนี้ยังมีตราสารทางสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่ไม่มีรายละเอียดเพียงพอต่อการให้ความคุ้มครอง แม้แต่ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเองที่บัญญัติหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการ ก็ไม่อาจให้ความคุ้มครองคนพิการจากการถูกละเมิดสิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่มีสภาพบังคับในทางกฎหมายที่รัฐต่างๆจะต้องปฏิบัติตาม และในส่วนของกลไกในการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานตรวจตราอนุสัญญาทางสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆ หรือ หน่วยงานพิเศษเกี่ยวกับความพิการของสหประชาชาติ ก็ไม่สามารถควบคุมให้รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

ด้วยเหตุดังได้กล่าวมานี้การมีตราสารระหว่างประเทศเฉพาะด้านที่มีผลผูกพันรัฐในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ ตลอดจนกลไกระหว่างประเทศเฉพาะด้านในการ



ให้ความคุ้มครอง จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อให้ส่งเสริมการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ขึ้น และประกันว่าคนพิการจะได้รับสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

จากการเคลื่อนไหวของผู้พิการ ครอบครัวผู้พิการ องค์กรต่างๆทั้งของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านคนพิการ และโดยการสนับสนุนของสหประชาชาติ จึงได้มีการจัดทำตราสารระหว่างประเทศที่จะมีผลบังคับในทางกฎหมายขึ้น เพื่อให้ความคุ้มครองสำหรับกรณีปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการ คือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ซึ่งได้รับการรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ปี ค.ศ. 2006 และได้เปิดให้นานาประเทศร่วมลงนามเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญานับตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม ปี ค.ศ. 2007 ที่สำนักงานใหญ่แห่งสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้นมา

โดยที่กันว่าอนุสัญญานี้เป็นอนุสัญญาที่ใช้เวลาร่างในระยะเวลาที่เร็วที่สุด และเป็นอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรกของศตวรรษที่ 21 ซึ่งในปัจจุบันนี้อนุสัญญาได้มีผลใช้บังคับแล้ว เนื่องจากรัฐภาคีได้ส่งมอบสัตยาบันสารครบทั้ง 20 ประเทศ

เนื้อหาที่บัญญัติในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการนั้นมีทั้งหมด 50 ข้อ สามารถแบ่งได้ออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. ส่วนของวัตถุประสงค์และการให้คำจำกัดความ (ข้อ 1 และ ข้อ 2)
2. ส่วนของหลักการบังคับใช้ (ข้อ 3 - ข้อ 9)
3. ส่วนของพันธกรณีที่เป็นข้อผูกพันของรัฐภาคี (ข้อ 10- ข้อ 30)
4. ส่วนของมาตรการตรวจตราอนุสัญญา (ข้อ 31-ข้อ 40)
5. ส่วนของกระบวนการเข้าร่วมเป็นภาคี ผลบังคับใช้ การแก้ไขอนุสัญญา และข้อสงวน (ข้อ 41- ข้อ 50)

ซึ่งในส่วนของหลักการและพันธกรณีของรัฐนั้น อนุสัญญาได้มีหลักการที่สำคัญอันจะถือได้ว่าเป็นข้อท้าทายที่รัฐจะต้องดำเนินการต่างหลักการเหล่านี้ในประเด็นสิทธิต่างๆของคนพิการ ผู้เขียนได้พิจารณาแล้วเห็นว่าหลักการดังต่อไปนี้จะช่วยส่งเสริม คุ้มครองและประกันว่าคนพิการจะได้รับสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริงในฐานะที่เป็นมนุษย์ ดังนี้

1. หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ
2. หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์
3. หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพ
4. หลักการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม
5. หลักการสร้างความตระหนัก

จากหลักการสำคัญที่ถือได้ว่าเป็นข้อท้าทายของอนุสัญญา หนึ่งในหลักการเหล่านี้คือ หลักการการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ อันเป็นหลักที่สำคัญยิ่งอันจะช่วยให้คนพิการได้รับและได้ใช้สิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง ซึ่งมีได้ปรากฏให้เห็นในอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติมาก่อนแต่อย่างใด ดังนั้นแม้ว่าอนุสัญญาเหล่านี้จะรับรองว่าคนพิการย่อมได้รับสิทธิตามที่ปรากฏอยู่ในอนุสัญญาฉบับต่าง ๆ ก็ไม่สามารถทำให้คนพิการเข้าถึงสิทธิต่างๆได้จริง เพราะข้อจำกัดที่คนพิการมีอยู่ เช่น ตาบอด หูหนวก ขาพิการ ประกอบกับอุปสรรคทางสังคม เช่น ทัศนคติในทางลบหรือโครงสร้างสถาปัตยกรรมที่ไม่เอื้อให้คนพิการเข้าถึงและได้รับสิทธิต่างๆตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญา

หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์นี้ เป็นหลักการที่ทำให้อนุสัญญามีความโดดเด่นกว่าอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติที่เคยมีมา โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดอุปสรรคทางกายภาพ คือการปรับโครงสร้างสถาปัตยกรรม และอุปสรรคทางสังคม คือทัศนคติในทางลบของคนในสังคมที่มีต่อคนพิการ นอกจากนี้รัฐจะต้องจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลแก่คนพิการตามความเหมาะสมของคนพิการแต่ละประเภท

นอกจากหลักการและพันธกรณีของรัฐแล้ว ยังมีเรื่องของกลไกในการตรวจตราอนุสัญญา โดยการดำเนินงานของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Committee on the Rights of Persons with Disabilities) ซึ่งเป็นกลไกที่ทำหน้าที่ตรวจตราการปฏิบัติตามอนุสัญญาและรับข้อร้องเรียนของปัจเจกชนหรือกลุ่ม ที่ได้ถูกละเมิดสิทธิคนพิการ ทั้งนี้รัฐของผู้ร้องจะต้องให้สัตยาบันพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาและความยินยอมในการดำเนินงานของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการละเมิดสิทธิคนพิการเกิดขึ้นเช่นกัน แม้ว่าจะได้มีการบัญญัติกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่กล่าวถึงสิทธิของคนพิการไว้โดยเฉพาะ แต่กฎหมายฉบับนี้ก็ไม่ได้มีบทลงโทษในกรณีที่ได้มีการ

กระทำใดที่เป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ และไม่มีสภาพบังคับ เช่น ในเรื่องของการจ้างงานคนพิการ ซึ่งหากเอกชนไม่อย่างจ้างก็สามารถจ่ายเงินเข้ากองทุนได้เลย และไม่มีข้อกำหนดว่ารัฐจะต้องรับคนพิการเข้าทำงานในภาครัฐ เช่นเดียวกับเอกชน แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงไม่มีการคำนึงถึงสิทธิของคนพิการอย่างเพียงพอ

ในปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาแล้ว ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามที่อนุสัญญาได้บัญญัติให้รัฐกระทำการใดและห้ามกระทำการใด และทำให้กฎหมายที่มีอยู่สามารถบังคับใช้ได้ทางปฏิบัติ กล่าวคือ มีผลใช้บังคับได้จริง และเมื่อพิจารณากฎหมายภายในของไทยแล้ว พบว่าสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติตามพันธกรณีได้เป็นส่วนใหญ่ คงมีเพียงพันธกรณีบางประการเท่านั้นที่ไม่มีกฎหมายภายในของไทยให้การรับรองไว้ เช่น เรื่องของโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์ได้โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยการดัดแปลงหนังสือวรรณกรรมให้เป็นหนังสืออักษรเบรลล์หรือหนังสือเสียง เป็นต้น

เมื่อพิจารณาสหพันธรัฐต่าง ๆ ที่อนุสัญญาว่าด้วยคนพิการกำหนดให้รัฐภาคีนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายใน พบว่า กฎหมายภายในของประเทศไทยที่มีอยู่ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เป็นพระราชบัญญัติหลักในการดูแลคุ้มครองสิทธิคนพิการ โดยเนื้อหาแล้วถือว่าประเทศไทยมีกฎหมายรองรับโดยมีต้องออกพระราชบัญญัติใหม่ อันเป็นเหตุผลที่กระทรวงการต่างประเทศ เห็นว่า กระบวนการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญานี้ไม่จำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภาตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาพระราชบัญญัติอื่นๆ จะพบการจำกัดสิทธิของคนพิการอยู่หลายพระราชบัญญัติ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายพระราชบัญญัติไปว่า พระราชบัญญัติที่จำกัดสิทธิคนพิการฉบับใดบ้างเป็นพระราชบัญญัติที่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติกับมนุษย์เพราะเหตุแห่งความพิการ พระราชบัญญัติที่จำกัดสิทธิ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พระราชบัญญัติข้าราชการตุลาการ เป็นพระราชบัญญัติที่เคยมีคดีขึ้นสู่ศาล ว่าพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ แต่ศาลได้วินิจฉัยว่า การจำกัดสิทธิบุคคลในการดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งที่ถือคุณสมบัติเป็นสาระสำคัญไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ หากทำภายใต้กรอบกฎหมาย

นอกจากนี้แล้วในส่วนของกลไกภายในประเทศนั้น ขณะนี้ประเทศไทยมีกลไกต่างๆ มากมายที่สามารถนำมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการมิให้ถูกละเมิด กระทรวงพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์เป็นกลไกหนึ่งที่จะนำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไปใช้บังคับ (ในรูปของกฎหมายภายใน) และเป็นหน่วยงานระดับนโยบายในกำกับดูแลหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนในการเกี่ยวข้องกับคนพิการ แต่ปัญหาคือจะบังคับใช้กลไกเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร นอกจากเรื่องกลไกแล้ว ยังมีเรื่องของงบประมาณที่รัฐจะต้องจัดสรรให้เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆ ที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการบัญญัติไว้

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น อนุสัญญาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่มีส่วนช่วยส่งเสริมกฎหมายภายในของประเทศไทยให้มีการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี และเป็นแม่บทในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในอื่นๆ ที่ยังขัดกับอนุสัญญา รวมทั้งช่วยให้การบังคับใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะทั้งเนื้อหาของตัวอนุสัญญาได้กล่าวถึงหลักการและกลไกในการนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการได้จริง

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

ในการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการของประเทศไทย รวมทั้งการส่งเสริม คุ้มครอง และประกันสิทธิให้แก่คนพิการในประเทศไทย เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

### 5.2.1 มาตรการต่างๆ

ประเทศไทยจะต้องอาศัยมาตรการทั้งทางกฎหมาย มาตรการทางนโยบาย และ มาตรการทางสังคม เพื่อการดำเนินการตามพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

#### มาตรการทางกฎหมาย

1. แม้ว่าบทบัญญัติต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 จะมีบทบัญญัติรับรองสิทธิประโยชน์ของคนพิการไว้ค่อนข้างครบถ้วนตามหลักสากล และเปิดโอกาสให้คนพิการและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดูแลและบังคับการให้กฎหมายนี้มีผลสอดคล้องกับสภาพคนพิการเป็นส่วนใหญ่แล้วก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพการบังคับกฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพบางกรณี จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ควรมีบทบัญญัติที่จะสนับสนุนให้คนพิการได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ในสิทธิประโยชน์ที่จัดให้มีขึ้นได้อย่างสะดวกและมีฐานกฎหมายรองรับ โดยเฉพาะการขอใช้สิทธิของคนพิการว่า คนพิการจะสามารถทราบเรื่องของสิทธิประโยชน์ได้อย่างไร การร้องขอให้ได้รับสิทธิจะอย่างไร รวมทั้งการมีสิทธิในการเสนอแนะการปรับปรุงสิทธิประโยชน์ให้เหมาะสมกับสภาพความพิการ แม้ว่าเรื่องเหล่านี้อาจใช้แนวทางการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐที่จะจัดให้มีขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนพิการได้ก็ตาม แต่ถ้ามิได้บัญญัติเป็นหลักประกันสิทธิของคนพิการไว้ในกฎหมาย กรณีก็จะเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐใช้ดุลพินิจช่วยเหลือตามที่เห็นสมควร โดยไม่มีมาตรการทางกฎหมายรองรับการขอใช้สิทธิเบื้องต้น และสำหรับคนพิการเองก็อาจไม่สามารถมีข้ออ้างตามกฎหมายเพื่อเรียกร้องการขอใช้สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายได้

1.2 ควรมีบทบัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของคนพิการอย่างเด่นชัด เนื่องจากคนพิการจำนวนมากเป็นคนพิการที่อยู่ในสภาพไม่สามารถช่วยตนเองได้ในการเรียกร้องการขอใช้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะโดยฐานะ สภาพความเป็นอยู่ หรือสภาพร่างกาย คนพิการจึงจำเป็นต้องมีตัวแทนที่จะช่วยเหลือดำเนินการเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

ซึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติให้มีองค์กรด้านคนพิการหรือองค์กรอื่นใดที่ให้บริการแก่คนพิการขึ้น เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือคนพิการ แต่มีเพียงอำนาจฟ้องคดีแทนในกรณีที่มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเท่านั้น สำหรับการช่วยเหลือกรณีอื่นก็เพียงแต่กำหนดให้ทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละองค์กรว่าจะดำเนินการอย่างไร โดยยังไม่มีบทกฎหมายรับรองการอ้างสิทธิเพื่อช่วยเหลือคนพิการที่หน่วยงานของรัฐจะต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องนั้นอย่างชัดเจน

2. ควรดำเนินการบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการ เช่น กฎหมายที่จำกัดสิทธิของคนพิการโดยมีถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ ได้แก่ คำว่า กายพิการ กายทุพพลภาพ บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือน กฎหมายต่างๆเหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ ผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองตำแหน่งอื่นนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ทหารกองประจำการ ทหารกองเกิน หรือทหารกองหนุน ซึ่งพิการหรือทุพพลภาพก่อนครบกำหนดปลดพ้นราชการทหาร รับราชการทหารต่อไป (ต้องถูกปลดประจำการ) เป็นต้น

สามารถพิจารณากฎหมายที่มีถ้อยคำเหล่านี้ได้จาก ภาคผนวก ค. ซึ่งเป็นข้อมูลที่รวบรวมโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553

3. การบัญญัติพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน อาจเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันมิให้คนพิการตกเป็นเหยื่อของกลุ่มมิจฉาชีพ เนื่องจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติควบคุมขอทาน มาตรา 7 ซึ่งได้กำหนดห้ามมิให้บุคคลทำการขอทาน เมื่อปรากฏจากการสอบสวนว่า ผู้ใดทำการขอทานและผู้นั้นเป็น..คนวิกลจริต พิการ ซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวไปยังสถานสงเคราะห์เพื่อให้การช่วยเหลือจากทางราชการ

### มาตรการทางนโยบาย

1. ควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือทางวิชาการและวิทยาศาสตร์มากขึ้นทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ในเรื่องของการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท และควรจัดให้มีงบประมาณหรือแหล่งที่ให้การสนับสนุนทางการเงินอย่างเพียงพอทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนหรือองค์กรระหว่างประเทศเพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนหลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ เช่นการปรับสภาพแวดล้อม ด้วยการออกแบบที่เป็นสากล และการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิต่างๆอย่างแท้จริง

2. ควรบรรจุเรื่องของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการรวมเข้าไปในนโยบายหรือแผนงานที่เกี่ยวข้องด้วย และให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย นอกจากนี้ควรมีมาตรการเพื่อขับเคลื่อนให้นโยบายหรือแผนงานดังกล่าวเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน

3. ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้แก่หน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน อย่างทั่วถึงและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

4. ควรส่งเสริมให้มีการคำนึงถึงสิทธิของคนพิการที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น สิทธิพลเมือง เช่นเดียวกับการคำนึงถึงสิทธิของคนพิการที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม เช่น สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากองค์กรคนพิการในประเทศไทยยังมองสิทธิประโยชน์ที่คนพิการพึงได้รับในเชิงรูปธรรมมากกว่า เพราะมีความใกล้ตัว และมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันมากกว่า

### มาตรการทางสังคม

1. ควรส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อคนพิการ และทัศนคติที่คนพิการมีต่อตนเองในทางลบ และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในมิติของความพิการให้มากขึ้น แก่คนพิการ ครอบครัวคนพิการ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ และคนในสังคม โดยไม่พยายามแยกเรื่องของความพิการให้เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล แต่ให้ความรู้ว่าการเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ไม่ลงตัวระหว่างปัจเจกภายนอกกับปัจเจกบุคคล

นอกจากนี้คำสอนของพระสงฆ์ก็มีส่วนในการซ้ำเติมทัศนคติต่อความพิการให้เลวร้ายลง เพราะใช้ความพิการสอนเรื่องของบาปบุญคุณโทษต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ผิด ดังนั้นการเปลี่ยนทัศนคติถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งแม้จะต้องใช้เวลานานเพียงใดก็ตาม

2. ควรส่งเสริมให้มีการตระหนักถึงสิทธิคนพิการไม่ว่าจะกระทำโดยผ่านสื่อ หรือการจัดโครงการรณรงค์ต่าง ๆ และให้คนพิการตระหนักถึงสิทธิของตน โดยเฉพาะการจดทะเบียนคนพิการ นอกจากจะทำให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแล้ว การจดทะเบียนคนพิการทำให้ทราบถึงจำนวนของคนพิการและสามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างเป็นธรรม เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้

สถิติเป็นฐานในการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาประเทศ ต่างกับต่างประเทศที่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องสถิติ เพราะความเป็นบุคคลนั้นมีความสำคัญเพียงพอที่จะได้รับสิทธิมนุษยชน

## 5.2.2 การเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

เมื่อเกิดการละเมิดสิทธิคนพิการขึ้น คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการจะพิจารณาข้อร้องเรียนของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดสิทธิและได้ใช้มาตรการเยียวยาภายในประเทศที่มีอยู่จนหมดสิ้นแล้ว เว้นแต่การดำเนินการเยียวยาดังกล่าวล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่อาจจะทำให้มีการแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว คณะกรรมการจึงจะรับพิจารณาข้อร้องเรียนของคนพิการดังกล่าว โดยมีกระบวนการกระบวนการเพื่อให้การดำเนินการตามอนุสัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กระบวนการรับเรื่องร้องเรียนและกระบวนการไต่สวน ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่ารัฐภาคีที่ถูกร้องเรียนนั้น ต้องยอมรับอำนาจของคณะกรรมการในการรับเรื่องร้องเรียนและเป็นภาคีของพิธีสารฉบับนี้

ประเทศไทยจึงควรเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ และไม่ควรเห็นว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในได้อธิปไตยของประเทศไทย เพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญา.



## รายการอ้างอิง

### ภาษาไทย

กฤษณา พิชญโกศล. ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ครั้งที่ 1 เรื่องการนิยามศัพท์สำคัญ ในอนุสัญญาว่าด้วยคนพิการ. [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

[http://www.cdpt.or.th/index.php?view=article&catid=68:crpd&id=71:2010-02-12-07-16-57&option=com\\_content&Itemid=59](http://www.cdpt.or.th/index.php?view=article&catid=68:crpd&id=71:2010-02-12-07-16-57&option=com_content&Itemid=59) [2553, มีนาคม 15]

กัลป์ปาลัดตา คุณตา. คู่มืออนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุก รูปแบบ (ICERD). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เด็อนตุลา, 2551.

กิตติ สืบสันติพงษ์. ยอดเด็กพิการเพิ่มขึ้นกฎหมายคุ้มครองลดลง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.naewna.com/news.asp?ID=57856> [2551, มีนาคม 23]

กิตติพงษ์ สุทธิ. ผู้อำนวยการสถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา. สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2551.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2547.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักความเสมอภาค. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.pub-law.net/article/ac010147c.html> [2553, มกราคม 4]

กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.

ชัตติยา กรรณสูต และจตุรงค์ บุญยรัตน. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์: การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับ คนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มนอกกำลังแรงงาน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2546.

คมกฤษ ชาญพิชาญชัย. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการถูกบังคับให้ขายสาบสูญ : ผลกระทบทางกฎหมายต่อประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

คมสัน ฌ รั้งสี. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

[http://www.boraiwit.ac.th/social/Constitution\\_right1.htm](http://www.boraiwit.ac.th/social/Constitution_right1.htm) [13 มีนาคม 2553]

คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า.

รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สิทธิมนุษยชนของคนพิการ ครั้งที่ 2 วันที่ 26 พฤศจิกายน 2545. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2546.

- โครงการกาญจนบุรี สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 4 (2546) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr/Research/KanchanaburiProject/PDF/Report2003Thai.pdf> [2553, มีนาคม 10]
- โครงการศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย  
ธรรมวิราช. สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1.  
โครงการเผยแพร่กฎหมายที่น่ารู้สำหรับประชาชน ลำดับที่ 5. นนทบุรี: โรงพิมพ์  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวิราช, 2543.
- จรัญ โฆษณานันท์. รัฐธรรมนูญ 2540 : จาก “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” สู่ “ธัมมิกสิทธิมนุษยชน”.  
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.
- จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม.  
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.
- จรัญ โฆษณานันท์. ความพิการของกฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมายกรณีสองทนายความโปลิโอ  
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.geocities.com/miduniv> [2551, กุมภาพันธ์ 11]
- จิตรารัตน์ พันธุ์พิจิตร. ผลกระทบของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลปกครอง  
กรณี ความเสมอภาคในการเข้ารับราชการ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะ  
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547
- จิราลักษณ์ จงสถิตมัน. แปล. กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คน  
พิการองค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2537 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:  
<http://www.tddf.or.th/library/law0002.pdf> [2551, กุมภาพันธ์ 11]
- จุมพต สายสุนทร. กฎหมายระหว่างประเทศ. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน  
, 2547.
- จุมพต สายสุนทร. กฎหมายระหว่างประเทศ. เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน  
, 2548.
- จอม ชุ่มช่วย. สมาธิสั้น-ไฮเปอร์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :  
<http://www.autismthai.com/mcontents/marticle.php?headtitle=mcontents&id=113337> [2553, มีนาคม 14]
- ฉลวย จตุกุล. แนวความคิดการปฏิรูป การจัดการบริการและการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์จิตเวชสำหรับ  
บุคคลปัญญาอ่อนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,  
2544.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ, 2549.

ชุมพร ปัจจุบันนท์. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.

ชุมพร ปัจจุบันนท์. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล: สัญชาติ. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.

ธรรมนิตย์ สุมนต์กุล. กฎหมายพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ : สหรัฐอเมริกา (The American with

Disabilities Act 1990) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://thaindc.org/files/S14\(1\).pdf](http://thaindc.org/files/S14(1).pdf)

[2552, มิถุนายน 30]

ธีรดา โสมะนันท์. สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ทวี เชื้อสุวรรณทวี. การเปรียบเทียบกฎหมายด้านคนพิการของประเทศไทย อังกฤษ และ

สหรัฐอเมริกา. วารสารวิทยาลัยราชสุดา ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 : 37-58.

ทวี เชื้อสุวรรณทวี. ผู้ช่วยศาสตราจารย์. สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2551.

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. การบริหารสังคมกับโครงสร้างสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มิสเตอร์ ก๊อบปี้, 2548.

ทีมงานองค์การสหประชาชาติประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. ศักดิ์ศรีและ

ความยุติธรรมสำหรับทุกคน เสียงของเราที่ได้ยินบนแผ่นดินไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

[www.un.or.th/.../UND\\_UDHR\\_TH\\_031208\\_V10\\_Final.pdf](http://www.un.or.th/.../UND_UDHR_TH_031208_V10_Final.pdf) [2553, กุมภาพันธ์ 19]

นพนธิ สุริยะ. กฎหมายระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543.

นพนธิ สุริยะ. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2537.

น้ำหนึ่ง มิตรสมาน. เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางการเห็น: Assistive

Technology for the Blind & Visual Impairment Persons. สารเนคเทค ปีที่ 15 ฉบับที่

76 : 27-33.

นิติ เที่ยวศรีวงศ์. คนไทยกับ 3 คำเจ้าปัญหา : เชื้อชาติ-กลุ่มชาติพันธุ์-อัตลักษณ์ [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9596.html> [2553,

มีนาคม 19]

บงกช นภาอัมพร. ครูใหญ่โรงเรียนสำหรับคนไร้รัฐคนไร้สัญชาติ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

[http://www.archanwell.org/autopage/print.php?t=1&s\\_id=325&d\\_id=324&page=](http://www.archanwell.org/autopage/print.php?t=1&s_id=325&d_id=324&page=1)

1 [2553, มีนาคม 15]

- บรรเจิด สิงคะเนติ. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลปกครอง : กรณีสิทธิในการสมัครสอบ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.pub-law.net/publaw/View.asp?PublawIDs=813> [2552, ตุลาคม 14]
- บัญญัติ ศิริปรีชา. การให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับที่ 159 ของ ILO: อีกรับบทของการคุ้มครองคนพิการในประเทศไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [www.labour.go.th/news/file/2008/01148.pdf](http://www.labour.go.th/news/file/2008/01148.pdf) [2553, กุมภาพันธ์ 21]
- บัณฑิต ไกรวิจิตร. การตั้งคำถามต่ออัตลักษณ์: เพศสภาพ ชนชั้น และความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://urbanso2009.blogspot.com/2009/09/blog-post\\_6866.html](http://urbanso2009.blogspot.com/2009/09/blog-post_6866.html) [2553, กุมภาพันธ์ 21]
- ปกรณีย์ สิงห์สุริยา และวิภาดา อังสุมาลิน. ผู้พิการจากมุมมองทางปรัชญา. ภายใต้งานโครงการวิจัยเรื่อง ศาสนากับคนพิการในประเทศไทย วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2549.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง และกฤษฎา บุญชัย. จากสิทธิมนุษยชนสู่สิทธิชุมชน : วิวาทะเสรีนิยมกับชุมชนนิยมในสังคมไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.msu.ac.th/politics/CHRN/bot/b\\_1.htm](http://www.msu.ac.th/politics/CHRN/bot/b_1.htm) [2551, พฤษภาคม 24]
- พิมพ์พิมล พลเวียง. จัดสวัสดิการสำหรับครอบครัว เด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.msociety.go.th/document/page/page\\_1822.doc](http://www.msociety.go.th/document/page/page_1822.doc) [2551, พฤษภาคม 24]
- พรจันทร์ เกียรติศิริโรจน์. การส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://gotoknow.org/blog/pornjan/145237> [2553, มีนาคม 18]
- พวงแก้ว กิจธรรม. การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-11-25-658.doc> [2552, พฤศจิกายน 25]
- พวงแก้ว กิจธรรม. ปี 2553.....ปีของฝั่งเพชร(เม็ดเล็กๆ)ของคนพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2010-01-12-706.doc> [2552, กุมภาพันธ์ 23]
- พวงแก้ว กิจธรรม. สรุปสาระสำคัญ ปาฐกถา เรื่อง “พลังคนพิการเพื่อสังคม” โดย นายมณฑิเยธ บุญตัน สมาชิกวุฒิสภา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-12-09-663.doc>, [2553, มีนาคม 22]

- พวงแก้ว กิจธรรม. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กับ การใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2010-01-12-707.doc>. [2553, มีนาคม 18]
- เพ็ญจันทร์ ประดับมุข เซอร์เรอร์. อาจารย์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2551.
- มานะ งามเนตร. มาตรฐานชีวิตของคนไร้สัญชาติ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/3362>, [2551, กุมภาพันธ์ 28]
- มณฑิธร บุญตัน. นายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2551.
- มณฑิธร บุญตัน. ความพิการ เจ็บป่วยทางสังคมที่อยู่เหนือสภาพทางกายหรือสุขภาพ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/article.php?id=0000301&genreid=03&genre=%B4%E9%D2%B9%CA%D1%A7%A4%C1> [2553, มีนาคม 13]
- มณฑิธร บุญตัน. เบียดความพิการ : สงเคราะห์ หรือ สิทธิ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-12-30-701.doc> [2552, ธันวาคม 30]
- มณฑิธร บุญตัน. สรุปสาระสำคัญปาฐกถา เรื่อง “พลังคนพิการเพื่อสังคม” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-12-09-663.doc> [2551, กุมภาพันธ์ 28]
- มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. บทที่ 5 แนวคิด และทฤษฎีในทางรัฐธรรมนุญว่าด้วยอำนาจอธิปไตย และ สิทธิเสรีภาพ : เสรีภาพ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://e-learning.mfu.ac.th/mflu/1604101/chapter1/Lesson5.htm#51> [2553, มีนาคม 13]
- มูลนิธิคนพิการไทย. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนกลุ่มเฉพาะ : การพัฒนาผู้พิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/library/law0032.doc> [2553, พฤษภาคม 24]
- มูลนิธิสากลเพื่อคนพิการ. โครงการส่งเสริมความตระหนักรู้ในศักยภาพของคนพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.yimsoo.org/activity.php?group=1> [2553, พฤษภาคม 24]
- มูลนิธิคนพิการไทย. สาระสำคัญ เรื่อง สิทธิคนพิการตามกฎหมาย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/21-12-09.doc> [2553, มีนาคม 16]
- มูลนิธิคนพิการไทย. วิถีชีวิตธรรมดาสำหรับคนพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tddf.or.th/tddf/newsroom/detail.php?id=0006863> [2553, ตุลาคม 26]

ระพีพรรณ คำงาม และปิยมาศ ศิลาแยง. คนชายขอบกับเด็กออทิสติก [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://ednet.kku.ac.th/~autistic/pages/article.htm> [2551, พฤษภาคม 20]

รวีวรรณ พรายแสง. ทุกเรื่องที่คุณอยากรู้เกี่ยวกับ “เบี่ยงความพิการ” และ “การจดทะเบียนคน

พิการ” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-](http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-12-30-702.doc)

[2009-12-30-702.doc](http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-12-30-702.doc) [2553, มกราคม 28]

รัฐปกรณ์ นิภานันท์. สถานภาพคนพิการกับการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.law2day.com> [2551, พฤษภาคม 24]

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.nacc.go.th](http://www.nacc.go.th/application/constitution/.../39_1_acharnvorachet01.doc)

[/application/constitution/.../39\\_1\\_acharnvorachet01.doc](http://www.nacc.go.th/application/constitution/.../39_1_acharnvorachet01.doc) [2553, มีนาคม 2]

วิชาการ ดอท คอม. เรียนร่วม รวมพลัง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.livetogether.org/2009/11/16/learning-together/>, [2553, มีนาคม 14]

วิรัช จีระแพทย์. สิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศกับรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์กรุงเทพ, 2552.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. กฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับคนพิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

วิญญู ชน, 2539.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. กฎหมายเพื่อคนพิการ. กรุงเทพฯ: สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, 2533.

ไทย, 2533.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. วิสัยทัศน์สำหรับคนพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.wiriya.net>

[/page\\_lablaw.htm](http://www.wiriya.net/page_lablaw.htm) [2551, มีนาคม 30]

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. ผู้ชีวิต เคารวะให้สร้างโอกาส. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2541.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการใน

การ เข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการ

ในการประกอบอาชีพ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.lawreform.go.th> [2551,

[mกราคม 14\]](http://www.lawreform.go.th)

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ พวงแก้ว กิจธรรม และวัชรา จิวไพบูลย์. รัฐธรรมนูญใหม่...ชีวิตใหม่ของคน

พิการ. จำนวน 20,000 เล่ม. กรุงเทพฯ: บริษัทเบญจผล จำกัด, 2550.

วิสูตร บุญญาพงษ์พันธ์. กฎหมายและการจำกัดสิทธิคนพิการในการมีงานทำ. วितยานิพนธ์

ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2541.

วีระ โลจายะ. กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525.

วีระชัย วีระนันทชาติ และ สโรทร ม่วงเกลี้ยง. คู่มือมาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครอง  
พิทักษ์สิทธิคนพิการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน  
ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, 2547.

วีระศักดิ์ โควสุรัตน์. ปัญหาสังคมท่วมท้น : กฎหมายไทยทำอะไรอยู่. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:  
<http://www.chartthai.or.th/article/a016.html> [2551, มกราคม 11]

ศรัณย์ ธิติลักษณ์. ผู้พิการกับสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:  
<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2008q1/2008january28p7.htm> [2551,  
พฤษภาคม 18]

ศรัณย์ ธิติลักษณ์. ภูมิคุ้มกันคอร์รัปชัน : ผู้พิการกับสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ [ออนไลน์].  
แหล่งที่มา: [www.tddf.or.th/tddf/constitution/readart.php?id=00555](http://www.tddf.or.th/tddf/constitution/readart.php?id=00555) [2553, มีนาคม 11]

ศิริอร เทศะบำรุง มณีสินธุ์. ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิของคนพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :  
[www.inspec.ago.go.th/บทความ%20สิทธิของคนพิการ.doc](http://www.inspec.ago.go.th/บทความ%20สิทธิของคนพิการ.doc) [2552, ตุลาคม 21]

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9. ปรับบ้านเป็นห้องเรียนเปลี่ยนพ่อแม่เป็นครู ยุทธศาสตร์  
การ พัฒนาเด็กพิการรุนแรงในชุมชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :  
<http://www.kksped9.go.th/e-journal/journal8/journal-8.html> [2553, มีนาคม 17]

ศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชีย. อบรม: ความเสมอภาคของคนพิการ [ออนไลน์].  
แหล่งที่มา: <http://www.thaingo.org/prboard/1/view.php?id=6579> [2553, มีนาคม 16]

สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:  
<http://th.wikipedia.org/wiki/ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน> [2553, มีนาคม 16]

สกล สกลเดช. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในหมวด 3 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย  
พุทธศักราช 2540, ใน วิจัย ศรัรัตน์. สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย,  
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2543.

สรายุทธ สุภาพวรรณชาติ, การเลี้ยงดูทารกให้ปลอดภัยจากความพิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:  
<http://disableprevent.com/3a052.htm> [2553, มีนาคม 18]

สอาด หอมมณี, ก้าวใหม่ในการนำหลักค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) มาบังคับ  
ใช้ในกฎหมายไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://law.east.spu.ac.th/c\\_labor.php](http://law.east.spu.ac.th/c_labor.php),  
[2553, มีนาคม 13]

สลิด ชูชื่น, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน (ตอนที่ 1) [ออนไลน์].  
แหล่งที่มา: <http://gotoknow.org/blog/salid/310110> [2553, มีนาคม 2]

- สมาคมพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ  
 แห่งชาติมูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย. อนุบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา  
 คุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.tddf.or.th/tddf  
 /library/files/doc/library-2009-03-30-546.doc](http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-03-30-546.doc) [2553, กุมภาพันธ์ 12]
- สภาผู้แทนราษฎร. สิทธิมนุษยชนของคนพิการ : คนหูหนวก : รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ  
 23 เมษายน 2545 ณ อาคารรัฐสภา 2. กรุงเทพฯ : คณะกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิ  
 มนุษยชน สถาบันพระปกเกล้า, 2545.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. อคติ 4 ในระบบกฎหมายไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :  
<http://www.geocities.com/miduniv>, [2552, กุมภาพันธ์ 11]
- สมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร. กฎหมายระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2548.
- สมพงศ์ ชูมาก. กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธา  
 การพิมพ์ จำกัด, 2548.
- สิทธิวิวาหะ. ตอนที่ 15 สิทธิคนพิการ แคมเปญไม่พอ [CD-ROM]. ทีวีไทย : The Asia  
 Foundation, 2553.
- สุเทพ เชาวลิขิต. สวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527.
- สุภรธรรม มงคลสวัสดิ์. การป้องกันความพิการและอุบัติเหตุ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :  
<http://disableprevent.com/5a012.htm> [2553, มีนาคม 18]
- สุภรธรรม มงคลสวัสดิ์. สรุปสาระสำคัญ เรื่อง คนพิการ พ้อง กรุงเทพมหานครและบริษัทรถไฟฟ้า  
 BTS ต่อศาลปกครองกลาง กรณีไม่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการบนรถไฟ  
 ลอยฟ้าบีทีเอส [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/  
 library-2009-09-21-600.doc](http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-09-21-600.doc) [2553, กุมภาพันธ์ 11]
- สุภรธรรม มงคลสวัสดิ์. สิทธิและสวัสดิการที่คนพิการพึงจะได้รับ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:  
<http://disableprevent.com/5a012.htm> [2553, มีนาคม 18]
- สุรพล นิติไกรพจน์. ข้าราชการการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:  
<http://www.lawthai.org/read/acharnsurapol05.doc> [2553, มีนาคม 18]
- สุรพล ปราณวนิช และคณะ. ชีวิตการทำงานของคนพิการในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :  
 สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- สุวณี รักธรรม. การป้องกันความพิการในผู้สูงอายุ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:  
<http://disableprevent.com/3a071.htm> [2553, มีนาคม 18]



สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. เส้นทางสู่สิทธิมนุษยชนศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : มปก, 2546.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ. สถานภาพของอนุบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.tddf.or.th/tddf/library/files/doc/library-2009-12-22-685.doc> [2552, มีนาคม 24]

อนุวัฒน์ สุตันทวิบูลย์. การป้องกันความพิการระหว่างคลอด [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://disableprevent.com/3a031.htm> [2553, มีนาคม 18]

อรุณรัตน์ ไตรยานนท์ และพญ.วัชรา ธีวไพบูลย์. ชีวิต ความพิการ การป้องกัน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.doctor.or.th/node/3780> [2553, มีนาคม 18]

อัจฉรา ฉายากุล, ชมพูนุช เฉลิมศิริกุล และ ปิยนุช ฐิติพัฒนะ. พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546.

อุดมศักดิ์ ลินธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

### ภาษาอังกฤษ

Ad Hoc Committee on Convention on Persons with Disabilities. Ad hoc Committee agrees on new UN Convention to Protect Disabled Persons' Right [Online]. Available from: <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/soc4716.doc.htm> [2008, January 28]

Adam M. Samaha. What good is the social model of disability? [Online]. Available from: [http://ssrn.com/abstract\\_id=983818](http://ssrn.com/abstract_id=983818), [2010, February 2]

Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the area of Economic, Social, and Cultural Rights [Online]. Available from: <http://www.oas.org/juridico/English/treaties/a-52.html>, [2010, January 19]

African Charter on Human and People's Rights [Online]. Available from: <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/z1afchar.htm> [2010, January 15]

Alison Dundes Renteln. Cross-Cultural Perceptions of Disability: Policy Implications of Divergent Views. In Stanley S. Herr, Lawrence O. Gostin and Harold Hongju Koh, The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal, pp. 59-82. New York : Oxford University Press, 2003.

Amber Johns. The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities Requires Effective Implementation through Domestic and International Legislative and Judicial Systems and the Full Participation of Persons affected by the Treaty's Provision [Online]. Available from: [ash.org/disabletreaty1.doc](http://ash.org/disabletreaty1.doc), [2010, January 04]

An End To Intolerance. Children and the Holocaust [Online]. Available from: <http://learn.org/hgp/aeti/1995-children-holocaust.html> [2008, Dec 22]

Atkinson et al. v. Canada, Communication No. 573/1994, decision adopted by the Committee on 9 November 1995, United Nations Document CCPR/C/55/D/573/1994 Bangkok Draft - Proposed Elements for a Comprehensive and Integral International Convention to Promote and Protect the Rights and Dignity of Persons with Disabilities [Online]. Available from: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/bangkokdraft.htm> [2010, January 5]

Bangkok recommendations on the elaboration of a comprehensive and integral international convention to promote and protect the rights and dignity of persons with disabilities [Online]. Available from: [http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/a\\_ac265\\_2003\\_crp10.htm](http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/a_ac265_2003_crp10.htm) [2010, January 5]

Bates V. United Parcel Service, Inc. [Online]. Available from: <http://www.mesrianilaw.com/Bates-V.-United-Parcel-Service,-Inc..html> [2009, December 16]

Bragdon v. Abbott, Supreme Court of the United States, Case No. 97—156, (June 25, 1998)

Carol Poore. Disability in twentieth-century German culture [Online]. Available from: <http://www.press.umich.edu/pdf/9780472115952-fm.pdf> [2008, Dec 17]

Center for International Rehabilitation Chicago. International Disability Rights Monitor: International Disability Rights Compendium 2003 [Online]. Available from: [www.disability.ws/idrm](http://www.disability.ws/idrm) [2010, February 2]

Comprehensive and integral international convention to promote and protect the rights and dignity of persons with disabilities, resolution adopted by the Assembly [on the report of the Third Committee (A/56/583/Add.2)] on 21 Dec 2001 [Online]. Available from: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/disA56168e1.htm> [2010, January 18]

Committee on the Rights of Persons with Disabilities First session CRPD/C/1/1

Committee on the Rights of Persons with Disabilities First Third CRPD/C/3/1

Committee on the Rights of Persons with Disabilities Second session CRPD/C/2/3

Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Adopted by G/A/RES 39/46 on 10 December 1984.

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, Adopted by G/A/RES 34/180 of 18 December 1979.

Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, Adopted by G/A/RES 2106 (XX) of 21 December 1965.

Convention on the Rights of the Child, Adopted by G/A/RES 44/25 of 20 November 1989.

Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, Adopted by G/A/RES 45/158 of 18 December 1990.

Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons), ILO Convention No. 159, Adopted by the General Conference, 1 June 1983.

Cziklin v. Canada, Communication No. 741/1997, decision adopted by the Committee on 5 August 1999 (CCPR/C/66/D/714/1997)

Dan Shnit. When Legislation Should Take Intellectual Disabilities into Account. In Stanley S. Herr, Lawrence O. Gostin and Harold HongJu Koh, The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal, pp.237-261, New York : Oxford University Press, 2003.

Dark et al. v. New Zealand, Communication No. 601/1994, decision adopted by the Committee on 29 April 1997, United Nations Document CCPR/C/59/D/601/1994

Declaration on Social Progress and Development, United Nations Document A/RES/24/2542, 11 December 1969.

Declaration on the Rights of Disabled Persons, Proclaimed by G/A/RES 3447 (XXX) of 9 December 1975.

Declaration on the Rights of Mentally Retarded Persons, Proclaimed by G/A/RES 2856 (XXVI) of 20 December 1971.

Declaration on the Rights of Disabled Persons, [Online]. Available from: <http://www.un-documents.net/a30r3447.htm> [2010, January 19]

Definition of Disability and Prevalence Rate of Persons with Disabilities in Singapore [Online]. Available from: [http://www.mcys.gov.sg/enabLingmasterpLan/report/EM\\_Chapter1.pdf](http://www.mcys.gov.sg/enabLingmasterpLan/report/EM_Chapter1.pdf), [2010, April 10]

Enyart v. NCBE (National Conference Of Bar Examiners) [Online]. Available from: [http://www.dralegal.org/cases/education\\_testing/enyart\\_v\\_NCBE.php](http://www.dralegal.org/cases/education_testing/enyart_v_NCBE.php), [2010, 10 Mar]

European Aids Treatment Group. Why all people with HIV should be protected under the disability provisions of EU anti-discrimination law [Online]. Available from: [www.areyouhivprejudiced.org/.../Files/.../EU-and-HIV--Disability-Q--A.pdf](http://www.areyouhivprejudiced.org/.../Files/.../EU-and-HIV--Disability-Q--A.pdf) [2010, February 08]

European Network of Legal Experts in the non-discrimination field. Disability and non-discrimination law in the European Union An analysis of disability discrimination law within and beyond the employment field [Online]. Available from: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=615&langId=en&moreDocuments=yes> [2010 February 12]

Fifth periodic report of United Nations Document, CCPR/C/United Kingdom/99/5

Fourth periodic report of United Nations Document, CCPR/C/103/Add.5

Fourth periodic report of United Nations Document, CCPR/C/95/Add.6

Fourth periodic report of United Nations Document, CCPR/C/95/Add.10

Fourth periodic report of United Nations Document, CCPR/C/103/Add.5

Fourth periodic report of United Nations Document, CCPR/C/103/Add/4

Fourth periodic report of United Nations Document, E/C 12/4/Add.

Fourth Review and appraisal of the World Programme of Action concerning Disabled Persons, General Assembly 58th session, A/58/61, 26 December 2002

- Gerard Quinn and Theresia Degener. Building bridge from “soft law “ to “hard law”: the relevance of the United Nations human rights instruments to disability, Human Rights and Disability: The Current use and future potential of United nations human rights instruments in the context of disability, New York: United Nations, 2002
- Gerard Quinn and Theresia Degener with Anna Bruce, Christine Burke, Dr. Joshua Castellino, Padraic Kenna, Dr. Ursula Kilke and Shivaun Quinlivan, Human Rights and Disability : The current use and future potential of United Nations human rights instruments in the context of disability, New York and Geneva : United Nations, 2002.
- Hamilton v. Jamaica, Communication No. 616/1995, views adopted by the Committee on 28 July 1999, United Nations Document CCPR/C/66/D/616/1995
- Handbook for Parliamentarians on the convention on the Rights of Persons with Disabilities and it's Optional Protocol. Exclusion to Equality. Realizing The Rights of Persons with Disabilities. Geneva : SRO-Kundig, 2007.
- Hart v. Australia, Communication No. 947/2000, decision adopted by the Committee on 27 October 2000, United Nations Document CCPR/C/70/D/947/2000
- Herzcegfalvy v. Austria, European Court of Human Rights, Judgment of 24 September 1992, Series A No. 296-A.
- Human Right Features. Right of the Disabled Towards a New UN Convention [Online]. Available from : <http://www.hrdc.net/sahrdc/hrfeatures/HRF77.htm> [2008, March 02]
- Initial report of State Parties, United Nations Document , CCPR/C/81/Add.4
- Inter- American Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Persons with Disabilities , Adopted on 7 June 1999.
- International Covenant on Civil and Political Rights, Adopted by G/A/RES 2200A (XXI) of 16 December 1966.
- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, Adopted by G/A/RES 2200A (XXI) of 16 December 1966.
- International Year of Disabled Persons, resolution 31/123 of 16 December 1976.

Implementations of the World Programme of Action concerning Disabled Persons,  
G/A/RES 37/53 on 3 December 1982, G/A/RES 40/31 on 29 November 1985 and  
G/A/RES 52/82 on 12 December 1997.

Kehler v. Germany, Communication No. 834/1998, decision adopted by the Committee  
on 2 April 2001, United Nations Document CCPR/C/71/D/834/1998.

Michael Ashley Steint. Disability Human Rights [Online]. Available from :  
<http://hpod.pmhclients.com/pdf/disability-hr-stein.pdf>, [2009 November 2]

National Federation of the Blind v. Target Corporation [Online]. Available from:  
<http://www.icdri.org/News/Target.htm> [2009, December 4]

Nicolov v. Bulgaria, Communication No. 824/1998, decision adopted by the Committee  
on 13 April 2000 (CCPR/C/68/D/824/1998)

Peter Mittler. Meeting the Needs of People with an Intellectual Disability: International  
Perspectives. In Stanley S. Herr, Lawrence O. Gostin and Harold HongJu Koh,  
The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal,  
pp. 25-48. New York : Oxford University Press, 2003.

Principles for the protection of persons with mental illness and the improvement of  
mental health care, resolution 46/119 of 17 December 1991.

R.E.d.B. v. Netherlands, Communication No. 548/1993, decision adopted by the  
Committee on 5 November 1993, United Nations Document,  
CCPR/C/49/D/548/1993

Reports of the States parties, Inter- American Convention on the Elimination of all forms  
of Discrimination against Persons with Disabilities [online]. Available from:  
[http://www.oas.org/DIL/persons\\_with\\_disabilities\\_reports\\_states\\_parties.htm](http://www.oas.org/DIL/persons_with_disabilities_reports_states_parties.htm)  
[2010, January 14]

Ronald C. Stye. Recommendations for the United Nations and International NGOs.  
In Stanley S. Herr, Lawrence O. Gostin and Harold HongJu Koh, The Human  
Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal, pp.503-515.  
New York : Oxford University Press, 2003.

- Roy Mersland. Microcredit for self-employed disabled persons in developing countries [Online]. Available from : <http://ssrn.com/abstract=970519>, [2010, February 20].
- Stanley S. Herr. From Wrongs to Rights: International Human Rights and Legal Protection. In Stanley S. Herr, Lawrence O. Gostin and Harold HongJu Koh, The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal, pp.115-150. New York : Oxford University Press, 2003.
- Tallinn Guidelines for Action on Human Resources Development in the Field of Disability, resolution 44/70 of 8 December 1989.
- Tennessee v. Lane [Online]. Available from: <http://laws.findlaw.com/us/000/02-1667.html> [2009, December 4]
- The Minnesota Governor's Council on Developmental Disabilities, Parallels In Time: A history of Development Disabilities, Ancient Era 1500B.C. - 475 A.D. [Online]. Available from: <http://www.class.uidaho.edu/normal/Readings/Models%20of%20Disability.doc> [2009, June 09]
- The secretariat of the African Decade of Persons with Disabilities, Appointment of UN Special Rapporteur on Disability [Online]. Available from: <http://www.africandecade.org/document-repository/appointment-of-un-special-rapporteur-on-disability> [2010, March 25]
- The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities, Adopted by G/A/RES 48/96 of 20 December 1993.
- Theresia Degener. Disability as a Subject of International Human Rights Law. In Stanley S. Herr, Lawrence O. Gostin and Harold HongJu Koh, The Human Rights of Persons with Intellectual Disabilities: Different But Equal, pp.151-184. New York: Oxford University Press, 2003.
- Theresia Degener, Disability and freedom: the International Covenant on Civil and Political Rights, Human Rights and Disability: The Current use and future potential of United nations human rights instruments in the context of disability, New York: United Nations, 2002
- Third periodic report of United Nations Document, CCPR/C/AUS/98/3

The African Charter on the Rights and Welfare of the Child [Online]. Available from:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b38c18.html> [2010, January 15]

The American Convention on Human Rights [Online]. Available from:

[http://www.hrcr.org/docs/American\\_Convention/oashr.html](http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html) [2010, January 14]

The Case of Victor Rosario Congo, Annual Report of the Inter-American Commission on Human Rights, Report 63/99, Case 11.427, Ecuador, OEA/Ser.LV/II.102, Doc. 6 Rev. (1999)

The Commission on Human Settlements was established in pursuance of General Assembly, resolution 32/162 of 19 December 1977.

The Charter of the Organization of American States [Online]. Available from:

[www.oas.org/juridico/English/charter.html](http://www.oas.org/juridico/English/charter.html) [2010, January 14]

The Declaration on the Rights of Disabled Persons, resolution 3447 (XXX) of 9 December 1975.

The European Social Charter [Online]. Available from:

[http://www.hrcr.org/docs/Social\\_Charter/soccharter.html](http://www.hrcr.org/docs/Social_Charter/soccharter.html) [2010, January 14]

The International Year of Disabled Persons, resolution 32/133 of 16 December 1977.

The International day of Disabled Persons, resolution 47/3 of 14 October 1992.

The UN Standard Rules For the Equalization of Opportunities For Persons with Disabilities, resolution 48/96 of 20 December 1993.

Toyota Motor Manufacturing, Kentucky, Inc., v. Ella Williams, Supreme Court of the United States, Case No. 00—1089, [2002, January 8]

UN Enable. Convention on the Rights of Persons with Disabilities Questions and Answers [Online]. Available from: <http://www.un.org/disabilities> [2008, Mar 6]

United Nations Document, A/AC.265/2006/CRP.4.

United Nations Document, E/1995/22, "CESCR General comment 5. (General Comments) Persons with disabilities" 9 December 1994.

United Nations Document, E/CN.4/2004/74

United Nation Document, E/1995/22



United Nations Enable. Daily Summary related to Draft Article 3 DEFINITIONS [Online].

Available from: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/wgsuma3.htm>

[2009, November 28]

United Nations Decade of Disabled Persons 1983-1992 [Online]. Available from:

<http://www.un.org/esa/socdev/enable/disunddp.htm>, [2009, November 4]

World Programme of Action concerning Disabled Persons, Adopted by G/A/RES 37/52

on 3 December 1982

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางเปรียบเทียบตราสารระหว่างประเทศเฉพาะด้านเกี่ยวกับ

การให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ

ตารางที่ 1

ตารางเปรียบเทียบตราสารระหว่างประเทศเฉพาะด้านเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ

ลำดับ	เรื่อง	ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ
1	คำจำกัดความของ “ความพิการ”	-ไม่มี-	ข้อ 1 (1) ความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือทางประสาทสัมผัส ซึ่งจำกัดศักยภาพในการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคล และมีสาเหตุและปัญหาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม	อาร์มภบท(อี) ยอมรับว่าความพิการเป็นแนวคิดที่มีพัฒนาการอยู่ตลอด และความพิการเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความบกพร่องใดๆกับอุปสรรคทางเจตคติและสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิผลบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น
2	คำจำกัดความของ “คนพิการ”	ข้อ 1 คือ บุคคลซึ่งไม่สามารถสร้างหลักประกันให้แก่ตนเอง ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน ในด้านสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสถานะปัจเจกบุคคลหรือในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ	-ไม่มี-	ข้อ 1 คือ บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรือทางประสาทสัมผัสในระยะยาว ซึ่งเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับอุปสรรคนานัปการ จะกีดขวางการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิผลบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

ลำดับ	เรื่อง	ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิ คนพิการ	อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกา ว่าด้วย การจัดการเลือกปฏิบัติ ทุกรูปแบบต่อคนพิการ	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ
		สังคมทั่วไปเนื่องจาก ความสามารถทางร่างกาย และจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ไม่ ว่าจะเป็นมาแต่กำเนิด หรือไม่ก็ตาม		
3	คำจำกัดความ ของการเลือก ปฏิบัติเพราะเหตุ แห่งความพิการ	-ไม่มี-	ข้อ 1(2)(a) หมายถึง ความแตกต่าง การกีดกัน หรือ ข้อจำกัดบนพื้นฐานของความพิการ บันทึกเกี่ยวกับความ พิการ เงื่อนไขเนื่องมาจากความพิการที่เคยมีมาก่อน หรือ ความรู้ที่มีมาเกี่ยวกับความพิการ ไม่ว่าจะ เป็นในอดีต หรือปัจจุบัน ซึ่งมีผลกระทบหรือเป็นเหตุของความ บกพร่องหรือการไม่ได้รับการยอมรับ การได้รับ หรือการใช้ สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการ	ข้อ 2 หมายถึง ความแตกต่าง การกีดกัน หรือการจำกัดบน พื้นฐานของความพิการซึ่งมีความมุ่งประสงค์หรือส่งผลให้เป็น การเสื่อมเสียหรือทำให้ไร้ผลซึ่งการยอมรับ การอุปโภคหรือ การใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงบนพื้นฐาน ที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเป็นพลเมืองหรือด้านอื่น รวมถึงการเลือก ปฏิบัติในทุกรูปแบบ รวมทั้งการปฏิเสธการช่วยเหลือที่ สมเหตุสมผล
4	หลักความเสมอ ภาคและไม่ เลือกปฏิบัติ	ข้อ 2 คนพิการจะได้รับ สิทธิทุกประการตามที่ บัญญัติไว้ในปฏิญญา โดยปราศจากข้อยกเว้น	ข้อ 3(1) ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการในทางกฎหมาย สังคม การศึกษา การจ้างงาน หรือมาตรการใดที่จำเป็นต่อการ จัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เช่น (a) มาตรการในการ จัดหาสินค้า บริการ สิ่งอำนวยความสะดวก แผน และ	ข้อ 5(2) ให้รัฐภาคีห้ามการเลือกปฏิบัติทั้งปวงเพราะเหตุแห่ง ความพิการ และประกันให้คนพิการได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายอย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิผลจากการเลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุทั้งปวง

ลำดับ	เรื่อง	ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ
		<p>ใดๆและปราศจากข้อแตกต่างหรือการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา การเมืองหรือความเห็นอื่นใด แหล่งกำเนิด สัญชาติแหล่งกำเนิดทางสังคม ทรัพย์สิน การเกิด หรือสถานการณือื่น ๆ รวมถึงตัวคนพิการเอง และครอบครัวของคนพิการ</p> <p>ข้อ 10 คนพิการจะต้องได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ กฏระเบียบและการดูแลที่เป็น การเลือกปฏิบัติ เขี่ยคดหยาม หรือทำให้เสื่อมเสีย</p>	<p>กิจกรรม เช่น การจ้างงาน การขนส่ง การสื่อสาร ที่อยู่อาศัย นันทนาการ การศึกษา กีฬา การบังคับใช้กฎหมาย และการบริหารงานยุติธรรม และกิจกรรมทางการเมืองต่อการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ</p>	
5	หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์	-ไม่มี-	ข้อ 3(1)(b) ให้รัฐภาคีดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆได้	ข้อ 9(1) ให้รัฐภาคีดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆได้

ลำดับ	เรื่อง	ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ
6	หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ	ข้อ 5 คนพิการมีสิทธิได้รับมาตรการที่ออกแบบเพื่อให้คนพิการกลายเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองเท่าที่จะเป็นไปได้	ข้อ 3(2)(b) ให้รัฐภาคีจัดหาบริการที่ครอบคลุมในการตรวจพบความพิการในชั้นแรก การรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพ การศึกษา การฝึกอาชีพ เพื่อประกันให้คนพิการมีการดำรงชีวิตอิสระและมีคุณภาพชีวิตที่ดี	ข้อ 26 (1) ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล รวมถึงการสนับสนุนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้คนพิการสามารถบรรลุและรักษาความเป็นอิสระไว้อย่างสูงสุด เพิ่มความสามารถทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและการอาชีพ และการรวมเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกด้านของชีวิต เพื่อการนี้ ให้รัฐภาคีจัดบริการและโปรแกรมด้านการส่งเสริมสมรรถภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขภาพ การว่าจ้างงาน การศึกษาและบริการสังคม เป็นต้น
7	หลักการมีส่วนร่วมของคนพิการ	ข้อ 8 คนพิการมีสิทธิได้รับการพิจารณาถึงความต้องการจำเป็นของคนพิการในการวางแผนทางเศรษฐกิจ และสังคมในทุกระดับ	ข้อ 3(1) ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการในทางกฎหมาย สังคม การศึกษา การจ้างงาน หรือมาตรการใดๆ ที่จำเป็นต่อการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคมของคนพิการ	ข้อ 3 ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการให้คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมและเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิผลในสังคม
8	หลักการสร้างความตระหนัก	ข้อ 13 คนพิการ ครอบครัว และสังคมของคนพิการจะต้องได้รับทราบสิทธิ	ข้อ 3(2)(c) ให้รัฐภาคีเพิ่มความตระหนักผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษา เพื่อขจัดอคติ ทัศนคติที่ไม่สร้างสรรค์ และทัศนคติอื่นๆ ซึ่งเป็นผลร้ายต่อสิทธิคนพิการในการใช้ชีวิตอย่างเสมอภาคกับบุคคลอื่น และเพื่อส่งเสริมการยอมรับคนพิการ	ข้อ 9(1) ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิผล เหมาะสม และมีผลทันที เพื่อ 1. สร้างความตระหนัก 2. ขจัดทัศนคติที่เป็นภัยต่อคนพิการด้วยการรณรงค์สร้างความตระหนักแก่สาธารณชนที่มีประสิทธิผล เพื่อปลูกฝังการยอมรับในสิทธิของคนพิการ, ส่งเสริม

ลำดับ	เรื่อง	ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ
		ต่างๆที่บัญญัติไว้ในปฏิญญานี้ด้วยวิธีที่เหมาะสม		ทัศนคติเชิงบวกและเพิ่มความตระหนักทางสังคมต่อคนพิการ, ส่งเสริมการยอมรับทักษะ ข้อดีและความสามารถของคนพิการ และการยอมรับการมีส่วนร่วมที่สนับสนุนของคนพิการต่อสถานที่ทำงาน และตลาดแรงงาน 3. สนับสนุนให้องค์กรสื่อทั้งปวงเสนอภาพลักษณ์ของคนพิการในลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญา 4. ส่งเสริมโปรแกรมการฝึกอบรมสร้าง ความตระหนักเกี่ยวกับคนพิการและสิทธิของคนพิการ
9	ความร่วมมือระหว่างประเทศ	-ไม่มี-	ข้อ 4(1) ให้รัฐภาคีให้ความร่วมมือกันในการขัดขวางและขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยการให้ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพในเรื่อง (a) การวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันความพิการ และเกี่ยวกับการรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และการเข้าร่วมในสังคมของคนพิการ และ (b) การพัฒนาการออกแบบเพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมความเป็นอิสระ การพึ่งพาตนเองได้ และการเข้าร่วมทุกด้านในสังคมของคนพิการ ภายใต้เงื่อนไขของความเสมอภาค	ข้อ 32(1) รัฐภาคียอมรับถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศและการส่งเสริมความร่วมมือเช่นนั้น เพื่อสนับสนุนให้ ความพยายามระดับประเทศบรรลุความมุ่งประสงค์และวัตถุประสงค์ของอนุสัญญานี้ได้จริง และจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิผลในเรื่องนี้ ระหว่างและในหมู่รัฐ และหากเหมาะสม ในลักษณะเป็นหุ้นส่วนกับองค์การระหว่างประเทศ และภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาสังคมและ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรของคนพิการ มาตรการเช่นนี้อาจรวมถึง (เอ) การประกันว่าความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมถึงโปรแกรมพัฒนาระหว่างประเทศ ที่ครอบคลุมคนพิการ และคนพิการสามารถเข้าถึงได้



ลำดับ	เรื่อง	ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อคนพิการ	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ
				<p>(บี) การอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพ รวมถึงการแลกเปลี่ยนและการแบ่งปันสารสนเทศ ประสบการณ์ โปรแกรมการฝึกอบรมและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ</p> <p>(ซี) การอำนวยความสะดวกในความร่วมมือในการวิจัยและการเข้าถึงความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคนิค</p> <p>(ดี) การจัดการความช่วยเหลือด้านวิชาการและเศรษฐกิจ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงและแบ่งปันเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ และโดยการถ่ายโอนเทคโนโลยี ทั้งนี้ หากเหมาะสม</p> <p>(2) บทบัญญัติของข้อนี้ไม่มีผลกระทบต่อพันธกรณีของรัฐในการปฏิบัติตามพันธกรณีของตนภายใต้อนุสัญญานี้</p>
10	การร้องเรียนกรณีการละเมิดสิทธิคนพิการ	-ไม่มี-	ข้อที่ 5 สามารถร้องเรียนไปยังคณะกรรมการการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ ตามกระบวนการของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ	ไม่มี- ได้มีการกล่าวไว้ในพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ อันเป็นตราสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา โดยระบุถึงประเด็นที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการมิได้กล่าวถึง กระบวนการของพิธีสารของอนุสัญญา มีดังนี้

ลำดับ	เรื่อง	ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิ คนพิการ	อนุสัญญาแห่งทวีปอเมริกา ว่าด้วย การจัดการเลือกปฏิบัติ ทุกรูปแบบต่อคนพิการ	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ
				<p>เมื่อเกิดการละเมิดสิทธิคนพิการขึ้น คณะกรรมการจะพิจารณาข้อร้องเรียนของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดสิทธิและได้ใช้มาตรการเยียวยาภายในประเทศที่มีอยู่จนหมดสิ้นแล้ว เว้นแต่การดำเนินการเยียวยาดังกล่าวล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่น่าจะทำให้มีการแก้ไขปัญหาลงได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว คณะกรรมการจึงจะรับพิจารณาข้อร้องเรียนของคนพิการดังกล่าว</p> <p>โดยมีกระบวนการกระบวนการเพื่อให้การดำเนินการตามอนุสัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กระบวนการรับเรื่องร้องเรียนและกระบวนการไต่สวน ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่ารัฐภาคีที่ถูกร้องเรียนนั้น ต้องยอมรับอำนาจของคณะกรรมการในการรับเรื่องร้องเรียนและเป็นภาคีของพิธีสารฉบับนี้</p>

ภาคผนวก ข

ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวข้องกับ

การคุ้มครองสิทธิคนพิการในแต่ละประเด็นโดยสรุป

ตารางที่ 2

ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิคนพิการในแต่ละประเด็นโดยสรุป

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
1	การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม	<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 15(5) คนพิการมีสิทธิได้รับบริการจากรัฐในการเป็นคดีความและในการติดต่อกับทางราชการ</li> </ul>	<p>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ โดยมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง สิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว หรือมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ที่ได้กล่าวถึงพยานที่ใช้ในการนำสืบซึ่งหากเข้าข้อยกเว้นสามารถสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสารได้ แต่หากเป็นคดีเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาที่กฎหมายบังคับว่าต้องมีแบบหรือหลักฐานเป็นหนังสือ ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคล ซึ่งข้อห้ามตามมาตรา 94 เป็นข้อห้ามเด็ดขาด</li> <li>ในกรณีของคนพิการทางสายตา ควรกำหนดให้เป็นข้อยกเว้นให้สืบพยานบุคคลได้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม</li> </ul>

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
			<ul style="list-style-type: none"> <li>● จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ เช่น ค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น</li> <li>● พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20(5) รัฐต้องดำเนินการเพื่อให้การช่วยเหลือในทางกฎหมายแก่คนพิการและจัดหา ทนายความแก้ต่างคดีให้เป็นไปตามที่ คณะกรรมการกำหนด</li> <li>● ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยการ ช่วยเหลือทางกฎหมายและจัดหาทนายความ ว่าต่างแก้ต่างคดีแก่คนพิการ พ.ศ. 2552 คนพิการมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือในทางกฎหมาย เช่น การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจาก ทนายความ การได้รับคำปรึกษาและความรู้ทาง กฎหมาย การได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่จำเป็น และความช่วยเหลืออื่นๆในทางคดีต่าง ๆ</li> </ul>	

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
2	การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 รัฐต้องจัดให้บุคคลรวมถึงคนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 49 รัฐต้องจัดให้มีการศึกษาให้กับผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ เสมอภาคกับบุคคลอื่นที่ต้องได้รับการศึกษาฟรีไม่น้อยกว่า 12 ปี</li> <li>มาตรา 80 (3) กำหนดให้รัฐดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการศึกษา เพื่อ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุก ระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนา การศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก</li> <li>พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20(2) คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็น สาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลือ อื่นจากรัฐ ในเรื่องของการศึกษาไม่ว่าจะเป็น การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ควรแก้ไข พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. 2523 มาตรา 8 ซึ่งได้บัญญัติยกเว้น ให้เด็ก ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่ต้องเข้า เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาได้ คือ เด็ก ที่มีความบกพร่องในทางร่างกายหรือ จิตใจ</li> <li>บทบัญญัตินี้ถือเป็นช่องว่างในการกีดกัน มิให้เด็กพิการได้รับสิทธิทางการศึกษา</li> </ul>

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
		<p><b>มาตรา 22</b> ให้ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ</p> <p><b>มาตรา 6</b> การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น</p>	<p>หรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสม ในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือ การศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม</p> <p>● <b>พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551</b>  <i>สาระสำคัญของคณพิการจะเข้าถึงสิทธิในทางการศึกษา ดังต่อไปนี้</i></p> <p>1. คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ดังนี้ (1) ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (2) เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (3) ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพ</p>	

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
		<p>ได้อย่างมีความสุข</p> <p><b>มาตรา 24 (1)</b> การจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของระหว่างบุคคล โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และ (5) ผู้สอนมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้</p> <p><b>มาตรา 28</b> หลักสูตรการศึกษา ระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคล ต้องมีลักษณะหลากหลาย โดยให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ</p>	<p>การศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล</p> <p>2. ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และต้องมีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง</p> <p>3. สถานศึกษาในทุกสังกัดและศูนย์การเรียนรู้ เฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด</p>	



ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
		<ul style="list-style-type: none"> <li>● พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 15(2) คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาสายอาชีพ หรืออุดมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมซึ่งให้ได้รับโดยการจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดาก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม</li> </ul>	<p>4. ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อมระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้</p> <p>5. ให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม</p> <p>6. สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษาให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย</p>	

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
3	อาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534</li> <li>มาตรา 15(3) คนพิการมีสิทธิได้รับคำแนะนำชี้แจงและปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของร่างกายและสมรรถภาพที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้</li> <li>มาตรา 17 การรับคนพิการเข้าทำงานไม่บังคับหน่วยงานของรัฐ และยังไม่เข้มงวด กล่าวคือ ในกรณีที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงาน สามารถส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแทนได้</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550</li> <li>มาตรา 20(3) คนพิการมีสิทธิเข้าถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด</li> <li>มาตรา 33-35 บังคับให้นายจ้าง เจ้าของสถานประกอบการ รวมทั้งหน่วยงานของรัฐ ต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับลูกจ้างอื่น ถ้านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการมิได้รับคนพิการเข้าทำงานตามจำนวนที่กำหนดและไม่ได้ส่งเงินเข้ากองทุนฯ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ควรแก้ไขกฎหมายที่มีถ้อยคำจำกัดสิทธิทางอาชีพของคนพิการ</li> </ul>

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
		<ul style="list-style-type: none"> <li>● <b>กฎกระทรวง (พ.ศ. 2537) ออกตามความใน พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534</b> กำหนดอัตราของการรับคนพิการเข้าทำงาน กรณีที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป ต้องรับคนพิการในอัตราลูกจ้าง 200 คน ต่อคนพิการ 1 คน เศษของทุก 200 คน ถ้าเกิน 100 คน ให้รับคนพิการ 1 คน แต่หากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการประสงค์จะไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามสัดส่วนที่กำหนด จะขอส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ได้เป็นรายปี ปีละครั้งหนึ่งของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ใช้บังคับในท้องถิ่นนั้น คูณ 365 วัน คูณ จำนวนคนพิการที่ไม่ประสงค์จะรับเข้าทำงาน</li> </ul>	<p>จะต้องจัดมาตรการทดแทนด้วยการให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงานหรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการ หรือผู้ดูแลคนพิการ</p>	

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
4	สุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 15(1) บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง</li> <li>● พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 5 บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดโดยพระราชบัญญัตินี้</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 80 (2) กำหนดให้รัฐดำเนินการตามนโยบายในด้านสาธารณสุขโดยส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย</li> <li>● พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20(1) คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ในเรื่องของการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ</li> </ul>	ควรมีกฎหมายที่กำหนดให้มีการพิมพ์ฉลากยาด้วยอักษรเบรลล์ เพื่อให้คนพิการทางสายตาได้เข้าใจวิธีการใช้ยาที่ถูกต้อง

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
		<p><b>มาตรา 3</b> “ค่าใช้จ่ายเพื่อบริการสาธารณสุข” หมายความว่า ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการให้บริการสาธารณสุขของหน่วยบริการ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>(1) ค่าสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค</li> <li>(2) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค</li> <li>(3) ค่าตรวจและรับฝากครรภ์</li> <li>(4) ค่าบำบัดและบริการทางการแพทย์</li> <li>(5) ค่ายา ค่าเวชภัณฑ์ ค่าอวัยวะเทียม และค่าอุปกรณ์ทางการแพทย์</li> <li>(6) ค่าทำคลอด</li> <li>(7) ค่ากินอยู่ในหน่วยบริการ</li> <li>(8) ค่าบริหารทารกแรกเกิด</li> </ol>	<p>โดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● <b>พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550</b></li> </ul> <p><b>มาตรา 6</b> สุขภาพของหญิงในด้านสุขภาพทางเพศและสุขภาพของระบบเจริญพันธุ์ซึ่งมีความจำเพาะ ชับชื้นและมีอิทธิพลต่อสุขภาพหญิงตลอดช่วงชีวิต ต้องได้รับการสร้างเสริม และคุ้มครองอย่างสอดคล้องและเหมาะสม รวมทั้งสุขภาพของเด็ก คนพิการ คนสูงอายุ คนด้อยโอกาสในสังคมและกลุ่มคนต่างๆ ที่มีความจำเพาะในเรื่องสุขภาพต้องได้รับการสร้างเสริม และคุ้มครองอย่างสอดคล้องและเหมาะสมด้วย</p>	

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
		<p>(9) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย</p> <p>(10) ค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ</p> <p>(11) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย และจิตใจ</p> <p>(12) ค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นเพื่อการบริการสาธารณสุขตามที่คณะกรรมการกำหนด</p>		
5	การเมือง	<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534</li> <li>มาตรา 15(4) การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550</li> <li>มาตรา 20(4) คนพิการได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ควรแก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2550 ที่บัญญัติถึง คุณสมบัติของผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการการเมือง แต่ยกเว้นตำแหน่งรัฐมนตรี</li> </ul>

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
		<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 71 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดให้มีการอำนวยความสะดวก หรือช่วยเหลือในการคะแนนเลือกตั้งของคนพิการ โดยให้ทำเครื่องหมายกากบาทลงในบัตรเลือกตั้ง</li> <li>มาตรา 73 เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งแล้ว ให้พับบัตรเลือกตั้งเพื่อมิให้ผู้อื่นทราบได้ว่า ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครใดแล้วให้นำบัตรเลือกตั้งนั้น ใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งด้วยตนเอง ต่อหน้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และให้นำความในมาตรา 71 มาใช้บังคับกับการนำบัตรเลือกตั้ง ใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งของคนพิการด้วยโดยอนุโลม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 68 ให้มีการจัดการอำนวยความสะดวก สำหรับการลงคะแนนเลือกตั้งของคนพิการหรือผู้สูงอายุไว้เป็นพิเศษ หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการลงคะแนนเลือกตั้งภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง แต่การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวต้องให้คนพิการหรือผู้สูงอายุได้ลงคะแนนเลือกตั้งด้วยตนเอง ทั้งนี้ การอำนวยความสะดวกนั้นต้องเป็นไปเพื่อให้มีการลงคะแนนเสียงโดยตรงและโดยลับด้วย</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ขัดกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการข้อบทที่ 29 ที่ให้รัฐกำหนดให้คนพิการมีสิทธิในการรับสมัครเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทุกตำแหน่งและในทุกระดับของภาครัฐ</li> <li>ควรแก้ไขกฎหมายที่มีถ้อยคำจำกัดสิทธิในทางการเมืองของคนพิการ</li> </ul>

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
6	วัฒนธรรม นันทนาการ การพักผ่อน คลาย และ กีฬา	<ul style="list-style-type: none"> <li>พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 15(4) คนพิการได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 80 (6) กำหนดให้รัฐดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น</li> <li>พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20(4) คนพิการได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ และมี ประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ควรมีการเสนอร่างกฎหมาย เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์ได้โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าไม่ได้กระทำเพื่อการค้า เช่น การดัดแปลงหนังสือธรรมดาให้เป็นหนังสืออักษรเบรลล์หรือหนังสือเสียง</li> </ul>



ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
7	ความปลอดภัยในชีวิต		<ul style="list-style-type: none"> <li>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 และ 32 ได้รับรองสิทธิของคนพิการ ดังนี้ สิทธิที่จะไม่ถูกกีดรอนเสรีภาพโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือตามอำเภอใจ สิทธิที่จะไม่ถูกทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยไม่ได้รับความยินยอมจากตัวคนพิการเอง สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน ลงโทษ หรือปฏิบัติอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม สิทธิในการเจริญพันธุ์ สิทธิที่จะได้รับการป้องกันมิให้ถูกแสวงหาประโยชน์ ใช้ความรุนแรงหรือกระทำการใดๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดทางเพศ สิทธิที่จะได้รับการเคารพบูรณภาพทางร่างกายและจิตใจ</li> <li>มาตรา 33 สิทธิในการเลือกที่อยู่อาศัย</li> <li>มาตรา 34 สิทธิในการโยกย้ายถิ่นฐาน</li> <li>มาตรา 35 สิทธิที่จะได้รับการเคารพความเป็นส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นในที่อยู่อาศัย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ</li> <li>พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 5 บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>สิทธิในประเด็นนี้เป็นสิทธิในทางนามธรรม กล่าวคือ สิทธิในทางแพ่งและพลเมือง ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะมองข้าม และเห็นความสำคัญของสิทธิประโยชน์ในทางรูปธรรมมากกว่า กล่าวคือ สิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพราะใกล้ตัวและมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวันมากกว่า</li> <li>รัฐควรให้ความสำคัญกับสิทธิในเชิงนามธรรมเช่นเดียวกับสิทธิในเชิงรูปธรรม ซึ่งสามารถจัดให้แก่คนพิการได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเช่นสิทธิในเชิงรูปธรรม</li> </ul>

ลำดับ	ประเด็น	กฎหมายภายในของประเทศไทย		ข้อเสนอแนะ
		ก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	ขณะ/หลังมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	
8	การคุ้มครองทางสังคม		<ul style="list-style-type: none"> <li>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 80 (1) กำหนดให้รัฐดำเนินการตามแนวนโยบายจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ในเรื่องของจำนวนเบี้ยคนพิการที่คนพิการได้รับในแต่ละเดือนเป็น จำนวน 500 บาทต่อเดือน</li> <li>ควรพิจารณาถึงความจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล โดยมีกระบวนการต่างๆที่ไม่ทำให้เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยเบี้ยความพิการอาจมีจำนวนที่เท่ากัน แต่ให้เพิ่มในส่วนของเงินช่วยเหลือตามความจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล</li> </ul>

ภาคผนวก ค

กฎหมายที่จำกัดสิทธิของคนพิการในประเทศไทย

## กฎหมายที่จำกัดสิทธิของคนพิการ\*

1. กฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิทางการเมือง เป็นการจำกัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีทั้งการจำกัดสิทธิมิให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง การจำกัดสิทธิมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง และการจำกัดสิทธิมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยกฎหมายเหล่านั้น ได้แก่

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิของคนพิการ ดังนี้

(1.1) มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบใช้สิทธิเลือกตั้งและสมัครเข้ารับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(1.2) มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(1.3) มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

(1.4) มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา

(1.5) มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

(2) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ ผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองตำแหน่งอื่นนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี

---

\* ข้อมูลที่รวบรวมโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553

(3) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(4) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิคนพิการ ดังนี้

(4.1) มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล

(4.2) มิให้ผู้ที่มีร่างกายทุพพลภาพ บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบล

(5) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรี

(6) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร หรือสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

(7) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเมืองพัทยา หรือสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเมืองพัทยา

2. **กฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิในการทำงาน** เป็นการจำกัดมิให้คนพิการประกอบอาชีพบางประเภท ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิผู้พิการทางร่างกายในการประกอบอาชีพเป็นผู้นำร่องในการเดินเรือ

(2) พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้พิการทางร่างกายขออนุญาตเป็นผู้ประจำหน้าที่ในอากาศยาน

(3) พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 ซึ่งมีบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้พิการทางร่างกาย บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประจำรถ อันได้แก่ใบอนุญาตเป็นผู้ขับรถ ใบอนุญาตเป็นผู้เก็บค่าโดยสาร ใบอนุญาตเป็นนายตรวจ และใบอนุญาตเป็นผู้บริการ ในประเภทการขนส่งประจำทาง การขนส่งไม่ประจำทาง หรือการขนส่งโดยรถขนาดเล็ก

(4) พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ทหารกองประจำการ ทหารกองเกิน หรือทหารกองหนุน ซึ่งพิการหรือทุพพลภาพก่อนครบกำหนดปลดพ้นราชการทหาร รับราชการทหารต่อไป (ต้องถูกปลดประจำการ)

(5) พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. 2497 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้พิการทางร่างกาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เป็นสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน

(6) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน

(7) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ คนไร้ความสามารถ หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เข้ารับราชการเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญ

(8) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือผู้มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการและได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วย

(9) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือผู้มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ

สมัครสอบคัดเลือก สมัครทดสอบความรู้ สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการ  
ตุลาการและได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา

(10) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547  
ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เข้ารับ  
ราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

(11) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547  
ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิบุคคลวิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือคนเสมือน  
ไร้ความสามารถ เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา

(12) พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิ  
มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ  
วิศวกรรมควบคุม

(13) พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิ  
มิให้ผู้มีกายพิการหรือมีจิตบกพร่องอันเป็นเหตุให้เป็นผู้หย่อนสมรรถภาพในการประกอบอาชีพ  
ทนายความขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความ

(14) พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิ  
มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบ  
โรคศิลปะ อันได้แก่ การประกอบวิชาชีพที่กระทำหรือมุ่งหมายจะกระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการตรวจ  
โรค การวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การป้องกันโรค การส่งเสริมและการฟื้นฟูสุขภาพ การผดุงครรภ์  
แต่ไม่รวมถึงการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุขอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ

(15) พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคล  
วิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต

(16) พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิมิให้บุคคล  
วิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย

(17) พระราชบัญญัติช่างรังวัดเอกชน พ.ศ. 2535 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขอรับใบอนุญาตเป็นช่างรังวัดเอกชน

(18) พระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบจดทะเบียนเป็นนักมวย หรือทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน หรือหัวหน้าค่ายมวย

(19) พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นสมาชิกแพทยสภา

(20) พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นสมาชิกสามัญของสภาการพยาบาล

(21) พระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2537 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นสมาชิกทันตแพทยสภา

(22) พระราชบัญญัติวิชาชีพเภสัชกรรม พ.ศ. 2537 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นสมาชิกสภาเภสัชกรรม

(23) พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นสมาชิกสามัญของสภาวิศวกร

(24) พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นสมาชิกสามัญของสภาสถาปนิก

(25) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นสมาชิกสัตวแพทย์สภา

(26) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลวิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ



คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ขอใบอนุญาตให้จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2

(27) พระราชบัญญัติโรงรับจำนำ พ.ศ. 2505 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขออนุญาตตั้งโรงรับจำนำ

(28) พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นเจ้าของหอพัก ผู้จัดการหอพัก ผู้ทำงานในหอพัก ซึ่งรับผู้พักที่อยู่ในระหว่างการศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และเข้าอยู่ในหอพัก โดยให้ทรัพย์สินตอบแทน และหากปรากฏว่าเจ้าของหอพักหรือผู้จัดการหอพักกลายเป็นบุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าควบคุมหรือดำเนินกิจการหอพักนั้น หรือถ้าเห็นสมควรจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ตั้งหอพักหรือใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการหอพักโดยอนุเมตริฐมนตรีกี่ได้

(29) พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ขออนุญาต ตั้งสถานบริการ

(30) พระราชบัญญัติสถานพยาบาลสัตว์ พ.ศ. 2533 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขออนุญาตตั้งสถานพยาบาลสัตว์

(31) พระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. 2528 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบขออนุญาต จัดตั้งสุสานและฌาปนสถาน สาธารณะหรือสุสานและฌาปนสถานเอกชน หรือขออนุญาต ดำเนินการสุสานและฌาปนสถาน สาธารณะหรือสุสานและฌาปนสถานเอกชนที่จัดตั้งเสร็จแล้ว

(32) พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือน หรือผู้มีร่างกายพิการจนเป็นที่เห็นได้ว่าไม่สามารถขับรถได้ ขออนุญาตขับรถ รถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์สามล้อส่วนบุคคล รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล ขี่ชั่วคราว รถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์สามล้อส่วนบุคคล รถยนต์สาธารณะ รถยนต์สามล้อสาธารณะ รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล รถจักรยานยนต์สาธารณะ รถบดถนน รถแทรกเตอร์ และรถชนิดอื่น

3. กฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิในการดำรงตำแหน่ง เป็นการจำกัดมิให้คนพิการดำรงตำแหน่งบางประเภท ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งกรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิ

(2) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือบุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิ

(3) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.)

(4) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร (ก.ก.)

(5) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการคณะหนึ่ง (ก.พ.ร.)

(6) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ คนไร้ความสามารถ หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิ

(7) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกลางข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดดำรงตำแหน่งกรรมการ

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการพนักงานเทศบาล ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการพนักงานเมืองพัทยา

(8) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือผู้มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

(9) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือผู้มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นตุลาการศาลปกครอง ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลปกครอง อันได้แก่ ตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุด รองประธานศาลปกครองสูงสุด ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด และตุลาการศาลปกครองสูงสุด

(10) พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ บุคคลวิกลจริต หรือผู้ที่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งนายกสภาทนายความหรือกรรมการสภาทนายความ

(11) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริต ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการในคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(12) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

(13) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้คนไร้ความสามารถ

คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งกรรมการใน คณะกรรมการไต่สวน

(14) พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมี บทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการหรือกรรมการในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(15) พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 ซึ่งมี บทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเป็นสมาชิก สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(16) พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้ มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและ กิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.)

(17) พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดำรง ตำแหน่งกรรมการรัฐวิสาหกิจ หรือผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ หรือคณะกรรมการสรรหาผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ

(18) พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งมีบทบัญญัติ จำกัดสิทธิมิให้ผู้มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่น เฟือนไม่สมประกอบ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

(19) พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่ง กรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

(20) พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติ ที่จำกัดสิทธิมิให้ผู้ทุพพลภาพหรือผู้ที่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี

(21) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ดำรงตำแหน่ง กรรมการกองทุนเงินทดแทน หรือกรรมการการแพทย์

(22) พระราชบัญญัติช่างรังวัดเอกชน พ.ศ. 2535 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการช่างรังวัดเอกชน

(23) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งในคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(24) พระราชบัญญัติสภาการเหมืองแร่ พ.ศ. 2526 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิคนพิการ ดังนี้

(24.1) มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการสภาการเหมืองแร่

(24.2) มิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาการเหมืองแร่

(25) พระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2537 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้แทนสมาชิกสามัญของสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทยที่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือเป็นผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย

(26) พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2530 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิมิให้ผู้แทนสมาชิกสามัญของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือเป็นผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(27) พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริตหรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบดำรงตำแหน่งกรรมการประเภทเลือกตั้งและกรรมการประเภทแต่งตั้งในคณะกรรมการสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานใหญ่ของสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

#### 4. กฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิในด้านอื่น ๆ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช 2487 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้ที่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ทำการเรียไร โดยการเรียไรมีความหมายรวมถึงการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการ ซึ่งมีการแสดง

โดยตรงหรือโดยปริยาย ว่ามิใช่เป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการธรรมดา แต่เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นด้วย

(2) พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิคนพิการ ดังนี้

(2.1) มิให้บุคคลซึ่งไม่สามารถจะใช้อาวุธปืนได้โดยกายพิการหรือทุพพลภาพ ขอออกใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน เว้นแต่จะมีไว้เพื่อเก็บ

(2.2) มิให้คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ขอออกใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืน หรือใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนไว้เพื่อเก็บ

(3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิคนพิการ ดังนี้

(3.1) มิให้คนเสมือนไร้ความสามารถ กระทำนิติกรรมบางประเภทเว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์

(3.2) มิให้คนไร้ความสามารถทำนิติกรรมด้วยตนเอง

(3.3) มิให้บุคคลวิกลจริต คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนหูหนวก เป็นไปต่อบอดทั้งสองข้างเป็นพยานในการทำนิติกรรม

(4) พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช 2478 ซึ่งมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้บุคคลวิกลจริต คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนหูหนวก เป็นไปต่อบอดทั้งสองข้างเป็นพยานตามพระราชบัญญัตินี้

(5) พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ซึ่งมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิคนพิการ ดังนี้

(5.1) มิให้ผู้มีกายพิการ บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นสมาชิกนิคมสร้างตนเองสำหรับการจัดที่ดินในรูปนิคมสร้างตนเอง

(5.2) มิให้ผู้มีกายพิการ บุคคลวิกลจริต หรือผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นสมาชิกนิคมสร้างสหกรณ์สำหรับการจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์

ภาคผนวก ง.

บทสัมภาษณ์สมาชิกวุฒิสภา มณฑลเชียร บุญตัน

บทสัมภาษณ์สมาชิกวุฒิสภา มณฑลพิษณุโลก บัญญัติ เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2553

คำถาม : หลังจากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาแล้ว อะไรที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติตามอนุสัญญาหรืออาจต้องใช้เวลาานานเพื่อปฏิบัติให้สอดคล้องกับอนุสัญญา

คำตอบ : มองว่าเป็นเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มีหลายเรื่องที่เป็นเรื่องของสิทธิทางเศรษฐกิจ แต่ประเทศไทยไม่ได้จริงจังเพราะงบประมาณแผ่นดินมีเยอะ โดยในส่วนที่จะจัดสรรสำหรับคนพิการไม่ได้รับการจัดสรรเพิ่ม อัตราส่วนกลับลดลง จึงกล่าวได้เลยว่า การจัดสรรทรัพยากร ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่อนุวัติตามอนุสัญญาแล้วก็ตาม และหน่วยงานของรัฐก็ไม่มีที่ท่าว่าจะเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้อย่างไร รวมทั้งสำนักงานงบประมาณ เพราะสำนักงานงบประมาณจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงท่าที่แบบก้าวกระโดดอยู่แล้ว แม้ว่าจะมีกฎหมายใหม่ จึงติดที่วิถีคิดของสำนักงานงบประมาณที่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของงบประมาณไม่เปลี่ยน

นอกจากเรื่องงบประมาณคงเป็นเรื่องของกลไก ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่เข้าใจในบริบทของสังคมฐานสิทธิ วิธีการมองความพิการก็ยังคงมองแบบเดิม เพราะฉะนั้นแม้ว่าเราจะเข้าสู่กฎหมายในมิติใหม่ก็ตาม เวลาไปบรรยายหรือให้ข้อมูลแก่ชาวบ้านก็ยังบรรยายเสมือนหนึ่งว่าความพิการเป็นเรื่องของปัจเจก เป็นเรื่องความบกพร่องของปัจเจกบุคคล ไม่ได้เป็นเรื่องของผลรวมของลักษณะของปัจเจกกับสิ่งแวดล้อมภายนอก

ในเรื่องขององค์กรภาคคนพิการ ดูนัยหนึ่งก็ดูมีความเข้มแข็งขึ้น สามารถที่จะออกมาปกป้องสิทธิคนพิการมากขึ้น แต่เนื่องจากสิทธิที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญามีสิทธิที่บัญญัติไว้ในหลายเรื่อง ซึ่งเป็นสิทธิที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมและนามธรรม แต่องค์กรคนพิการในประเทศไทยยังมองสิทธิประโยชน์ในเชิงรูปธรรมมากกว่า เพราะฉะนั้น ขณะนี้สิ่งที่คนพิการเรียกร้องที่อยากจะได้รับการสนองตอบของอนุสัญญาจึงจะหนักไปทางสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมากกว่าที่จะหนักไปทาง สิทธิทางพลเมืองและทางการเมือง ทั้งที่จริงแล้วสิทธิทางการเมืองและสิทธิทางพลเมืองเป็นสิ่งที่ไม่ต้องรอให้ประเทศมีความร่ำรวยก่อนก็สามารถได้รับในทันที แต่ว่ากระแสเรียกร้องกลับไปเรียกร้องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมากกว่า อาจจะเป็นเพราะความเป็นรูปธรรม ความใกล้ชิดตัว มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันมากกว่า ส่วนสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นนามธรรม นั้นคนไทยไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าไร



**คำถาม :** เรื่องของการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation) ที่กล่าวว่าต้องไม่เป็นภาระเกินสมควรนั้น เป็นดุลพินิจของบุคคลใด

**คำตอบ :** การจะไม่เป็นภาระเกินสมควร คือ การที่คู่กันและตกลงกันได้ ทั้ง 2 ฝ่าย ต้องเกิดจากการเจรจาที่ทั้งสองฝ่ายรับได้ แต่ถ้าทำเกินสมควรก็สามารถร้องต่อคณะกรรมการให้เป็นผู้นิรโทษในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation) ได้

**คำถาม :** การจัดหาล่ามถือว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก หรือ การให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation)

**คำตอบ :** คำว่าสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ความหมายรวมความไปถึงมนุษย์ด้วย คือ Goods and Services ล่ามเป็นสิ่งที่ก้ำกึ่ง ระหว่างสิ่งอำนวยความสะดวก กับ การให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล (Reasonable Accommodation) ขึ้นอยู่กับว่าทำในเรื่องไหน ถ้าเป็นกิจวัตรประจำวัน หรือสิ่งที่มีไว้ให้เลย ก็จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ถ้าเกิดจากความพยายามเฉพาะกิจ เฉพาะด้าน เฉพาะบางเวลาเพื่อการนี้เป็นการเฉพาะ ก็จะกลายเป็น Reasonable Accommodation โดยมีการต่อรองกันเกิดขึ้น

อะไรที่ทำไว้เป็นพื้นฐาน เป็นการทั่วไป ทุกคนเข้าถึงได้หมด เรียกว่าเป็น Universal Design แต่ถ้ามีความเป็นเฉพาะทำขึ้นสำหรับคนพิการ ก็จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ถ้าทำเฉพาะบุคคลก็จะเป็น Reasonable Accommodation กล่าวคือ มี 3 ระดับ ถ้าทุกคนสามารถใช้ได้จะเป็น Universal Design แต่ถ้าเป็นเฉพาะกลุ่ม แต่ว่าเป็นกิจวัตรประจำวันแล้ว ก็จะกลายเป็นเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ถ้าเป็นเฉพาะบุคคล เฉพาะเวลา เฉพาะกิจ เกิดจากการเจรจา ตกลงกันได้ พูดกันรู้เรื่อง ก็จะเป็น Reasonable Accommodation

Universal Design เป็นเรื่องเป้าหมายสูงสุดเชิงอุดมคติ ซึ่งในทางปฏิบัติก็เหมือนเป็นอุดมการณ์มากกว่า เอาเข้าจริงๆยังไม่รู้ว่าจะถึงขั้น Universal Design ได้จริงหรือเปล่า เพราะคำว่า Universal Design ดูเลื่อนลอยและเป็นนามธรรมมาก เหมือนเป็นหลักการ แต่เมื่อนำมาปฏิบัติจะเรียกว่า Accessibility Standard แต่เมื่อมีมาตรฐานจะไม่เรียกว่า Universal Design Standard เพราะ Universal Design ดูจะเป็นเป้าหมายสูงสุดแต่เมื่อมี Accessibility จะมีกฎเกณฑ์ออกมาเรียกว่า Accessibility Standard โดยอาศัยหลักการ Universal Design แล้วกำหนด Standard นี้ขึ้นมา Universal Design เป็นเรื่องที่ดีควรคำนึงถึงเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้าง การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนา เพื่อไม่ให้ Universal Design เปะปะไปหมด ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างเพื่อฝัน จึงต้องสร้างมาตรฐานขึ้นมา และเรียกว่า Accessibility Standard

**คำตอบ :** ถือว่าเป็นสวัสดิการบนฐานสิทธิ ไม่เหมือนกับเบี้ยยังชีพซึ่งเป็นการให้ตามหลักเกณฑ์ของความยากจนเพียงอย่างเดียว ในข้อบทที่ 28 จึงสามารถเทียบเคียงกับกรณีของเบี้ยความพิการได้ คือเอาความพิการเป็นฐาน แม้ว่าความยากจนก็มีส่วน แต่เหมือนกับเป็นการชดเชยความยากลำบากอันเกิดจากความพิการซึ่งจะต้องมีต้นทุนในการดำรงชีวิตสูงกว่าคนทั่วไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงจำนวนเบี้ยความพิการนั้น แล้วแต่ความจำเป็นของคนพิการแต่ละคน โดยต้องมีกระบวนการต่างๆ ที่ไม่ทำให้เป็นการเลือกปฏิบัติ

**คำถาม :** ประเทศไทยตั้งข้อสงวนในอนุสัญญาหรือไม่

**คำตอบ :** ไม่มีข้อสงวนแต่ทำให้ตีความกรณีของสัญชาติในกรณีเดียวกับกรณีของสิทธิเด็ก เพราะข้อบทที่ 18 มีความคลุมเครือ ไม่ได้บอกว่าให้เด็กพิการทุกคนได้รับสัญชาติไทย แต่ก็บอกว่าให้เด็กทุกคนที่เกิดมามีสัญชาติ แล้วประเทศไทยก็มีแนวโน้มว่าจะเพิกถอนข้อสงวนของสิทธิเด็ก ถ้าเพิกถอนเด็กพิการก็จะได้รับสิทธิตามนั้นด้วย มีความเห็นว่าควรที่จะเพิกถอนการสงวนตามสิทธิเด็ก เพราะขณะนี้กฎหมายไทยก็เปิดกว้างให้คนได้รับสัญชาติเยอะแล้ว พระราชบัญญัติสัญชาติ ฉบับ 2551 ให้สัญชาติกว้างขึ้น โดยก่อนปี 2535 ได้อยู่แล้ว ถ้าหลังปี 2535 มีพ่อแม่เป็นคนไทยก็มีกระบวนการที่ได้อยู่แล้ว ง่ายขึ้นเยอะ จริงๆ แล้วประเทศไทยทำเกินที่ระบุไว้ในข้อบทที่ 7 ของอนุสัญญาสิทธิเด็กด้วยซ้ำไป คิดว่าถึงเวลาแล้วที่จะได้เพิกถอนข้อสงวนดังกล่าว

**คำถาม :** ขอทราบตัวอย่างของกรณีที่คนพิการจะได้รับการเยียวยาโดยการได้รับค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาตรา 16-17 เนื่องจากได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความพิการ

**คำตอบ :** เช่น ค่าขาดไร้โอกาสที่จะได้รับคำตอบแทนจากการทำงาน ค่าขาดไร้โอกาสที่จะได้รับดอกเบีย หรือ ค่าขาดไร้โอกาสที่จะได้รับเงินประกันจากการประกันชีวิต ฯลฯ

**คำถาม :** คณะกรรมการสิทธิคนพิการจะทำงานซ้ำซ้อนกับ Special Rapporteur (ผู้รายงานพิเศษ) ของกฎมาตรฐานว่าด้วยความเสมอภาคของโอกาส (Standard Rules) หรือไม่

**คำตอบ :** Special Rapporteur มีมาตั้งแต่ยังไม่ใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ โดยทำหน้าที่ไปในที่ต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการและทำงานในเชิงรุกได้ดีกว่าคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการทำหน้าที่ตั้งรับหากมีการละเมิดเกิดขึ้น การทำงานจึงไม่ซ้ำซ้อนเพราะเป็นการทำงานในเชิงรุกและไม่มีภารกิจในการดำเนินงานในเชิงลงโทษ

**คำถาม :** การคุ้มครองสิทธิคนพิการเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย สิ่งใดที่ควรศึกษาเพื่อให้การคุ้มครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

**คำตอบ :** สิ่งใหม่สำหรับสังคมไทย คือ เรื่องของการเลือกปฏิบัติ เพราะมองไม่ออกว่าคนพิการถูกเลือกปฏิบัติ มองออกเฉพาะเรื่องของการส่งเสริม และการช่วยเหลือ

อีกเรื่องคือเรื่องของ Reasonable Accommodation สังคมไทยรู้เพียงแค่การช่วยเหลือตามความสมัครใจ แต่ไม่รู้จักรับประกันให้ความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล คิดว่าประเทศไทยควรต้องศึกษาในเรื่องนี้อย่างลึกซึ้ง และจริงๆ แล้ว Reasonable Accommodation ถือว่าเป็นสิ่งที่ยืดหยุ่นมาก โดยเฉพาะสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งไม่ร่ำรวย เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเจรจา การต่อรอง และการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเป็นการแทนที่การช่วยเหลือตามอำเภอใจตามที่รัฐเห็นว่าสมควรหรือให้ความช่วยเหลือตามมีตามเกิด ถึงแม้จะช่วยเหลือได้ไม่เต็มที่หรือให้บริการได้ไม่เต็มที่ แต่ก็เป็นที่พอใจพอสมควรแก่ผู้รับบริการ เพราะอย่างน้อยที่สุดได้มีโอกาสเป็นผู้ต่อรอง เป็นผู้เจรจา เป็นผู้ร่วมตกลงด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากสำหรับสังคมไทย ต้องศึกษาว่าอะไรคือ Reasonable Accommodation

และคิดว่าควรให้การศึกษากับเรื่องสิทธิมนุษยชนในมิติของความพิการให้มากขึ้น ต้องพยายามไม่แยกความพิการเป็นเรื่องของปัจเจก ต้องให้การศึกษาว่าความพิการเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ไม่ลงตัวระหว่างปัจเจกภายนอกกับปัจเจกบุคคล แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้ก็ยังไม่รู้ โดยเฉพาะพระสงฆ์ซึ่งมีส่วนซ้ำเติม ทำให้เหตุการณ์เลวร้ายลง เพราะใช้ความพิการได้สอนเรื่องบาปบุญคุณโทษ ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ผิดพลาด

**คำถาม :** คดีที่เกี่ยวข้องกับคนพิการเหตุใดจึงมีจำนวนไม่มาก

**คำตอบ :** เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วจะจบลงที่การไกล่เกลี่ย อเมริกามีคดีเยอะที่สุด ออสเตรเลียก็มีการร้องเรียนและฟ้องร้องด้านคนพิการสูงที่สุดเมื่อเทียบกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านอื่นๆ และเรื่องของการเลือกปฏิบัติก็เป็นเรื่องที่มีการร้องเรียนสูงที่สุด ในส่วนของประเด็นที่มากที่สุด จะเป็นเรื่องของการจ้างงาน แต่มักจะจบลงที่การไกล่เกลี่ยเป็นส่วนใหญ่โดยผู้จ้างยอมจ้างหรือยอมชดใช้ค่าเสียหาย จึงไม่ต้องไปถึงศาล อเมริกามักไม่มีการไกล่เกลี่ยเพราะยื่นฟ้องศาลได้เลย ในฮ่องกงหน่วยงานดำเนินการเชิงรุกทำให้คนเข้าถึงหน่วยงานก่อน ถ้าไม่พอใจก็ไปศาลต่อได้ เหมือนของไทยที่พยายามจะให้เป็นอย่างนั้น

**คำถาม :** การให้ความร่วมมือในทางระหว่างประเทศที่กล่าวไว้ในอนุสัญญาเป็นอย่างไร

**คำตอบ :** การให้ความช่วยเหลือ การให้ความร่วมมือ ได้ทั้งในเรื่องทางเทคนิค ทางการเงิน การทำกิจกรรมร่วมกัน อีกร้อยความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอยู่แล้วนั้น ก็ควรจะรวมเรื่องของคนพิการเข้าไว้ด้วย คืออาจจะไม่ได้เพิ่มความร่วมมือแต่จะทำอย่างไรให้ความร่วมมือที่มีอยู่แล้วรวมเรื่องคนพิการเข้าไปด้วย นี่ก็เป็นข้อพิจารณาอย่างหนึ่ง ซึ่งประเทศไทยเป็นผู้เสนอ Disabilities Inclusive International Co-operation

**คำถาม :** ความสำคัญของ ข้อบทที่ 31 เรื่องสถิติมีความสำคัญมากเพียงใด

**คำตอบ :** สำหรับประเทศที่การจัดสรรงบประมาณโดยไม่เป็นธรรม หรือประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะนำเอาสถิติเป็นฐานในการพัฒนาประเทศเพื่อจัดสรรงบประมาณ แต่ในประเทศที่ไม่ได้มีปัญหาแล้ว เขาไม่ได้สนใจในเรื่องของสถิติเลยเพราะหนึ่งคนก็มีสาระสำคัญและมีน้ำหนักเพียงพอแล้ว สถิติมนุษยชนสำคัญกว่าเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นบางประเทศถึงขนาดว่าไม่ต้องให้มีข้อบทนี้ในอนุสัญญา

**คำถาม :** มีความเห็นอย่างไรกับการเข้าเป็นภาคีของพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

**คำตอบ :** ฝ่ายคนพิการเห็นว่าควรที่จะเข้าเป็นภาคีของพิธีสาร แต่ฝ่ายรัฐเห็นว่ายังไม่ควรในประเทศไทยแทบจะไม่ให้สัตยาบันในพิธีสารเลือกรับ เพราะเหตุว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ต่างประเทศเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในภายใต้ฉิปไตยของไทย ซึ่งไม่เป็นเหตุเป็นผลกับสาระของกฎหมาย เป็นเหตุผลเดียวกับประเทศจีนซึ่งไม่ยุติธรรมกับคนพิการ ขณะนี้จึงยังคงไม่มีเอกสารเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าเป็นภาคีพิธีสาร แต่มีการพูดด้วยวาจาในการประชุม โดยฝ่ายรัฐบาลให้ปฏิบัติตามเพียงเท่านี้ก่อน

ภาคผนวก จ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 และพิธีสาร

เลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

## Convention on the Rights of Persons with Disabilities

### Preamble

*The States Parties to the present Convention,*

(a) *Recalling* the principles proclaimed in the Charter of the United Nations which recognize the inherent dignity and worth and the equal and inalienable rights of all members of the human family as the foundation of freedom, justice and peace in the world,

(b) *Recognizing* that the United Nations, in the Universal Declaration of Human Rights and in the International Covenants on Human Rights, has proclaimed and agreed that everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth therein, without distinction of any kind,

(c) *Reaffirming* the universality, indivisibility, interdependence and interrelatedness of all human rights and fundamental freedoms and the need for persons with disabilities to be guaranteed their full enjoyment without discrimination,

(d) *Recalling* the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, the Convention on the Rights of the Child, and the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families,

(e) *Recognizing* that disability is an evolving concept and that disability results from the interaction between persons with impairments and attitudinal and environmental barriers that hinders their full and effective participation in society on an equal basis with others,

(f) *Recognizing* the importance of the principles and policy guidelines contained in the World Programme of Action concerning Disabled Persons and in the Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities in influencing the

promotion, formulation and evaluation of the policies, plans, programmes and actions at the national, regional and international levels to further equalize opportunities for persons with disabilities,

(g) *Emphasizing* the importance of mainstreaming disability issues as an integral part of relevant strategies of sustainable development,

(h) *Recognizing also* that discrimination against any person on the basis of disability is a violation of the inherent dignity and worth of the human person,

(i) *Recognizing further* the diversity of persons with disabilities,

(j) *Recognizing* the need to promote and protect the human rights of all persons with disabilities, including those who require more intensive support,

(k) *Concerned* that, despite these various instruments and undertakings, persons with disabilities continue to face barriers in their participation as equal members of society and violations of their human rights in all parts of the world,

(l) *Recognizing* the importance of international cooperation for improving the living conditions of persons with disabilities in every country, particularly in developing countries,

(m) *Recognizing* the valued existing and potential contributions made by persons with disabilities to the overall well-being and diversity of their communities, and that the promotion of the full enjoyment by persons with disabilities of their human rights and fundamental freedoms and of full participation by persons with disabilities will result in their enhanced sense of belonging and in significant advances in the human, social and economic development of society and the eradication of poverty,

(n) *Recognizing* the importance for persons with disabilities of their individual autonomy and independence, including the freedom to make their own choices,

(o) *Considering* that persons with disabilities should have the opportunity to be actively involved in decision-making processes about policies and programmes, including those directly concerning them,

(p) *Concerned* about the difficult conditions faced by persons with disabilities who are subject to multiple or aggravated forms of discrimination on the basis of race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic, indigenous or social origin, property, birth, age or other status,

(q) *Recognizing* that women and girls with disabilities are often at greater risk, both within and outside the home of violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation,

(r) *Recognizing* that children with disabilities should have full enjoyment of all human rights and fundamental freedoms on an equal basis with other children, and recalling obligations to that end undertaken by States Parties to the Convention on the Rights of the Child,

(s) *Emphasizing* the need to incorporate a gender perspective in all efforts to promote the full enjoyment of human rights and fundamental freedoms by persons with disabilities,

(t) *Highlighting* the fact that the majority of persons with disabilities live in conditions of poverty, and in this regard recognizing the critical need to address the negative impact of poverty on persons with disabilities,

(u) *Bearing in mind* that conditions of peace and security based on full respect for the purposes and principles contained in the Charter of the United Nations and observance of applicable human rights instruments are indispensable for the full protection of persons with disabilities, in particular during armed conflicts and foreign occupation,

(v) *Recognizing* the importance of accessibility to the physical, social, economic and cultural environment, to health and education and to information and communication, in enabling persons with disabilities to fully enjoy all human rights and fundamental freedoms,



(w) *Realizing* that the individual, having duties to other individuals and to the community to which he or she belongs, is under a responsibility to strive for the promotion and observance of the rights recognized in the International Bill of Human Rights,

(x) *Convinced* that the family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State, and that persons with disabilities and their family members should receive the necessary protection and assistance to enable families to contribute towards the full and equal enjoyment of the rights of persons with disabilities,

(y) *Convinced* that a comprehensive and integral international convention to promote and protect the rights and dignity of persons with disabilities will make a significant contribution to redressing the profound social disadvantage of persons with disabilities and promote their participation in the civil, political, economic, social and cultural spheres with equal opportunities, in both developing and developed countries,

*Have agreed as follows:*

#### **Article 1**

##### **Purpose**

The purpose of the present Convention is to promote, protect and ensure the full and equal enjoyment of all human rights and fundamental freedoms by all persons with disabilities, and to promote respect for their inherent dignity.

Persons with disabilities include those who have long-term physical, mental, intellectual or sensory impairments which in interaction with various barriers may hinder their full and effective participation in society on an equal basis with others.

## Article 2 Definitions

For the purposes of the present Convention:

“Communication” includes languages, display of text, Braille, tactile communication, large print, accessible multimedia as well as written, audio, plain-language, human-reader and augmentative and alternative modes, means and formats of communication, including accessible information and communication technology;

“Language” includes spoken and signed languages and other forms of non spoken languages;

“Discrimination on the basis of disability” means any distinction, exclusion or restriction on the basis of disability which has the purpose or effect of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise, on an equal basis with others, of all human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field. It includes all forms of discrimination, including denial of reasonable accommodation;

“Reasonable accommodation” means necessary and appropriate modification and adjustments not imposing a disproportionate or undue burden, where needed in a particular case, to ensure to persons with disabilities the enjoyment or exercise on an equal basis with others of all human rights and fundamental freedoms;

“Universal design” means the design of products, environments, programmes and services to be usable by all people, to the greatest extent possible, without the need for adaptation or specialized design. “Universal design” shall not exclude assistive devices for particular groups of persons with disabilities where this is needed.

**Article 3**  
**General principles**

The principles of the present Convention shall be:

- (a) Respect for inherent dignity, individual autonomy including the freedom to make one's own choices, and independence of persons;
- (b) Non-discrimination;
- (c) Full and effective participation and inclusion in society;
- (d) Respect for difference and acceptance of persons with disabilities as part of human diversity and humanity;
- (e) Equality of opportunity;
- (f) Accessibility;
- (g) Equality between men and women;
- (h) Respect for the evolving capacities of children with disabilities and respect for the right of children with disabilities to preserve their identities.

**Article 4**  
**General obligations**

1. States Parties undertake to ensure and promote the full realization of all human rights and fundamental freedoms for all persons with disabilities without discrimination of any kind on the basis of disability. To this end, States Parties undertake:

- (a) To adopt all appropriate legislative, administrative and other measures for the implementation of the rights recognized in the present Convention;

- (b) To take all appropriate measures, including legislation, to modify or abolish existing laws, regulations, customs and practices that constitute discrimination against persons with disabilities;
- (c) To take into account the protection and promotion of the human rights of persons with disabilities in all policies and programmes;
- (d) To refrain from engaging in any act or practice that is inconsistent with the present Convention and to ensure that public authorities and institutions act in conformity with the present Convention;
- (e) To take all appropriate measures to eliminate discrimination on the basis of disability by any person, organization or private enterprise;
- (f) To undertake or promote research and development of universally designed goods, services, equipment and facilities, as defined in article 2 of the present Convention, which should require the minimum possible adaptation and the least cost to meet the specific needs of a person with disabilities, to promote their availability and use, and to promote universal design in the development of standards and guidelines;
- (g) To undertake or promote research and development of, and to promote the availability and use of new technologies, including information and communications technologies, mobility aids, devices and assistive technologies, suitable for persons with disabilities, giving priority to technologies at an affordable cost;
- (h) To provide accessible information to persons with disabilities about mobility aids, devices and assistive technologies, including new technologies, as well as other forms of assistance, support services and facilities;
- (i) To promote the training of professionals and staff working with persons with disabilities in the rights recognized in this Convention so as to better provide the assistance and services guaranteed by those rights.

2. With regard to economic, social and cultural rights, each State Party undertakes to take measures to the maximum of its available resources and, where needed, within the framework of international cooperation, with a view to achieving progressively the full realization of these rights, without prejudice to those obligations contained in the present Convention that are immediately applicable according to international law.

3. In the development and implementation of legislation and policies to implement the present Convention, and in other decision-making processes concerning issues relating to persons with disabilities, States Parties shall closely consult with and actively involve persons with disabilities, including children with disabilities, through their representative organizations.

4. Nothing in the present Convention shall affect any provisions which are more conducive to the realization of the rights of persons with disabilities and which may be contained in the law of a State Party or international law in force for that State. There shall be no restriction upon or derogation from any of the human rights and fundamental freedoms recognized or existing in any State Party to the present Convention pursuant to law, conventions, regulation or custom on the pretext that the present Convention does not recognize such rights or freedoms or that it recognizes them to a lesser extent.

5. The provisions of the present Convention shall extend to all parts of federal states without any limitations or exceptions.

## **Article 5**

### **Equality and non-discrimination**

1. States Parties recognize that all persons are equal before and under the law and are entitled without any discrimination to the equal protection and equal benefit of the law.

2. States Parties shall prohibit all discrimination on the basis of disability and guarantee to persons with disabilities equal and effective legal protection against discrimination on all grounds.

3. In order to promote equality and eliminate discrimination, States Parties shall take all appropriate steps to ensure that reasonable accommodation is provided.

4. Specific measures which are necessary to accelerate or achieve de facto equality of persons with disabilities shall not be considered discrimination under the terms of the present Convention.

#### **Article 6**

##### **Women with disabilities**

1. States Parties recognize that women and girls with disabilities are subject to multiple discrimination, and in this regard shall take measures to ensure the full and equal enjoyment by them of all human rights and fundamental freedoms.

2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure the full development, advancement and empowerment of women, for the purpose of guaranteeing them the exercise and enjoyment of the human rights and fundamental freedoms set out in the present Convention.

#### **Article 7**

##### **Children with disabilities**

1. States Parties shall take all necessary measures to ensure the full enjoyment by children with disabilities of all human rights and fundamental freedoms on an equal basis with other children.

2. In all actions concerning children with disabilities, the best interests of the child shall be a primary consideration.

3. States Parties shall ensure that children with disabilities have the right to express their views freely on all matters affecting them, their views being given due weight in accordance with their age and maturity, on an equal basis with other children, and to be provided with disability and age-appropriate assistance to realize that right.

**Article 8**  
**Awareness-raising**

1. States Parties undertake to adopt immediate, effective and appropriate measures:

- (a) To raise awareness throughout society, including at the family level, regarding persons with disabilities, and to foster respect for the rights and dignity of persons with disabilities;
- (b) To combat stereotypes, prejudices and harmful practices relating to persons with disabilities, including those based on sex and age, in all areas of life;
- (c) To promote awareness of the capabilities and contributions of persons with disabilities.

2. Measures to this end include:

- (a) Initiating and maintaining effective public awareness campaigns designed:
  - (i) To nurture receptiveness to the rights of persons with disabilities;
  - (ii) To promote positive perceptions and greater social awareness towards persons with disabilities;
  - (iii) To promote recognition of the skills, merits and abilities of persons with disabilities, and of their contributions to the workplace and the labour market;
- (b) Fostering at all levels of the education system, including in all children from an early age, an attitude of respect for the rights of persons with disabilities;
- (c) Encouraging all organs of the media to portray persons with disabilities in a manner consistent with the purpose of the present Convention;
- (d) Promoting awareness-training programmes regarding persons with disabilities and the rights of persons with disabilities.

**Article 9**  
**Accessibility**

1. To enable persons with disabilities to live independently and participate fully in all aspects of life, States Parties shall take appropriate measures to ensure to persons with disabilities access, on an equal basis with others, to the physical environment, to transportation, to information and communications, including information and communications technologies and systems, and to other facilities and services open or provided to the public, both in urban and in rural areas. These measures, which shall include the identification and elimination of obstacles and barriers to accessibility, shall apply to, inter alia:

(a) Buildings, roads, transportation and other indoor and outdoor facilities, including schools, housing, medical facilities and workplaces;

(b) Information, communications and other services, including electronic services and emergency services.

2. States Parties shall also take appropriate measures to:

(a) Develop, promulgate and monitor the implementation of minimum standards and guidelines for the accessibility of facilities and services open or provided to the public;

(b) Ensure that private entities that offer facilities and services which are open or provided to the public take into account all aspects of accessibility for persons with disabilities;

(c) Provide training for stakeholders on accessibility issues facing persons with disabilities;

(d) Provide in buildings and other facilities open to the public signage in Braille and in easy to read and understand forms;

(e) Provide forms of live assistance and intermediaries, including guides, readers and professional sign language interpreters, to facilitate accessibility to buildings and other facilities open to the public;



(f) Promote other appropriate forms of assistance and support to persons with disabilities to ensure their access to information;

(g) Promote access for persons with disabilities to new information and communications technologies and systems, including the Internet;

(h) Promote the design, development, production and distribution of accessible information and communications technologies and systems at an early stage, so that these technologies and systems become accessible at minimum cost.

#### **Article 10**

##### **Right to life**

States Parties reaffirm that every human being has the inherent right to life and shall take all necessary measures to ensure its effective enjoyment by persons with disabilities on an equal basis with others.

#### **Article 11**

##### **Situations of risk and humanitarian emergencies**

States Parties shall take, in accordance with their obligations under international law, including international humanitarian law and international human rights law, all necessary measures to ensure the protection and safety of persons with disabilities in situations of risk, including situations of armed conflict, humanitarian emergencies and the occurrence of natural disasters.

#### **Article 12**

##### **Equal recognition before the law**

1. States Parties reaffirm that persons with disabilities have the right to recognition everywhere as persons before the law.

2. States Parties shall recognize that persons with disabilities enjoy legal capacity on an equal basis with others in all aspects of life.

3. States Parties shall take appropriate measures to provide access by persons with disabilities to the support they may require in exercising their legal capacity.

4. States Parties shall ensure that all measures that relate to the exercise of legal capacity provide for appropriate and effective safeguards to prevent abuse in accordance with international human rights law. Such safeguards shall ensure that measures relating to the exercise of legal capacity respect the rights, will and preferences of the person, are free of conflict of interest and undue influence, are proportional and tailored to the person's circumstances, apply for the shortest time possible and are subject to regular review by a competent, independent and impartial authority or judicial body. The safeguards shall be proportional to the degree to which such measures affect the person's rights and interests.

5. Subject to the provisions of this article, States Parties shall take all appropriate and effective measures to ensure the equal right of persons with disabilities to own or inherit property, to control their own financial affairs and to have equal access to bank loans, mortgages and other forms of financial credit, and shall ensure that persons with disabilities are not arbitrarily deprived of their property.

### **Article 13**

#### **Access to justice**

1. States Parties shall ensure effective access to justice for persons with disabilities on an equal basis with others, including through the provision of procedural and age-appropriate accommodations, in order to facilitate their effective role as direct and indirect participants, including as witnesses, in all legal proceedings, including at investigative and other preliminary stages.

2. In order to help to ensure effective access to justice for persons with disabilities, States Parties shall promote appropriate training for those working in the field of administration of justice, including police and prison staff.

## Article 14

### Liberty and security of the person

1. States Parties shall ensure that persons with disabilities, on an equal basis with others:

(a) Enjoy the right to liberty and security of person;

(b) Are not deprived of their liberty unlawfully or arbitrarily, and that any deprivation of liberty is in conformity with the law, and that the existence of a disability shall in no case justify a deprivation of liberty.

2. States Parties shall ensure that if persons with disabilities are deprived of their liberty through any process, they are, on an equal basis with others, entitled to guarantees in accordance with international human rights law and shall be treated in compliance with the objectives and principles of this Convention, including by provision of reasonable accommodation.

## Article 15

### Freedom from torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment

1. No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In particular, no one shall be subjected without his or her free consent to medical or scientific experimentation.

2. States Parties shall take all effective legislative, administrative, judicial or other measures to prevent persons with disabilities, on an equal basis with others, from being subjected to torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

## Article 16

### Freedom from exploitation, violence and abuse

1. States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social, educational and other measures to protect persons with disabilities, both within and outside the

home, from all forms of exploitation, violence and abuse, including their gender-based aspects.

2. States Parties shall also take all appropriate measures to prevent all forms of exploitation, violence and abuse by ensuring, inter alia, appropriate forms of gender- and age-sensitive assistance and support for persons with disabilities and their families and caregivers, including through the provision of information and education on how to avoid, recognize and report instances of exploitation, violence and abuse. States Parties shall ensure that protection services are age-, gender- and disability-sensitive.

3. In order to prevent the occurrence of all forms of exploitation, violence and abuse, States Parties shall ensure that all facilities and programmes designed to serve persons with disabilities are effectively monitored by independent authorities.

4. States Parties shall take all appropriate measures to promote the physical, cognitive and psychological recovery, rehabilitation and social reintegration of persons with disabilities who become victims of any form of exploitation, violence or abuse, including through the provision of protection services. Such recovery and reintegration shall take place in an environment that fosters the health, welfare, self-respect, dignity and autonomy of the person and takes into account gender- and age-specific needs.

5. States Parties shall put in place effective legislation and policies, including women- and child-focused legislation and policies, to ensure that instances of exploitation, violence and abuse against persons with disabilities are identified, investigated and, where appropriate, prosecuted.

#### **Article 17**

##### **Protecting the integrity of the person**

Every person with disabilities has a right to respect for his or her physical and mental integrity on an equal basis with others.

## Article 18

### Liberty of movement and nationality

1. States Parties shall recognize the rights of persons with disabilities to liberty of movement, to freedom to choose their residence and to a nationality, on an equal basis with others, including by ensuring that persons with disabilities:

(a) Have the right to acquire and change a nationality and are not deprived of their nationality arbitrarily or on the basis of disability;

(b) Are not deprived, on the basis of disability, of their ability to obtain, possess and utilize documentation of their nationality or other documentation of identification, or to utilize relevant processes such as immigration proceedings, that may be needed to facilitate exercise of the right to liberty of movement;

(c) Are free to leave any country, including their own;

(d) Are not deprived, arbitrarily or on the basis of disability, of the right to enter their own country.

2. Children with disabilities shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality and, as far as possible, the right to know and be cared for by their parents.

## Article 19

### Living independently and being included in the community

States Parties to this Convention recognize the equal right of all persons with disabilities to live in the community, with choices equal to others, and shall take effective and appropriate measures to facilitate full enjoyment by persons with disabilities of this right and their full inclusion and participation in the community, including by ensuring that:

(a) Persons with disabilities have the opportunity to choose their place of residence and where and with whom they live on an equal basis with others and are not obliged to live in a particular living arrangement;

(b) Persons with disabilities have access to a range of in-home, residential and other community support services, including personal assistance necessary to support living and inclusion in the community, and to prevent isolation or segregation from the community;

(c) Community services and facilities for the general population are available on an equal basis to persons with disabilities and are responsive to their needs.

## **Article 20**

### **Personal mobility**

States Parties shall take effective measures to ensure personal mobility with the greatest possible independence for persons with disabilities, including by:

(a) Facilitating the personal mobility of persons with disabilities in the manner and at the time of their choice, and at affordable cost;

(b) Facilitating access by persons with disabilities to quality mobility aids, devices, assistive technologies and forms of live assistance and intermediaries, including by making them available at affordable cost;

(c) Providing training in mobility skills to persons with disabilities and to specialist staff working with persons with disabilities;

(d) Encouraging entities that produce mobility aids, devices and assistive technologies to take into account all aspects of mobility for persons with disabilities.

## **Article 21**

### **Freedom of expression and opinion, and access to information**

States Parties shall take all appropriate measures to ensure that persons with disabilities can exercise the right to freedom of expression and opinion, including the freedom to seek, receive and impart information and ideas on an equal basis with others and through all forms of communication of their choice, as defined in article 2 of the present Convention, including by:

(a) Providing information intended for the general public to persons with disabilities in accessible formats and technologies appropriate to different kinds of disabilities in a timely manner and without additional cost;

- (b) Accepting and facilitating the use of sign languages, Braille, augmentative and alternative communication, and all other accessible means, modes and formats of communication of their choice by persons with disabilities in official interactions;
- (c) Urging private entities that provide services to the general public, including through the Internet, to provide information and services in accessible and usable formats for persons with disabilities;
- (d) Encouraging the mass media, including providers of information through the Internet, to make their services accessible to persons with disabilities;
- (e) Recognizing and promoting the use of sign languages.

## **Article 22**

### **Respect for privacy**

1. No person with disabilities, regardless of place of residence or living arrangements, shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his or her privacy, family, home or correspondence or other types of communication or to unlawful attacks on his or her honour and reputation. Persons with disabilities have the right to the protection of the law against such interference or attacks.
2. States Parties shall protect the privacy of personal, health and rehabilitation information of persons with disabilities on an equal basis with others.

## **Article 23**

### **Respect for home and the family**

1. States Parties shall take effective and appropriate measures to eliminate discrimination against persons with disabilities in all matters relating to marriage, family, parenthood and relationships, on an equal basis with others, so as to ensure that:

(a) The right of all persons with disabilities who are of marriageable age to marry and to found a family on the basis of free and full consent of the intending spouses is recognized;

(b) The rights of persons with disabilities to decide freely and responsibly on the number and spacing of their children and to have access to age-appropriate information, reproductive and family planning education are recognized, and the means necessary to enable them to exercise these rights are provided;

(c) Persons with disabilities, including children, retain their fertility on an equal basis with others.

2. States Parties shall ensure the rights and responsibilities of persons with disabilities, with regard to guardianship, wardship, trusteeship, adoption of children or similar institutions, where these concepts exist in national legislation; in all cases the best interests of the child shall be paramount. States Parties shall render appropriate assistance to persons with disabilities in the performance of their child-rearing responsibilities.

3. States Parties shall ensure that children with disabilities have equal rights with respect to family life. With a view to realizing these rights, and to prevent concealment, abandonment, neglect and segregation of children with disabilities, States Parties shall undertake to provide early and comprehensive information, services and support to children with disabilities and their families.

4. States Parties shall ensure that a child shall not be separated from his or her parents against their will, except when competent authorities subject to judicial review determine, in accordance with applicable law and procedures, that such separation is necessary for the best interests of the child. In no case shall a child be separated from parents on the basis of a disability of either the child or one or both of the parents.

5. States Parties shall, where the immediate family is unable to care for a child with disabilities, undertake every effort to provide alternative care within the wider family, and failing that, within the community in a family setting.



## Article 24

### Education

1. States Parties recognize the right of persons with disabilities to education. With a view to realizing this right without discrimination and on the basis of equal opportunity, States Parties shall ensure an inclusive education system at all levels and life long learning directed to:

(a) The full development of human potential and sense of dignity and self-worth, and the strengthening of respect for human rights, fundamental freedoms and human diversity;

(b) The development by persons with disabilities of their personality, talents and creativity, as well as their mental and physical abilities, to their fullest potential;

(c) Enabling persons with disabilities to participate effectively in a free society.

2. In realizing this right, States Parties shall ensure that:

(a) Persons with disabilities are not excluded from the general education system on the basis of disability, and that children with disabilities are not excluded from free and compulsory primary education, or from secondary education, on the basis of disability;

(b) Persons with disabilities can access an inclusive, quality and free primary education and secondary education on an equal basis with others in the communities in which they live;

(c) Reasonable accommodation of the individual's requirements is provided;

(d) Persons with disabilities receive the support required, within the general education system, to facilitate their effective education;

(e) Effective individualized support measures are provided in environments that maximize academic and social development, consistent with the goal of full inclusion.

3. States Parties shall enable persons with disabilities to learn life and social development skills to facilitate their full and equal participation in education and as members of the community. To this end, States Parties shall take appropriate measures, including:

(a) Facilitating the learning of Braille, alternative script, augmentative and alternative modes, means and formats of communication and orientation and mobility skills, and facilitating peer support and mentoring;

(b) Facilitating the learning of sign language and the promotion of the linguistic identity of the deaf community;

(c) Ensuring that the education of persons, and in particular children, who are blind, deaf or deafblind, is delivered in the most appropriate languages and modes and means of communication for the individual, and in environments which maximize academic and social development.

4. In order to help ensure the realization of this right, States Parties shall take appropriate measures to employ teachers, including teachers with disabilities, who are qualified in sign language and/or Braille, and to train professionals and staff who work at all levels of education. Such training shall incorporate disability awareness and the use of appropriate augmentative and alternative modes, means and formats of communication, educational techniques and materials to support persons with disabilities.

5. States Parties shall ensure that persons with disabilities are able to access general tertiary education, vocational training, adult education and lifelong learning without discrimination and on an equal basis with others. To this end, States Parties shall ensure that reasonable accommodation is provided to persons with disabilities.

## **Article 25**

### **Health**

States Parties recognize that persons with disabilities have the right to the enjoyment of the highest attainable standard of health without discrimination on the basis of disability. States Parties shall take all appropriate measures to ensure access for persons with disabilities to health services that are gender-sensitive, including health-related rehabilitation. In particular, States Parties shall:

- (a) Provide persons with disabilities with the same range, quality and standard of free or affordable health care and programmes as provided to other persons, including in the area of sexual and reproductive health and population-based public health programmes;
- (b) Provide those health services needed by persons with disabilities specifically because of their disabilities, including early identification and intervention as appropriate, and services designed to minimize and prevent further disabilities, including among children and older persons;
- (c) Provide these health services as close as possible to people's own communities, including in rural areas;
- (d) Require health professionals to provide care of the same quality to persons with disabilities as to others, including on the basis of free and informed consent by, inter alia, raising awareness of the human rights, dignity, autonomy and needs of persons with disabilities through training and the promulgation of ethical standards for public and private health care;
- (e) Prohibit discrimination against persons with disabilities in the provision of health insurance, and life insurance where such insurance is permitted by national law, which shall be provided in a fair and reasonable manner;
- (f) Prevent discriminatory denial of health care or health services or food and fluids on the basis of disability.

## Article 26

### Habilitation and rehabilitation

1. States Parties shall take effective and appropriate measures, including through peer support, to enable persons with disabilities to attain and maintain maximum independence, full physical, mental, social and vocational ability, and full inclusion and participation in all aspects of life. To that end, States Parties shall organize, strengthen and extend comprehensive habilitation and rehabilitation services and programmes, particularly in the areas of health, employment, education and social services, in such a way that these services and programmes:

- (a) Begin at the earliest possible stage, and are based on the multidisciplinary assessment of individual needs and strengths;
- (b) Support participation and inclusion in the community and all aspects of society, are voluntary, and are available to persons with disabilities as close as possible to their own communities, including in rural areas.

2. States Parties shall promote the development of initial and continuing training for professionals and staff working in habilitation and rehabilitation services.

3. States Parties shall promote the availability, knowledge and use of assistive devices and technologies, designed for persons with disabilities, as they relate to habilitation and rehabilitation.

## Article 27

### Work and employment

1. States Parties recognize the right of persons with disabilities to work, on an equal basis with others; this includes the right to the opportunity to gain a living by work freely chosen or accepted in a labour market and work environment that is open, inclusive and accessible to persons with disabilities. States Parties shall safeguard and promote the realization of the right to work, including for those who acquire a disability during the course of employment, by taking appropriate steps, including through legislation, to, inter alia:

- (a) Prohibit discrimination on the basis of disability with regard to all matters concerning all forms of employment, including conditions of recruitment, hiring and employment, continuance of employment, career advancement and safe and healthy working conditions;

- (b) Protect the rights of persons with disabilities, on an equal basis with others, to just and favourable conditions of work, including equal opportunities and equal remuneration for work of equal value, safe and healthy working conditions, including protection from harassment, and the redress of grievances;

(c) Ensure that persons with disabilities are able to exercise their labour and trade union rights on an equal basis with others;

(d) Enable persons with disabilities to have effective access to general technical and vocational guidance programmes, placement services and vocational and continuing training;

(e) Promote employment opportunities and career advancement for persons with disabilities in the labour market, as well as assistance in finding, obtaining, maintaining and returning to employment;

(f) Promote opportunities for self-employment, entrepreneurship, the development of cooperatives and starting one's own business;

(g) Employ persons with disabilities in the public sector;

(h) Promote the employment of persons with disabilities in the private sector through appropriate policies and measures, which may include affirmative action programmes, incentives and other measures;

(i) Ensure that reasonable accommodation is provided to persons with disabilities in the workplace;

(j) Promote the acquisition by persons with disabilities of work experience in the open labour market;

(k) Promote vocational and professional rehabilitation, job retention and return-to-work programmes for persons with disabilities.

2. States Parties shall ensure that persons with disabilities are not held in slavery or in servitude, and are protected, on an equal basis with others, from forced or compulsory labour.

## Article 28

### Adequate standard of living and social protection

1. States Parties recognize the right of persons with disabilities to an adequate standard of living for themselves and their families, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement of living conditions, and shall take appropriate steps to safeguard and promote the realization of this right without discrimination on the basis of disability.

2. States Parties recognize the right of persons with disabilities to social protection and to the enjoyment of that right without discrimination on the basis of disability, and shall take appropriate steps to safeguard and promote the realization of this right, including measures:

(a) To ensure equal access by persons with disabilities to clean water services, and to ensure access to appropriate and affordable services, devices and other assistance for disability-related needs;

(b) To ensure access by persons with disabilities, in particular women and girls with disabilities and older persons with disabilities, to social protection programmes and poverty reduction programmes;

(c) To ensure access by persons with disabilities and their families living in situations of poverty to assistance from the State with disability-related expenses, including adequate training, counselling, financial assistance and respite care;

(d) To ensure access by persons with disabilities to public housing programmes;

(e) To ensure equal access by persons with disabilities to retirement benefits and programmes.

## Article 29

### Participation in political and public life

States Parties shall guarantee to persons with disabilities political rights and the opportunity to enjoy them on an equal basis with others, and shall undertake to:

(a) Ensure that persons with disabilities can effectively and fully participate in political and public life on an equal basis with others, directly or through freely chosen representatives, including the right and opportunity for persons with disabilities to vote and be elected, inter alia, by:

(i) Ensuring that voting procedures, facilities and materials are appropriate, accessible and easy to understand and use;

(ii) Protecting the right of persons with disabilities to vote by secret ballot in elections and public referendums without intimidation, and to stand for elections, to effectively hold office and perform all public functions at all levels of government, facilitating the use of assistive and new technologies where appropriate;

- (iii) Guaranteeing the free expression of the will of persons with disabilities as electors and to this end, where necessary, at their request, allowing assistance in voting by a person of their own choice;
  
- (b) Promote actively an environment in which persons with disabilities can effectively and fully participate in the conduct of public affairs, without discrimination and on an equal basis with others, and encourage their participation in public affairs, including:
  - (i) Participation in non-governmental organizations and associations concerned with the public and political life of the country, and in the activities and administration of political parties;
  
  - (ii) Forming and joining organizations of persons with disabilities to represent persons with disabilities at international, national, regional and local levels.

### **Article 30**

#### **Participation in cultural life, recreation, leisure and sport**

1. States Parties recognize the right of persons with disabilities to take part on an equal basis with others in cultural life, and shall take all appropriate measures to ensure that persons with disabilities:
  - (a) Enjoy access to cultural materials in accessible formats;
  
  - (b) Enjoy access to television programmes, films, theatre and other cultural activities, in accessible formats;
  
  - (c) Enjoy access to places for cultural performances or services, such as theatres, museums, cinemas, libraries and tourism services, and, as far as possible, enjoy access to monuments and sites of national cultural importance.
  
2. States Parties shall take appropriate measures to enable persons with disabilities to have the opportunity to develop and utilize their creative, artistic and intellectual potential, not only for their own benefit, but also for the enrichment of society.



3. States Parties shall take all appropriate steps, in accordance with international law, to ensure that laws protecting intellectual property rights do not constitute an unreasonable or discriminatory barrier to access by persons with disabilities to cultural materials.

4. Persons with disabilities shall be entitled, on an equal basis with others, to recognition and support of their specific cultural and linguistic identity, including sign languages and deaf culture.

5. With a view to enabling persons with disabilities to participate on an equal basis with others in recreational, leisure and sporting activities, States Parties shall take appropriate measures:

(a) To encourage and promote the participation, to the fullest extent possible, of persons with disabilities in mainstream sporting activities at all levels;

(b) To ensure that persons with disabilities have an opportunity to organize, develop and participate in disability-specific sporting and recreational activities and, to this end, encourage the provision, on an equal basis with others, of appropriate instruction, training and resources;

(c) To ensure that persons with disabilities have access to sporting, recreational and tourism venues;

(d) To ensure that children with disabilities have equal access with other children to participation in play, recreation and leisure and sporting activities, including those activities in the school system;

(e) To ensure that persons with disabilities have access to services from those involved in the organization of recreational, tourism, leisure and sporting activities.

### **Article 31**

#### **Statistics and data collection**

1. States Parties undertake to collect appropriate information, including statistical and research data, to enable them to formulate and implement policies to give effect to the present Convention. The process of collecting and maintaining this information shall:

(a) Comply with legally established safeguards, including legislation on data protection, to ensure confidentiality and respect for the privacy of persons with disabilities;

(b) Comply with internationally accepted norms to protect human rights and fundamental freedoms and ethical principles in the collection and use of statistics.

2. The information collected in accordance with this article shall be disaggregated, as appropriate, and used to help assess the implementation of States Parties' obligations under the present Convention and to identify and address the barriers faced by persons with disabilities in exercising their rights.

3. States Parties shall assume responsibility for the dissemination of these statistics and ensure their accessibility to persons with disabilities and others.

## Article 32

### International cooperation

1. States Parties recognize the importance of international cooperation and its promotion, in support of national efforts for the realization of the purpose and objectives of the present Convention, and will undertake appropriate and effective measures in this regard, between and among States and, as appropriate, in partnership with relevant international and regional organizations and civil society, in particular organizations of persons with disabilities. Such measures could include, inter alia:

(a) Ensuring that international cooperation, including international development programmes, is inclusive of and accessible to persons with disabilities;

(b) Facilitating and supporting capacity-building, including through the exchange and sharing of information, experiences, training programmes and best practices;

(c) Facilitating cooperation in research and access to scientific and technical knowledge;

(d) Providing, as appropriate, technical and economic assistance, including by facilitating access to and sharing of accessible and assistive technologies, and through the transfer of technologies.

2. The provisions of this article are without prejudice to the obligations of each State Party to fulfil its obligations under the present Convention.

### **Article 33**

#### **National implementation and monitoring**

1. States Parties, in accordance with their system of organization, shall designate one or more focal points within government for matters relating to the implementation of the present Convention, and shall give due consideration to the establishment or designation of a coordination mechanism within government to facilitate related action in different sectors and at different levels.

2. States Parties shall, in accordance with their legal and administrative systems, maintain, strengthen, designate or establish within the State Party, a framework, including one or more independent mechanisms, as appropriate, to promote, protect and monitor implementation of the present Convention. When designating or establishing such a mechanism, States Parties shall take into account the principles relating to the status and functioning of national institutions for protection and promotion of human rights.

3. Civil society, in particular persons with disabilities and their representative organizations, shall be involved and participate fully in the monitoring process.

### **Article 34**

#### **Committee on the Rights of Persons with Disabilities**

1. There shall be established a Committee on the Rights of Persons with Disabilities (hereafter referred to as "the Committee"), which shall carry out the functions hereinafter provided.

2. The Committee shall consist, at the time of entry into force of the present Convention, of twelve experts. After an additional sixty ratifications or accessions to the Convention,

the membership of the Committee shall increase by six members, attaining a maximum number of eighteen members.

3. The members of the Committee shall serve in their personal capacity and shall be of high moral standing and recognized competence and experience in the field covered by the present Convention. When nominating their candidates, States Parties are invited to give due consideration to the provision set out in article 4.3 of the present Convention.

4. The members of the Committee shall be elected by States Parties, consideration being given to equitable geographical distribution, representation of the different forms of civilization and of the principal legal systems, balanced gender representation and participation of experts with disabilities.

5. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons nominated by the States Parties from among their nationals at meetings of the Conference of States Parties. At those meetings, for which two thirds of States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be those who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.

6. The initial election shall be held no later than six months after the date of entry into force of the present Convention. At least four months before the date of each election, the Secretary-General of the United Nations shall address a letter to the States Parties inviting them to submit the nominations within two months. The Secretary-General shall subsequently prepare a list in alphabetical order of all persons thus nominated, indicating the State Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties to the present Convention.

7. The members of the Committee shall be elected for a term of four years. They shall be eligible for re-election once. However, the term of six of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election, the names of these six members shall be chosen by lot by the chairperson of the meeting referred to in paragraph 5 of this article.

8. The election of the six additional members of the Committee shall be held on the occasion of regular elections, in accordance with the relevant provisions of this article.

9. If a member of the Committee dies or resigns or declares that for any other cause she or he can no longer perform her or his duties, the State Party which nominated the member shall appoint another expert possessing the qualifications and meeting the requirements set out in the relevant provisions of this article, to serve for the remainder of the term.

10. The Committee shall establish its own rules of procedure.

11. The Secretary-General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the functions of the Committee under the present Convention, and shall convene its initial meeting.

12. With the approval of the General Assembly, the members of the Committee established under the present Convention shall receive emoluments from United Nations resources on such terms and conditions as the Assembly may decide, having regard to the importance of the Committee's responsibilities.

13. The members of the Committee shall be entitled to the facilities, privileges and immunities of experts on mission for the United Nations as laid down in the relevant sections of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations.

## **Article 35**

### **Reports by States Parties**

1. Each State Party shall submit to the Committee, through the Secretary-General of the United Nations, a comprehensive report on measures taken to give effect to its obligations under the present Convention and on the progress made in that regard, within two years after the entry into force of the present Convention for the State Party concerned.

2. Thereafter, States Parties shall submit subsequent reports at least every four years and further whenever the Committee so requests.

3. The Committee shall decide any guidelines applicable to the content of the reports.
4. A State Party which has submitted a comprehensive initial report to the Committee need not, in its subsequent reports, repeat information previously provided. When preparing reports to the Committee, States Parties are invited to consider doing so in an open and transparent process and to give due consideration to the provision set out in article 4.3 of the present Convention.
5. Reports may indicate factors and difficulties affecting the degree of fulfillment of obligations under the present Convention.

### **Article 36**

#### **Consideration of reports**

1. Each report shall be considered by the Committee, which shall make such suggestions and general recommendations on the report as it may consider appropriate and shall forward these to the State Party concerned. The State Party may respond with any information it chooses to the Committee. The Committee may request further information from States Parties relevant to the implementation of the present Convention.
2. If a State Party is significantly overdue in the submission of a report, the Committee may notify the State Party concerned of the need to examine the implementation of the present Convention in that State Party, on the basis of reliable information available to the Committee, if the relevant report is not submitted within three months following the notification. The Committee shall invite the State Party concerned to participate in such examination. Should the State Party respond by submitting the relevant report, the provisions of paragraph 1 of this article will apply.
3. The Secretary-General of the United Nations shall make available the reports to all States Parties.
4. States Parties shall make their reports widely available to the public in their own countries and facilitate access to the suggestions and general recommendations relating to these reports.

5. The Committee shall transmit, as it may consider appropriate, to the specialized agencies, funds and programmes of the United Nations, and other competent bodies, reports from States Parties in order to address a request or indication of a need for technical advice or assistance contained therein, along with the Committee's observations and recommendations, if any, on these requests or indications.

### **Article 37**

#### **Cooperation between States Parties and the Committee**

1. Each State Party shall cooperate with the Committee and assist its members in the fulfilment of their mandate.

2. In its relationship with States Parties, the Committee shall give due consideration to ways and means of enhancing national capacities for the implementation of the present Convention, including through international cooperation.

### **Article 38**

#### **Relationship of the Committee with other bodies**

In order to foster the effective implementation of the present Convention and to encourage international cooperation in the field covered by the present Convention:

(a) The specialized agencies and other United Nations organs shall be entitled to be represented at the consideration of the implementation of such provisions of the present Convention as fall within the scope of their mandate. The Committee may invite the specialized agencies and other competent bodies as it may consider appropriate to provide expert advice on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their respective mandates. The Committee may invite specialized agencies and other United Nations organs to submit reports on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their activities;

(b) The Committee, as it discharges its mandate, shall consult, as appropriate, other relevant bodies instituted by international human rights treaties, with a view to ensuring the consistency of their respective reporting guidelines, suggestions and general recommendations, and avoiding duplication and overlap in the performance of their functions.

**Article 39**  
**Report of the Committee**

The Committee shall report every two years to the General Assembly and to the Economic and Social Council on its activities, and may make suggestions and general recommendations based on the examination of reports and information received from the States Parties. Such suggestions and general recommendations shall be included in the report of the Committee together with comments, if any, from States Parties.

**Article 40**  
**Conference of States Parties**

1. The States Parties shall meet regularly in a Conference of States Parties in order to consider any matter with regard to the implementation of the present Convention.
2. No later than six months after the entry into force of the present Convention, the Conference of the States Parties shall be convened by the Secretary-General of the United Nations. The subsequent meetings shall be convened by the Secretary-General of the United Nations biennially or upon the decision of the Conference of States Parties.

**Article 41**  
**Depositary**

The Secretary-General of the United Nations shall be the depositary of the present Convention.

**Article 42**  
**Signature**

The present Convention shall be open for signature by all States and by regional integration organizations at United Nations Headquarters in New York as of 30 March 2007.



### **Article 43**

#### **Consent to be bound**

The present Convention shall be subject to ratification by signatory States and to formal confirmation by signatory regional integration organizations. It shall be open for accession by any State or regional integration organization which has not signed the Convention.

### **Article 44**

#### **Regional integration organizations**

1. "Regional integration organization" shall mean an organization constituted by sovereign States of a given region, to which its member States have transferred competence in respect of matters governed by this Convention. Such organizations shall declare, in their instruments of formal confirmation or accession, the extent of their competence with respect to matters governed by this Convention. Subsequently, they shall inform the depositary of any substantial modification in the extent of their competence.
2. References to "States Parties" in the present Convention shall apply to such organizations within the limits of their competence.
3. For the purposes of article 45, paragraph 1, and article 47, paragraphs 2 and 3, any instrument deposited by a regional integration organization shall not be counted.
4. Regional integration organizations, in matters within their competence, may exercise their right to vote in the Conference of States Parties, with a number of votes equal to the number of their member States that are Parties to this Convention. Such an organization shall not exercise its right to vote if any of its member States exercises its right, and vice versa.

### **Article 45**

#### **Entry into force**

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit of the twentieth instrument of ratification or accession.

2. For each State or regional integration organization ratifying, formally confirming or acceding to the Convention after the deposit of the twentieth such instrument, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit of its own such instrument.

#### **Article 46**

#### **Reservations**

1. Reservations incompatible with the object and purpose of the present Convention shall not be permitted.

2. Reservations may be withdrawn at any time.

#### **Article 47**

#### **Amendments**

1. Any State Party may propose an amendment to the present Convention and submit it to the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall communicate any proposed amendments to States Parties, with a request to be notified whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and deciding upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of two thirds of the States Parties present and voting shall be submitted by the Secretary-General to the General Assembly for approval and thereafter to all States Parties for acceptance.

2. An amendment adopted and approved in accordance with paragraph 1 of this article shall enter into force on the thirtieth day after the number of instruments of acceptance deposited reaches two thirds of the number of States Parties at the date of adoption of the amendment. Thereafter, the amendment shall enter into force for any State Party on the thirtieth day following the deposit of its own instrument of acceptance. An amendment shall be binding only on those States Parties which have accepted it.

3. If so decided by the Conference of States Parties by consensus, an amendment adopted and approved in accordance with paragraph 1 of this article which relates exclusively to articles 34, 38, 39 and 40 shall enter into force for all States Parties on the thirtieth day after the number of instruments of acceptance deposited reaches two thirds of the number of States Parties at the date of adoption of the amendment.

**Article 48**  
**Denunciation**

A State Party may denounce the present Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations. The denunciation shall become effective one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

**Article 49**  
**Accessible format**

The text of the present Convention shall be made available in accessible formats.

**Article 50**  
**Authentic texts**

The Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of the present Convention shall be equally authentic.

In witness thereof the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Convention.

**Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities**

*The States Parties to the present Protocol have agreed as follows:*

**Article 1**

1. A State Party to the present Protocol ("State Party") recognizes the competence of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities ("the Committee") to receive and consider communications from or on behalf of individuals or groups of individuals subject to its jurisdiction who claim to be victims of a violation by that State Party of the provisions of the Convention.

2. No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party to the Convention that is not a party to the present Protocol.

## Article 2

The Committee shall consider a communication inadmissible when:

- (a) The communication is anonymous;
- (b) The communication constitutes an abuse of the right of submission of such communications or is incompatible with the provisions of the Convention;
- (c) The same matter has already been examined by the Committee or has been or is being examined under another procedure of international investigation or settlement;
- (d) All available domestic remedies have not been exhausted. This shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged or unlikely to bring effective relief;
- (e) It is manifestly ill-founded or not sufficiently substantiated; or when
- (f) The facts that are the subject of the communication occurred prior to the entry into force of the present Protocol for the State Party concerned unless those facts continued after that date.

## Article 3

Subject to the provisions of article 2 of the present Protocol, the Committee shall bring any communications submitted to it confidentially to the attention of the State Party. Within six months, the receiving State shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been taken by that State.

## Article 4

1. At any time after the receipt of a communication and before a determination on the merits has been reached, the Committee may transmit to the State Party concerned for its urgent consideration a request that the State Party take such interim measures as may be necessary to avoid possible irreparable damage to the victim or victims of the alleged violation.

2. Where the Committee exercises its discretion under paragraph 1 of this article, this does not imply a determination on admissibility or on the merits of the communication.

#### **Article 5**

The Committee shall hold closed meetings when examining communications under the present Protocol. After examining a communication, the Committee shall forward its suggestions and recommendations, if any, to the State Party concerned and to the petitioner.

#### **Article 6**

1. If the Committee receives reliable information indicating grave or systematic violations by a State Party of rights set forth in the Convention, the Committee shall invite that State Party to cooperate in the examination of the information and to this end submit observations with regard to the information concerned.

2. Taking into account any observations that may have been submitted by the State Party concerned as well as any other reliable information available to it, the Committee may designate one or more of its members to conduct an inquiry and to report urgently to the Committee. Where warranted and with the consent of the State Party, the inquiry may include a visit to its territory.

3. After examining the findings of such an inquiry, the Committee shall transmit these findings to the State Party concerned together with any comments and recommendations.

4. The State Party concerned shall, within six months of receiving the findings, comments and recommendations transmitted by the Committee, submit its observations to the Committee.

5. Such an inquiry shall be conducted confidentially and the cooperation of the State Party shall be sought at all stages of the proceedings.

### Article 7

1. The Committee may invite the State Party concerned to include in its report under article 35 of the Convention details of any measures taken in response to an inquiry conducted under article 6 of the present Protocol.

2. The Committee may, if necessary, after the end of the period of six months referred to in article 6.4, invite the State Party concerned to inform it of the measures taken in response to such an inquiry.

### Article 8

Each State Party may, at the time of signature or ratification of the present Protocol or accession thereto, declare that it does not recognize the competence of the Committee provided for in articles 6 and 7.

### Article 9

The Secretary-General of the United Nations shall be the depositary of the present Protocol.

### Article 10

The present Protocol shall be open for signature by signatory States and regional integration organizations of the Convention at United Nations Headquarters in New York as of 30 March 2007.

### Article 11

The present Protocol shall be subject to ratification by signatory States of this Protocol which have ratified or acceded to the Convention. It shall be subject to formal confirmation by signatory regional integration organizations of this Protocol which have formally confirmed or acceded to the Convention. It shall be open for accession by any State or regional integration organization which has ratified, formally confirmed or acceded to the Convention and which has not signed the Protocol.

## Article 12

1. "Regional integration organization" shall mean an organization constituted by sovereign States of a given region, to which its member States have transferred competence in respect of matters governed by the Convention and this Protocol. Such organizations shall declare, in their instruments of formal confirmation or accession, the extent of their competence with respect to matters governed by the Convention and this Protocol. Subsequently, they shall inform the depositary of any substantial modification in the extent of their competence.
2. References to "States Parties" in the present Protocol shall apply to such organizations within the limits of their competence.
3. For the purposes of article 13, paragraph 1, and article 15, paragraph 2, any instrument deposited by a regional integration organization shall not be counted.
4. Regional integration organizations, in matters within their competence, may exercise their right to vote in the meeting of States Parties, with a number of votes equal to the number of their member States that are Parties to this Protocol. Such an organization shall not exercise its right to vote if any of its member States exercises its right, and vice versa.

## Article 13

1. Subject to the entry into force of the Convention, the present Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the deposit of the tenth instrument of ratification or accession.
2. For each State or regional integration organization ratifying, formally confirming or acceding to the Protocol after the deposit of the tenth such instrument, the Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the deposit of its own such instrument.

## Article 14

1. Reservations incompatible with the object and purpose of the present Protocol shall not be permitted.
2. Reservations may be withdrawn at any time.

### Article 15

1. Any State Party may propose an amendment to the present Protocol and submit it to the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall communicate any proposed amendments to States Parties, with a request to be notified whether they favour a meeting of States Parties for the purpose of considering and deciding upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a meeting, the Secretary-General shall convene the meeting under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of two thirds of the States Parties present and voting shall be submitted by the Secretary-General to the General Assembly for approval and thereafter to all States Parties for acceptance.

2. An amendment adopted and approved in accordance with paragraph 1 of this article shall enter into force on the thirtieth day after the number of instruments of acceptance deposited reaches two thirds of the number of States Parties at the date of adoption of the amendment. Thereafter, the amendment shall enter into force for any State Party on the thirtieth day following the deposit of its own instrument of acceptance. An amendment shall be binding only on those States Parties which have accepted it.

### Article 16

A State Party may denounce the present Protocol by written notification to the Secretary-General of the United Nations. The denunciation shall become effective one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

### Article 17

The text of the present Protocol shall be made available in accessible formats.

### Article 18

The Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of the present Protocol shall be equally authentic. In witness thereof the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Protocol.



## ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ- นามสกุล	นางสาวอลิสา ดั่งผึ้ง
วันเดือนปีเกิด	เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2527
สำเร็จการศึกษา	ชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนเรยีนาเชลี วิทยาลัย จ.เชียงใหม่, ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จ.เชียงใหม่ และศึกษาคณะนิติศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ เข้าศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2549